Disertissimi viri Rogeri ASCHAMI, ANGLI, REGIAE maiestati non ita pridem a Latinis *epistolis, familiarium epistolarum* libri tres, magna orationis *elegantia* conscripti.

Quorum primo præfigitur elegantissima epistola de Imitatione Oratoria.

Huc accesserunt eiusdem pauca quædam poëmata.

Omnia in studiosorum gratiam collecta, & nunc primum ædita studio & labore Eduardi Grantæ, Scholæ Westmon. moderatoris.

Addita est in fine eiusdem Ed. Gr. oratio, de vita & obitu Rogeri Aschami, ac eius dictionis elegantia, cum adhortatione ad adolescentulos.

Excusum Londini impensis Francisci Coldocki.

Liber de ſe ad illuſtriſſi-
mam Reginam Elizabetham.

NOn vaga mordacis metuo conuitia vulgi,
Non ego curò tuas improba turba minas.
Indoctos ſperno, rabioſaque murmura Momi,
Reginæ ſatis eſt poſſe placere meæ.
Illa fuit Domini ſemper gratiſsima princeps,
Illi ſemper erit cura benigna mei:
Illa ſolet gratè doctos admittere libros,
Illa ſolet cupidè voluere ſæpè libros.
Conſilio pollet prudens, probat omnia rectè,
Ingenio præſtat, præſtat & arte graui.
Iudicio inſignis, rerum vſu, mente, loquela,
Ac præceptoris grata memorque ſui.
Principis aſt dubito penetralia viſere greſſu?
Quid? non eſt clemens Eliſabetha ſuis?
Eliſabetha ſuis decus & tutela Britannis
Clemens, clementi ſuſcipit ore libros.
Te precor (Eliſabeth) grato me ſuſcipe vultu,
Protege, volue lubens, ſum tuus ecce liber.
Turba maligna vale, fuge tu digniſsima morte,
Turba benigna veni, perlege, diſce, vale.

SERENISSIMAE POTENTIS simęque Principi, Elizabethę, *Angliæ, Franciæ, & Hiberniæ Reginæ.* &c. Collegij VVestmonasterienſis & ſcholæ liberaliſſimæ fundatrici, fœliciſsimum imperium, *longiſſimos annos cum ſummâ fœlicitate exoptat*

E. G.

TRIBVS FERE ABHINC annis (Sereniſsima Princeps) nobiliſsimus Heros D. Burghleius, ſummus Anglię Theſaurarius, maieſtatis tuæ præclariſsimus Theſaurus, Rogeri Aſchami, prę-ceptoris olim tui, perdilectus amicus, D. Doctori Goodmanno, Collegii tui Weſtmon. digniſſimo Decano, per literas cōmēdauit Ægidium Aſchamum, eiuſdem Rogeri Aſchami filium natu maximum, vt in tuorum hìc alumnorum numerum adſcriberetur. Tanti viri, & de noſtro Collegio & ſchola tam optimè meriti literis & commendatione, ac patris ſui optimi & pereruditi viri (maieſtati tuæ de meliori nota cogniti) cauſſa nos omnes permoti, eum gratis animis recepimus, & conſtituto noſtræ electionis tempore, in eorum numerum cooptauimus, qui regalibus tuis ſtipendiis hìc apud nos enutriuntur, & bonis literis operam nauant. Erat equidem vigilantiſsimo Decano, doctiſsimis præbendariis, & mihi gratus & acceptus, & eo nomine nobis omnibus gratior, quòd multis iam præterlapſis annis patrem R. A. adoleſcentiam tuam bonis literis effinxiſſe & informaſſe, ingeniumque illud tuum immortalitate dignum liberalibus artibus excoluiſſe intelligebamus

bamus: & proximis superioribus annis eo honorato in loco maiestati tuæ inseruiuisse animaduertebamus, qno ante à, regnante regina Maria, maiestatis tuæ sorore charissima, perfungebatur. Per hunc AEgidium Asch. bonę spei puerum, paternæ virtutis & eruditionis, spero, hæredem in manus meas peruenerunt varia eaque pererudita scripta, eiusdem Rog. propria manu exarata, suaui, vt multi existimant, mira, vt ego iudico, orationis elegantia, & structura contexta. Inter ea quasdam literas, quas olim ille viuus ad maiestatem tuam, aliosq; nobilissimos viros & ornatissimos amicos miserit, admodum libenter & magna cum admiratione legebam. Libenter quidem, quia ex illis, quanti tuam maiestatem fecerit, quantis laudibus excellentię tuæ ingenium, indolem, ad literas imbibendas propensionem, & in omni excellenti virtute studium & prudentiam ornauerit, penitus intellexi: cum admiratione verò, partim quia nihil in eo genere vberius, nihil aptius, nihil suauius, nihil magis omnibus luminbus illustratũ fieri poterat: partim autem, quod tam illustre scribendi genus ad tuam ornandam maiestatem contulerit. Quæ omnia scripta, miro orationis lepore condita, cum plenè pergustassem, statui continuò mecum transcribere, & ex variis chartulis, quæ prima fuerunt exemplaria, in vnum cępi fasciculnm elegantissimas colligere, quò maiorem in illis legendis & peruoluendis voluptatem caperem, vtilitatem nonnullam & fructum meis studiis perciperem. Hæc sic collecta commendabam multis, scribendi genus laudabam plurimis, ostendebam etiam nonnullis, qui & ipsi eruditione & iudicio præstant, ac authoritate possunt plurimum: qui me & verbis allicere (cum authoritate cogere, & beneficiis in me collocatis impellere possent) & quotidianis persuasionibus commouere cęperunt, vt ego illas pereruditas epistolas in omnium studiosorum & nostratium & exterorum gratiam excudi curarem. Ad horum etiam persuasiones accessit nobilissimi viri D. Burghlei approbatio, qui & ea videbat libentissimè, & meum in ea re conatum (quę sua est prudentia) non vituperabat. Horum ego allectus verbis, & incitatus suasu, malui hæc R.A. Scripta, inepto licèt à me ordine dispositа, in hominnm oculos emittere, ac in publicam latinæ linguæ studiosorum vtilitatem diuulgare, quàm pati, vt diutiùs domi apud me in abditis musæi mei angulis, delitescerent, & blattas & tineas perpetuò depascerent. Nolo certè in alios videri iniuriosus, cum sine meo

damno

damno, multis possim prodesse, & nonnullos adiuuare plurimum. Sed cum de illis, communi iam & recepta scribentium consuetudine, dedicandis cogitarem, & de Bellona quę defenderet, & de Pallade, quę sua ægide contra cruentos hostes protegeret & circumcirca communiret, altius mecum animo agitarem, veniebat statim in mentem mihi maiestatis tuæ (princeps excellentis.) quæ olim eo es vsa præceptore, & qua illius nunc demortui scripta possint vti, contra clandestinos nonnullorum ictus & latratus, potentissima patrona. Quæ & ea voluntate & humanitate abundas, vt paratissimè velis huiusmodi epistolarum defensionem suscipere: & ea doctrina & eruditione flores, vt cupidissimè soleas præclaros conatus acerrimè propugnare: ac, quod omnium est maximum, ea authoritate, potentia, viribus præstas, vt facillimè possis inuidorum hominum non ferendas intollerantias vel vultu comprimere, & improborum ac indoctorum insolentiam & nimiam audaciam vel nutu retundere & profligare. Fuit enim excellentię tuæ probè perspecta R.A. probitas, prudentia, vsus rerum, industria, orationis suauitas, scribendi facultas & promptitudo, & præcipua etiam in tuam maiestatem obseruantia atq; fides. Cui ille omnia, non solùm amoris officia, sed honoris etiam ornamenta libenter detulit, quæ vel eius erga tuam maiestatem amor, vel tui tantæ principis dignitas postulare videbatur. In Anglia complurimi, in Germania multi, in Gallia & Italia non pauci, in Lusitania præcipuè vnus Hieronimus Osorius, ex literis vltrò citròq; missitatis, probè intellexerunt, quo studio, animo, obseruantia R.A. tuam celsitudinem semper est prosequutus. Is enim, egregię virtutis & eruditionis laudibus homo ornatissimus, omnem suam voluntatem, operam, orationem ad maiestatis tuæ dotes exornandas, & excellentiæ tuæ laudes illustrandas, & decantandas semper aggregauit. Fœlicem te iudicant multi, quæ talem habuisti præceptorem: Fœliciorem ego multò existimo eum (vt olim Ioan Sturmius Argentoratensis de te ad illum scripsit) cui talis contigit discipula. Cuius ingenium in concipiendo diuinum & admirabile: memoria, in retinendo, fœlix, fixa, stabilis: voluntas in discendo permagna: studium in progrediendo auidum: animus ad laborandum promptus, industria ad quasuis deuorandas molestias paratissima. Cuius etiam in omni florentissimi regni obeunda ratione, tanta elucet cum verę prudentiæ laus, tum summæ nobilitatis amplitudo, vt fœlicior ne sis, vel quia

nata es ex tã illustrì principe Hẽrico 8. patre, vel quia instituta es à tã prudẽtibus prẽceptoribus, Guilielmo imprimis Grindallo, R. A. pupillo, laudatissimo quidẽ iuuene, ac deinde a R. A. eius tutore, non possum facilè quidẽ statuere. Hic pupillus in te docendo primũ locũ occupauit, non sine omni fortasse tutoris consilio: Sequutus est pupillum tutor omni eruditionis laude cumulatissimus, qui & illã perfecit doctrinę effigiem quam ille alter & primus Apelles tantum inchoauerat, nondum ad finem, immatura morte correptus, perduxerat. Inauditum hoc & valdè admirabile, vt post Apellem alius pictor exurgeret, qui in eius suffectus locum, & posset optimè, & pertentaret fœlicissimè, admirabilem illam oris pulchritudinem reliquarum corporis partium accessione illustrare, & splendidioribus coloribus nobiliorique artificio reliqua lineamenta exprimere, delineare, & perficere. Superauit hic Apellem Apelles, & erat inuentus Apelles Apelle superior, hoc nullus vnquam pictor efficere potuit Neque hi fuerunt imaginum sed mentium pictores: non penicillo sed ingenio, non coloribus sed eruditione & artibus hanc duxerunt imaginem mentis tuæ prudentissima Elizabetha. Deus bone, quæ est hæc doctrinæ effigies, quám admirandum artificium, quod vndique omnibus numeris, omnibus partibus & coloribus est absolutissimum. Quæ cum ita se habeant, cui ego potius eruditissimi præceptoris eruditas elucubrationes consecrarem, quam eruditissimæ eiusdem discipulæ. Cui prius fidelissimi serui & humilimi subiecti perdoctas epistolas dedicarem, quám nobilissimæ principi, gratissimæ & humanissimæ Reginę? Cui denique citius offerrem R. Aschami periucunda scripta, quam serenissimæ Elizabethæ, eiusdem Rogeri amplissimę, liberalissimæ, charissimę Dominæ? Offero igitur maiestati tuæ has epistolas magna orationis suauitate conditas, & dulci sententiarum concinnitate conscriptas: quę certè & R. A. qui scripsit, singularis erga tuam serenitatem studii manifestum testimonium, ac paratissimæ meæ, qui non sine omni labore collegi & disposui, erga tuam celsitudinem obseruantię officiique apertissimũ argumentum esse possunt. Atque cum hisce patris epistolis suscipe quæso, clementissima princeps, in tuam tutelam, hunc Rogeri filium AEgidium Aschamum, pauperem quidem & ab amicis inopem, ac benigna liberalitate tua effice perpetuò tuum. Amisit patrem qui filium tueretur, qui vtilitati consuleret, qui sumptibus, educandum & in Academia instituendum

cu-

ſuraret. Amiſit, inquam, patrem, benignum patrem, eruditum patrem, & voluntate ad auxiliandum paratum, & amore ad tuendum & ornandum filium ſatis inflammatum .. Habet matrem ſuæ educationis ſatis ſtudioſam, ſed ad inſtitutionis ſumptus ſuſtentandos non ſatis habilem & potentem. At quid de fœlici huius pueri in bonis literis ptogreſſu dubitamus, cum tuã habeat maieſtatem, patris demortui memorem, Rog. Aſchami ampliſſimam Dominam, ac orphanorum benigniſſimam matrem. Hunc igitur puerum, & parente orbum, & amicis deſtitutum, maieſtatis tuæ mando & committo fidei, ac mirum in modum oro, vt eum accipias, acceptum ſerues, vt dixit ille apud Comicum adoleſcentulus. Tu potes quantum vis, velis igitur quantum potes, nec patere diuinam tuam in hunc R. A. filium benignitatem claudier. Deus enim optimus te (optima princeps) nobis Anglis tuis, primùm ad religionem quaſi expiandam, ad impietatis fibras radicitùs extrahendas, Chriſtiq; gloriam latiſſimè propagandam reſtituit: deinde ad inopes ſuſtentandos, ad Gymnaſia fouenda & conſtabilienda, ad literas excitandas, ſcholaſticoſq; tuis largiſſimis beneficiis è ſolo & puluere ad ſummum literarum faſtigium erigendos ſuſcitauit: ac poſtremò, ad immortalem famam nominiſque celebritatem & perennem & nunquam morituram gloriam è hoſtium crudeliſſimorum faucibus reſeruauit. Sed quò vehor? Sum fateor, longior quàm inſtitueram. Sed in hanc me loquacitatem coniecit hic AEgidius Aſch. diſcipulus meus, tuus, ſpero, futurus, beneficiis tuis aſtrictior. Mallem equidem, clementiſſima princeps, honeſta petendo videri nimis moleſtus & inſigniter impudens, quàm diſcipulum deſerendo nimis ingratus haberi. Si maieſtas tua, ea qua es clementia & liberalitate, huic petitioni acquieuerit, & diuinas aures ad has obſcuriſſimi hominis ſupplicationes arrexerit, huic puero rem valdè vtilem, matri gratam & optatam, ſed dignitate ac maieſtate tua digniſſimam feciſſe videberis. Accipe igitur rurſus, illuſtriſſima Regina, hæc quæ ego offero obſeruantiæ & officii mei erga tuam excellentiam teſtimonia: ac ſcribentis præclaram indolem egregiumq; in literis conſcribendis artificiũ, cũ colligentis & in lucem proferentis induſtria, benigno vultu quæſo amplectere. Deus optimus maximus: tuum fæliciſſimum imperium latiſſimè propaget, & lõgiſſimè precor perpetuet & proroget, vt vel maiorum tuorum Henrici tertii ac Eduardi tertii imperandi annos fœliciſſimè attingas, vel Henrici Patris, ſi humana te fragilitas ſinet, triginta octo annorum

Epistola

Imperium cum summo tuorum gaudio conduplices. Quod solùm nos tui hîc Collegii membra possumus, à Deo quotidianis precibus valdè contendemus, vt salutem omnem & fœlicem in terris, & perpetuam in cœlis, tuæ maiestati sua bonitate concedat. E. schola maiestatis tuæ Westmon. 1576. Febru. 16

Serenissimæ M. T.

Humillimus seruus
Ed. Grant
Scholæ Westmonasterienſis moderator.

Liber

Liber de ſuo Domino vita defuncto.

HEu nimium mortis crudelia fata maligna,
Heu nimium triplicis ſtamina torta Deæ.
Quò tua ſe rabies tandem iactabit acerba?
O mors præſtantes quò rapis atra viros?
Sanguineus nullis ſatiatur cladibus ardor?
Pars iræ expletur nulla cruore tuæ?
Quid premis inſontes telis audacibus artus?
Quid rapis eximios Palladis arte viros?
Nil te doctrinæ mouit præſtantia rarę,
Quiq̃ erat in dulci melleus ore lepos?
Heu Rogere iaces fulua tumulatus arena,
Iamq̃ lutoſa ſuum terra recepit onus.
Et tua iã triſti ſunt membra incluſa ſepulchro,
Corpus humi recubat, ſpiritus aſtra colit.
Conſcius integræ floret ſuper æthera vitæ,
Inq̃ domos ſuperas carcere liber abit.
Neſcia mens ſceleris, recti & ſibi cõſcia gaudet
Quæ modó corporea compede vincta fuit.
O tibi quis Rogere fuit pietate ſecundus?
Floruit aut rerum cognitione pari?
Turpis auaritiæ rabies nec inutilis auri
Sollicitos ſenſus extimulauit amor.
Diuitias & opes didicit contemnere vanas,

Quæ

Quæ curis animos exagitare ſolent.
Viuere ſorte ſua potuit contentus, & arcta
Sollicitè ſeruans fœdera pacta fide.
Ignarus fraudis techmæq; doliq; maligni
Eximia præſtans ſimplicitate fuit.
Par fuit in rebus peragendis ſemper honeſtas,
Par fuit in ſacra relligione fides.
Aſſidue q; puer ſcripturæ verba legebat
Sacræ, animo infigens, lecta tenens q; ſuo.
Adfuit ingenij certé admiranda facultas,
Et vena pectus vberiore fluens.
Tullius eximia mentem dulcedine cœpit,
Et Plato flumineis ora repleuit aquis.
Magnus Ariſtoteles conceſſit munera larga,
Et Demoſtheneos ſuxit vbiq; ſonos.
Salſus Ariſtophanes perfudit lumine mentem
Euripidem voluit nocte die q; puer.
Et Xenophon linguam condiuit ſæpé loquela,
Herodotus docuit. Thucidide ſq; ſimul.
Diuitis eluxit facundia maxima linguæ,
Et lepor in multa non minor arte latens.
Copia multorum perſtrinxit amabilis aures,
Illectos animos in ſua vota trahens,
Egit & ornatè cauſſas & dixit acutè,
Flumine verborum diuite ſcripta rigans.
Dictio dulcis erat verborum lumine ſplẽdens,

Eſt

Est Κανταβριγία testis aperta satis.
Hic capta astantis stupuerunt pectora cœtus:
Mirata est vnum doctaq́ turba virum.
Et vixit clarus fama trans æquora notus,
Delitiæ multis scripta fuêre viris.
Sturmius, Osorius, Toxites, Wolfius, olim,
Admirabantur scripta, diserte, tua.
Quæ redolent clarum clari Ciceronis acumen
Tinctaq́ Cæsarea scripta fuêre phrasi.
Clara viri poterat magis efflorescere virtus,
Sed mors inceptum sæua moratur iter.
Solaq́ ab exequijs reuiresçit viuida virtus,
In quam iura fugax non habet vlla dies.
Viuis adhuc Rogere tuis clarissime scriptis,
Quæ tibi perpetuum sunt paritura decus.
Chare iaces sed scripta vigent, tu viuis in illis,
Illa dabunt nullo posse perire modo.
Nã liber ecce tuus volitabo per æquora tutus,
Et domino eximium spero parare decus.
Post mortem latui tenebras detrusus in atras,
Dispersus varijs per tua scripta modis.
Exero sed tandem caput, vtilis õnibus Anglis,
Qui tua percupidè scripta diserta legunt.
Colligor ex varijs chartis compactus in vnum,
Fasciculum, vt volitem docta per ora virûm.
Is qui me gratè iam sic congessit in vnum,

Hac

Hac opera gratus nititur esse tuis.
Elizabetha sui decus indelebile Regni
Me capit atq; legit, diligit, ornat, amat.
Non satis hoc Rogere tibi qui dulce quiescis?
Te moriente, vigent gloria, fama, decus.
Chare vale, Rogere vale, tua funera fleui,
Sum tuus, & nunq̃ desinis esse meus.

Candido

Candido lectori.

TRia ſunt, lector optime, quę mihi vel maximè videntur doctorum hominum voluntates impedire, & literatorum curſus & conatus infringere & retardare, τῶν φάυλων συκοφαντῶν διαβολὴ, ἀμετρέων ἐντυπωτῶν ἀπειρία, καὶ τῶν βιβλιοπωλῶν nimia φιλαργυρία. Eſt enim quoddam hominum genus ignauum & inſulſum, qui calumniis non literis, qui conuitijs non ſtudijs turpiter ſe dedunt: qui aliorum infamiæ nequiter inhiant, qui bonarum literarum curſus non humanè promouent. ſed eorum conatus, qui aliquod opus, & ſibijpſis aptiſſimum, & ſtudioſis vtiliſſimum moliuntur, quantum poſſunt, impiè calumniantur, & ineptiſſimè irrident. Quorum vniuerſæ cogitationes in id ſolum excubant & exercentur, vt bonos lædant complurimos, proſint verò nemini: vt in vtiliſſimos aliorum labores iniuſtè inuehantur, & eorum nomina iniquè ad grauiſſimos infamiæ & dedecoris caſus adfligant. Quod non intelligunt, illud ſtatim conuitijs inſectantur, & contumelijs, quibus totos ſe accommodant, miſerè dilacerare ſtudent. Quærunt & ſocios & participes ſui facinoris, cum ex ſe nequeant vel verba percipere, vel materiam & ſenſum, intelligere. Huc & illuc concurſitant, vt de aliquo ſcribenti, licèt typographi vitium ſit, errore incutiendo nimis impudenter cogitent. Hij nimia inuidia prærupti, & aliorum felicibus conatibus inuidentes, in nimis profundum impudentię, procacitatis ignominiæ, & turpitudinis barathrum ſe ingurgitant, in quo ſe perpetuò ſpiritum ducerent, digna haberent ſuorum meritorum præmia. Sunt enim huiuſmodi, qui honeſtis ſtudijs valedicunt, ac aliorum maledictis ſe turpiſſimè addicunt:

magni

magnè mehercule ardeliones, ventri & abdomini nati, ad nullas vtiles aut necessarias vitæ actiones conficiendas proclives, ingenio tardi, eruditione ieiuni, fide & constantia nulli. Hij in angulis se abscondunt, non in musæa se abdunt, perturbant bonos, interturbant omnia, vafri & callidi, digni verberibus, digni qui in pistrinum ad molendum dedantur, Dauos diceres Terentianos non honestos Parmenones, quærentes quos suis nepziis, furore, audacia, scelere, amentia lædant, vexent, vicuperent, consternant, deijciant. Hos tu Aschame eloquentissime, non formidas, nec si vixisses, metuere deberes. Monstra sunt, mihi crede, ex insciția & ignoratione, ex nequitia & improbitate, ex inuidia & scelere concreta. Agant, si volunt, cum tuo cinere, cum tuis manibus: digladientur cum tua vmbra: in te euomant omnes suę acerbitatis aculeos, omnia venena, omnia conuitia. Hos extimescis prudentissime Aschame? Horum vereris ictus? metuis vulnera? horum ineptissimorum perterreris minis, doctissime Aschame, cum gladios vibrent, cum spicula contorqueant, cum flammas è faucibus emittant, cum conuitia contra te tanquam fulmineos lapides fulminent? bono esto animo, eruditissime Aschame, noli metuere hos ignauissimos, sunt glorioſi non fortes milites. Si resistas, terga dabunt, si aggrediaris, fugient, si persequaris, in cuniculos se illatebrabunt, nunquam hercule tecum apertè prælium inibunt. Si truculento vultu inspexeris, tantum tua vmbra, tuis manibus, perterrefacies. Aperto Marte nunquam pugnant, abditis angulis suas acies solent instituere: in latebris assuescunt procul a puluere & clamore militum hoc nobile bellum machinari. Si vultum aspiciant silent, si tantum caput concutias, oraue soluas, confestim profligabis hos

hos miselloſ & ineptiſſimos homunculos. Horum mimia inſolentia, candide lector, & proiecta impudentia mea cura, & opera & verbis, dum exherbeſcens eſt, ſic atterenda & coercenda eſt, ne ſi latiùs & liberiùs ſeſe effuderit, grauiore aliqua calamitate literas & Aſchami ſimillimorum conatus irretiat & irretitos frangat & retardet. Duo reliqua hominum genera ſic a me tangenda ſunt, vt leniùs in eos inuehar, ne in me inſultent vehementiùs. Bonos ego amplector, malos tantum inſectari ſtatuo, malorum minas non metuo, honeſtorum famam depeculari non molior ἡμετέρων ἐνυπνίων vt honeſtatem probo, ſic imperitiam & incuriam ferre non poſſum. Artem mechanicam vicunque ſciunt, ſed artes omninò liberales neſciunt. Qua re efficitur, vt & maximis cum moleſtijs illi conflictantur, & miſeris affligantur modis qui cum huiuſmodi rem habent. Si non prælo ſemper adſint, qui ſcripta diuulgant, deus bone, quantus erratorum creſcit cumulus? quæ tranſpoſitiones literarum? quæ interpoſitiones ſyllabarum? quæ punctorum diſiunctiones? quæ verborum prodigia? quæ ſententiarũ tenebræ? ſum ego horũ expertus imperitiam in meo exili ſpicilegio, quod mihi ſolùm & meis priuatis diſcipulis non ita pridẽ præparauerim, non iubet mihi dicere quæ proferre poſſem, quoniam meum eſt, & poſthac illud diligentiùs perpurgabo: hoc dicam me mei pudet, cum librum intueor. Vbi apud nos eſt nobilis ille typographus Robertus Stephanus? vbi eruditiſſimi filij Henricus & Carolus nobile par fratrum, maxima Galliæ lumina, eximia literarum ornamenta, vbi doctiſſimus Aldus Manutius Pauli pater, vbi eruditiſſimus Ioannes Oporinus, vir eximia doctrina Frobenius? vbi clariſſimi & ſcientiſſimi impreſſores Griphius, Crispinus, Plantinus, Heruagius, & reliqui id genus

exteri

exterâ celeberrima fama insigniti librarij? Fœliciſſimi illi, qui hÿs ſua ingenij monimenta committunt: infœliciſſimi alij, qui noſtratibus aliquid imprimendum mandant. Sequitur tertium hominum genus, qui lucri ſtudio incenſi, & pecuniæ quęrendę deſiderio opumq; augendarũ ſpe allecti, omnia, licèt ineptiſſima pegmata, ineptiſſimorum adoleſcentulorum deliramenta, laſciuorum ingeniorum fœtus ſordidos, prælo mandant, quibus & puerorum ingenia corrumpuntur, boni mores turpitudine coinquinantur, vita ſordibus & obſcœnis cantiunculis inficitur, quibus & hominum proborum ſenſus offenduntur, prudentumq; virorum animi miris modis affliguntur. Quis hac ætate adeo turpis ſcurra, omnibus coopertus vitijs, vita & moribus infamis eſt, quin procreet ſuos laſciuos amores, quin in hominum oculos ſua emittat fœdiſſima ludicra, quæ aut amare, aut ad laſciuiam & turpitudinem incitare doceant. Quo applauſu, quo ſordidi alicuius bibliopolæ ſtudio laudantur, prælo committuntur, in vulgus æduntur. Quis potibus & abdomini ſolùm natus, qui, cum inter pocula turpiſſimos rythmos, aut de æneis naſis, aut de vxoris demortuæ cunis & veſtibus, & ſexcentis alijs huius generis nugamentis luſerit, ſtatim aliquem ſordidum typographum nactus, non emittit id in lucẽ, quod ille luce & ingenio caſſius pepererit. Et quo magis hęc turpiſſima ludicra ſplẽdeſcant, & virtutis imagine & ſpecie adornentur, deus bone, q̃ ſpecioſis titulis inſigniuntur, quam præclaris inſcriptionibus illuſtrantur? Iuraret vel ipſam virtutem illic ſolùm ſuum tabernaculum poſuiſſe, vbi ſolũmodo vitioſiſſima vitia occultãtur, & vndiq; diſſperguntur. ſi diligentius excutias, & libellulos euolueris. Quę bené inſtituta reſp. poteſt has ferre ineptias? Quis caſtus animus has nugas, & re iniquas & exemplo non ferendas pati valet? ferunt Ouidium, ob libros de arte amandi, patria expulſum & ciuitate excluſum fuiſſe, relictis amicis, derelicta coniuge, & mellitiſſimis liberis. Si

huius-

modi exilio donarentur, et in extremas Asiæ partes detruderentur, resp. Anglicana hiis facibus non amplius fadaretur. Si Plato poetas e sua rep. expulerit, vtinam inepti isti mugatores sordidarumq; rerum inuentores, è nostra rep. prorsus exterminarentur. Habent hîc isti inuidiosi calumniatores, satis amplam materiam eis suppeditatam, in quam omnes suæ acerbitatis vires exacuant. Hic latus conuitiandi campus. In hos inuehantur, contra hos suas flammas fulminent: insurgat hoc primum, sed malitiosum hominum genus, in hęc reliqua hominum genera. Parcant bonis, et honestis, insectentur malos, calumnientur improbos, inutiles et bonorum morum corruptores irrideant, aspernentur, maledictis vexent, contumeliis configant, probris afficiant. Sed quid hęc ad me, erudite lector, ad te hęc spectant, vt tu subductis honestatis et turpitudinis rationibus, tanq; serpentes huiusmodi vanissimas nugas fugias, huiusmodi hominum intollerantias contundas, impuden am coerceas, vanitatem exhibiles, et libros saluberrimis præceptis refertos, tantummodo legas: Hęc tria hominum genera, vt ingenuè fatear, meum in hiis diuulgandis R. A. elucubrationibus, meo qualicunq; labore collectis, conatum infręgerunt, et diu ab æditione auocarunt. Primum enim timebam quorundam impudentiam, qui meam voluntatem aliorsum atq; ego sensi, acciperent, et ob meum in his colligendis exantlatum laborẽ, audacię et temeritatis potius notam mihi inurerem, quàm gratis animis, vt par est, interpretarentur. Deinde nostrorum librariorum ἀπειρία quam non ita pridem, ad meam maximam molestiam et dolorem summum expertus essem, in multas me coniecit cogitationes, melius ne esset ista domi mecum, ad studiosorum maximam iniuriã perpetuò conseruare, an imperito alicui impressori audaciùs, ad meum ingentemæ ngorem, committere. Postremò τῶν βιβλιοπωλῶν auaritia, qui æquè res vtilissimas atq; abiectissima et vilissima alicuius cæci et lasciui

ingenii nugamenta æstimat, me ab hoc instituto penitus reuocasset, si aut rei summa vtilitas, aut R. A. longè latéq; disseminata existimatio, aut amicorum authoritas studiosorumq; improba efflagitatio, non plus apud me valuisset, quàm vllius abiectissimi obtrectatoris futilis opinio, imperiti alicuius librarii incuria, aut auidi bibliopolæ sordida auaritia. Prodit igitur in lucem, humanissime lector, Aschamus, et Aschamus meus. Quid enim non appellem meum, quem magno amore complexus sum, maiore fide colui, et maxima quadã admiratione suspexi plurimũ. Neq; hoc arroganter dictum existimari velim, sed amanter quidem prolatum iudicari cupiam: quid enim non dicam meum, quem meo labore sic conseruaui, collegi, & ædidi, vt iure possũ nominare meũ. Et vide quæso, lector optime, quám sim Aschami amans, et tui memor, is qui fuit totus meus, incipit esse totus tuus. Intuere quã est mei obliuiscens Aschamus, hominem deserit, qui eũ aluit, amauit, ornauit, et ad te et tua studia adornanda auolat. Auolat à me, vt ad te perueniat, tecum habitet, tuum animum demulceat, dulciq; quadam verborum suauitate perspicuaque sententiarum forma deliniat. Reliquit inquã, me, vt tibi prosit, et magna orationis dulcedine capiat et detineat. Nec equidem tibi inuideo, doctiss. Acbame, qui vnum obscurum et frigidũ cultorem deseris, vt multis eximia eruditione adolescentulis prodesse possis plurimũ.

I bone quò tua te virtus vocat, I pede fausto.

EPistolas has omnes opt. lector, in tres distribui libros: Primus eas complecteur, quas ad ornatiss. disertissimumque virum Ioan. Sturmium Argentoratensis Academiæ rectorem scripserit: suaues illas quidem et summa elegantia conscriptas, miro lepore et orationis venustate conditas. Has ego præposui, non quód tempore erãt priores,

priores, aut antea ad I. Sturmium missæ quàm aliæ, quæ secundo libro sequũtur, ad alios fuerint scriptæ, sed eo consilio de industria hoc feci, quód et literarum longitudine, & orationis præstantia cæteras præcedunt. Et fateor equidẽ illam primam epistolam de Imitatione, primo libro præfixam, cõmouisse me, vt literas postremó missas priore libro collocarem. Liber secundus eas literas continet quas ad amicos miserit, cum Cantabrigiæ bonis literis ad suam magnam gloriam, ad illustrissimæ Elizabethæ fœlicem in literis progressum, ad totius Reipub. maximam vtilitátem, fœlicissimè operam nauaret. Tertius eas comprehendit, quas & post abitionem ex Anglia in Germaniam, & a reditu ex Germania in Angliam ad amicos dederit. Neque hic curiosè & accuratè omnes in sua propria loca, eo quó erant tempore scriptę, compegi & detrusi (hoc enim fieri à me non poterat, nec a Bembo, Sadoleto, Longolio, aut P. Manutio hoc obseruatum video) nam multæ desuerunt, varię amissę, complurimę aut combustę, aut incuria laceratę, nõ mullę in eorum manibus, ad quos erant scriptę: ita vt per omnia, tempus & ordinem nullo modo accuratissimè obseruare possem. Habes igitur perelegantes epistolas, sed inelegãter & inornatè a me dispositas: plures etiã habitur⁹, si ad man⁹ meas aut prece aut precio, peruenire queãt. Scripsit multas, quarum exemplaria nullo modo inuenire possũ. Scripsit sępissimè ad Hieronymum Osorium Lusitanum elegantissimas epistolas, ad M. Toxitem suauissimas, ad Hieronymum Wolfium qui Augustanę bibliothecę pręest, splendido quodam orationis genere perpolitas: Item ad Cardinalem Polum, quocum illi magna familiaritas intercesserat, pereruditas epistolas conscripsit. Quas si ab illis qui viuunt, vel literis extorquere meis, vel autographa vllibi latentia meo studio, et diligenti inquisitione acquirere potuero, tu opt. lector, posthac cum alijs eius elucubrationibus, quas sum editurus, perfrueris. Si tu vllas alias habeas, aut scias eos, qui vllas possideant, vrge tu & insta,

vt eas hijs a me collectis et diuulgatis adiungant. Nihil enim libentius, cuperem, quàm vt alij hanc a me susceptũ laborem epistolarum additione augerent et adornarent. Interim si tu quid amplius de Aschamo libenter audire velis, huius libri finem adi, vbi multa de Aschamo digna, sed rudi quodam modo a me disposita intelliges. Vale.

Thomas VVilsonus legum doctor, sacratiss. ſimę Elizabethę Reginæ Angliæ &c. à libellis ſupplicibus.

Lis magna est, Cicero fuerit Romanᵉ an Anglus
At Romæ, Arpinas dictus vbiq; fuit.
Sed dubitant Angli, Ciceronis origine nati,
Atq; Britānorum sede locare volunt.
Scilicet hoc Regno natū, post tempora Bruti,
Indigenāq; tuū terra Britanna ferunt.
Vnde Britannorū decus est, et gloria magna,
Plurima quod Cicero pignora laudis habet.
Inter & eximios, Aschami est fama diserta,
Filius eloquio qui Ciceronis erat.
Vim Demosthenēa Cicero, grauitate Platonē
Exprimit, Isocratem dulcis vbiq; sonat.
Vis eadem Aschamo est, grauis est, dulcedine
Discit ab indigena filius iste patre. (plenus
Anglia ter felix Anglo Cicerone parente,
Talia quod tanti pignora patris habet.

In doctiſſ. viri Rogeri Aschami laudem Sylua.

Marmore de Pario ſtatuas ſi ponere poſſem,
Pingere vel vultus, viuoque polire colore,
Ducere ſi poſſem referentes ære figuras,
Carmine vel dignos memori cõmittere famæ,
Siue viros meritos cœlo ſtelliſque beare:
Aſchamum ſtatuæ, color, æs, carmenque referrent:
Staret & in cœlo radiantibns inclitus aſtris,
Quâ Draco Iunonis ſublimes diuidit Arctos,
Aut vbi cum Iouio, lyra voluitur Orphica, cigno.
Sola ſed in cœlum diuina potentia tollit,
Et mea non docilis manus eſt, heu ſcribere doctè
Nulla poteſt, cœlare nequit, depingere neſcit.
Inuidet ingenium Cyllenius, inuidet artes,
Sola valet, quæ cuncta velit propenſa voluntas,
Hæc cupit Aſchamum famâ celebrare perenni,
Cumque nequit, luget, ſtupet, admiratur, & ecce
Non benè deductum parit admiratio carmen:
Carmen at in tanti laudes timet ire magiſtri,
Qui ſolus veteres æquat, ſuperatque futuros
Solus & eripuit laudem præſentibus omnem.
De patria laus nulla ſibi, de ſtemmate nulla
Quæritur, et patria eſt regio celebrata Brigãtum,
Et genus antiquo proauorũ ſtemmate ducit.
Ille ſed ingenio nomen quæſiuit, & arte,
Quo genus & patriam celebrat, celebratur vt ille.
Auſpicibus diis natus erat, Iunone fauente,
Ingeniique dator ſupera Cyllenius arce
Naſcenti affulſit, dedit ingeniumque vegetum,
Quod Dii ſuſpiciunt, homines mirantur, & vnde
Ni Ioue nata foret, velit ipſa Minerua renaſci.

Nec

Nec leuis ingenium varias coluiſſe per artes
Cura fuit, ſtudiis melioribus abdidit ipſum,
Euoluit veteres, doctum Ciceronis in æuum
Se retulit, ſecum placidè Romana venuſtas
Ce[illegible]piuſque lepor ſecum ſunt ſæpe loquuta,
Iura Deûm, moreſque virûm percalluit omnes,
Spectaris terras, tenuit terreſtria quæque,
Spectaris cœlum, cœleſtia ſingula nouit,
Omnia ſic nouit, rectèque eſt omnibus vſus.
Præſtitit eloquii facundi diuite vena,
Larga ſibi fandi, ſcribendi gratia larga:
Inuidiam ſuperat ſcriptis, hoc nemo repertus
Materiem vel noſſe prior, vel ſcribere maior.
Perlege quæ ſcripſit monimenta, reuiſe libellos,
Quàm benè rem ſermo digeſſerit ordine verbis,
Hic facilis, ſimplex, & illa faceta, diſerta.
Quique ſuos laudant, & laudent, non ego dignis
Laudibus inuideo, ſed non viburna Cupreſſum,
Non Cedrum corili, non æquat Cynthia ſolem,
Attollit magnum Batauus vicinus Eraſmum,
Belgicà Longolium loquitur, deplorat ademptum,
Sturmius eſt doctis Germanis Tullius alter,
Deliciæ Venetûm Venetos Manutius ornat.
Præſulis Oſorii vim Luſitania laudat
Roma Sadoletum iactat, Bemboque triumphat,
Gallia clara ſuum prætendit vbique Bunellum,
Aſchamum iactet, celebretque Britannia noſtrum.
Hic eſt Mercurius, Suadæque medulla Britannis.
Hos ſuperet dicam? dubio mens fluctuat æſtu,
Quod ratio proferre velit, reuerentia cælat:
Hoc ſaltem dicam ſi non ſupereminet omnes
Viribus eloquii, tamen omnes vnus adæquat
Dumque ſit eloquii, Ciceroni laurea prima,
Fas erit Aschamo palmã deferre ſecundam.
Sedulitas ſolers, ſolertia ſedula mentis

Hoc

Hoc coeunt, iunctimque viget prudentia docta.
Reddidit hunc aptum natura, scie n tia certum,
Vsus & expertum, referensque imitatio summum.
Relligio, pietas, probitas, sapientia, mores,
Maiori sunt digna tubâ, plectroque sonanda,
Hæc cantent alii Musis, & Apolline pleni.
Et quod te minimè celebrarim carmine digno,
Ignoscas Aschame precor, voluisse probetur.
Non mihi Clio pedes fundit, non auia Cirrhæ
Noui, non hederæ virides mihi tempora lambunt.
Vt Plato Cecropius tantum laudandus honestis
Sic laus Aschami tantum cantanda peritis.
Sed verbis, metrisque modus, modus omnib⁹ insit:
Aschami longum maneat p̃ secula nomen,
Florescat, viuat, vigeat, non excidat æuo.
Vindiciș & Grantæ studium celebretur, ametur
Consulit is nobis, Aschamo consulit, illum
Consuluisse iuuet, studium modo consulis æqui.

Guil. Camden.

Westmonasterienſis.

DISERTISSIMI VIRI ROG. ASCHAMI, ANGLI, REGIAE MAIESTATI A LATINIS EPISTOLIS,

familiarium Epistolarum ad Ioan. Sturmium. Lib. I.

R. A. CANTABRIGIENSIS, D. Ioanni Sturmio.

S. P. De Seueniano nomine, quod rogas vt faciam, faciam libenter, & perstudiosè: & effecturum me aliquid planè spero. Pollicentur enim nonnulli: qui cum abundant & re & fide, fiet, non dubito, quod pollicentur. Non fuit tamen nihil, quod scripsit ille ad Montium nostrum, me in animo habere, non ante literas ad te, quàm pecuniam mittere. Mittere enim quam promittere malebã. Et te ac tuos, non promissi expectatione fouere, sed pecuniæ repræsentatione, aliqua ex parte vobis satisfacere cupiebam. Et quò minùs hoc iam factum sit, in caussa planè est, quod illi longiùs absunt, qui, vt spero, libenter volunt: &, vt scio, commodè possunt, atq; vt æquum est, meritò etiam debent, ad hanc εὐλογίαν contribuere. Intelligo nostros Episcopos: qui duris suis temporibus, passim in Germania, sed Argentorati potissimùm, perhumaniter sunt accepti. Hi ad Comitia Parlamentaria, cum illa fuerint, frequentes conuenient. Intereà verò,

quanquam ipse nullum nec tempus amittam, nec hominem prætermittam, in hoc promouendo negotio, tamen, si authoritas Episcopi Londinensis, optimi viri, & apud omnes nostros pergratiosi, cum mea, in hac petendi ratione, assiduitate, coniuncta fuerit, nescio quid certè amplius expectandum erit. Et nosti, quam sapiẽter ille, omnia σὺν τε δὺ' ἐρχομένω. Literis igitur tuis hominem vrge, vt vnà mecum, hoc pium suscipiat officium. Aſt quid dico vrge, mone tantùm, & pro illo, ipse spondeo, non inuitum trahes, sed iam euntem duces, et facies, quod ingeniosus ille poëta prudenter docuit,

Qui monet vt facias, quod iam facis, ipse monendo
Laudat, et hortatu comprobat acta suo.

Et de his, hæc, hoc tempore. Gratum est, mi Sturmi, & mihi periucundum, quòd scribis de Imitatione Oratoria, tuis hoc tempore à te dictata. An mihi placitura sit quæris? Mitte quaso, & quam primùm mitte, quæ dictata sunt: Polliceris enim: & ipsa repræsentatione, nihil exoptatius, nihil longius mihi existit. Meum iudicium prægnoscere vis. Non mihi tantum sumo, mi Sturmi, nec consilium libenter interpono: Sed meam, de Imitandi ratione, siuè opinionem, quæ leuis est, siuè desiderationem, quæ permagna est, satis quidem fuit nimis fortasse audacter aperiam. Et hæc mihi cogitanti subinde occurrit, quàm verum illud sit, quod

quod dicitur, Amicorum omnia esse communia, non tam commodorum ac fortunæ (vt ego intelligo) mutua munera, quàm animorum & voluntatis eadem studia: nec magis illa humanitatis & officiorum, quàm nostra hæc doctrinæ atque literarum. Scribis tu de imitatione: & ego nonnihil cogito de eodem argumento: Sed tu, absolutè eruditis iam ac viris: Ego inchoatè, rudibus adhuc & pueris: & hoc quidem consilio. Sunt mihi duo filij Ægidius & Dudleus Aschami: (nam Sturmius Aschamus viuit ille quidem, sed nunquam moriturus) Cum his meis filijs non illustrem fortunæ splendorem promittere possum, aliquem certè doctrinæ cultum illis relinquere ipse cupio. Paro igitur illis Præceptorem, non illum foris sumptuosa mercede conducendum, sed rudi à me stylo domi iam deliniatum. Formam eius in duos includo libellos: Prior, magnam partem ἠθικὸς est: alter disciplinabilis. Et quia meus hic Præceptor, non è Græcia, non ex Italia accersitus, sed in hac barbara insula natus, & domi, intra parietes meos alitus est, propterea barbarè, hoc est Anglicè, loquitur. Sic enim sermo eius, conuenienter quidem, & propior, & propriùr horum nostra Genius morum est futurus. Et nostris non alienis, Anglis non exteris scribo.

Præterea, officio, quod Patriæ, quod literis, vtriusq; in me merito, iure quidem debeo, aliqua ex parte defunctus fuero, si hoc meo studio, studium, in Parentibus, liberaliter fouendi, in eorum liberis, alacriter discendi literas, possit nonnihil excitari. Sed est præceptor hic meus, non Cantabrigiensis, sed Vuindesorius: Aulicus, non Academicus: Ideoq; non illustriorem aliquam ostentat doctrinam, sed mediocrem & nonnullum, quoad potest, extendit vsum. Neque tamen ipse sum tam nostræ linguæ inimicus, quin sentiam illam, omnium ornamentorum, cùm dictionis, tùm sententiarum admodum esse capacem: & esse item hoc argumentum non tam aridum & exile, quin Anglicè etiam ἀνθρωπογραφεῖσθαι possit, si in artificem aliquem, qualis fuit Checus noster, & sunt adhuc apud nos, Smithus & Haddonus, incidisset. At si quid fortasse boni, in hoc tamen libello inerit, illud omne tibi, mi Sturmi, acceptum est referendum. Quæ enim scribo, studui certè, vt essent omnia Sturmiana. Et volo quidem, vt filij mei, per hoc, à Patre, rudi more congestùm, & perquam humile vestibulum, in illustre illud, & omni artificio perpolitum Sturmij Gymnasium, ingrediantur. Extabit tamen aliquid & eminens erit in hoc meo σχολαστηρίῳ, perpetuum nimirum perpetui mei, & in te amoris, & de te iudicij testimonium. Præceptor hic meus satis habet, si viam rectè muniat, & quasi per certos gradus

gradus, facilem paret aſcenſum, ad ſublimiores illas ritè aperiendas fores Academiæ Sturmianæ. Gradus ſunt hi: primus, linguarum verſio: non dico ſimplicem explicationem ignotæ linguæ, quæ in Scholis quotidiana eſt, & ore Præceptoris ſolùm traditur: ſed iteratam, & quaſi reciprocantem duarum linguarum, vtriuſq; vtrobiq;, vertendarũ ratione, nimirum, vt græca latinè, et tum vt eadem ipſa latina græcè denuò conuertantur, iuſta cõmentatione, & diligenti ſcriptione cum proprio nõ alieno ſtylo, ſemper adhibita. Et ſic ego intelligo, vtile illud imprimis et prudens conſilium, cùm L. Craſſi in primo de oratore, tùm Plinij Secundi ad ſuum Fuſcum in. 7. Atq; vix credibile eſt ad quam excellentem cùm latinè tùm græcè intelligendi facultatem ipſe DIVAM noſtram ELIZABETAM, geminatæ conuerſionis ratione, ſcripto ſemper reddita, breui tempore perduxi. Sequũtur reliqui gradus. Paraphraſis, Metaphraſis, Epitome, Imitatio, Commentatio, Scriptio, & Declamatio. Per hos gradus, Præceptor meus cautiùs & timidiùs, porrecta ſua nonnunquam manu, diſcipulos ſuos diduxit. Sunt enim hi gradus nonnihil lubrici, & facilis in illis eſt prolapſio, ni cautio & iudicium adhibeatur. At quò feror? Næ ego temerè nimis, qui, cum faciem tantùm Præceptoris mei tibi oſtendere volui, non ſolùm cætera membra aperio & explico, ſed interiora illa eius, conſilia &

sensus omnes, nec prudenter, nec pudenter effero. Sed quid ni planè ac palã omnia ad te. Accipe igitur quod dicere instituì etiam de imitatione. In loco de Imitatione longiusculus est Præceptor meus. Fatetur se, omnes ferè et veteres et recentes, qui de imitatione scripsere, cupidè perlegisse: probare se multos, admirari verò neminem prater vnũ Sturmium: Aliqui certè rectè, qui sint imitãdi. sed quomodo instituenda sit ipsa imitandi ratio, solus docet Sturmius. Itaq; si cum illa perfectione præceptorũ, quæ in literata tua nobilitate, et amissa dicendi ratione, plenissimè tradita sunt, copiã etiam exemplorum coniunxisses, quid praterea requirendum esset amplius, nõ video. Namq; vt in vitæ et morum, sic in doctrinæ et studiorũ ratione omni, longè plus possunt exempla quàm præcepta. In illarũ verò rerum siuè arte siuè facultate, quæ sola imitatione perfici videntur, Præcepta, aut nullum aut perexiguum habent locum. Cum exempla istic vel solitaria plane regnant. Pictores, Sculptores, Scriptores hoc, & prudenter intelligunt, & perfectè præstant. Atq; vt oratores etiam in horum numero collocem, mouet nõnulla ratio, iubet, quæ illa est Quintiliani authoritas: qui dicit Ciceronem (nec Cicero de se hoc ipse tacet) iucunditatẽ Isocratis, copiam Platonis, vim Demost. essinxisse. Et effingere, in imitatione nec ne propriam sedẽ habeat, omnes vident. Verum enimuerò ostẽdere, & iudicare solũ vbi hoc facit Cicero, me dio-

mediocris diligentiæ, vulgaris & quotidiani est laboris. Hoc Perionius, Victorius, Stephanus, & alij in Cicerone: hoc Macrobius, Hessus, & nuper diligentissimè omnium Fuluius Vrsinus in Virgilio: hoc accuratè etiam Clemens Alexandrinus. 5. στρωμάτων, in veteribus græcis Scriptoribus attentauit. Sed hi omnes, perindè sunt, vt Operarij & baiuli, qui, cùm cõportent materiam, deesse certè in opere faciundo non possunt, mercedem tamen ipsi perexiguam, & laudem quidem non maximam promerentur. Atqui docere perspicuè & perfectè, qua ratione Cicero vel Demosthenem vel Platonem imitatur, singularis fateor doctrinæ, summi iudicij, & raræ laudis existit. Sed hæc laus adhuc præceptionis tota propria est. Aliud volo, plus requiro. Opifex nobis & Architectus opus est, qui separata coniungere, rudia perpolire, & totum opus construere, artificiosa ratione nouerit. Et illud, mea certè opinione, hoc modo. Hinc Demosthenis locũ, illinc Ciceronis produci cupio. Tũ, digito Artificis, me primũ duci volo ad ea, quæ in vtroq; sunt aut eadẽ, aut simillima: Deinde, quæ sunt in hoc addita, & quo cõsilio: tùm, quæ sunt ablata, & quo iudicio: postremò, quæ sunt cõmutata, et quo ac quã vario artificio, siuè id in verborũ delectu, siuè in sententiarũ forma, siuè in mẽbrorũ circũductione, siuè in argumẽtorũ ratione consistat. Nec vno aut altero exẽplo cõtentus ero. Numero multa,

genere varia, ex Platone, ex Isocrate, ex Demosthene, & ex Aristotele in libris Rhetoricis exẽpla expeto. Patior Præceptorem parcum esse in præceptorum traditione, modò liberalem se & largum in exemplorum, non solùm productione, quod laboris est & diligentiæ, verùm etiam tractatione, quod est doctrinæ & iudicij, ostendat. Horum volumen, illorum paginam ipse requiro. Nec mihi molestum erit, si eadem via & ratione, Cæsarem cum Xenophonte, Salustium cum Thucidide, Liuium cum Polybio, Virgilium cum Homero, Horatium cum Pyndaro, & Senecam etiam cum Sophocle & Euripide coniungat: nisi forsan satiùs erit facere, quod hi prudenter faciunt, qui perfectè scribere volunt: hærent enim hi, & defigunt se totos in vno, & eo perfectissimo exemplo: nec se, vel distrahi ad varia, vel deduci ad deteriora exempla libentèr patiuntur. Tamen si carmen pangere vellem, nihil Virgilio diuinius, nihil Horatio doctius mihi possum proponere, Sed ad dicendi facultatem, ipsum Ciceronem, si non solùm, certè potissimùm volo. Et dari mihi exemplum cupio, Ciceronem Imitatorem, non Imitatorem Ciceronis. Equidem amplector vnicè Ciceronis imitationem: sed eam dico, & primam ordine, & præcipuam dignitate, qua Cicero ipse Græcos, non qua Lactantius olim, Omphalius nuper, aut qua multò fœliciùs, quidam Itali, Galli, Lusitani, & Angli Ciceronẽ sunt secuti. Nam quis-

quis

quis fuerit non solùm diligens, sed etiam cùm peritus doctrina, tùm prudens iudicio obseruator, quibus vestigijs insistit, & quos gradus facit ipse Cicero, dum Græcos sequitur, assequitur, aut præcurrit: & scienter animaduertit, quibus in locis, & qua ratione hic noster, ipsis Græcis, plerumq; par, sæpissimè superior euadit, is demũ tutò et recta via, ad imitãdum ipsum Ciceronẽ perueniet. Qui enim intelligenter videt, quomodo Cicero sequutus est alios, perspiciet ille longè fœlicissimè, quomodo ipse Cicero sit sequendus. Et propterea, non possum probare consilium Bartholomæi Riccij Ferrariensis, doctissimi licèt viri: qui, cùm sic scripserit, de recta imitandi ratione, vt cùm à Sturmio discesseris, cæteris omnibus, mea certè opinione anteponendus sit (præcepta enim eius omnia sunt Sturmiana & ex tuis fontibus hausta & derivata) exempla tamen maluit Longolij ex Cicerone, quàm Ciceronis ex Platone sibi proponere: & Virgilij ex Catullo, quã Virgilij ex Homero producere. Hoc ille, benè quidem sed non optimè, ad aliquem fructum, non ad eximiam laudem, ad nonnullã mediocritatem, non ad summam perfectionem, instituit. Si verò optarem ipse fieri alter Cicero (& optare quidem nefas non est) vt fierem, & qua ratione fierem, quem potiùs ad consilium mihi adhiberem, quàm ipsum Ciceronem? Et si ipse cuperem eò rectà ire, quò Cicero ante fœlicissimè peruenit, qua meliore via, quam

quàm ipsis ipsius Ciceronis vestigijs insistere? Habuit ille quidẽ Romæ Græccos, Crassos, Antonios, rarissima ad imitandũ exempla: sed exẽpla alia, ipse aliàs quærit. Proprietatem Romanæ linguæ, simul cum lacte, Romæ, purissima ætate, ex ipso latinitatis florissimo flore, hausit: Ille tamẽ sermonẽ illum latinũ suũ diuinũ, superioribus non cognitũ, posteris tã admirabilẽ, aliundè sumpsit: & alio modo, quã latina vsu, quã latina institutione, & auxit & aluit. Ille enim sermo, non in Italia natus est, sed è Græcorum disciplina, in Italiã traductus est. Nec satis habuit Cicero, vt lingua eius, proprietate domestica, casta esset & ornata, nisi mens etiã, Græcorũ eruditione, prudens efficeretur & docta. Vnde euenit, vt sola Ciceronis Oratio, inter reliquos omnes Romanos, quæ illi, ætate, aut superiores, aut æquales, aut suppares fuêre, non colore solùm vernaculo purè tincta, sed raro & transmarino quodã plenè imbuta, tàm admirabiliter resplendesceret. Itaq;, cum ipsa lingua latina, fœlicissimo suo tempore, in ipsa Roma, in ipso Cicerone, ad summã perfectionẽ, sine Græca lingua, nõ peruenit: cur quisquã in sola latina quærit, quod Cicero ipse absq; græca, non inuenit. Et cũ nos summus, nec fœliciores ingenio, nec prudẽtiores iudicio, quã ipse Cicero fuit: cur temerè speramus assequi, quod ille non potuit: cur imprudenter contendimus eam viam inire, qua ipse insistere noluit? præsertim, cum hunc solùm, aut hunc potissimùm, tam

quam

quem ſummum ducem ſequendum eſſe ducimus. Et in re literaria, cùm Ciceronis imprimis probamus iudicium, cur eius repudiaremus conſilium? Cùm prudenter illum de hac re ſemper dixiſſe, cur illum in eadem re rectè feciſſe, non ingenuè fateamur? Niſi forſan Cicero ipſe, iudicio quidem prudens, aliis tamen, & inutilis conſilio, & ineptus exemplo, planè eſſe videatur. Itaque quemadmodum perſpicuè cognoſcimus, quid Cicero de hac re, prudenter ſæpè ſtatuit, conſtanter ſemper docuit: ita nos libenter ſequamur, quod ipſe in eadem re fœliciſſimè fecit. Quas igitur Cicero linguas ſibi reipſa vtiliter, aliis, exemplo, prudenter cõiunxit: abſit vt nos, vel ſeparemus illas, quod eſt rudis imperitiæ: vel repudiemus alteram, quod eſt ſuperbæ imprudentiæ. Nam in hac florere, ſine illa, cum ſumma aliqua laude, tàm facilè continget, quã ſæpè vſu euenit, vt auis, vna ala, cùm pernicitate volare, aut vir, vno pede, cùm velocitate currere poſſit. Ex omni enim ſeculorum memoria, ſiuè ex lectione, ſiuè ex auditione, ſiuè ex notitia, commemorare habeo ſolũ vnũ aut alterũ, qui abſq; græcis literis, ad eximiã eloquentiæ laudẽ, in latina lingua peruenerũt. Sed quẽadmodũ par eſt, vt hos homines admiremur, ita tutum non eſt, vt eoſdem imitemur. Eos ex animo ſuſpicio, & illis libenter gratulor, hanc ſuam raram fœlicitatem. Sed aliis non ſum author, vt vel parem ſperent laudẽ, vel eandem

ſequan-

sequantur rationem: si non alio, hoc certè nomine, quòd Cicero hac via insistere, aut prudenter ipse noluit: aut frustrà cum multis tentare, non sit ausus. Sed ait quis: rectè quidem Cicero: nam ante eum, nemo fuit, præter Græcos, ad imitationem proponendus. Sed nunc habemus ipsum Ciceronem, eum quidem, cum vniuersa Græcia, & cum singulo quoq; Græcorum, in ea eloquẽtiæ laude, qua maximè quisq; floruit, comparandum. Cur igitur non Ciceronem solum mihi, varijs illis Græcis relictis, ad imitandum proponerem. Aliquid est quod dicis. Ipse enim Ciceronem præcipuè imitandũ volo, sed tuta via, sed recta ratione, suo ordine, suo loco. Et rationem meam, cur hoc volo, & quomodo hoc volo, apertè ostendam. Primùm, si optarẽ ipse, alter fieri Cicero (quod antè dixi) qua ratione potiùs fierem, quã ea ipsa, qua ipse Cicero, factus est Cicero. Hanc viam, certam, cognitam, & expeditam esse, optimus testis est ipse Cicero. Itaque, cum gressus nostri, rectè & solidè firmati erunt, in hac ipsa via, qua præiuit Cicero ad alios, sic, vt omnes eius, & abditos recessus, & varia diuerticula, & difficiles anfractus, perfectè cognoscamus, tum tutò quidem, & fœliciter etiam, duce ipsa Minerua, nostram ad Ciceronem viam muniemus. Et hoc quidem modo (vt antè dixi) si illustriora exempla, numero multa, genere varia, è Cicerone selecta, vbi ille optimos, Græcos imitatur, per insignem aliquem Artificem

tificem, non solùm, vt quidam faciunt, diligenter indicata, sed, vt Sturmius docet, eruditè explicata fierint. Et hæc est illa via, mea certè opinione, qua, ad Ciceronis imitationem recta pergendum est. Non, quomodo Riccius ostendit, Longolium feciſſe, hoc est, vt ipse putat, excellenti ratione: vt ego existimo valdè laudabiliter: vt multi sentiunt, mediocriter & tolerabiliter. vt Erasmus & P. Manutius iudicant, ineptè, frigidè, & pueriliter: sed qua ratione Sturmius Ciceronem imitandum esse, & præceptis in literata nobilitate perfectè docet, ex exemplis in Quintiana explicatione insigniter ostendit. Et hoc in loco, opportunè mihi in mentem venit insignis ille in Quintiana locus, nimirum: Etenim, si veritate Amicitia, fide Societas. &c. Quæ sententia, bis est à te, mi Sturmi, mirabili imitationis artificio expressa: primùm, in amissa dicendi ratione: posteà, in ipsa explicatione Quintiana. In vtroq; loco, eandem orationis formam, diuersis quidem in rebus, sed varia tractatione, elegantissimè effinxisti. Præceptor meus, à me petit, timidè quidem & verecundè, rogem vt ipse te, tua pace, vt illi liceat, in suo Commentariolo, hac duplici tua vnius loci Ciceronis insigni imitatione, pro exemplo, abuti. Et spõdeo ipse pro eo, illum hoc, cum honorifica de te, & amabili mentione facturum. Sed quorsum tantoperò, mi Sturmi, laboramus de imitatione: cum non desunt, qui docti & pruden-

prudentes videri volunt: qui imitationẽ, vel nullã esse putant, vel nihili prorsus æstimant, vel omnem temerè permiscent, vel eam totam, quacunq; sit, cuiuscunq; sit, vt seruilem & puerilem repudiant. Sed hi sunt, & inertes, & imperiti: laborem fugiunt, artem nesciunt. Qui, cum naturæ omnia falso iudicio tribuunt, eandem tamen, optimis suis præsidijs, iniquo consilio spoliant. Et res semper coniungendas, magna temeritate, extrema imprudentia distrahunt. Artis enim & naturæ diſsidium faciunt, quicunq; casu, non delectu, fortuitò, non obseruatione, in literarum studijs versantur. Isti idem sentiunt, de eleganti illa Eloquentiæ parte, quæ in Numerorum ratione collocata est. Illam enim aut nullam esse volunt, aut inanem omnem iudicant. Et auriũ sensum, cum artificioso & intelligenti animi iudicio, nihil commercij habere existimant. Quem tamẽ doctrinæ locum (id quod isti aut imperitè nesciunt, aut superbè contemnunt) Principes illi in omni doctrina viri, Aristoteles, Demetrius, Halicarnassæus, Hermogenes, Cicero, Quintilianus, Sturmius, tanto studio perpoliuerunt, vt in nulla alia re accuratiùs elaborasse videantur. Sed illos, in sua, siue imperita desidia, siuè superba imprudentia relinquamus: Et hos alteros nos amemus atq; sequamur. Qui cum fuerint optima natura ornati, esse item voluerunt, sic doctrina exculti, vt ipsi, non magis Naturæ beneficio aduti,

quàm

quàm Artis præsidio muniti: nec magis ingenio fœlices, quàm iudicio prudentes, semper habiti sint. Et hæc mihi de imitãdi ratione cogitãti, grauis sæpè subit dolor ob amissos illos libros Dionys. Halycarnassæi, quos doctissimè & fusissimè scripsit de Imitatione & Oratoria & Historica. Quos libros ipse Dion: in eo Commentario, quo, suum iudiciũ de vniuersa Historia Thucididis, & quid in ea, vel tutò imitandum, vel cautè declinandum sit, eruditè, prudenter, & planè explicat, cæteris suis omnibus libris anteponit. Sed interim omnes docti plurimum debẽt, cùm Andreæ Duditio Pannonio, tùm tuo Paulo Manutio, quòd nuper hunc eruditum Commentarium, alter latinè doctissimè vertit (Græca enim non vidi) alter typis elegantissimè excudit. Nam in eo libro, sic omnes Thucididis virtutes & vitia, & diligenter collegit, & liberè exposuit, vt quicquid in eo, siuè in verborum delectu, siuè in sententiarum forma & constructione, siuè in rerum iudicio, & tractatione, vel prædicabile ad eius laudem, vel vituperabile ad similium deuitationem scriptum est, id omne, & planè & plenè ab Halycarnassæo demonstretur. Tanta enim eius est, in singula cõgerendo diligentia, in considerando doctrina, in põderando iudiciũ, vt si ipse iam reuiuisceret Thucidides, credo equidẽ nõ se ipse meliùs noscere, nõ de se, aut rectiùs aut æquiùs statuere potuerit. De Imitatione Historica,

doctiùs

doctius aut accuratius quicquam, credo, nondum extitit. Et quoties ego hunc lego Commentarium, quòd sapè quidem & libenter facio, toties in hanc sententiam adducor, vt planè ipse existimem, neminem, nec Græcum nec Latinum, maiori facultate ad scribendam historiam, vnquam veniſſe, quàm Dion: Halicarnaſſæum: præsertim, si ad tantam diligentiæ, Doctrinæ, & iudicij præstantiam, accesſit etiam, Augusti benificio, totus & tantus ille Thesaurus Bibliothecæ M. Varronis. Si forsan hunc librum, mi Sturmi, Halicarnaſſei, de Historia Thucididis, aliis rebus occupatus, nondum legeris, rogo, vt meo rogatu legas. Et scribas quæso, an sensus tuus, cum mea opinione de hoc libro consentiat, nec ne. Fatetur etiam, ipse in eodem libro, se pari ratione de Imitatione Demosthenica, & alterum librum de ciuili Philosophia scripsisse. Vtinam illi extarent libri. Mente enim quasi iam præcipio, tales libros à tanto viro scriptos, omnibus eruditionis & prudentiæ præceptis (quantum ad Ciuilem cognitionem attinet) plenè abundauisse. Hæ cogitationes de Imitatione, & illa mentio ante facta à me de Christophoro Longolio, qui voluit ipse esse, & aliis etiam visus est, insignis Ciceronis imitator, non nihil me mouent, vt quid ipse de eius facultate, & aliorum de eo opinione sentiam, tibi aperiam. Qui benè de Longolio sentiunt, habent me non repugnantem: qnanquam

habeo

habeo & foris & domi, quos illi anteponã. Budæus, amicum immerentem, ingrata inuidia, in quadam ad Eraſmum epiſtola, nimis acerbè premit. Eraſmus apertius inſectatur: & illum ineptè, furaciter, ſeruili & puerili more, nihil præter Centones ex Cicerone conſuere arguit: id quod ipſe credo Eraſmum, aliquo potiùs ſcripſiſſe ſtomacho, quàm certo ſuo ſtatuiſſe iudicio. Nam ſcio, vbi, Longolio iam mortuo, non ſingularem aliquam, ſed ſummam Eloquentiæ laudem tribuit. Miror ipſe magis quidem, quid tuo Paulo Manutio in mentem venerit, homini, vt audio, natura humaniſſimo, & vt video, doctrina excultißimo, vt is Longolium, viuus mortuum, bonus non malum, eruditus non indoctum, Italus Italorum delicias, in literis ſuis ad Stephanum Saulium, etiam in lucem editis, tàm acri ſtylo pungeret, quo cõſilio hoc fecit, neſcio: parum humaniter quidem ſcio: & an vero iudicio, planè dubito. Dicit enim Longolium eſſe, exilem in ſententijs, non luculentum in verbis, inopem à Latina lingua, eſſe prorſus nullum. In eo, & iudicium requirit, & ſtultitiã notat. Quantò tu, (mi Sturmi) moderatiùs, humaniùs, atq; prudentiùs olim ad ducẽ Iuliacenſium: vbi, cùm dè Eraſmo & Longolio, & eorum tota controuerſia, grauißimum iudicium dederis, laudem, neutri adimis: ſed ſuam vtriq;, ingenuè tribuiſti. Atqui in eodem loco, vbi Manutius Longolium eouſq; deijcere tantoperè laborat,

nonnihil ipse meæ opinione, labitur. Nam cum eximiam illam suam, & ei, vt ipse scribit, cum paucis communem, augendæ linguæ latinæ rationem, singulari præconio efferat, nimirum quod exquisitas sententias de Cicerone excerptas, alijs verbis, quàm poterat lectissimis, ornare consueuerat, annon planè ostendit, se malle cum C. Carbone, in errores abduci, quàm cum L. Crasso recta via insistere? & opinionem Quintiliani, iudicio Ciceronis anteponere? Crassus enim & Cicero, non solum maiori authoritate pugnant, sed meliori ratione vincunt, inutilem esse laborem, malo consilio aucupari deteriora, cum recto iudicio optima sunt præcepta: & temerè captare vulgaria, cum selectissima scienter sunt occupata. Gaudeo præceptorem meum loqui anglicè, ne, cùm tàm liberè dissentit hac in re à Manutio, tantum hominem offenderet. Tamen Manutium non nominat: nam cùm dissentit ab aliquo, hoc tacitè: cù laudat quemquã illud apertè facit. Quanquam si ipse Manutius has literas legeret, non est, cur offenderetur. Nemo enim meliùs, quã ille nouit, Musas ipsas esse, non solùm candidas, sed etiã prudentes: quæ, inter literarum Cultores, aliquam nonnunquam opniontũ dissentionẽ, & ferunt patienter, & serunt ipsæ aliquando non inutiliter: omnẽ verò animorum distractionẽ, & fieri semper vetant, & esse diu non patiuntur. Itaq; Paulũ tuũ Manutiũ, meum quoq; esse volo: nec sinam, vt eum tu plus diligas,

ligas, quàm ego amem. Et quanquã tu loci oportunitate illi propior es, beneuolentia tamen ſtudio, & officij etiam repræſentatione, cum vſus ferret, vt ſis coniunctior, profectò nõ permittam. Idem cogito de alijs in Italia clariſsimis viris: de Petro Victorio, de Iouita Rapicio, qui eruditè & eleganter de Numero Oratorio ſcripſit, de Carolo Sigonio, de Ioanne Baptiſta, Pigna Ferrarienſi, de Petro Bargæo Piſano. Nam quantũ Carolo Sigonio omnes docti debent, pro vtraq; vtriuſq; vrbis Rep. tanta diligentia, tanta doctrina, tanto orationis lumine explicata, & imperitus, qui nõ clarè videt, & inuidus qui non ingenuè fatetur, habendus eſt. Rara vero illa doctrina, & graue etiã illud iudicium, quo Baptiſta Pigna aureolum Horatij librũ de arte poëtica fuſiſſimè explicuit, magno me commouit deſiderio, videndi etiam ea, quæ in tres libros Rhetoricos Ariſtotelis, pari ratione conſcripſit: in quibus, vt ille ipſe ſcribit, ad Artis oratoriæ, ab intelligẽdi principe optimè traditæ, perfectiſſima præcepta, ex Græcorũ & latinorũ, dicẽdi principũ, orationibus, ex Ethicis itẽ Politicis, et hiſtoricis omnis generis exẽpla adiũxit. Et quale opus hoc ſit, quãquã oculis nõ dũ vidi, animo tamen, quàm præclarũ illud ſit, cũ magna voluptate, iam percepi. Scripſit idẽ Baptiſta Pigna, vt ipſe teſtatur, alterũ librũ, quæſtiones Sophocleas, vbi de tota doctrina Tragica, de Scnecæ vitijs, de Græcorum Tragicorum virtutibus, fuſe tractauit. Nec

minori huius libri videndi desiderio teneor, mi Sturmi: Quoniam Sophocles, & Euripides, mea certè opinione, cùm Platone & Xenophonte, in omni ciuilis cognitionis explicatione, conferri possunt: præsertim quod attinet ad eorum mores, consilia, instituta, & euenta, qui in splendore aulico vitam suam traducunt. Petrus Angeleus Bargieus Pisanus, carmine diuino, κυνηγετικὰ complexus est: nec minùs excellit dicendi facultate. Is scripsit, vt ex eius scripto, & Manutij testimonio intelligo, doctissimos etiam commentarios in eruditum illum Demetrij libellum de elocutione. An hic liber, & illi, quos comemoraui Ioannis Bapt. Pignæ, in lucem prodiêre, aut sunt prodituri, admodum aueo scire. Si homo es, mi Sturmi, hoc meo rogatu, per literas tuas cognosce, primo quoq; tempore, à Paulo Manutio, qui omnium optimè istud intelligit. Et quid ille respondet, ad me quamprimum perscribas: nihil enim mihi gratius facturus es. Et manibus Longolij æternam fœlicitatem exopto, qui mihi hoc à te postulandi occasionem dedit. Et tibi, mi Sturmi, gratias ingentes ago, quòd de imitatione oratoria scribis: quòd mihi mittere polliceris, qua dictata sunt. Mitte igitur, & quamprimum mitte: vt præceptor meus, qui nunc est ferè nudus, & planè deformis, istinc aliquem elegantiorem mutuans amictum, nonnihil cultiùs vestitus, & inde superbior factus, in lucem audaciùs prodeat. Interim ve-

rò cupio à te scire, an imitatio hoc loco, tàm latè patere debeat, vt eam etiam exercitationem complectatur, quam nos Metaphrasin, nominamus: Quæ μίμησις tamen à Platone 3. de Rep. dicitur, vbi ipse Socrates oratione Chrysæ sacerdotis ex α ιλ. libero sermone elegantissimè dissoluit. Et cur non appelletur imitatio, non video: cùm videam in eo loco, & quædam prudenter ablata, & multa ingeniosè commutata. Idem sentio de pari consilio Lucretij Latinissimi Poëtæ, qui, diuersa ratione, insignẽ illam Thucididis explicationem pestis, erudito & eleganti carmine illigauit. At quid facis, mi Aschame, inquis: quod tu, non literas, sed libellum hoc tempore ad me. Quod facio, facio libenter, et cum voluptate mi Sturmi, præsertim in hac dulci & domestica mea, ab omni aulico negotio, ociosa hoc tẽpore, & libera cessatione: dũ Princeps mea nũc lõgius ab vrbe, non in Musarũ sacrario Palladi, quod reliquo toto anno facit, sed inter syluas Dianæ, de more, hoc tempore seruiat. Et hæc prolixitas mea, mihi quidem non est molesta: & tibi item, spero, non admodũ erit ingrata. Cũ enim mihi, nullum in scribendo tædiũ attulerit, ne tibi magnũ in legendo fastidiũ sit paritura, non valdè pertimesco. Et si nihil aliud, hoc certè efficiamvt tu certò intelligas, hoc longo silentio meo, meum erga te amorẽ, minimè esse diminutũ. Intelliges præterea, quod adhuc etiã de literarum nostrarũ studijs, in me reside-

at eadem cogitatio, licèt non par facultas, quæ tum fuit, cũ ego primum D. Buceri hortatu, literas illas prolixas ad te dederim: quas tu, peramicè quidẽ, amoris nostri mutui publicas testes esse voluisti. Nũc verò fructus ille otij nostri Academici, qui tibi aliquis tũ visus est, ita iam omnis, in hoc negotio Aulico, quotidiè lãgueſcit, & eo indies, tanquã vinũ fugiens, paulatim decidit, vt planè verear, tuo ne iudicio prorsus exaruisse videatur. Itaq; peroportuna est mihi, dulcis illa & peramabilis tua mecum expostulatio, cũ me vocas, festiuè tu quidẽ, sed nimis verè, hominẽ desidiosum: & cũ amanter postulas, vt hos ipsi nostrã multorũ annorũ intermissã scriptionẽ renouemus, & nos inter nos, mutuis, crebro literis salutemus atq; consolemur. De mea verò diutina taciturnitate, nihil dico, nec veniam valdè peto, nec excusationẽ admodũ quæro: quã licet iustã & probabilem adferre possum, vti tamen illa nolo: ne ipsa esset, mihi quidem molesta & tibi nõ lætabilis. Verum, ne tu in hoc meo desidioso silẽtio nimiũ triumphes, quanquã ipse in hoc scribẽdi officio, cõmendationẽ, tibi magnã libenter tribuo, mihi nullã sumo, tamen sic tecum iure possum contendere: tu literarum multarum numero. Ego, vnius magnitudine: tu variis schedulis, ego hoc volumine: tu sententiarũ pondere, ego verborũ cumulo: tu erudita breuitate, ego loquacitate rudi: tu amoris crebra declaratione, ego beneuolentiæ perpetuo studio, sic vterq; nitimur,

vt

vt tu me, an ego, te in hac contentione superem non multum quidem laborem.

ROGERVS ASCHAMVS IOanni Sturmio.

S. P. in Christo Iesu. Nec ars ad vsum vitæ, nec scientia ad cultum ingenij, meo quidem iudicio (ornatissime Ioannes Sturmi) vlla inuenta est, quæ cum illius facultatis præstantia comparari potest, cuius præsidio efficitur, vt ratio ad prudenter intelligendum, sermo ad disertè loquendum instituatur, & reliqua hominis vita, ab immani feraque consuetudine longissimè abesse, & ad diuinam naturam proximè accedere videatur. Hinc incredibilis ille sensus amoris, quo omnes fere docti etiamnum prosequuntur Athenas illas Atticas, ex qua vna vrbe, vna ætate, vt scis, plures dicendi intelligendiq; & principes & præceptores exorti sunt, quàm ex omni et locorum & temporum vniuersitate, ad hominũ memoriam vsq; peruenerunt. Roma verò olim imperij domicilium, virtutis cumulo vel ipsis Athenis longè superior, eloquentiæ laude par, aut non multùm inferior, quanquam nunc præsentibus moribus papistico luxu, & imperioso Antichristianismo, se bonorum odio subiecerit, veteris tamen eloquentiæ nomine, & Ciceronis ingenio, sic omni posteritati commendata est: vt quamdiu latinarum

literarum vel fructu adiuti, vel laude illustrati vllis homines sunt, tamdiu vrbis Romæ memoria, cum summa charitate & beneuolentia vsurpata duratura sit. Neq; antegressæ solùm memoriæ erudita secula, sed præsentis etiam ætatis præclara ingenia, plurimum admiramur: potissimum vero eorum hominum, qui hac eloquentiæ laude floruerunt. Ipse enim multos excellẽtes viros, ex Italia, Germania, Gallia vehementer diligo, quos nunquam vidi, propter insignẽ doctrinæ splendorẽ, quem in illis elucere perspicio. At cum tu clarissime Ioannes Sturmi, ex Platone, Aristotele, Cicerone, eum salubrem eloquẽtiæ succum hausisti, quem in nullo alio nostræ ætatis nec longè superioris quidem vnquam animaduerti, & illum etiam totum ad saniorem Christi doctrinam aggregasti, quo in loco te habeam, nisi de te ad te scriberem, libenter explicarem. Quanquam si id facerem, cur adulationis notam vererer, non video. Quæ res si mihi proposita fuisset (quod tu quodam loco ad quendam scribis) alia via ad aliud genus hominum mihi affectanda esset. Iudicium illud diuinum tuũ, quo singula profers, singula legis, animaduertis, relegis, appendis, expolis, construis, & exædificas: meum si quod est iudicium, in eam admirationem rapit, vt quicquid hactenus scripsisti, sedulo conquisiuerim, auidè perlegerim: inciderim etiam in nonnulla manu scripta, abs tuo ore excepta, in ea videlicet, quæ doctissimè:

dictaue-

dictaueras in integrum Gorgiam Platonis, hunc librum Londini ante triennium nactus sum. Ad hunc modũ cum suauitate præsentis consuetudinis tuæ frui non licuit, ope tamen ingenij tui, quantum potui semper, vti placuit. Et me multos iam annos ardore amoris erga te mirificè incensum: ecce tibi, quotidianus ferè sermo, quem de te mecum reuerendus pater, præceptorq; meus M. Bucerus, habet, sic nunc inflammat, vt nihil libentius facerem, quàm ad te scriberem: præsertim cùm intelligam & ex eo quod de te ipse scripsisti, te eum esse, qui humanitate & beneuolentia cõtentus sis: & ex sermone præterea D. Buceri te non magis esse Ciceronis excultum eloquẽtia, quàm ornatum humanitate, qui hominis nihil potius esse iudicat, quàm respondere in amore his, à quibus prouocêre. Sed vide audaciam meam, qui in ipso amicitiæ nostræ principio, beneuolentiæ meæ significationem ostendere volui, sed fructum & remunerationẽ quandam repetere statui. Statui enim rogare te, vt aliquid facias literarum, nominis tui, & vtilitatis etiã meæ causã, nisi hoc hominis nimium sui amantis esse videretur. Ego ad lectionem sacræ scripturæ, in qua potißimum tabernaculum & vitæ meæ & studiorum collocare cum Christi benignitate statui, Platonem, Aristotelem, Demosthenem, & M. Ciceronem reliquo meo studio adiungere in animo habeo: Nec tamen, hoc studendi genere sic mihi vel precisè placeo, vel

ignauè

ignauè contentus sum, vt medicorũ et iurisconsul-
torũ libros, vel omninò cõtẽnam, vel nunqnã attin-
gã. Hæ enim artes, et præclarã continẽt cognitionẽ,
& ad omnẽ humanæ vitæ vsum ac splendorẽ plu-
rimũ momẽti habent. Sed in tãta varietate rectis-
simorũ studiorũ sequatur per me quisq; illud nõ sci-
te Attilij poëtæ, vt ait Cicero, durissimi: Suam cuiq;
sponsam, mihi meam. Aristoteles doctrina & iudi-
cio cùm cæteros omnes, tũ se ipse quoq; superat, mea
quidem opinione, in his libris, quibus dicendi ra-
tionẽ, in pulcherrima doctrina explicauit. Diuinã
rationis qnidem naturæ & morum disciplinam di-
uino ingenio recondit in reliquos libros. Hic nihil
non ferè ad popularem consuetudinem, & humanæ
vitæ quotidianum vsum promit & exponit. Et quo
magis hos libros præ cæteris admiratus sum, tanto
plus tribuo Danieli Barbaro, & P. Victorio, qui
in eis magna quidem cum diligentia elaborauerũt.
Scire enim dum, quanquam id percupidè aueo, non
possum, quid fit illis Gregorij Nazanzeni græcis in
hos libros commentarijs, quos Erasmus in festina
lente testatur se apud Aldum perlegisse. Nam hos
esse illud ὑπόμνημα ἀμώμητον in Gallia impres-
sum non credo. Horum omnium & diligentiam li-
benter agnosco, & voluntatem vehementer probo.
Sed cum ex libris tuis, quos frequenter lectito, &
ex multorum sermone, quos sæpè conuenio, clarissi-
mè perspicio, te tanto ingenio & iudicio in his Rhe-

toricũ

toricis libris versatum esse, vt quid vel illi de ea re prædicent, vel ipse sentiam, non literis exponere, sed in opinione tua relinquere statuerim. Et hoc est, humanissime Sturmi, quod tantopere abs te contendam, vt summi artificis præstantissimam artem, excellenti artificio tuo explicatam in lucem proferas. Nunc verò, si esset in me vlla vel persuadendi facultas, vel cogendi vis, eam vniuersam ad te vrgendum, vt hoc perficeres, adhiberem. Neq; ego solus, sed innumerabiles alij, hoc abs te contendunt: Quorum postulata cum & literarũ summa vtilitate, & nominis tui immensa laude implicata sunt, quantum humanitas tua illis tribuere debet, etiam atq; etiam considera. Vt nouos haurias labores nõ requirimus: sed veteres vt fusissimè ad veterem studiorũ fructum dimanẽt, expetimus. Vidimus enim, & legimus magnã partẽ illorũ laborum, quos in istis Rhetoricis libris explicandis suscepisti: quibus tantũ ardorẽ in nobis ad vidẽda reliqua excitasti, vt is nulla alia re nisi luce ingenij tui satiari possit. Age igitur opt. Sturmi, & perge rogatu vnius prodesse vniuersis. Et quãquã durior esse vis, quod facilè non credo, quàm vt oratu multorum bonorum commoueare, prudentior tamen es, quod certò quidem scio, quàm vt patiare vnius plagiarij scelere cõmitti, vt vel istis rhetoricis libris, vel Gorgiæ, vel politicis tuis, aut aliud aut aliter accidat, quàm nunc vereri velis, aut in posterum

mederi

mederi queas, quod ipsum in tanta turba excipientium dictata tua facilè alicuius vel stulti amici imperitia, vel sordidi typographi auaritia contingere potest: hanc iniuriam sæpè Erasmus, sæpè multi docti viri experti sunt, quæ si ad te solũ peruenireț, negligere eam non deberes: Cum verò, ea omnium et literarum, & tui quoq; studiorum communis esset, diligentior quidem cautio adhibenda est. Et hoc siue rectè monentis consilium, siue verè amantis studium, siue impensè rogantis institutum, ea quæso mente, qua ego scribo, accipias, et ea quoq; ratione, qua maxime cupio, expleas. His proximis superioribus annis, Aristoteles è Gallia prodijt latina lingua loquens, vt omnes existimant, aliena mente nonnunquam sentiẽs, vt quidem iudicant. Ioachimi Perionij in coniungendo Cicerone cum Aristotele, & voluntatem multi probant, & ex vtroque infinita loca, siue in congerendo diligentiã, siue in compellendo vim, plures in meliorem partem accipiũt, quã illud nimis proiectũ Cephæ Chlononij os, qui in exagitando vtroq; græca latinaq; doctrina, & principe, & præceptore, vtriusque beneficio, & suo ingenio nimis insolenter abusus est. Quanquam, vt ipse quoq; existimo, præclaram Aristotelis doctrinam, & minus ornatam videri, & magis obscuram esse, quàm vt multorũ in eo legendo possit vel studio allicere voluptas, vel labores compensare vtilitas, quia vbiuis, ferè docetur sine accurata exemplo-

exemplorum appositione, qua in re & latini plurimùm, & græci ipsi peccant explicatores. Et tamen hoc vitio claudicare non debet Dialecticorũ schola, cum in tota illa subtili differendi ratione ab Arist. tradita, nullum extet præceptum, cui in Socratis sermonibus, Platonis, & Xenophontis ingenio, conscriptis non respondeat expressum exemplum. Hoc tu, eruditissimè Sturmi, & prudenter animaduertis, et frequenter doces, potissimum verò in ea ratione interrogandi, collocandiq; Dialectica, quam Platonis Gorgiæ præfixisti: Ad quem locum legendum quoties accedo, quod sæpissimè quidem facio, toties cum noua quadam & vtilitate laboris mei, & admiratione ingenij iudicijq; tui semper abeo. Sed ad hanc dicendi facultatem, quæ tota ad illustriorem vsum comparata est, nihil magis requiro, quàm ex Demosthenis, Ciceronis, Thucididis, Liuij & horum similimorum oratorum, historicorumq; libris, sic vbiuis exempla cõportari, vt quicquid in virtute splendoris & æquitatis, in scelere fœditatis, & fraudis, in prudentia prouidæ oportunitatis, in fortuna insperatæ temeritatis, ex omni sæculorum memoria, colligi obseruarique possit, id semper ad rhetorica præcepta, diligenti vel appositione exempli adiungatur, vel notatione loci referatur. Et quanquam hic cuiusque literarum cupidi proprius labor esse debet, tamen cum ad id præstantis ingenij animaduersio, delectus, & iudicium

cium adhibetur, noua profectò studiorum, & suauitas ad voluptatem, & fructus ad vtilitatem, ex hac artis & imitationis coniunctione efflorescit. Et huic meo, si ita vis, siue errori ex imperitia, siue torpori ex desidia, lubentius quidem indulgeo, quod plerúmque video, eos qui in solitarijs artium præceptis adhærescunt, exangues, frigidos, ineptos, sine sensu, sine motu, sine vsu esse: Contra vero nonnullos, qui nulla præceptione instructi, sed sola & oratorum & historicorum lectione contenti fuerunt, in aliquo loco constitisse. Neque hæc eò à me dicuntur, quod aut vagam linguæ iactationem, aut effluentem styli insolentiam vllo modo probem, sed quemadmodum in tradenda vera religione, exempla vitæ, cum præceptis doctrinæ coniungi debeant: sic quidem ad omnem artis cultum imitationis etiam vsus adhibendus est, vt cursus studiorum, neque obscuritate inutiliter impeditus, neque erratione licenter abductus esse videatur. Præterea cum dicendi facultas ψυχαγωγία sit, vt, docet Socrates, & tota illa nobilis animæ doctrina, hanc artem propinquissima cognatione attingat, plurimi plurimum & huic disciplinæ, & nostræ ætati congratularentur, si Phædonem Platonis & libros Aristotelis περὶ ψυχῆς luce ingenij tui aliquando illustrares. Et quia video, me iampridem, nimis inconsideratè abusum esse humanitate

tua,

tua, & omnes verecundiæ fines transiisse, libet profecto nunc ipsius Ciceronis consilio vti & benè nauiterque impudentem esse. Ipse quoque Demosthenes multorum infœlices conatus hactenus reijciens, te admodum flagitat. Bis nunc Italia ad nos misit Æschinem & Demosthenem latinè dicentes, sed nec ijs oratoribus, nec ea regione mea opinione satis dignè. Illi etiam Germani duo, quos semper admiror & vnicè amo, in Demosthene multis non satisfaciunt. At verò cum illum primum circuitum, qui est in principio orationis contra Æschinem, à te in libro de amissa dicendi ratione Latinè versum lego, & cum diligenter animaduerto, quo tu appendis iudicio, quamnam in vtraque lingua, vel singulæ verba vim, vel sententiæ formam habeant. Quid putas me primum doctissime Sturmi, acclamare ne ὦ πάντες καὶ πᾶσαι, Quodnam hoc nouum Veneris caput? An maximopere his literis quidem nunc meis, sed votis iamdiu literatorum publicis à te contendere, vt quod reliquum est in his duorum nobilissimorum oratorum contrarijs inter se orationibus, perficere ipse velis. Hoc labore, & vtriusque linguæ splendorem mirificè excitabis, & illius Ciceronianæ amissæ versionis desiderium, meo quidem iudicio multum mitigabis. Et huic vniuersæ postulationi meæ, audacter quidem scio susceptæ, ad res tamen, spero, &

præclaras

præclaras cupiendas, & iustas petendas instituæ, te multum tributurum facilè intelligo. Postremò, videndum tibi est, vt expleas eam expectationem, quam omnibus literarum cupidis commouisti, de illis libris tuis, qui de ratione Latinè loquẽdi, atque scribendi, à te scripti sunt. Et hæc de te ac tuis, nunc pauca de nobis ac nostris. De religionis cursu, reip. statu, literarum, & cultu, & fructu apud nos in Anglia, satis loquacem tecum instituerem sermonem, si tantæ res in breues potuerunt includi literas. Sed quæ nunc vnius epistolæ modo terminari non possunt, in multas literas, quas deo volente, frequenter tibi scripturus sum, reseruabo. Ea veræ religionis cura, apud Iosiam nostrum, inprimis & Cantuariensem, & vniuersum consilium regium excubat, vt in nulla re æquè laboratum sit, quàm vt religionis tùm doctrina, tùm disciplina ex sacrarum literarum fonte purissimè hauriatur, & vt sentina illa Romana, qua tot humanæ sordes, in Ecclesiam Christi redundarunt, funditus obstruatur. Populi consensus, & obedientia ad hanc rem summa est. In studijs nostris patrum consilia libenter sequimur, vbi ipsi non deflectunt à sacra scriptura. Augustino plurimum tribuimus, cui, quòd tu Græcos Basilium & Chrysostomũ anteponis, non tibi concederem, nisi te valdè amarem. D. M. Bucerus, vir dei, gloriam Christi strenuè apud nos excitat, cuius habet tantam & doctrinæ autho-

authoritatem, & vitæ moderationem, vt ne ipsi quicquam aduersarij conqueri possint. Aduersarij enim nõnulli adhuc apud nos sunt, qui cũ à nobis nonnihil discrepent, hominum vires, virtutes, & consensum extra modũ & ordinem efferentes, tamen quia complures eorum, sine stomacho & aculeis hoc faciunt, & plurimum seipsi cum eruditionis laude, tum probitate vitæ commendant, non possumus non amore eos prosequi, omnia referentes ad illius prouidẽtiam, qui extrema etiam die, nonnullos in suam vineam introducit. Publica res in magna expectatione est. Quis euentus hanc pacem inter nos & Gallos, per obsides principum filios factam consequetur, ignoramus. Illa quidem vox Ciceronis semper mihi suauis esse videbatur. Nomen pacis dulce est, & res ipsa salutaris: Bellum autem quid aliud est quam illa Sophoclea ἐριννὺς, πολυχὲιρ, πολύπους, χαλκόπους, *Religionis cursum, morum disciplinam, literarum otium, & & omnes suauioris fœlicitatis partes funditus euertens. Gratulor etiam multum ipsi Galliæ, quam gentem vnicè semper amaui, quæ meo iudicio quidem, in omni literarum & humanitatis laude, nec ipsi cedit Italiæ. Hanc pacem vtrique genti bonam, faustam, fœlicem, fortunatamq; fore speramus, quoniam Comes Bedfordiensis, D. Pagettus, & Ioannes Masonus nostræ partis principes legati, non solum longum rerum vsum, multiplicemq; eruditio-*

nem verum etiam dei timorem, ad hanc fundandam concordiam adferant. Linguæ & artes Cantabrigiæ ab his passim hauriuntur authoribus, qui cùm dicendi, tùm intelligendi magistri optimi semper habiti sunt: vt nec ratio propter infantiam nimiùm obmutescere, nec oratio propter inscitiam, loquaciter insolescere discat. Ad vtriusque linguæ doctrinam perdiscendam, vtriusque vrbis non eadem quidem, sed vna ferè sola vtimur ætate. In hanc studendi viam plurimi Ioannis Checi, & Thomæ Smithi exemplis, præceptis, ingenijs, consilijs prouocati, ingressi sunt. Hi duo, olim huius Academiæ, nunc totius reipublicæ, in ipso splendore aulico præclara lumina eminent. Qui si ad scribendum sese dedidissent, nec in Sadoleto Italia, nec in Longolio Gallia, iustius quam in istis duobus Anglia gloriata fuisset. Hoc perspicuum nobis est, vel ex illo libello, quem de recta Græcè pronunciandi ratione, qua nos Cantabrigiæ vtimur, contra Winton. conscripserat. Sunt quoque hic Cantabrigiæ multi præclari viri, inter quos tamen sic elucet summus amicus meus Gualterus Haddonus, huius Academiæ nunc procancellarius, vt cum illis superioribus duobus comparandus, non in nostrum numerum aggregandus esse videatur. Quid omnes Oxonienses

nienſes ſequuntur, planè neſcio, ſed ante aliquot menſes, in aula incidi in quendam illius Academiæ, qui nimiùm præferendo Lucianum, Plutarchum & Herodianum, Senecam A. Gellium, & Apuleium, vtramque linguam, in nimis ſeneſcentem et effœtam ætatem compingere mihi videbatur. Nobilitas in Anglia nunquam magis erat literata. Illuſtriſſimus Rex noſter Eduardus, ingenio, induſtria, conſtantia, eruditione & ſuam ætatem, & aliorum fidem longè ſuperat. Non enim aliorum ſermone perſuaſus, ſed ipſe ſæpenumero præſens (quod in ſuauiſſimam meæ fœlicitatis partem deputo) omnium virtutum chorum in eius animum immigraſſe perſpexi. Gallia non dubito agnoſcet ſummam doctrinæ laudem, in clariſſimo duce Suffolcienſe, & reliquo illo nobiliſ. iuuenum comitatu, qui hactenus, vnà cum rege noſtro, in Græcis literis & latinis educati, hac ipſa die, qua hæc ad te ſcribo, in Galliam profecti ſunt. Thomæ Mori filiabus innumeræ nunc honoratæ fœminæ, in omni literarum genere præſtant. Inter quas tamen vniuerſas veluti ſidus quoddam, non tam claritate generis, quàm ſplendore virtutis et literarum, ſic eminet Illuſtriſſima Domina mea, D. ELIZABETA regis noſtri ſoror, vt in tanta eius iuſtè commendandæ varietate, labor mihi non quærendæ laudis, ſed ſtatuendi modi propoſitus eſſe videatur.

Nihil tamen ſcribam, cuius ipſe præſens teſtis non fuerim. Me enim præceptore, græcæ latinæq; linguæ duos annos vſa eſt. Nunc verò ego Aulica turba liberatus, & veteris otij mei literarij ſuauitati reſtitutus, regiæ Maieſtatis beneficentia, ſatis honeſtam conditionem & locum, in hac Academia habeo. Fortunæ naturæq; ornamẽta, in illuſtriſſimam Dominam meam collocata, hæc ne an illa pluris æſtimanda in comparatione ad iudicandum perquam ſunt difficilia. Ariſtotelica laus in eam tota trãsfuſa eſt. Nam κάλλος in illa, μέγεθος, σωφροσύνη, καὶ φιλοεργία, omnia ſumma. Ex anno. 16. nonnihil exceſſit, tanta in hac ætate grauitas, et celſitate comitas inaudita eſt, ſtudium veræ religionis & optimum, literarum acerrimum. Ingenium ſine muliebri mollitia, labor cum virili conſtantia, memoria, qua nihil vel citius percipit, vel diutius retinet. Gallicè Italicèq; æquè ac Anglicè loquitur, latinè, expeditè, propriè, conſideratè. Græcè etiam mediocriter mecum frequenter libenterque collocuta eſt. Si quid græcè latineue ſcribat, manu eius nihil pulchrius. Muſicæ vt peritiſſima, ſic ea nõ admodum delectata. In quauis adhibenda munditia φιλόκαλος μᾶλλον ἢ καλλοπιστὴς, aurum, χρωβ'υλὸς καὶ κορύμβους ſic ſemper aſpernata, vt non Phædram ſed Hippoliten omni vitæ ratione referre videatur. Perlegit mecum, integrum ferè Ciceronem, magnam partem T. Liuij, ex his enim

prope-

propemodum ſolis duobus authoribus latinam linguam hauſit. Exordium diei, ſemper nouo teſtamento græco tribuit, deinde ſelectas Iſocratis orationes, & Sophoclis tragœdias legebat, hinc namque illius & linguam puriſſima dictione, mentem aptiſſima præceptione, & reliquam eius excelſæ vitæ conditionem, ad omnem fortunæ vim rectè inſtituendam eſſe exiſtimaui. Ad religionis inſtitutionem, poſt fontes ſcripturarum D. Ciprianum, locos communes P. Melanchthonis, & alios huius generis ſimillimos, ex quibus pura doctrina cum elegante ſermone libari potuerit, adiunxit. In omni oratione, ſi quod inuitum verbum, aut curioſiùs accerſitum fuerit, facilè animaduertit. Ineptos illos Eraſmi imitatores, qui latinam linguam in miſeras prouerbiorum compedes illigant, ferre non poteſt. Orationem ex re natam, proprietate caſtam, perſpicuitate illuſtrem, libenter probat. Verecundas tranſlationes, & contrariorum collationes aptè commiſſas, & confligentes, vnicè admiratur. Quarum rerum diligenti animaduerſione aures eius tritæ, adeo teretes factæ ſunt, & iudicium tam intelligens, vt nihil in Græca, Latina, & Anglica oratione vel ſolutum & peruagatum, vel clauſum & terminatum, vel numeris aut nimis effuſum, aut ritè temperatum occurrat, quod non illa inter legendum ita religiosè attendit, vt id ſtatim

reiciat magno cum fastidio, vel summa excipiat cum voluptate. Nihil fingo, mi Sturmi, nec opus est, sed adumbrare tantum volui tibi speciem eius excellentis ingenij & studij, in cuius rei velut forma, dum, mens mea tota defixa est, hanc Illustrissimæ Dominæ meæ memoriam, mihi quidem charissimam ad te scribendo libenter suauiterque vsurpaui. Ad hanc nobilissimam principem, si tu aliquid scripseris, doctissime Sturmi, illud & grato animo acceptura, & magno iudicio perlectura est. Sed vereor ne ipse iucunda vel recordandi illius, vel scribendi ad te suauitate delectatus, extra modum epistolæ prolixitate prodierim. Et de literarum apud nos ratione plura alio tempore. Rumor hic sparsus est te venturum in Angliam, siue hoc verum sit, siue totum ex eo ortum desiderio, quo plurimi te hic videndi tenentur, non intelligo. Mihi nihil frequentius in votis. Interea dum ego aduentum tuum gratissima spe expectem, desiderium quæso meum absentis tui suauissimis literis tuis sic lenias, vt saltem intelligam te meas recepisse. Amorem meum quem tibi maximè absenti debeo, eum interea vniuersum ad præsentem patrem Bucerum defero. His literis inclusum dono tibi mitto argenteum nummum C. Cæsaris. In sequentibus Cæsaribus, additi sunt semper loquaciores tituli, quod sæpè animaduerti

uerti in omnium ferè Cæsarum nummis, aut aureis, aut argenteis, vsque ad Gotticam illam Barbariem. Hic ex vna parte tantum Cæsaris nomen inscribitur. His priscæ antiquitatis reliquijs, quia plurimum ipse capior, hũc nummum tibi mittere volui, plures deinceps missurus, si te hoc antiquæ et beneuolentiæ meæ, et temporũ vetustatis monumento delectatum esse cognouero. Vale in Christo Iesu. Cantab. è Collegio D. Ioan. Euang. quarto Aprilis. 1550.

ROGERVS ASCHAMVS
Ioanni Sturmio.

S. P. in Christo Iesu. Vtrasque literas tuas, optime Ioan. Sturmi, & superiores nonis Septembris, & recentiores. xviij. Nouembris ad me missas, tradidit mihi prudens vir, & nunc communis noster amicus Christopherus Montius: Summo gaudio vtrasque legi, frequenterque lego, & ab earum lectione nunquam discedo, nisi nouæ semper cumulatus accessione voluptatis. Laudem, quam tribuis mihi, vt alienam non agnosco, sed tanquam vestem, mihi quidem humaniter impositam, sed parum congruentem, libenter cum rubore exuo, iudicium tamen laudis, tam

laudati viri, in summa laude deputo. Suauis es, in meo, vt tu dicis, erga te, cæco amore, & pateris esse cæcum, ne si oculos aperiat, à te decedat, & transferatur in aliũ. Cæcus amor, mi Sturmi, vagus est, & errat, & quia diligit, non delegit, præceps, non constans esse solet. Sed meus in te tam occulatus est, & si vis, tam Lynceus, vt nulla, non terræ, non Oceani intercapedo, aciem eius impedire possit, quin longissimè penetret, & facilè incendatur ardore, vbi illustres virtutis doctrinæq; faces prætenduntur. Quod vis, vtriusqúe epistolam in lucem apparere, & testem extare perpetuæ inter nos charitatis, facis quidem, non plus, quàm ipse exopto, plus tamen quàm ego, vel à quoq̃, sine nota impudentiæ, vel à te sine suspicione imprudẽtiæ efflagitare queo: & quia tu me facis impudentem, nisi ipse aliter vis, & nisi ipsæ literæ iam sunt impressori traditæ, inprimis cuperem vt epistolæ nostræ aliquam reliquam paginam occuparent, in dialogis tuis Aristotelicis: sed stultè hoc peto, cum tu scis, quid potissimum sit faciendum: hæc tamen scribo, quia vereor ne literæ meæ nimis molestæ sint, & quodammodo ægrè ferant, si ab illo libro separentur, cuius tam cupidæ, petaces et πολυπραγμονὶ extiterunt. Quanquam, quod polliceor, non contentæ solùm, sed perquam hilares erunt, si in societatem literarum tuarum vlla ratione admittantur, si liber tuus imprimatur in quarto, vt loquuntur, nõ in octauo, quod ferè fit in tuis scriptis,

tis, ego magis approbarem: & Gallorum in ea re, cùm solertiam, tùm elegantiam semper laudo. Totus gaudio perfundebar, mi St. cum veni ad illum epistolæ tuæ locum, vbi ais: Regiæ maiestati locum designaui in Aristotelicis meis dialogis, in quibus stylum meum quotidiè acuo, vt si quid possit contra barbariem, in his ostendat, tum etiã in celebrandis amicis, &c. Quod regi facis, Opt. St: non illi soli clarissmo principi, sed vniuerso eius regno, vniuersis literis et æternitati facturus es. Nam cum audiet abs te, quàm præclarũ sit τὸν ἄρχοντα φιλοσοφεῖν, & remp. consilio, non fortuna gubernari, consilia autem optima ex optimis hauriri libris, nec meliorem vnquam, cum à sacris fontibus discesseris, ad formandum consilium, ipso Aristotele extitisse, ne dubites, quin, hoc facto tuo, in instituendo principe nostro, vberrimã voluptatem, cum singulari laude tua confluentem in vniuersam Angliam, & singulos Anglos transfusurus sis. Et quanquam princeps, ea est eius præclara natura, calcare non eget ad expeditiorem cursum, doctrinæ & prudentiæ, in quem fœlicissimè ingressus est, tamen ex suaui & fusa oratione tua, ad id accommodata, veluti ex applausu præclari hominis illũ currentem excipientis, nouum laboris impetum, ad maiorem laudis spem, percepturus est: & nosti illud dulcissimũ carmen dulcissimi poëtæ: quod frequenter ipse commemoro, qui monet vt facias, quod iam facis ipse monendo

nendo laudat, & hortatu cõprobat acta suo. Fortunam in principe nostro, æquat natura, vtrãq; superat virtus, siuè vt Christianũ hominẽ loqui decet multiplex gratia dei, cupiditate optimarũ literarũ, studio rectissimæ Religionis, voluntate, iudicio, & quam tu in studijs vnicè laudas constantia, ætatem suam mirificè præcurrit: Et vix vlla fœlicitatis parte ego eum beatiorẽ existimo, quàm quòd Ioa. Checum, ad præclarã doctrinã, & veram religionẽ, adolescentiæ suæ doctorem nactus sit. Latinè intelligit loquitur, scribit, propriè, scienter, expeditè, & omnia cum iudicio. Dialecticam didicit, & nunc græcè discit Aristotelis Ethicen. Eò progressus est in Græca lingua, vt in philosophia Ciceronis, ex latinis Græca facillimè faciat. Pridiè illius diei, qua ex Anglia profectus sum, cum essem Londini apud D. Ioa. Checum, & inter loquendum, rogarem ab eo, quid esset, quod Rex Ethicen Aristotelis, potiùs quàm institutionem Cyri perlegeret: Ille sapientissimè & eruditissimè, quod semper solet, respondet: vt mens inquit, eius prius vniuersis illis & infinitis virtutũ vitiorumqùe præceptionibus, ac partitionibus instructa, firmum iudicium adferat ad singula quotidianorum morum exempla, quæ in historijs latissimè sese fundunt. Et quia vix fieri potest, vt ingenij acies, in initio, dulcedine historiarum emollita & obtusa penetret in abstrusas illas & reconditas

ditas, sed perneceßarias, ad corroborandum iudicium finitæ quæstionis comprehensiones, quanquam nullum præceptum, sine appositione insignis exempli tradi cupio. Quàm fœlix Anglia sit, mi Sturmi, cum principis eius iuuenilis ætas, (nam nuper exceßit ex decimo tertio anno) hac præstanti præceptione informetur, nemo meliùs quàm tu iudicare potest. Breui absoluet Ethicen, quam sequetur Aristotelis rhetorica, vt non oportunè sol̃, sed diuinitùs etiam videatur tibi oblata occasio huius suscepti laboris tui. Credo enim ego, non sine diuino consilio fact̃ esse, vt hæc summa Maiestas regia, hac summa ingenij, iudicij, doctrinæq; tuæ facultate excoleretur. Si plusculum otij mihi esset, longiorem tecum de Regia nostra maiestate instituerem sermonem: longiorem etiam de clarissima domina mea D. Elizabeta: de clarissimis Ducis Somersetensis filiabus & illis quidem optima literarum institutione formatis: duas tamen Angliæ fœminas præterire non possum, nec à te, mi Sturmi, præteritas esse velim, si aliquid cogitas de celebrandis amicis in Anglia, quo mihi nihil exoptabilius esse potest: Altera est Iana Graia filia nobilis Marchionis Dorcetensis: quæ, cum auiam habuit Mariam Franciæ Reginam, arcta propinquitate attingit Regem nostrum Eduard̃. Annum nata est decimum

quintum

quintum. In aula fui illi valdè familiaris, & scripsit ad me eruditas literas: hac superiore æstate cum amicos meos in agro Eboracensi viserem, & inde literis Ioannis Checi in aulam vt huc proficiscerer, accitus sum, in via deflexi Leceſtriam, vbi, Iana Graia cum patre habitaret. Statim admissus sum in cubiculum, inueni nobilem puellam, dij boni, legentem græcè phædonem Platonis, quem sic intelligit, vt mihi ipsi summam admirationem iniceret. Sic loquitur & scribit græcè, vt vera referenti vix fides adhiberi possit, nacta est præceptorem Ioannem Elmarum, vtriusque linguæ valdè peritum, propter humanitatem prudentiam, vsum, rectam religionem, & alia multa rectissimæ amicitiæ vincula, mihi coniunctissimum. Mihi discedenti, recepit se græcè scripturam, si ego illam meis literis ex aula imperatoris scriptis prouocarem: Expecto quotidiè græcas eius literas, cum venerint, ad te statim mittam. Altera est Ethelreda Cecilla, quæ haud aliter græcè intelligit & loquitur, quàm anglicè: vt dubium esse possit, fœlicior ne sit, hac præstanti cognitione, an quod nata sit nobili viro Antonio Coco & patre eius & præceptore: qui propter singularem suam eruditionem, in erudiendo rege, Ioanni Checo socius adiunctus est, vel potius quod nupsit Guil. Cecillo. Iuueni quidem illi, sed tam senili prudentia, tanta literarum & rerum peritia, & ea in rebus gerendis

rendis abstinentia, prædito, vt laudem illam solidam & quadripartitã, quam Periclis æmulus suus tribuit Thucidides.

γνῶναι τὰ πέντε, ἐρημωθῆναι τὰ γραφεῖα, φιλόπολις εἶναι, καὶ χρημάτων ἐπιτηδείων,

Huic communis consentiensque Anglorum vox impartita sit. Post meum digressum ex Anglia primarius Secretarius regius factus est. Vereor, mi Sturmi, ne prolixo meo sermone molestus sim tibi, sed quia nihil magis cupio, quàm longissimas literas tuas, longè & ipse scribo, scripturus etiam longius, si otium mihi suppeditaret. Nam nunquam fui in vita mea minus otiosus, quam nunc sum. Noua quæ hic geruntur, nemo certius, nemo oportunius perscribere tibi potest, nostro Christophero Montio, & quotidiè rogo rogaboque, vt tibi singula perscribat, nec ipse deero, quoties offeratur oportunus Tabellarius, & ne in his grauissimis temporibus, leues & inanes literæ meæ ad te accederent, ecce tibi, sola Madelburgus, sic occupat nunc Augusta, omnium hominum suspiciones, rumores, sermones, colloquia, consilia, vt cæteris rebus omnibus, minimis, maximis, mediocribus, silentium ferè iniecerit. De cuius vrbis aut salutis spe, aut interitus metu, sic omnia sunt incerta, vt rumoribus vel cum dolo excogitatis, vel

vel sine authore disseminatis implicata, vt ipse nihil habeam certi & explorati, quod scribam. De hac re certissimus sum, quòd hæc vrbs nunc est, et ab alienis pressa acriter, & à suis defensa fortiter, quia nec prece, nec pretio, nec minis, nec metu impelli possit, vt eam doctrinam, aut omnino proditam abijciat, aut fœdè vitiatam accipiat, quam omnes boni, vbi vbi sunt, ex diuinis haustam fontibus amplectuntur. Nec mirum esse debet, si duo illi Tricipites, Cerberus Romanus, & Geryon Hispanus contendant, hanc vnam vrbem expugnare, cuius si porta semel fuerit, vel effracta vi, vel reserata voluntate, patet statim aditus & Cerbero in totam Germaniam, & Geryoni in vniuersam ferè Europam, vt nec in religione puritas, nec in republica commoditas reliqua esse potest, quæ non breui, aut illius fœdata habitu, aut istius occupata raptu fuerit. Reliqua negotia, Turcica, Papistica, Cæsariana diabolica, & Christiana in summo silentio iacent. Breui scribam de his etiam rebus, si quid certi ad manus meas peruenerit. Vale doctissime Sturmi. Et me, quod facis, ama. XIIII. Decemb.

Anno Dom. 1550.

ROGE-

ROGERVS ASCHAMVS
Ioanni Sturmio.

S.P. in Christo Iesu. Nullas ad te literas tam oportuno Tabellario dare non possum, & longas non opus est mi optatissime Sturmi, cũ vnus Montius nostrarum longissimarũ instar esse potest. Digressum à nobis tam honesti & integri viri, egerrimè fero, his temporibus, & hoc loco: non sum tamen tam durus in alios, nec tam mei amans, nec tam meorum obliuiscens, vt non commouear sensu desiderij illius, visendi eos, qui ei sunt charissimi. Scribis Montio nostro diuulgatam esse vtriusq; epistolam. Tu videris ornatissime St: quo tuo periculo, hominẽ hactenus tenebris delitescentem, in lucem producis. Quanquam id ingenuè tibi quod sentio, dicam, pluris facio testimonium iudicij tui, vel potius amoris tui, quàm pertimesco vocẽ aut opinionẽ vllius hominis, hoc dictum aut valdè arrogantis, aut sui nimiùm amantis videri potest. Si pecco, quia error est in me, nõ scelus in alios, à te, qui me amas, veniam expecto, ab alijs, quos nihil lædo, offensam non metuo. Si epistola mea non dum impressa sit, hæc duo aut tria verba adiungi illi loco vehementer cupio. Vbi Dominæ Elizabetæ gradus & progressus in studio literarum explicabam, videlicet, prima vtriusq; linguæ fundamenta fœlicissimè in hac principe iacta sunt, assidua

opera

opera & diligentia Gui: Grindalli mei: Grindalli mei inquam, & si aliud vocabulum esset in omni ratione amicitiæ, necessitudinis, charitatis, pietatis, quod propinquiorem, & arctiorem, coniunctiorem significaret, quàm mei, illud ad memoriã mei Grindalli libentissimè adhiberẽ: fuit enim is Cantabrigiæ discipulus meus, & à paruulo inter parietes cubiculi mei septem fere annos, literis græcis latinisq; institutus. Mores, ingenium, memoriam, iudicium tale habuit, quale vix cuiquam, in Anglia contigit, quem ego vnquam vidi. An ego aliquid falsò affingo eius laudibus, intelligunt multi præclari viri, qui in Aula, illo coniunctissimè vsi sunt. Adulationis notam non timeo, quia mortuus est: Inuidorum reprehensionem contemno, quia virtutis laudem in aliis non ferunt, quod eandem in se agnoscere non possunt. Nam ex Academia in Aulam vocatus est a Domino Checo, & breui doctor ad instituendam hanc principem adhibebatur. Post aliquot annos, cum clarissima Eliz. ex suo ingẽnio, & talis præceptoris opera ad præclaram peruenisset cognitionem, atq; meus Grindallus, & suo merito, & D. fauore ad eximiã dignitateus adspirasset, ecce tibi, subita peste correptus diem suum obit: Aula tantum sui desiderium relinquens, quantũ haud sciõ an quisquam alius hos multos annos, me certè maiori afflixit mærore, quàm obitus vtriusq; parentis, qui vna die & eadẽ fere hora, cùm quadraginta septem

annos

annos coniunctissimè coniuges vixissent, vnà ambo ad Christum morte etiam ipsa iugati commigrarunt. In locum huius & charissimi discipuli, & arctissimi amici suffectus ego sum, vbi inuenio, ea vtriusque linguæ fundamẽta iacta, vt dubitarim, an istius ingenium, quæ didicit, an illius diligentiam qui docuit, magis admirarer, huic ego, quod fœlicissimè à Grindallo meo quanquam sine mea opera, non tamen absque omni meo consilio inchoatum est, diligenter sanè & assiduè exædificare conatus sum. Hæc verba mi Sturmi, si in suum locum aptè reponi possunt, & tuo iudicio & quasi lima sic perpoliantur, vt cum reliquis concinnè construi queant, rem mihi peroptatam effecturus es. Nisi te valdè amarem, & tribuerem omnia nostræ amicitiæ, vererer te ad hunc modum tam imprudenter abuti: Sed familiarem esse oportet, quæ ficta non est amicitia, & nosti illud Ciceronis tui: Qui cum omninò nihil fingam, nihil dissimulem, nihil obtegam: Nam illæ sapientes amicitiæ ostendunt fucum, suauitatem non habent, & plus foliorum quàm fructus semper ferunt, In proximis etiam superioribus meis ad te literis nobilissimæ virginis Ianæ Graiæ mentionem feci. Non est, si quid in me iudicij sit, dignius exemplum, quod in oculis hominum feratur, quod in lucem & conspectum appareat, quo reliqua nobilitas ad veram laudem, & insigne decus euocari possit. Con-

dona mihi hoc mi Sturmi, si cupiã hæc lumina patriæ meæ, luce ingenij tui sic accendi, vt cum per se illustria sint, tuo tamen testimonio, in eminentem & conspicuum locum excitentur. Literas tuas longissimas auidè expecto, quanquam tempus tuum, quod Aristotelicis dialogis impartis, interturbare nolim: de illa tamen re audire cupio. Cum dicerem, Domino Legato hodiè me literas ad te dare, iussit me suo nomine te plurimùm salutare, & libentissimè se inire velle rationem tecum arctioris amicitiæ, quem iam multum amauit hos multos annos, hoc tamen se malè habere quod distineatur pluribus quotidiè negotijs, quàm vt possit crebritate literarum persequi hoc studium, quo te complexus est. Nihil libentiùs facio, quàm scribo ad te, sed nisi inuenero fidelem tabellarium, cauebo quid cui committam, nam vereor ego illud, quod lepidè Cicero tuus conqueritur de suis temporibus, vix quenquam esse, qui epistolam Paulo grauiorem ferre possit, nisi eam per lectionem releuarit. Si abs te aut Montio nostro certus nuncius, de meliori nota, à vobis cõmendatus ad me accesserit, libenter de motu reipu. de statu religionis, de apertis cõsilijs, de secretis studijs, quæ ad meas manus peruenerint, vobis significabo. Tuas suauissimas literas, Sturmianis rebus, hoc est, eruditione, eloquentia, humanitate refertas, omnibus istis negotijs, Turcicis, Papisticis, Cæsarianis, Gallicis longè antepono.

De

De quibus tamen hoc tempore, aliquid ad te scriberem, nisi D. Montius noster, onustus omnibus grauibus rebus, quæ vbiq3 ferè hoc anno gestæ sunt, domum ad vos rediret. Ex cuius sermone oportuniùs, quàm ex mea scriptura singulas res cognosces. Vale. Et saluta mihi Ioannẽ Sleidanum, & Valentinum Erithræum. Augustæ Vindelicorum. XXIIII. Ianuarij. Anno Dom. 1551.

ROGERVS ASCHAMVS IOanni Sturmio.

S. Literæ tuæ prudentiæ & suauitatis plenissimæ, vnà cum duobus libris a D. Toxite dono ad me missis, redditæ mihi fuerunt .xxij. Iunij. Suauiter scribis de mea offensione silentij tui. Quanquam sic gratus es, quòd scribis, optatissime Stur. vt etiãsi non scribas, non possis non esse mihi gratissimus. Amicitiam enim meam, non ineptam tibi, & molestam, sed oportunam & gratam probare cupio. Noui occupationes tuas, tuoq3 sic otio faueo, vt ægerrimè ipse ferã, si vlla eius minima pars ab Aristotelicis dialogis tuis, et Æschinis Demosthenisq3 contentionibus, ad alias res abstrahatur. Quantum autẽ Toxitem nostrum amo, de hoc eius in nos cõmuni studio & amore, de beneuolentia vel pietate potiùs, qua patriam meam, qua principem meum exornauit, de animo in veram religionem Christi, de iudicio in elegantem doctrinam Sturmij

de multis denique alijs veræ amicitiæ vinculis, quibus me ſibi in perpetuum coniunxit, breui literis meis, ſemper omni officio meo, illi declarabo. Rogas, vt te, iudicio meo, & ope iuuem in confectione vitæ Buceri: Qua in re, quanquam ope mea opus non habes, voluntati tuæ tamẽ aliquid, etiamſi non ſatis libenter feciſſem, niſi librum illum ex Anglia, de obitu Buceri, fusè conſcriptum, ad te prius quàm has literas peruẽturum intellixiſſem. Mutua voluntas, beneuolentia & Angliæ in Germaniam, & Cantabrigiæ in Argentinam, & vtriuſq; gentis & vrbis, ſtudium in veram religionem, in literas, in ſanctiſſimum et doctiſſimum Bucerum ex illo libro facilè perſpici poteſt. Admirabile eſt quod Carrus noſter de Redmanno refert, vt ſcias, qualis hic vir ſit, pauca repetam. Cognatione proximè attingit Cuthbertum Tonſtallum Epiſcopum Dunelmienſem, eius conſilio, in ſtudio literarum à puero verſatus eſt, Cantabrigiæ & Oxonij aliquot annos vixit: Poſt Lutetiam vidit, vbi diu cõmoratus, tandem rediit in Angliam ante viceſſimũ iam annũ, aut plus eo, inſtructus ea peritia græcæ latinæq; linguæ, & ſic excultus diligenti Ciceronis lectione, vt eius ſiuè laudis æmulatione, ſiuè præceptionis imitatione, Ioan. Checus, & Thomas Smithus, admodum iuuenes, & omnibus modis æquales, excitati, ſpretis barbarorũ ſordibus, vberrimum illũ prudentis eloquentiæ ſuccũ, ex Platonis,

tonis, Aristotelis, et Ciceronis fontibus exhauserũt, quẽ in horũ discipulis, & meis coniunctißimis amicis, Haddono & Carro, animaduertis abundare. Redmannus, de quo ego instituí scribere, totũ se sacrarũ literarũ studio tradidit, tot præsidijs ingenij, doctrinæ, eloquentiæ, munitus, vt omnes ferè superaret. Vsus est semper suauißimis moribus, modestißima vita, cõmunis & bonis omnibus etiam aduersarijs, nemini molestus aut durus. Tam præclarus artifex in concionibus suis ad formandã Christianam vitam, qualẽ ego profiteor me vix vnquã audiuisse. In doctrina etiam de coniugio sacerdotũ, & alijs controuersijs rectißimè in publicis scholis, Cantabrigiæ sententiam & iudicium suum declarauit. De iustificatione autem solius fidei, nonnihil à nobis discrepauit, & id semper laude & sine aculeis, nõ tam vti ego de illo existimo, quod dubitauit de veritate illius doctrinæ, quã quod metuit de licentia vitæ, in quã virtutis Manes & tantum verbosi quidem homines præcipites ferebantur. Hoc igitur illustre iudiciũ Redmanni siue hominis multiplicẽ doctrinã, siue probatißimã vitã spectes, Bucero impartitũ, vniuersis Babilonicis, Eccijs, Billicis & reliquis audacter potes opponere. Scriberẽ ad te copiosè, qua pietate cõplexa est Bucerũ nobiliß. Dux Suffolciensis, qua cura & curatione ipsa præsens noctes dieſq; illũ fouit. Nisi vxor D. Buceri, omnia illa oportuniùs cõmemoraret. Hunc locum,

& hanc clarissimam principem, scio, non praeteribis mi St: vel propter exemplũ reliquæ nobilitatis, vel propter eam beneuolentiã, qua hæc nobilissima fœmina te etiam cõplectitur, quæ de te in Angliã accersendo sæpè cogitauit. His etiam proximis superioribus diebus, D. Checus pollicetur, aliud separatum scriptũ de obitu Buceri, cũ recepero statim ad te mittam. Cõmemoratio harum rerũ, mi Stur, sensum mihi cõmouet doloris acerbissimi, summiq; desiderij istius sanctissimi viri, qui & multùm me amauit, & plurimũ doctrina iuuit, cuius vnius opera, hæc nostra inter nos amicitia, qua nihil mihi dulcius, arctissimè firmata est. In recentissima mea vigent memoria crebri illius mecũ instituti sermones, de religionis, de reip. & statu, & motu, de literarũ recto cursu, de te, de tua singulari humanitate & doctrina, de eo eius consilio, quãdo nos cõiunctis literis nostris, te ad Aristotelis explicationẽ cõcitare voluimus. At silebo, ne dolores & augeã meos, & non minuam tuos: quanquã in malis, malorum etiã refricatio, in sinu & sermone dulcissimi amici, nonnihil consolatur. Vale in Christo Iesu. Satis est si intelligam te has recepisse, & cum satis otij & laxamenti, à grauioribus rebus nactus fueris, vel breuissimas literas tuas, de tuo Aristotele, Æschine, & Demosthene loquentes, omnibus illis Turcicis, papisticis, Italicis, &c. antepono. Si quid fuerit in Mõtij nostri literis, tecũ cõmunicabit. Iunij. 1551.

ROGE-

ROGERVS ASCHAMVS
Ioanni Sturmio.

S. Plus & nostræ amicitiæ, et tuæ humanitati, quã meæ verecundiæ tribui, ornatissime Sturmi, cum literis meis superioribus ad Montium uostrũ scriptis declararẽ, quàm essem ego cupidus, vt Æschines & Demosthenes, in nobilissimæ virginis Ianæ Graiæ nomine apparerent. Neq; tum quidem ignarus fui, quàm operosis implicatus esses negotijs. Si quod peccatũ ergo fuerit, fuisse nullũ spero, assignabis Montio nostro, qui de diuulgatione illarum orationum paulò ante ad me scripsisset. Nam quod tu vis, maximè probo, & id tamen scripsi, quod ego vnicè opto: Opto enim te, aliquid dedicare lectissimæ virgini, tui semper (quod ego noui) & tuorum studiosissimæ, cuius est cultior animus doctrina Platonis, et eloquẽtia Demosthenis, q̃ fortuna illustrior, aut regio genere, aut accessione amplissimæ quidẽ, sed luctuosissimæ hæreditatis, clariss. Ducis Suffolcien. auunculi materni Ianæ Graiæ, quæ eius nunc facta est hæres ex parte dimidia. Et semper mihi ante oculos versatur spectaculũ illud, cũ offẽdi clar. virginẽ legẽtẽ Phædonẽ Platonis, de qua re, opinor, tibi aliquãdo scripsi. Et quorsũ hæc? minimè mi St. vt tibi in hac aut vlla re velim esse molestus, sed vt ostẽdã, cũ diu fuerim vtriusq; vestrũ amantiss. quã vestræ etiã mutuæ, inter vos amicitiæ cõiungendæ, nunc quoq; sũ studiosus: amicitia, nec tibi dignior adiũgi, nec illi optabilior offerri potest. Scripsi ad Checũ in

maticam Toxitæ nostri, & id perstudiosè: scribam etiam si tu ita vis, ad Dominum Pagettum, si in Anglia essem, multũ nauarẽ, et aliquid perficerem. Rumores Turcicos, Parmenses, Saxonicos, fusè perscriberem, nisi qui has perfert literas, communis noster amicus, oportuniùs ea omnia explicaret. Uter mansurus legatus: an vterq; abiturus, quid certi habemus Montius noster referre potest. Hieronimus Wolfius præficitur bibliothecæ fuggeranæ: Impetraui à Fuggero scriptum Æschinem cum commentarijs, sed librum non dum inuenire potest Wolfius: incidi in cõmentarios Simonis Grinei in secundum librum Rhetor: Aristotelis, curo mihi describi, sunt enim mea opinione, eruditi: si intelligam te ita velle, mittam ad te quanquam puto haredes Grinei, qui apud vos sunt, et hæc, & multa alia scripta illius viri habere. De recuperata valetudine tua, cupidissimè aueo scire. Vale in Christo Iesu. Saluta quæso Ioa. Sleiddanum, Valentinum Erithræum, & nostrum Michaëlem Toxitem. Augustæ Vindel. xxi. Aug. An. Dom. 1550.

ROGERVS ASCHAMVS
Ioanni Stu mio

S. Nihil libentiùs facio, quàm scribo ad te, ornatissime Ioa. Sturmi, libentissimè verò hoc tempore, cùm intelligerem, hunc clarissimum virum Ioa. Hallesium, argentinam proficisci, non dubito, quin

tu

tu scias, qualis hic vir sit, ex frequenti Montij nostri sermone, & credo, non ingratũ tibi fore, pauca quoq3, ex me audire. Doctrina verissimæ religionis Christi, optime institus est: disciplinæ, morum vt assiduus custos, sic censor valdè grauis: taciturnus Pauloq3, grauior natura, vt multi putãt, cõsilio, vt ego iudico, cum eo tamen nemo sit, in omni humanitatis ratione, apertior, ac facilior. Omnium rerum anglicarum peritissimus, in quibus tractandis, hos multos cum summa prudentiæ, diligentiæ, abstinentiæ laude, versatus est. Itaq3 mi Sturmi, si nostrorum hominum etiam principum qui sunt sensus & ingenia, & rerum nostrarum his superioribus annis, vnde tot motus & conuersiones extiterunt, scire cupis, nemo profectò fuit omnium, qui mores hominum meliùs nouerit, qui certiores causas prudentiùs prouiderit, aut difficiliora euenta, pro sua parte capescenda, fortiùs prohibuerit. Literarum amore summo, cognitione verò præclara imbutus est: Quæ eius laus eò maior existit, quòd non ex quietis Academiarũ fontibus, sed inter medios Anglicos turbulentos fluctus, peritiã latinæ linguæ perfectã, græcæ mediocrẽ, Italicæ absolutã, Gallicæ aliquam, & vestræ etiam Germanicæ nonnullam exhauserit. Et ad hæc omnia, est mi Sturmi, & tuæ excellentis doctrinæ admirator summus, & arctiore consuetudine tua fruendi cupidissimus. Libros tuos auidè legit, & sermonẽ de te, mecum frequentissi-

tissimum habet. Cogitauit adire Italiam, sed totus traductus in admirationem eruditionis tuæ, tuiq; amorem Argentinam repetit. Digressum hunc eius à nobis ægerrimè fero, sed triste hoc desiderium eius solabitur frequens cogitatio vestræ inter vos amicitiæ, quam ego gaudebo esse summam, vt non tantum ipse doleam propter suauissimum vsum eius mihi ereptum, quantum gratulor vtriq; vestrum, vtriusque, & gratam & iucundam coniunctionem. Cùm vestræ notitiæ, consuetudo & vetustas accesserit, tùm hæc omnia mi St. illustriora, quàm à me prædicantur, apparebunt. De immani & mutua crudelitate, quam Turcæ Hungaricq; inter se exercent, de expugnata Tripoli, de mari infero vniuerso, Turcicis terroribus circumfuso, de vastationibus pedimontanis, de summo motu belli inter Hispanum et Gallum non amplius expectato, sed repræsentato de legatis vtrinq; domum missis, & quicquid deliramt reges plectuntur Achiui. De fortitudine & constantia Parthenopolitarum, de calamitosa conuersione religionis in hac vrbe, de mœrore huius populi, & eius constantia & aucto odio in falsam doctrinam, de multis alijs rebus longissimum tecum instituerem sermonem, si non hæc omnia Dom. Halesius oportuniùs sermone, quàm ego scriptura, tibi fusissimè declaret. Si Cæsar, Spixæ subsidat, vti hic rumor percrebescit, libenter visam Argentinam: interea, si nihil scribas, quanquam literæ tuæ sunt

exop-

exoptatissimæ semper mihi, nihil displicebis tamen. Plus enim faueo laborioso tuo otio, quàm, vt velim tibi vllo modo esse molestus. Et quã gratum est tibi, vt ad me in quadam epistôla scripsisti, me tam constanter amare te, sine offensione etiã silentij tui, quanquam, tu non siles quidem, tam mihi quoq; est iucundum, quòd in eodem loco scribis, te aliquando effecturum, vt intelligam, te non pigrum fuisse. Gratulor immortali laudi Verterorum, quòd tuo consilio, & eorum merito, tecum in tuo Rhetorico Aristotelico colloquuntur. Tu enim hoc modo efficies, vt nomen huius familiæ, non solum nobilitatis, sed virtutis & eruditionis insigne posteris esse videatur. Exemplum Verterorum vsurpaui et ego, et in multis literis meis, ad excitandam nobilitatem Anglicanam, ad idem studium & similem laudem. Cum ad hunc locum venissem, ecce tibi hæ literæ meæ, satis impudenter vt solent, & fortasse nimis imprudenter, à me visæ sunt quærere, ecquid illis, de more mandem ad te de Aristotele, de Æschine & Demosthene, de Analysi Ciceroniana. &c. Substiti tacitus, & quanquam suauiter mecum ridens, nonnihil tamen reprehendi superius factum illarũ, quòd non solùm hæc omnia abs te impensè rogassent, sed nimis importunè flagitassent. Cõmemoraui varias & multiplices tuas occupationes, et quãtis oneribus premerere iã rerũ susceptarũ. Ostẽdi te, pro tua prudẽtia, notare illarum non nimis vere-

verecundum os, quanquam id, pro tua humanitate minimè, significares: Conticuerunt statim rubore suffusæ, atq; si posthac mi Sturmi, me insciente & imprudente, pergant porrò tibi esse molestæ, intelligant te esse iratum, et eas tibi fecisse eũ stomachum, de quo, ipse suauiter scribis, ad Iulium pontificem Numburgensem. Sed taceo & ipse, ne iustiùs mihi, quã meis literis irascaris. Vides quantùm tribuo amicitiæ nostræ, apud quem quasuis etiam ineptias meas, confidenter promere audeam. Sed, vt quod sentiam, loquar, mi optatissime Sturmi, quanquam fateor me magno teneri desiderio, (teneor quidem maximo) rerum à te susceptarum, & iam institutarum, & sedulò etiam superioribus meis literis laborabam, vt nobilissima virgo Iana Graia, scriptis illustraretur tuis, scias tamen eò hæc omnia spectare, vt ego nihil aliud optare velim, quam quod tuo iudicio, instituto, otioq; maximè cõuenire videatur. Vale in Christo Iesu. Augustæ. XXVII. Septembris. Anno Dom. 1550.

ROGERVS ASCHAMVS IOanni Sturmio.

S. P. Diu, & id auidè expecto, nunc penè necessariò requiro literas tuas Ornatissme Stur. Ex Anglia enim ad me scribunt certi amici mei, Petrum Ramum nescio quid scripsisse contra meas tuasq; literas, per te Argentorati impressas. Scis tamen

tamen optime Sturmi, quid ego in alijs literis meis de Ramo scripsi ad te, quantum ego illius ingenio, doctrinæ, & etiam instituto tribui, quòd existimarem eum ineptos & frigidos aliquos Aristotelicos potiùs conscindere, quàm ipsum refutare Aristotelẽ. Scis etiam nisi tibi è memoria excidit, aut meæ scissæ sunt literæ, quantum ego Petrum Ramum anteposui fratri illi Ioach. Perionio, cuius ego ridebam. Ciceronianos contra M. Bucerum, & P. Melanchthonẽ ineptè consutos, & malè concinnatos, cum putarem Ramum rectè sentire de Christi doctrina, & hoc modo his temporibus, et eo loco, suum consilium tegere, studium tamen declarare, scribendo contra eos, quos animaduertit intendere se apertos aduersarios in veram religionem. Et hoc meum de Ramo iudicium posteà Augustæ noster Hieron. Wolfius, qui Lutetiæ fuit, verum esse confirmauit. Et in illis etiam literis meis, quanquam licentiam oris reprehendi, neq; nunc probare volo, ingenij tamen & doctrinæ laudem, & apertè tribui, & tacitè quoq; comprobaui illius institutum, meis verbis insequentibus, cum dico me existimare præclaram Aristotelis doctrinam, & minùs ornatam videri, & magis obscuram esse, quam vt multorum in eo possit, vel studia allicere voluptas, vel labores compensare vtilitas, quia vbiuis ferè docetur, sine accurata exemplorum appositione. Nosti etiam quomodo ego requirebam, vt ad omnẽ artis

cultum

cultum, imitationis etiam vsus, adhiberetur, ne cursus studiorum, vel obscuritate inutiliter impeditus, vel erratione licenter abductus esse videretur. Ex animo profectò faueo Ramo, & si ita res est, doleo illum reijcere meã amicitiam, & suspicor certos Anglos Cantabrigiæ, qui nonnihil religione à nobis discrepant, eandem ob causam Ramum in nos inflexisse, ob quam ipsi, relicta Anglia, Lutetiam cõcesserunt. Sed quomodocunq; res cecidit, de me minùs laboro, de te minus miror: Nã vt hoc verissimè sed apud te dicam, mirum est illius cerebrum, qui nullos alios quos exagitet sibi proponit, præter Aristoteles, Cicerones, Sturmios. Inuidia non solet suscipi, nec vlla inimicitia geri cũ mortuis, sed fortassè quia hoc etiam docet Aristoteles, maluit Ramus inauditum & inhumanum consilium sequi, quàm non in omnibus pugnare cum Aristotele. Contra morem autem & consuetudinem suam facit Ramus, qui me petit hominem obscurũ, qui an essem nunquam audiuisset, absq; te fuisset. Sed hoc condonandum est eius agroto animo, Nam, ægroti vt semper reijciunt optima, sic cum nunquam requiescunt, resiliunt ad extrema. Neq; miror neq; multùm agrè fero, si ego displiceo Ramo, cui Aristoteles, Cicerones, Sturmij placere non possunt. Vrgebit credo & maiori impetu in te irruet Ramus, cùm intelliget te inuentionẽ quam ille remouet à sua schola Rhetorica,

rica, ad artẽ dicendi inprimis referre, & actionem quam Ramuli isti faciunt verè te quidẽ & cum Aristotele & eruditè, in exercitatione potiùs quàm in doctrina collocare. Sed ego Rami consiliũ intelligo μιμητὴς esse non vult, ne videretur sequi Ari. Si hoc factum est à Ramo tu oportunè scire potes, et prudẽter statues, quod cõsilium nobis ineundum sit. Tu fortasse aliquando audiuisti à D. Halesio, me aliquem esse arcu & sagittis, & esse etiam non magnæ staturæ hominẽ, quid ergo impedit quò minùs ego tanquam Teucer clipeo tectus Sturmiano, aut arceã aut contemnã ictus istos Rami. Potes in Nidrusiano tuo sermone, apto aliquo loco, vel tribus verbis, & illius refutare insolentiam, & meum purgare cõsilium, cum ego nõ eo animo quicquam scripsi, vt publicè conuellerem Ramum. Sin magis placebit tibi silentium, & id quoq; inprimis placet mihi, præteribo ergo silẽtio hoc tẽpore hunc sermonem, & referam me in iucundissimam illam cogitationem, quam indies vsurpo, legens tuum Nidrusianum sermonem. Sed ecce illæ ipsæ cogitationes, verecundia perfusæ recondunt se iterum, & pudentes tuũ verentur conspectum: at stultè quidẽ faciunt, cũ is sit noster inter nos amor, qui nec insidias adulationis cũ suspicione metuit, nec apertã et liberã veritatẽ propter ruborẽ repellit. Cæterũ quãq; cupiunt quidẽ educi, tamẽ nõ possũt istæ cogitationes meæ, sed alio tempore et loco se hoc facturas recipiũt. Interim

sæpe

ſæpè mecum mirantur ipſam libri ingreſſionem tàm expectatè inſtitutã, tum acceſſum ad cauſam tàm maturè abs te factum. Idoneas perſonas Sapidum, vt ſuſcipiat cauſam naturæ, quia poëta eſt, vt difficiliores, proponat doctrinæ quæſtiones, quia et grauis et pereruditus eſt: Verteros fratres, et cupidos audiendi propter ſtudiũ, & verecundos ad interrogandum propter ætatem: Quibus magno iudicio abs te tribuitur verborum explicatio. Quo in loco ſi ego in Nidruſiano tuo, intereſſem veſtro ſermoni, nonnihil iuuarem illorum pudorem, nam plura de coniunctione vtriuſq; linguæ abs te ſummo in vtraque lingua artifice ſciſcitarer propter meam imperitiam, & frequẽtiùs te ob eã cauſam interturbarem propter meam impudentiam: Et niſi plurimùm amarẽ nobiles Verteros, optarem eos (iſtos certè nouem dies) ob eam ipſam rem, aut minus eruditos, aut magis impudentes exiſtere. Atq; hoc loco, mi optime Sturmi, videris mihi ſuauiter irridere ſtultas iſtas meas et inanes cogitationes, ſed me aut ſtultũ ferre, aut amicũ non agnoſcere debes. Ceraſi tua anteponũtur meo iudicio platano Craſsi, quia imitatio illa in Cicerone, mea opinione, non ſatis tegitur, & hic credo me Ramus laudaret, quia aliquid in Cicerone notare audeo. Iure, mi Sturmi, rectèq; reprehendis Theologorum errorem, qui non explicant partes concionis, quæ ab illis diſtributæ ſint: Et quanquam te maxime hortari cupio, vt hos nouem

nem libros quàm celerrimè perficias, quia tamen minus tribuo meo desiderio, quam tuæ laudi, quæ parietur tibi immortalis ex confectione horũ librorum, propterea te potiùs maturare hoc opus, quàm properare vllo modo cupio: sic tamen vt hoc semper ob oculos præfixũ intuearis, quod in cõcionatoribus soles reprehendere. Sermo ille tuus institutus de authoritate legũ, de iudicium officio, quo contineri debent supra modum, mihi placuit, quanquam si omnia quæ mihi in hoc sermone primæ diei placent, tibi fusè explicarem, librum potiùs quã ad te literas scriberem. Grempium illũ Argẽtinensem Augustæ libenter vidi, sed alterũ illum Grempium Sturmianum, multò libentiùs audirem, nec dubito quin ille vir grauissimas res horum temporum nõ aliter quã Lælius, Philus aut Scipio quidam pertractaturus est. Locus nunquã tibi aptior dabitur, mi St. explicandi grauissimum tuum consilium, & iudicium de rebus istorum temporum, Turcicis, inquã, Italicis, Gallicis, Germanicis et Anglicis, & fortasse hoc modo multò commodiùs, quam si certum aliquod opus de illis rebus instituisses. Multùm amo Phil. Verterum quia te amat, & studia literarum colit, & nobilissimam suam familiam splendore etã literarum illustriorem facit, sed plus amo quia ipse tam cupidus est audiendi te fusiùs dicentem de Christi religione, & te hortatur, quod ego quoque, efflagito, vt creberrimum semper longissimumque

ſermonem ſemper de deo eiuſque doctrina reliquo colloquio tuo annectas. Et ſoleo te anteponere omnibus ætatis noſtræ hominibus, cum de quauis re ſermonẽ inſtituis, ſed te tibi quidẽ præfero, quoties de Chriſto loqueris. Et æquũ eſt vt is qui tibi, ſeorſim præ cæteris, ſummã doctrinã largitus eſt, abs te, præ ceteris viciſſim dono ſuo, luce ingenij tui illuſtretur. Nec te credo aliter iudicare, q̃ ego ad te ſcribo: Sed fortaſſè moleſtus tibi ſum longo meo ſermone. At q̃ cum ipſe cupidiſſimus ſum longiſſimi ſermonis literarũ tuarũ prolixior eſſe volui. &c Halæ Tirolenſ. xxix. menſis Ianua. An. 1552.

ROGERVS ASCHAMVS IOanni Sturmio.

S. P. Non ego ſcribere, ſed tu facillimè cogitare potes, Ornatiſſime Ioan. Sturmi, quàm libenti animo ego Argentinam acceſſi, & quàm mœrenti deſiderio illic te non reperi. Libenter peragraui Germaniæ magnam & Italiæ aliquam partem: Sed nihil in tota hac peregrinatione, cogitatione mea aut iucundiori, aut frequentiori exoptabam, quàm aliquando videre Argentinam quidem, ſed potiſſimùm in ſuo Nidruſiano, meum Sturmium. Cogitabam ego, longo ſermone, tutò, & ſolitariò, in tuum ſinum infundere, quomodo, his ſuperioribus temporibus, in hac aula Cæſaria, ſingulæ res geſtæ, veri excitati ſermones, ficti iactati rumores fuerunt,

fuerunt. A fuga enim œnipontica, ad hodiernum diem, memoriam singulorum dierum continenti ordine conseruaui. Risisses, audiens me narrare, quanto metu, Villaci, secundo Iulij, imò longè maiori, quàm œniponti. 19. Maij, & vniuersi nos tacti, & singuli fere disiecti, & ad fugam effusi sumus: Quem terrorem reuerà Pan aliquis, aut Nimphæ ex alpibus in nos immiserunt, inanes autem, & Rumores de Turcis, & suspiciones de Venetis nobis attulerunt: Hæc & multa alia tibi narrauissem, & à te quoque plurima, quæ alijs in locis, sed ijsdem perturbatis temporibus, gesta sunt, accepissem. Sed istam iacturam aliqua ratione, aliàs fortassè resarcire possumus, illam vero ego non queo redimere, quam feci spei meæ interueniendi tum temporis eruditissimæ illi disputationi Nidrusianæ, id quod ego ineptè credo & molestè, sed cupidè scio & familiariter feciss̃e, præsertim cum puto me potuisse incidere in illum diem, qui sermoni tuo cum Grempio instituendo assignatus est. Antonius & Philippus, tam veri Nobiles quàm Germani fratres, præsentissima sua humanitate, nonnihil leuauerunt meum absentis tui desiderium, ostenderunt mihi secundũ librum, atque profectò gratulatus sum moræ atq; negotijs Grempij, et in eo loco, opinor, video tuũ cõsiliũ, certè multũ probo tuũ iudicium, q̃ Grempium, ni fallor, reseruas ad fusissimam explicationem earum quinq; rerum,

rerum, de quibus potissimùm, in omni repub. grauissimæ deliberationes instituuntur. Si hæc præsens audiuissem, & ex ore vtriusque vestrum, præsentibus auribus meis, summa consilia, & illustria exempla, non priscorum solùm, sed potissimùm nostrorum, imo istorum & principum & temporum excepissem, putassem me non minùs fœlicẽ esse, quàm video illos præclaros viros fuisse, qui apud Platonẽ, & Ciceronẽ, huiusmodi sermonibus interueniunt. Credo te, mi St. & quantum audeo te hortor comparare, et instituere totum hoc opus, nõ tam ad eruditissimas præceptiones, quàm ad ciuile horum temporum et morum vsum. Omnia tibi suppeditãt, purissima religio, rarissima tempora, partium meliorũ studium, rerum experiẽtia, principum notitia, vsus, iudicium, eloquẽtia, omnia profecto summa. Quid volo, tu vides, & quid potes, ego intelligo. Quãtum tu debes, veræ religioni, causæ meliori, patriæ libertati, aliorum iniuriæ, tuo etiam stomacho, atq; omnium bonorum desiderio tribuere, meo consilio, non leuiter æstimabis. Vides quò euectus sum, mi St. et fortasse mirari vis, quo iudicio hæc requiro in explicatione præceptorum Rhetoricorũ, eo ipso profectò iudicio, quo ipse vsus est, qui suum amicum rogauit, vt in se ornando, omnes historiæ leges negligeret. Et eò rectiùs, in hac caussa, me sentire puto, quã ille ipse intelligendi dicendiq; præceptor, quòd is nonnihil se amare, ego ad summã amici laudem, ad præsentem

maxi-

maximum vſum, ad poſteram & nunquam interituram admirationẽ omnia referre videor. Vereor, mi St. ſtultus tibi videri et ineptus atq; inſolens, in toto hoc loco, ſi non quantum ſemper cenſuræ tuæ prudentiæ ego ſoleo tribuere, tantũ noſtræ amicitiæ, cum ad te ſcribo, putarem abs te concedi. Sed pergo ad alia. Eſt hic Spixæ vnà nobiſcum clariſs. vir D. Marcus Anthonius Damula, Venetus legatus ad Cæſarem, tui ſtudioſiſsimus & mei amantiſsimus, multiplici doctrina, linguarum peritia, & vſu magnarum rerũ, quibus, in Inſulis & reliqua Venetorum ditione, ſumma cum laude prudentiæ & abſtinentiæ præfuit, mirificè excultus. Ego ab illo multa audio de Contareno Bembo, et Sadoletto, & ille viciſſim ſæpè à me perquirit, de Stur. Aiebat mihi, ſe miſiſſe ad te donum, cum eſſet proximè Argentinæ, & maximè indoluiſſe, quòd tum caruerit expectata conſuetudine familiaritatis tuæ. Rogauit me, vt aliquam diligentiam, in ſuo ſtudio erga te declarando, & te, nomine ſuo, officioſiſſimè ſalutando, adhiberem, & niſi hoc tempore in lecto infirmus decumberet, hunc meum mihi ſanè pergratum laborem, ſuis ipſe literis longè gratioribus leuauiſſet. Intelligat quæſo proximis tuis ad me, aut ſi vis, ad illum literis, & me memorem & te gratum exiſtere. Acceſſione præclaræ amicitiæ, nullas opes præclariores eſſe duco. Rogauit me vt cras ad te venirem, & mecum adducerem Rhetoricum tuum

Aristotelicum vt illo dulci sermone acerbos doloris sui aculeos, quibus pungitur, veluti ablineremus. Atq; cum ego libenter legam, & ille auscultabit auidè vterq; profectò gratissimam tui memoriam vsurpabimus. Vide quàm prolixus sum, mi Stur. quoties ad te scribo, quod facio, vel quia te plurimùm amo, vel quia tecum loqui videor, vel quia te ad longissimè scribendū elicere cupio. Cum essem Argentinæ, putabam me veterem Spartam videre, exceptis vestris fortissimis mænibus, et multùm laudabā Laconicam illam et frugalitatem in victu, & tristitiam in vultu, mores simplicitate rustica potiùs horridos, quàm ad versutiæ lenitatem comparatos, animos quidem magnos, sed eos quidem Laconico more valdè cunctantes. D Legatum scias tui esse studiosissimum, qui sic in Angliam de te scripsit, vt nec melius nec aliter ego ipse exoptarem. Quando ad illum scribis, scribe diligenter, nam inter omnes Anglos, neminem reperi, qui quod prudenter & eruditè scriptum est, aut æstimet grauiori iudicio, aut accipiat gratiori animo. Toxites noster fuit nobis longè gratissimus, quē olim eruditum virum ex literis, nunc optimum hominē ex consuetudine & moribus facilè esse iudico. D. Legatus, credo nunc tibi rescribit, ex illius spero literis, plura intelliges. Saluta quæso, Nobiles illos fratres, Anthonium & Philippum, Vert. Valē In Christo Iesu. Spixæ. XX. Octob. An. 1552.

ROGE-

ROGERVS ASCHAMVS
Ioanni Sturmio.

FActum est hoc longum, & duorum annorum scribendi interuallum, non voluntate mea, non obliuione tui, non neglectione officij, clariß. Io. St. Nec sanè vlla defuit mihi vel scribendi materies, vel mittendi facultas: sed rerum, non quidē publicarum cōuersiones et cōmunia tēpora, at priuatarū difficultates et propria negotia, impedimento mihi solummodò fuêre. Nuptias meas intelligo, de quibus ad te allatū est: quas homo turbulentus, irritas facere summopere cōtendebat. Sed sententia iuris, & aequitate causæ meæ hic homo fractus est, & omnia mea ritè explicata, & ex animi mei sentētia cōstituta sunt. Itaq; quod cōmissum est hac nimis longa scribēdi intermißione, literarū crebritate deinceps libenter reponā. Et ecce tibi percōmodè, Ioannss hic Metellus, vir doctiß. & tui studioßiß. instat & vrget vt scribam ad te. Nam repetens Italiam, Argentoratum cogitat, tui solius salutandi & conueniendi gratia. In Angliam venit, comes itineris, & socius corsiliorum Anthonij Augustini, quem Papa Iulius. iij. ad Reginam nostram superiori anno nuncium legauit. Hi duo, Ant. August. & Ioan. Metellus interlocutores sunt in eo libro, quem Hieronymus Osorius Lusitanus, Ciceronianè id est prudenter & disertè conscripsit de gloria. Vt amplectaris Ioannem Metellum,

tam eruditum virum, tam ſtudioſum tui, & mei valdè amantem, non opus eſt, vt te rogem. Scio enim quod humanitas tua efficiet, vt mihi Metellus literas, & longas, & gratiarum plenas ſcribat. Ex ſermone Ioann. Metelli omnem rerum Anglicarum ſtatum intelliges, ab eo qualis ſit, Nobiliſſima D. mea, D. Elizabeta, quam ipſe mea opera alloquutus eſt. Quantum illa præſtat, græca, latina, Italica, & Gallica lingua, imo qua rerum cognitione, & quàm docto & intelligente iudicio prædita ſit, ipſe tibi fusè enarrabit, vt vel Metello teſte planè cognoſcas, nihil vnquam à me affixum fuiſſe eius laudibus. Sed hæc & multa alia ab ipſo Metello. Nunc pauca de me meiſque rebus. Quãtum debeo tibi mi Stur. mi optatiſs. Ioan. Sturmi, pro illis literis quas Pagetto, in meam gratiam ſcripſiſti, non præſentes literæ declarare, non fortunæ meæ compenſare poterunt. Efficiam tamen, deo volente, vt poſteritas intelligat, amicum fuiſſe & Sturmium valdè gratum, & Aſchamũ non immemorẽ. Quæ mihi ſuperiores reges Henricus & Edu. conceſſerunt, ea nõ ſolum integra reſtituta, ſed conduplicata omnia ſunt. Factus ſum etiã regi et reginæ ſecretarius pro lingua latina. Quod munus, vt me Chriſtus amet, non cõmutarem, ſi quæuis mihi alia pro arbitratu meo videndi optio proponeretur. Step. Epiſcopus Wint. ſummus Angliæ Cãcellarius ſumma humanitate atq; fauore me cõplexus eſt, vt paratior

fuerit

fuerit Pagettus nè in me cõmendando, an Winton. in me tuendo atque ornando, facile dijudicare non queam. Non defuerunt, qui cursum beneuolentiæ illius in me conati sunt impedire, religionis causa, sed nihil profuerunt. Itaq; plurimũ debeo Winton. humanitati, & libenter debeo: Neque ego solus, sed multi etiam alij experti sunt illius humanitatem. Cogitabam & id sæpè, agere cum eo de tuo præclaro opere Analytico. Scio enim eum ita fauere studijs literarum, vt plurimùm pollicear mihi de illius largitate. Et si tu ita velis, ad meq; scripseris, mentem tuam, rem libenter, & vti spero fœliciter tentabo. Nihil incommodi erit in hac re, mea certè opinione. Gratias ergo tibi summas pro tuis ad Pagettum literis. In quibus tam gratum mihi fuit, tui de me iudicij testimonium, vt longè optatior mihi sit voluptas, quam capio ex tua beneuolentia, quàm esse possit vlla commoditas, quæ proficiscitur ex Pagetti beneficio. Sed de his aliàs & fusiùs. Reuerendissimus Cardinalis Polus valdè humanus est, & haud scio an quisquã Italus, eloquentiæ laude, cum eo comparari queat. Me vtitur valdè familiariter. Hac æstate eum apud eum pranderem, incidens in sermonẽ de eruditis viris huius ætatis, honorificam tui mentionem fecit. Tum ego, de tuo Analytico opere, de Rhetor: Aristotelico, pro nostro amore, & meo de te iudicio libenter & copiosè, ille verò probauit valdè institutum tuum, postquã ego loquutus

sum

sum de ratione hac & facultate Analytica, quæ non in conquisito literarum ordine, sed naturali rerum compage cerneretur. Et palam & ingenuè affirmabat in te fuisse, nõ solùm magnam doctrinam, & raram eloquentiam, sed moderationem etiam atque iudicium. Quærebat porrò à me, an quicquã ego vnquam vidi de libris Ciceronis de republica. Aiebat se semel. 2000. aureorum consumpsisse, mittendo certo quodã homine in Poloniam, qui eos libros perquireret: quorum illic inueniendorum spem quidam ei fecerat. Ego statim narraui, quid tu ad me olim de illis libris: Et rogauit vt ad te scriberem, vt sciremus, ecquid ne certi de illis libris. Valdè solicitus sum de quinque Rhetoricis libris, quos Verteri fratres, vti scribis, secum in Italiam deportauerũt. Eò sum securior, quò amantiores tui, eos esse scio, valdè tamen auidus sum sciendi, quid sit illis libris, & quò progressus es in reliquis: Et an mutares consilium introducendi me in eum sermonem, quod amanter potiùs quàm prudenter à te factum esse iudico. Sed nihil optatius mihi accidere potest, quàm nostri inter nos amoris, tam præclarum posteris etiam extare testimonium. Omnia præclara in primo & secundo libro (eos tantùm vidi) sed teipsum superas, quando digrederis, vt in illis insignibus locis, de vitæ breuitate, & tẽporis habenda ratione: Cumq; ego tres dies permansi Argentinæ, valdè credibile erit nos

incidisse

incidisse in varios sermones, de Aula Cæsaris, de belli pacisq; temporibus, de ratione studiorũ, & non cõsumpsisse totũ illud tempus, in subtilibus de ipsa arte disputationibus. Et illa apud Platonem potissimùm, & Ciceronem etiam τὰ παρεργα superant, mea opinione ipsa τὰ πρὸς ἔργον. Sed ineptus ego qui hæc ad te, ast omnia assignabis liberæ nostræ amicitiæ. De vxore quod cupis scire, vultu valdè refert materteram suam D. Walopi vxorem. Et habeo talem vxorem qualem Ioann. Sturmius Rogero Aschamo libenter optaret: nomẽ est Margareta, dies nuptiarum fuit primus Iunij mensis 1554. si quid vel in illo nomine, vel illo die læti ominis insit. Si aues scire, quidnam rerum ago in Aula, intelligas nunquam mihi magis optatum otiũ concessum fuisse in Academia, quã nunc est in regia. D. Elizabeta & ego vnà legimus græcè orationes Æschinis & Demosthenis περὶ στεφάνου. Illa prælegit mihi et primo aspectu, tam scienter intelligit non solũ proprietatẽ linguæ, & oratoris sensum, sed totã causæ contentionẽ, populi scita, cõsuetudinẽ & mores illius vrbis, vt summopere admirareris. Sed hæc meliùs à Metello nostro, qui aiebat se pluris facere vidisse illam, quã vidisse Angliam. Si quis amicus tuus Oqtatiß. Sturmi, quicquam negotij habuerit expediendum in Anglia, vel apud Regiam Maiestatem, vel apud D. Cancellariũ, scribe tu ad me, & intelliget amicus tuus, quan-

quantùm Aschamus Sturmio suo tribuendum esse iudicat. Si vnquã enim vel tibi gratum quicquam, vel tuis cõmodum vllum facere possum, si non dixeris, iusseris, mandaueris, ingratum te esse iudicabo. Sed oblitus sum penè illius rei, de qua imprimis ad te scribere volui. Liber Cardinalis Poli de vnitate ecclesiæ, hoc anno impressus Argentinæ peruenit ad manus illius. Ille ipse ostendit mihi librum. Est hic cum Cardinale quidã patricius Venetus D. Priulus electus Episco. Brixiæ valdè doctus in omni genere literarum, & vir perhumanus, cuius frequentem mentionem faciunt in suis epistolis Bembus & Sadoletus. Hic perquisiuit à me, an non putarẽ præfationem Vergerij præfixam libro Poli à te fuisse scriptam. Apertè affirmabam, non solùm illum stylum lõgissimè discrepare à tua scriptione, sed tale etiam factum, valdè abhorrere à tuo animo & cogitatione. Nolui hoc te ignorare. Si non Tertiana febre iam correptus essem, interuallum scribendi duorum annorum, harum literarum prolixitate compensarem. Sed huic breuitati ignosces. Metior enim tuam voluntatem, meis cogitationibus. Nam omnes literas, quas tu scribis, nimis breues esse puto Saluta òmnes nostrates, & integerrimum virum. D. Ch. Mõtium. Cuius causa, si aliquid possum in Anglia, sentiet me & amicum & diligentem. Est Argentinæ Iuuenis quidã Anglus, Thomas Lakin, quem ego diu amaui, salutа quæso & complectere meu

causa,

cauſſa: Saluta D. Sleidanum, D. Erythræum, et inprimis meum ſuauiſſimum Michaëlem Toxitem, cuius longum ſilentium ſummam admirationem mihi attulit. Si deeſt materies ſcribendi, nihil prius cupio, quam ſcire ex illius literis curſum ſtudiorum & ſcriptorum Ioan. St. hoc ſuperiore biennio. De Thalaſſio tuo in Angliam mittendo, vel toga Romana, vel Attico pallio, vel Dorica veſte induto ſæpè cogito, & libenter expecto. Poſtremò, ego te, & mea tuam vxorem ſalutat. Vale & reſcribe. Grenouici. Septem. 14. 1555.

ROGERVS ASCHAMVS
Ioanni Sturmio.

S. P. Quid hoc eſt mi St: Michaëlus Toxites, tã cõmunis amicus tã optatus Tabellarius, iſtinc huc ſine tuis ad me? An Cookus, an Haleſius, an quiſquã Anglorũ omniũ, aut tui ſtudioſior, aut tuarũ literarũ auidior quã ego sũ? Aſt videor audire te cõtrà, hẽ mi Aſcham? Tu mecũ ſilentiũ ſcribẽdi expoſtules, qui ne aliquid quidem literarum hoc Triennium ad me? Et tota hæc mea tecum expoſtulandi ratio, non iracunda, non obiurgatoria, ſed inſidioſa prorſus, & à me, data opera, ſubornata eſt. Verebar enim ne tu, quod iure quidẽ poteras, priores de taciturnitate, expoſtulãdi partes occupares. Sed valeãt iſta, iã vere et apertè ſcribã mi St. nõ volũtate mea, nõ obliuione tui, nõ neglectione officij, factũ eſt

est hoc tam longum scribendi interuallum: Non quia deerat mihi, vel scribendi materies, vel mittendi facultas, tam diu nostræ conticuerunt literæ: Sed cum iustam caussam à me audies, non iram tibi, et stomachum contra me, sed dolorem et mœstitiam pro me, quem scio, amas, commouebo. Hos quatuor proximos superiores annos, ita continentibus febribus correptus sum, vt vna vix me vnquam reliquerit, quin etiam altera statim sit consequuta: Atque sic rationes salutis meæ omnes, istis nexis & iugatis febribus, sunt fractæ & conuulsæ, vt iam corpus meum omne, febris illa hectica occupauerit: Cui, medicorum filij, alleuamentum aliquando, remedium solidum nunquam pollicentur. Iam, qui sunt veri amici, & inter eos certissimus amicus meus Ioan. Halesius, crebrò occinunt mihi lugubre illud Thetidis ad filium apud Homerum carmen Ιλ. ι ἐπεὶ νύτοι ἅιτα μίνυνθά περ. &c. Sed quando refero me ad illum veræ integræq; salutis præceptorem, qui affirmat, tantum adiyci homini interno, quantum adimitur externo, non mœroribus me dedo, sed noua nouæ quidem vitæ gaudia, ex hac valetudinis meæ infirmitate percipio. At de his rebus plus aliàs, cupio enim hoc tempore, longum tecum instituere sermonem, cum reuerà minimum otij ad id efficiendum in præsenti mihi suppetat, sic me meumq; tempus omne, his ipsis diebus, Serenissima regina ad scribendū tot literas distra-

hit.

bit. Recentissimæ tuæ ad me literæ, datæ sunt 15. Ianuarij. 1560 quarum literarum duo capita, alterum de negotio Scotico, alterum de Reginæ connubio, me commouebant, vt eas ipsas Reginæ legendas darem. Illa, in vtroq; singularem tuam erga ipsam obseruentiam, & prudenter animaduertit, & amabiliter agnouit atque prædicauit. De rebus tum temporis Scoticis, tuum valdè probauit iudicium, & te, de tua, pro nobis & nostris etiam nunc deamat solicitudine. Locum de connubio, ter, probè memini, perlegebat suauiter quidem subinde arridens sed pudicè admodum & verecundè conticescens. De illius connubio, mi optatiss. Stur. certi quicquam, nec ego quod scribam, nec quisquam alius scio, apud nos, quod statuat habet: Non de nihilo, mi St. sed iudicio olim, inprimis ego meis illis prolixis ad te literis, scripsi, illam in omni vitæ suæ ratione, Hippolitẽ nõ Phædrã referre. Quẽ locũ ipse tum, nõ ad corporis cultũ, sed ad animi castitatẽ, omninò referebã. Natura enim sua non cuiusq; cõsilio, à nuptijs tã aliena, & abstinẽs existit: Cũ sciã aliquid certi, primo quoq; tepore scribã ad te: Intereà, de rege Suecorũ non habeo vllã, quã tibi spẽ faciã. Cupio vt scribas aliquãdo ad D. Cecillũ, est enim et in religione integerrimus, & in republ. prudẽtissimus, et vtriusq; sanè post deũ et principẽ columẽ firmiss. Et etiã literarũ et literatorũ hominũ amãtiss. et in vtraq; lingua ipse quoq; pereruditus.

De

De rebus nostris, aues, scio, audire ex me: Neque ego habeo, quod potiùs scribendum putem, quàm de ipsa Regina. Complectar igitur breuiter, quàm magnas ipsa atque præstantes res, ex quo gubernacula rerum suscepit, & prudenter molita est, & feliciter perfecit. Primùm officium suum deo dicauit: Nam religionem, quam miserè fœdatam inuenit, præclarè perpurgauit: in qua re perficienda eam adhibuit commoderationem, vt ipsi Papistæ non habent dicere, secum duriter actum fuisse. Hanc pacem cum deo constitutam, sequuta est pax cum omnibus principibus: & tamen cum ipsa ad summam rerum accessit, regnum hoc, gemino implicatum bello, Scotico & Gallico, inuenit. Deinde Guisianis mira spirantibus contra nos, tam fortiter & prudenter restitit in Scotia, vt iam inter vtrũq; regnum & inter vtramque principem, tam secura pax, tam arcta amicitia, intercedat, quàm inter duas, vel quietissimas vicinias, vel concordissimas sorores, queat intercedere. Postquam religio primùm, deinde respublica, tam optatæ tranquilitati fuerat restituta, animum appulit ad alia regni magis domestica ornamenta ritè constituenda. Pecuniam deprauatam vniuersam, & totam factam aneam, argenteam, & puram effecit, opus arduum & regium, quod, non Eduardus, non Henricus ipse, vel aggredi vnquam ausus est. Armamentarium conquisitissimo apparatu sic instruxit, vt nul-

bus

lus Europæus, scio, princeps, par ostendere queat. Classem itidem ab omni apparatu, siue rerum copiam, siue hominum facultatem spectes, ita ornauit ac muniuit, vt opes opulenti alicuius regni, in hanc vnam rem erogari: videri queant. Hæc pub. & totius regni sunt: ipsius magis propria, siue studia, siue amores aspiciamus: Iniuriæ priuatæ facilè obliuiscens, iustitiæ cõmunis seuerè colens est: sceleris gratiam nulli facit: impunitatis spem nemini relinquit, licentiam omnem omnibus præcidit. Hoc denique Platonis præceptum in omni actione sua, ante oculos suos semper proponit, vt leges dominæ hominum, non homines domini legum, in toto Angliæ regno existant. Prætereà res, & opes subiectorum, minimè omnium principum appetit: suas, ad priuatam omnem voluptatem, parcè & frugaliter, ad publicum quẽquã, siue communis cõmoditatis vsum, siue domesticæ magnificentiæ splendorem, regificè & largiter attribui iubet. Iam verò quas ex se laudes habet, & quæ sunt in ipsa, ingenij & doctrinæ ornamenta, in alijs literis ad te perscripsi, hoc nunc adijciam: non esse in aula, in academijs, non inter eos, qui, vel religioni, vel reipu. præsident, apud nos quatuor nostrates, qui meliùs intelligunt græcam linguam, quàm ipsa Regina: Cum legit Demosthenem vel Æschinem, admirationem mihi ipsa sæpenumerò mouet, cum video illã tam scienter intelli

gere, non dico, verborum potestatem, sententiarum structurã, proprietatẽ linguæ, Orationis ornamenta, & totius sermonis numerosam ac concinnam comprehensionem, sed illa etiam quæ maiora sunt, Oratoris sensum atque stomachum, totius causæ contentionem, populi & scita & studia, vrbis cuiusque mores, atque instituta, & quæ sunt huius generis reliqua omnia. In alijs linguis, quid & quantum potest, omnes domestici, plurimi exteri, testa existunt. Adfui ego quodam die, cum vno tempore, tribus Oratoribus, Imperatorio, Gallico, Sueccico, triplici lingua, Italica vni, Gallica alteri, latina tertio, facilè non hæsitanter, expeditè non perturbatè, ad varias res, tum illorum sermone, vt fit, iactatas, respondebat. Vt ipse videas quam politè illa, scribit, mitto ad te, his literis inclusam schedulam, in qua habes verbum, quemadmodum, propria reginæ manu conscriptum: An iucundum tibi sit spectaculum, & gratum munus, proximis literis tuis, significa. Et hæc de nostra nobilissima Regina, & mea seorsum munificentissima Domina, & Ioannis Sturmij, etiam perstudiosa. Atque si contigerit vnquam tibi, in Angliam venire, ex ipsius ore, credo, intelliges, Rogerum Aschamum, Ioannis Sturmy, apud tantam principem, memorem amicum fuisse. Hunc sermonem de hac præstantissima nostra Regina, tu, credo, legis, ego cum scri-

scribo, cum summa vtriusque nostrum voluptate: Si nuberet, laudi ampliori locum non relinqueret. Vtinam tu, mi Sturmi, quam ex optimis & sapiendi & dicendi fontibus hausisti, siue vim ex Demosthene, siue eloquentiam ex Cicerone ad hanc rem persuadendam adhiberes. Neque à te honestior causa suscipi, quàm haec est, nec à me maior facultas optari, quam in te est, altera vlla potest: vt ipsa deligat, quem vult, cupimus, vt alij quenquam ei designent non cupimus: Et nostratem potiùs quam vllum externum, omnes, nos expectamus: Nolim te haec nescire, si fortasse tu aliquid aliquando de hac re cogitare velis. Nam si ad tot illa eius erga hoc Regnum, beneficia, quae à me paulò ante cõmemorata sunt, hoc vnũ addat, nulla gens nobis beatior esse poterit. De alijs rebus nostris, aliàs: nunc venio ad te, mi Sturmi: Gaudebã cum intellexi ex tuis ante annum literis, ad Ioannem Halesium scriptis, Aristotelem tuum Rhetoricum esse absolutum: & mirificè mihi placuit, illud quod addidisti: In illis vos omnes, etiam Morisinus & Checus. Cũ intellexi ex sermone Toxitae nostri, eos libros omnes. Werteros fratres secũ in Thuringiã deportasse, minimè quidẽ gaudebam. Cauere debẽt illi fratres, ne nõ tã genere et doctrina nobiles, quã hoc facinore nobilitati sunt. Iniuriam

faciunt tibi, ipsis literarum studijs, & multorum bonorum solicitæ expectationi, & nisi de me ipse scriberem, imprimis etiam mihi: qui licèt non author, hortator tamẽ tibi fui, vt hos præclaros labores luce & immortalitate dignos, tenebris, & sordida aliqua cistula indignissimos susciperes. Si verò isti præstantes ingenij tui fructus, per horum iuuenum sordes atque auaritiam putrescant ac intereant, ego ipse profectò experiar, sed reprimam me, nec grauius aliquid in eos dicam, priusquam de hoc illorum facto sententiam tuam intellexero. Itaq; si me amas, mi Sturmi, dum adhuc viuo, nam vt scripsi, hectica mea mihi valdè minitatur, ne permittas me fraudari suauissimo horum librorum fructu. Primùm & alterum librum habui: sed primũ, quem legendum commodabam Gualtero Haddono supplicum librorum magistro, negligentia famulorum eius amisi. His libris sæpè perlectitandis me ipse delectaui: His superioribus nundinis reliquos omnes expectabam. Effice quæso nè diu frustretur hæc nostra expectatio, quæ, cum tua tanta laude, cum studiosorum omnium tanta commoditate coniuncta est. Vehementer gaudeo, te, quod scribis ad Ioannem Halesium, scripsisse pro Philippo, contra Staphilum Sycophantam. Et scriptis illius, colligo eum esse non solùm Gnatonem circumforaneum, sed Thrasonem etiam aliquem scilicet honorarium: Nam quàm inepta

sit

fit eius & insolens arrogantia, satis apparet ex subscriptione suarum literarum ad Episcopum Eystatensem, vbi ait, tuæ D. & c. Fredericus Staphilus Cæsariæ Maiestatis consiliarius, id quod populus curat scilicet: Nec puto ego hanc esse Impressoris culpam sed ipsius Staphili proiectam imprudentiam nam hoc idem ipse de se, in libello contra Philippum scribet. Liber ad Eystatensem Episcopũ, superiori anno, ab eo scriptus est Germanicè, versus latinè opinor, per fratrem Carmelitanum: impressus Coloniæ, totus virulẽtus est. Rog. te, nõ per Sicelides musas, sed per ipsas sacras literas, vt librum tuum contra Saphilum, in lucem exire primo quoq; tempore permittas. Mirifica perfundebar lætitia, cum legi in literis tuis impressis, ad Cookum nostrum, te scripsisse, de controuersia cœnæ librum vt ipse ais, minimè iracundum, tamen, vt tu speras, argumentosum: Facilè, fidẽ tibi adhibeo, mi St. Noui enim naturam tuam, ad quietem et pacem non iracundiam & contentionem esse propositam: Noui etiam doctrinam tuã, qua facilè soles, & probare quod suscipis, & vincere vbi pugnas, & vbi vires tuas exerendas iure esse censes. Gaudium mihi grandius non contingit hos multos annos, quàm cum Toxites noster mihi narrauit, tua studia sacris literis, mirificè esse addicta. Causa religionis plurimum quidem amisit, discessu Philippi atque Buceri, sed plus profectò recuperabit, accessu Ioan. St. ad illius

propugnationem. Precor à deo patre, & domino nostro Iesu Christo, vt cuius spiritus accitu euocaris, è latibulis Parnassi & Heliconis ad lætissima pascua montis Sionis, mõtis pinguis, in illius Spiritus ductum, te totum ipse des: Et quanquam ipse tibi libenter concederem, & hospicium Romæ, & diuersorium Athenis, vt ad vtram velis vrbem, voluptatis caussa, & veteris necessitudinis atq; familiaritatis recolendæ gratia, aliquando diuertas, assiduam tamen habitationem tuam & tabernaculum non solùm vitæ, sed studiorum tuorum omnium, in ipsa Hierusalem, Ciuitate magna dei, optarem perpetuò collocari. Et credo ego, multa Orationis, & clariora lumina, & grandiora fulmina, posse abs te ostendi, in nostris illis, Dauide, Esaia, Ioanne, & Paulo, quàm in omnibus Pindaris, Platonibus, Demosthenibus, atquè Ciceronibus vnquam emicuere. Oro deum, si fas sit hoc petere, vt eam mihi huius vitæ vsuram concedat, aliquando vt videam aculeos styli tui, vel tua sponte exertos, vel quouis alio elisu excussos, contra fucos Pontificum, qui cellas cælatiores, & nidos omnes ferè meliores in ipso dei templo occupant. Vereor mi Sturmi, ne plus te hac præsenti mea prolixitate offendam, quàm omni illa mea superiore scribendi taciturnitate, & expostulatione: quanquam si partiri vis hanc loquacem, in varias literas, dici non potest, quin multas ad te iam scripserim: Sed ignosces vti spero meæ pro-

prolixitati: quam, si offensam vllam tibi pariat, vlciscere quaso prolixioribus tuis. Rogo te mi Sturmi quid sentias de Dionisio Halicarnassaeo: Credo ego illum fuisse ipsum Dionisium, qui docuit in aedibus Ciceronis, & cuius frequens mentio est in epistolis Ciceronis: Cicero eius probat eruditionem plurimùm, mores non item. Cum discesseris ab illa vna vrbe, & ab illa vna Phil. & Alexandri aetate, non video, quem Graecum, non Plutarchum ipsum excipio, cum hoc Dionisio Halicarnessaeo possis comparare. Cupio scire ex te, an haec opinio mea, tuo iudicio, sit aliqua, an prorsus inanis. Libellus enim ad Tuberonem, de iudicio suo, de Historia Thucididis mirificè mihi placet: vxor mea, quia scit te à me amari, ipsa etiam diligit tuam vxorem: Et suae beneuolentiae μνημόσυνον annulũ aureum in formam sagittae redactũ ei mittit, cum hac inscripiione, Donum fidelis amici. Toxites habet annulum. Vale. Londini. 11. Aprilis. An. Dom. 1562.

ROGERVS ASCHAMVS IOanni Sturmio.

S.P. Cũ nos inter nos eodẽ erga literas, religionẽ, rẽp. et mutuã amicitiã, studio, iudicio, animo atq; sensu cõiũgimur, opto ego sapè, adeoq; volo, vt nostri

itidem, aliquo insigni nexu, nonnulloq; paris inter se quoq; amoris alendi incitamenta contineantur. Et propterea cũ vxor mea ante octo dies, iam tertiò me patrem fecerit, cui meo filiolo, in perpetuam nostræ amicitiæ memoriã, nomen posui Sturmius Aschami. Precor à deo, & in dies singulos precaturus sum, vt is, perinde vt nominis, ita doctrinæ virtutisque, tuæ aliquam similitudinem referat. Hunc ergo tuum tibi, licèt non agnatione, non gente, sed ipsa nominatione ac parentum voluntate coniunctum, quomodo fieri potest, tuæ fidei trado, tuæ tutelæ commendo: vt si quid mihi humanitùs accidat, tu eum eadem humanitate & beneuolentia complectare, qua me Patrem eius, antea semper prosequi consueuisti: περὶ μὲν γὰρ τῆς ἀμελέρης ἀχυμορίας, satis fusè cum fusis lachrimis: & minus dolenter, in prolixioribus illis meis literis, superiori Aprili, per Toxitem nostrum, ad te missis, ipse scripsi. Solicitus sum & auidus sciendi, an illæ literæ ad manus tuas peruenerint. Scripsi etiam ad te per Henricum Knolles, Oratorem Ser. nostræ Reginæ ad Germaniæ principes: ab eo (est enim tui perstudiosus) commodissimè intelliges omnem rerum nostrarum in Anglia statum. Serenissima Regina est & optimè animata, et ab omni re cõmodissimè parata, ad frangendã vim illã & Tyrannidẽ Guisianã: ad propugnandũ pro incolumitate impuberis regis, pro

salute

salute innocentis populi, sine omni, vel iniuria in illum Regem, vel detrimento in illud regnum, vllo modo intentando. Hoc credo die, milites nostri ingressi sunt in Normaniam, quod tu priùs ex ipso rumore, quã ex his nostris literis intelliges: vtinam mi Stur. tu scribere velles separatam historiam huius coniurationis Guisianæ: Materies præclara est, digna tua, doctrina, facultate, studio erga puram religionem, amore erga illam gentem, animo in ipsam causam, & stomacho etiam contra illos tam impiæ Tyrannidis immanisque crudelitatis authores. Sæpissimè legi, meminero semper præclari illius loci, quem tu tractas de recta ratione scribendæ historiæ, in quadam tua Epistola ad Erasmum Episcopum vestrum Argentoratensem. Cum ad illam facultatem, quam in te esse, is locus arguit, respicio, cæteros facilè contemno, & vt tu tale munus aliquando suscipias, à Deo optimo Maximo precibus & voto exposco. Hoc meum desiderium, multùm leniuit sermo huc è Germania allatus, tibi à Principibus Germaniæ prouinciam esse datam persequendi stylo tuo τὰ παραλειπόμενα Ioan. Sleidani. Hoc ita esse, ipse Reginæ nostræ omni asseueratione affirmaui. An ita sit, quæso, me certiorem facias. De Rhetore tuo Aristotelico, de libris, altero, contrà Staphilum, altero, de cœna Domini, aueo scire: De reliquis item studijs & rebus tuis.

tuis. Halesius noster ruri est, hodiè ad illum scripsi. Cocus quoque ruri est. Cecilius, studio, ingenio, prudentia, & constantia, primum illum versum secundi lib. Iliad. Homeri, cum magna & eius laude, & nostrorum utilitate, & exterorum, ut spero, salute, praclarè sustinet. Ipse, nunquam, deo sint gratiæ, in maiori gratia fui apud Serenissimam Reginam. Aliquid græcè aut latinè quotidiè mecum legit. Mea uxor tuam & te salutat. Valè Londini. 20. mensis Octo.

1562.

DISERTISSIMI VIRI ROG. ASCHAMI, ANGLI, REGIAE MAIESTATI A LATINIS EPISTOLIS.

familiarum Epistolarum. Lib. 2.

REVERENDISSIMO IN Christo patri, D. Eduardo Leo Archiepiscopo Eboracensi.

CUm satis apertum & expressum iam anteà cùm scriptura, tùm corã sermone audaciæ atq; temeritatis nostræ testimoniũ apud dignitatẽ tuam sanctiss. pater, reliquisse, vsq; eò tamen cõfidentiùs ad nouam quandam interpellationẽ grauissimis tuis occupationibus inferendam adducebar, quòd partim humaniss. D. tuæ procuratione animatus, partim officij mei ratione concitatus ad id efficiendum impellebar. Petitiones autem atq; vitæ nostræ rationes omnes plenè & abundè satis in literis nostris græcè ad D. tuam scriptis exposuimus. Ostendimus enim nos iam nunc Ægipto relicta, & quamuis non eximijs illis & primarijs haud pœnitendis tamen spolijs illius contentos ad exoptatissimam & desideratissimam illam patriam studijs nostris colendam, viam propediem acceleraturos. Et cum satis fœlix & prosper nobis priùs aditus patefaceretur, ecce subitò oppositis & obiectis immanissimis bestijs lõginqui morbi grauitate, et inde summa rerũ collecta angustia

angustia, sic undiq; literarum mearum cursus impeditus erat atq; retardatus, vt non solùm omnis liberè progrediendi & expeditum iter habendi facultas esset intercepta. sed vel tardiùs & pedetentim subsequendi spes etiam vniuersa esset erepta. Itaq; si dominationis tuæ bonitas, musis nostris sic fessis & laborantibus, atq; confusiss. rerum desperatione versantibus subuenerit, et ad studia illa literarũ sacrosanctarũ iampridem non sine diuino consilio (vt speramus) destinata alacriter reuocauerit, labore & omni animi cõtentione ad literas paratiss. obseruantia & studio ad D. tuæ necessitudinis officiosissimè sibi adiũxerit. Quod sanè ego beneficium, quo studia nostra propè fracta & dissipata, retenta fuerint & conseruata, in perpetua quadam eaque gratissima memoria sum defixurus. Et cum nihil frequentiùs in quotidianis precibus & optatis habeã, quàm vt literarum studia ad aliquot annos quieto & tranquillo otio protendere atq; perpetuare possim, tamen post vnum atq; alterum annum literis diligenter impensum atque impertitum, meipsum denique ad amplitudinem tuam conferam. Si scire velis ad quas res & necessitudines, opera mea tua D. poterit vti, quæ tantum abest vt præstet summa, cum vix audeat polliceri mediocria, tamen si D. tua aliquid immortalitati tradere, & insigne aliquod summæ eruditionis tuæ monumentum posteritati relinquere voluerit, ego hac in re vel locis

conferendis, relegendis, adnotandis, & si quis liber fuerit, quem tibi alijs negotijs præpedito & detento euoluere non licuerit, in pauca redigendo aliquibus molestijs & laboribus D. tuam possim liberare. Græcis etiam transferendis opellam meam libentissimè impenderem & nauarem, cùm huius rei non exigua sed ampla satis & eximia suppetit copia in Basilio, Chrisostomo, Theophilacto, & in cæteris tam excellentis notæ viris, qui quamuis satis eleganter, nescio an satis integrè & tutè latinè loquantur, cum in eorum hominum manus venerint, quia iusta hæreseos suspitione liberi & immunes non fuerint. Diligenter itaque videndũ est, ne quid sanum polluerint, rectũ obtorserint, syncerũ deleuerint, nouũ obstruserint. Sũt etiã in omnes Pauli & cæteras Epistolas canonicas scholia, quæ nominantur græcanica, ex probatiss. & antiquiss. patribus selecta, latinis lauribus ad hunc vsque diem (quod sciam) inaudita, opus vetustatis iuxta ac eruditionis plenũ in quo quis stylum suum summo cum fructu suo & emolumento publicè exercuerit. Hæc & hijs confinia literarum officia non prorsus (vt spero) ineptè D. tuæ effecta curarem. Tam procaci & arroganti apud D. tuam loquendi licentiæ meæ ignoscet spero illa tua omnibus illustrissima & testatissima humanitas

Desunt pauca.

ORNA-

ORNATISS. PRÆSVLI, D. Roberto Landaffen. Episcopo, Regiæ maiestatis senatus et consilii Eboraci habiti et instituti, presidi.

CVm tot sustineas ac tanta negotia, Præsul amplissime præsesq; digniß. magnam ego & iniuriam alijs, & tibi molestiam asportare videar, si tantillum temporis vel causis & negotijs aliorum detraham, vel ad immensum illum tuarum quotidianarum curarum cumulum ipse quid adijciam: videar etiam improbè & iniquè nimis feciſſe, cum cogitationes tuas literis noſtris interpellare auderem, qui sic omnibus naturæ prudentiæq; præsidijs es munitus, vt cum homines summam illam tuam in decernendo prudentiam, in administrando iustitiam, in promouendo authoritatem animaduerrant: communi quodam consensu atque sermone te ad hoc munus gerendum quasi solum natum esse iudicent. Eruditi tamen homines, qui rerum æstimatores synceriſſimi semper putabantur, quoties consilia moderationis & prudentiæ pleniſſima considerent, & animum tuum tam eximia omnium literarum vbertate abundantem sciant & cognoscant, collatis omnium hominum suffragijs, atq; vna voce, te præsidem qualem, Iethro in Exodo Mosi deſcripſit, præsulem qualem Paulus ad Timotheum expreſſit, omnes ad vnum prædicent. An non te nos omnes meritò suspiciamus & admiremur, cum dei bonitate atque prouidentia (quæ omnium donorum

donorum dispensatrix est aquissima) Episcopus fias vigilantissimus, Regiæ verò maiestatis iudicio prudētissimo magistratus efficiaris summus? Quid est, si istud non sit, Euge serue bone & fidelis supra decem ciuitates te cõstituam, et ecce inueni virum iuxta cor meum. Cum tu sis ergo, amplissime pater, non tam iudex iustissimus, quàm præsul & antistes literarum ornatissimus, hinc musæ nostræ animatiores redditæ, licet lugubres & squallore obsitæ, ad pedes tamen D. tuæ deuolutæ atq; prostratæ, manus supplices vultumq; confusissimum ad bonitatem tuam tendentes, omnium literarum atq; musarum nomine te orant atque supplicant, vt causam earum contra infestissimum omnis eruditionis hostem & aduersarium patrocinio tuo suscipias & complectare. Causam paucis expediam. Cum vndecim iam integros annos sic sum literarum linguarumque studio in Academia Cantabrigiensi versatus, vt Ægipto relicta, ad sacrosanctam illam promissionis terram studio nostro colendam iam iam viam affectare instituerim, plus minus sexto ab hinc mense, quartanæ febris accessione in eam rerum angustiam sum adductus & cursus literarum nostrarum sic est præclusus, vt non solum omnis expeditè progrediendi facultas literis nostris interciperetur, sed ad Academiam etiam reuertendi omnis mihi potestas propè adimeretur. Itaque si Dominatio tua

rebus

rebus nostris sic fractis & minutis, literarum nomine, aliqua ex parte subuenire dignata fuerit, non solum studia nostra ope tua atque munificentia retenta & conseruata esse publicè apud omnes doctos prædicabimus, sed etiam in posterum, quoad vsque vixero, omnia nostra, studium, officium, operam, diligentiam, obseruantiam D. tuæ nutui paratissima, hoc tam eximio & optato beneficio adiunxeris. Nec non Christum etiam opt. maximum (qui nec sinit poculum aquæ frigidæ, suo nomine petenti, tributum, mercedem perdere) quotidianis precibus fatigabimus, vt quicquid in hoc tempore impertiueris, id vniuersum copiosissimo cum fœnore ipsemet tibi rependat, qui (quemadmodum ait Paulus) omne donum ipsi abundare potens est efficere. Pater cœlestis sanctissimæ dominationis tuæ curas atque studia in omnem temporis longinquitatem promoueat & moderetur. Vale.

REVERENDISSIMO IN Christo patri, D. Ed. Eboracensi.

CVm proximo hoc anno, reuerendissime in Christo pater, officij mei ratio, qua me tibi obstrinxisti, Londinum vt peterem D. tuæ visendæ gratia persuasit, iter illud me in triplicem animi mœrorem & doloris acerbitatem coniecit. Nam tui videndi & alloquẽdi fructu (quem sperabam) carere peracer-

peracerbum, illud tamen incõmodum meum, quod me ſolum tangebat, cum tanto ſalutis tuæ diſcrimine, quod plurimos, vt par erat, angebat. Coniunctum eſſe longè acerbius: verum ad hæc duo incõmoda, tertium accedere, nimirum eam viam, quam mihi ad maiorem gratiam tuam colligendam munitabam, eandem ipſam ad nonnullam animi tui offenciunculam faciendam perducere, ad omnem ſenſum doloris longè mihi acerbiſſimum fuit. Putabam enim ego nunquam fore hos commentarios, quos ex Baſilio, Gregorio, & magnam partem ex Chriſoſtomo quaſi horto puriſsimo, & omni cicuta ac noxijs herbis vacuo Oecumenius collegerat, plus veneni & præſentiorem peſtem ad exitium comparandum, quàm ſucci integri atque ſalubritatis ad ſalutem conſeruandam poſſe continere. Hæc res me domum regreſſum in varias cogitationes & anxiferas animi curas atq; ſolicitudines diſtraxit, & eò me grauiùs premebat, quò nullam eius partem vel intimis meis impertiebam. ſed eam totam mihi ipſi animo meo incluſam tenebam. Et cum iſta me diù anxietas torſiſſet, nec longo tempore ab ea cogitationem meam abducere potuiſſem, tandem id in mentem meam venit, quod ex animo omnem hanc mihi ægritudinem adimebat, & voluntatis tuæ non vllam factam mutationem, ſed illuſtrem ac teſtatam eiuſdem ſignificationem oſtẽdebat. Nam hinc facilè perſpexi graues & prudentes viros nonnun-

quam nutu & obscuris signis imperitorum hominum & rerum insolentiũ errores redarguere. Censebat enim prudentia tua eam cogitationem stultè à me esse susceptam, vt ante in tam rebus grauibus vertendi munus attentarem, quàm in alijs rebus vel momenti leuioris, vel periculi minoris vires ingenij mei periclitatus essem. Cum igitur D. tua, si quid ego video, non tam vllum factum meum reprehenderit, quàm quomodo quid à me sit faciendum ostenderit, ad hoc graue consilium prudensq; monitum tuum omnes protinus studiorum meorum rationes accommodabam. Statim enim in manus sumpsi Sophoclis Philoctetem, quæ tragedia ad imitationem, quantum potui, Senecæ versa, & versibus eisdem Iambicis atq; Choricis ferè omnibus (quibus vsus est Sopho) reddita in tuo nomine diuulgata apparebit, nisi huic meo proposito Dom. tuæ sententia palam aduersata fuerit. Quo facto officium meum & obseruantia, qua me obligasti, tibi erit declarata: & propensissimus Dom. tua animus & voluntas, qua indies studia literarum sustentas, aliqua ex parte erit manifestata. Restat ergo vt rogem Dom. tuam, vt quemadmodum ego omnem obseruantiam meam ad Dom. tuæ nutum atq; voluntatem detuli & seruaui, ita Do. tua fauor atq; bonitas nullo modo erga me diminuatur. Dom. Iesus Christus Dom. tuam incolumem conseruet.

Cuidam

Cuidam amico Eboracensi.

MOderatissime vir, mundum ex amicitia constare, & sese concordi quadam charitate complecti prudenter meo iudicio, & Poëta bonus & Philosophus grauis Empedocles Agrigentinus indicabat. Quam sententiam diuinitùs ad nos delatam, & in nostras mentes infusam, vel rude illud & imperitum hominũ vulgus, ipso rerum vsu et pertractatione tritum, multis retrò abhinc seculis veram esse comperiebat. Hinc est quod nobis in nouum quenq; annum ingredientibus, & mundum veluti alterum redintegrantibus, nihil prius, aut maiori cura efficiendum, aut alacriori studio elaborandum esse ducamus, quàm vt summum illud amicitiæ numen, quod omnem hanc rerum vniuersitatẽ tuetur et conseruat, mutuis ad inuicem officijs conferendis, Xeniolisq; vltrò citroq; missitandis, tanquam sacra facta libatione, auspicatò nobis placare contendamus. Idem censuit & Sanctissimum illud vas Dei Paulus, quo, quum à Christo discesseris, nihil maius aut sublimius habes, cum dixerit, totius legis impletionem, mutuam quãdam & coniunctam esse dilectionẽ. Hi ergo qui distractis animis et voluntatibus, in dies singulos rixis & cõtentionibus student, praterquam quod vniuersas dei leges perfringunt atque violant, hanc ipsam etiam omnem praclaram rerum fabricam, quantum illi max. possunt conuellunt & labefactant. Itaque nos

quos, idem virtutis & honestatis studium in vnũ domicilium concluſit, quos arctior neceſsitudo coniunxit, quos ciuilior & humanior quædam nota tinxit, hanc eximiam alendæ quotannis amicitiæ conſuetudinem, ab ipſis priſcis ſeculis profectam, inſigni quadam hominum humanitate ſemper cultam & firmatam, ad noſtra denique tempora ductam & perpetuatam, in nobis omnes humanitatis cultoribus ceſſare non permittamus. Quamobrem cum ego de munuſculo hoc tempore ad te Amicum præſtantiſſimum mittendo multum cogitarem, nihil antiquius eſſe duxi quã tale donũ parare, vnde, nec de facultatula noſtra vel tantilla facta eſſet diminutio, ſed cumulata potius quadam quodãmodo accederet accretio, & ex quo tu ipſe, etiã non vulgarem ſed ſollidam, non oculos ad tempus fouentem, ſed animũ multum diuq; oblectantem voluptatem perciperes. Nec iſtud eo animo aut conſilio feci, quòd hoc modo cogitarem Amicitiam noſtram retinere, quæ ſit arctiſsima, aut auctiorem maioremq; facere, quæ ſumma ſit & expletiſsima, & ad quam augẽdam nullus omninò locus appareat, cui aliquid poſsit accedere, ſed partim vt mori atq; tempori ſeruirem, partim vt animi erga te mei ſignificatio, expreſsior & teſtatior patefaceretur. Hæc hactenus, quantum ad librum ſpectat, Oecumenius quiſquis, ille fuerat, qui hos commentarios congeſsit, idem quod Theophilactus, conſilium intendiſſe videtur,

nempe

nempe vt omnia ea quæ apud D. Ioan. Chryſoſt. vaſtum illud atq; perenne Chriſtianæ Religionis flumen, fusè ac profluenter eſſent dilatata ipſe coarctaret, & in angustiorem expoſitionem referciret. Neq; è ſolius Chryſoſt. hortulis hos excerpſit flores, ſed plurima etiam deprompſit ex Gryllo, Gennadio, Theodorêto, Gregorio, Baſileio, Seueriano, Photio viris eximia eruditione cum ſumma vitæ integritate coniuncta præditis. Quorum monumenta in Epiſtolas D. P. aut magna ex parte iam temporis iniuria exciderunt, aut certè ad manus noſtras hominum incuria omninò nondum peruenerunt, multum interim debemus Oecumenio, qui ſanctas has reliquias veluti ex incendio quodam & temporis edacis faucibus eripuerit, ereptas ſcripturæ mādaret, & nobis omniq; poſteritati tranſmittendas curaret. Verti etiam commentarios in Epiſtolam ad Titum quos Reuerendiſſimo Eboracenſi deſtinaui, modò illi tuo iudicio digni eſſe videbantur, qui tanto Præſuli offerantur. Maiora, Deo volente, aggrediar, ſi iſta non ita diſplicuiſſe intellexero: & tu vlterius progrediendi, ſi non author mihi & impulſor, ſaltem approbator tacitus eſſe velis, ſin minùs, facilè pedem referam. In ipſius Epiſtolæ verſione, Eraſmum per omnia ſum ſequutus, niſi quòd pro rogo, verto ego deprecor, authorem habens ſummum illum M. T. Ciceronem, qui ait deprecari eſſe, non factum defendere, ſed delicti veniam poſtu-

lare, in qua non defensio facti, sed ignoscendi postulatio continetur, in qua re vna tota hæc versatur Epistola. Sin vero hoc, in re tam sublimi, summiq; momenti audacius factum esse putabitur, culpam fassus, veniam pro meo deprecor, me à te facilè deprecaturum non despero. Vale. Et Aschamum tuum vt soles ama.

REVERENDISSIMO IN Christo patri, D. Ed. Archiepiscopo Eboracensi.

CVm & præteriti nostri officij, & singularis cuiusdam negligentiæ crimine manifesto teneri non immeritò videar, Reuerendissime Pater, quòd hac superiore æstate nullas ad D. tuam literas dederim, quamuis omnem prætermissi muneris accusationem iusta & idonea quadam purgatione redimere potuerim, magis tamen ingenui magisq; pudentis ego esse existimarim, errati veniam agnoscendo impetrare, quàm liberationem culpæ occultando vendicare, vt non scriberem, imprimis me persuaserat magnificus ille Regiæ maiestatis accessus, qui (id quod me minimè latuerat) D. tuam in eas curas demiserat, tantisque occupationibus detinuerat, vt vix tibi respirandi, ne dum otiosa nostra relegendi, facultas concederetur. Neque hoc tamen sic mihi opposito impedimento destiti, quin tum quidem scriberem, cuius rei, vt est integerrimus vir, ita locupletissimus testis esse poterit D. Io. Redmannus, cui eas literas ad dominationem tuam perferendas commit-

committebam: quem cum iam esset in itinere, & cœli grauioris & quartanæ febris metus, qua superiore anno miserè affligebatur, ad nos vnà cum literis nostris reportabat. Sed vtcunque iusta negligentiæ nota mihi inuri possit, nunc tamen facere non potui, quin aliquid sublimitati tuæ offerem, quo tum meritorum acceptorum testificationem, tum debiti nostri officij & obseruantiæ declarationem tibi significarem. Accipias ergo, ornatiß. Præsul, Præsulem illum Titum, quem vel eo nomine multò tibi acceptiorem fore existimo, quòd, vt olim Cretensis ecclesiæ summæ moderandæ apud Titum, ita nunc Eboracensis quàm simillimam curam apud D.T. excubare nouimus. Oecumenius quisquis ille fuerat qui hos commentarios congessit. &c. Si quid eruditissime Præsul in hac versione, quæ prima ingenij nostri periclitatio est, animaduertatur, quod vel negligentia oscitanter perpẽdimus, vel imperitia nõ plenè assequuti sumus, in hac re vt in cæteris omnibus, à D.T. moniti, erratum libenter agnoscemus. D. Ie. Christus sublimitatem tuam diutissimè seruet incolumem.

Eidem.

QVo maiore semper studio laborabã, Reuerẽdiß. in Christo pater, vt vitæ meæ rationes summis beneficijs tuis non indignißimæ esse viderentur, eò sanè nunc acerbiùs grauiusq; ferre debeo, vllam in

me animi Dominationis tuæ(quod mihi ita esse ex fratre tuo viro optimo retulit Thomas Conyerus noster) aliquorũ hominum sermone factam esse offensionem. At quamuis non ignorem, quam sit mihi vel accusari graue, de praua & peruersa opinione multò grauius, apud D. T. longè grauissimam tamen cum sciam has falsò de me iactatas voces non posse sic prudentiam tuam occupare, quin plus apud D. T. æquo & bono, quàm vlli vllorum peruerso sermoni loci reliquum sit, non credo equidem tam grauia suspicionis vestigia illorum hominum rumores in animo tuo reliquisse, quin ea omnia vel causſæ meæ innocẽtia debeat, vel Dominationis tuæ bonitas velit facillimè abstergere. Si res postularet, vel si id D. T. complacitum iri existimarem, illi de me sparso rumori, iudiciorum hominum qui in nostro Collegio sunt non solùm singularium, sed etiam singulorum de me testimonia opponerem: quod non sim opinios̃us vel nouitatis alicuius studiosus, ipsæ studiorum meorum rationes, in Aristo. Plato. & Cic. lectione quotidiana mea consuetudine solum occupatæ declarant. Quid quod etiam tantum semper abhorruit animus meus ab omnibus cum Anglicè tum Latinè scriptis libris quibus noua aliqua impotaretur doctrina, vt excepto Psalterio Dauidis & nouo Testamento, eoque graeco nullũ de Christiana religione librum ϑδὲ σμικρὸν ϑδὲ μέγαν, vt verbis Plato. vtar, nunquam vsurpa-

vsurpauerim. Quamobrem immensum in modum à D. tua contendo, vt veteris tuæ de me existimationis, quam nouæ vllorum contra me delationis cursus liberior esse possit. Quod beneficiũ si reliquis tuis cumulatiss. adyciatur, Deo adiuuante perficiam, vt nec mea in D. T. obseruantia, in literas diligentia, nec in religionem syncerita vnquam desideretur. Duas homilias D. Io. Chrysost. è græco in latinum opera Ioan. Checi nostri viri doctrinæ singularis conuersas, & eius eruditionis & meæ obseruantiæ testimoniũ D. tuæ mitto. D. Iesus. &c.

ORNATISSIMO PRÆSVLI Lindanensi.

OPtimè semper hij de republica merentur, Or. Præsul, qui vt publicæ iuuentutis animi atque mores fingerentur, nullũ aliquem priuatũ sumptum nimis magnum esse iudicant. Ex huius enim initijs atque fundamentis, & rempublicam florere, & priuatam sibi laudem excitari rectissimè quidem sentiunt. Cuius præclari facti atque instituti laudem cum dominatione tua quod nos omnes intelligimus, licèt non parem, communem tamen ante aliquot annos cõmeruit piæ memoriæ vir D. Rogerus Luptonus, qui scholam publicam, vbi literis & humanitate iuuentus excoleretur, apud Sedbarienses instituit, institutam prædiolo quodam ad ludimagi-

strum

strum sustentandum donauit, donatam nostræ fidei ac quasi gubernationi commisit ac commendauit. Huic scholæ nos nuper præfecimus honestum moderatum & eruditum virum R. Hebil. Hic cum sentit nõnullam iniuriã de prædiolo isto per Blandum quendam & Couperum, homines apud suos & opum & Amicorum copia potentes sibi intentari, perfecit vt nos nostris literis D. tuam rogaremus, ne qua vis aut iniuria huic scholæ imponatur, sed ita prudentiæ tuæ authoritas horum hominum libidinem reprimat & coerceat, vt hinc reliqui discant, quid sit in scholas & otia iuuentutis qua sunt ipsa melioris reipublicæ fundamenta impetum facere: id quod si feceris, nos, literas, & Rempublicam vno hoc beneficio tibi multum obligabis. Vniuersam caußam fusiùs enarrabit is, qui has perfert literas, cui vt fidem adhibeas, vehementer D. tuam rogamus. D. Iesus. D. T. diutissimè seruet incolumen.

Cuidam Amico.

ISocratem tuum, colende vir, cuius vsum eo vsque mihi pateris, dũ repetiturus fueris, tandẽ recepi, in quo certè libro cõmodando, adeo me præter æquũ & iustum audacẽ effecit facilitas ac diuina illa tua humanitas, vt alium etiam porrò librum nempe commentarios in Hermoginẽ à fratre tuo, primum tamen

tamen cautione Chirographi mei data, mutuo itidem sumerem. Pro vtroq; libro gratias nõ magnas, sed vt ait ille, ingentes hoc tibi egissem tempore, nisi satis mihi priùs compertum cõprehensumq; fuisset, quàm vehementer, à trita illa & populari gratiarũ actione dicam an assentatione sanè dubito, animus tuus abhorreat. Verum si quãta mihi ad referendas gratias est voluntas, tanta ad easdẽ aliquando praestandas suppeteret facultas, animũ certè meum non beneficij immemorẽ aut ingratũ argueres, sed singulari erga te studio affectũ persentisceres. Audio, verũ sit nec ne incertus sum, Reuerẽdiss. Cicestrensem ordinẽ illum Psalmorũ à D. Herefordensi inchoatũ, in manus sumpturũ & ad exitũ perducturum. Gauderẽ si opella mea D. Cicestrensi ea in re vsui esse posßit, quem & propter summã eruditionẽ suspicio & propter eximiam vitæ suæ sanctimoniã colo veneror q;. Libentißimè scire vellem an tu pagellas eas quas pro D. Herefordiensi descripsi, & ad te per D. Deium misi, habeas nec ne? Sed quid pergo molestus esse, condones quæso ei, qui ita exigit res, dum tui studiosus (quod maxime velit) annitatur, perquã tibi operosus (quod omnium nolit) reperiatur. Græcè tibi pro libris tuis gratias agere animus fuit. Quod nunc facere non potui, propter tabellionem iam iam iter arripientem. Id quod aliàs tamẽ effectum dabitur. Dominus Iesus. &c.

Bran-

Brandisbęo suo.

S.P. ornatissime Brandißbae, Tennandus noster hic apud nos fuit his proximis nundinis, à quo ego lubens admodum de te rebusq; tuis quærebam, id quod eò lubentius feci, quia de te ante hoc tempus hos duos integros annos nihil accepi. De Brandisbæo iucundissimus mihi sermo fuit, cuius semper in me vel puerum beneuolentiam eximiam, & singularem experiebar. Committere non potui (quamuis vix vnam aut alteram horam apud nos se manere posse dicebat, Ten.) quin aliquid ad te, nõ tam loci intercapedine à nobis seiunctum, quam quotidiana quadam tui recordatione animis nostris propinquum, de rebus quæ hic aguntur, scriberem, iam vsu & experientia vel ipse edoctus, quam verum illud Cœlij sit ad Ciceronem, nihil posse peregrinantibus esse gratius, quàm vel minimarum rerum quæ domi geruntur, fieri certiores. Hoc ita esse biennium hoc præteritum, cum ab amicis literas receperim, commonstrabat, quod tempus ferè mihi omne, à grauioribus studijs abripuit, & domi apud parentes in agro Ebor: à musis omnibus feriatum detinuit vis quartanæ febris. Expostularem tecum grauiter, quod nunquam ad me scripseras, nisi ipse in eodem vitio essem. Sed consultius esse puto, vt vterque quicquid vtrinque in hac parte peccatum sit, assiduitate scribendi redimamus. De Cantabrigia,

brigia, si quid aues audire, en iam penè noua tibi videri potest, tam diuinis & immortalibus literarum præsidijs & ornamentis auxit eã optimi principis nostri munificentia. Wigginus Theologiæ, Smithus iurisprudentiæ, Checus linguæ græcæ, Wakfeldus Hebraicæ, Blitus qui sororem Checi duxit, medicinæ publici professores sunt instituti, salariũ quadraginta librarũ singuli quotãnis sunt accepturi. Aristoteles nũc et Plato, quod factũ est etiã apud nos, hoc quinquennium, in sua lingua à pueris leguntur. Sophocles & Euripides sunt hic familiariores, quàm olim Plautus fuerat, cum tu hic eras. Herodotus, Thucidides, Xenophon, magis in ore & manibus omnium teruntur quam tum Titus Liuius. Quod de Cicerone olim nunc de Demosthene audires. Plures Isocrates hic in manibus puerorum habentur, quam tũ Terentij. Nec latinos interim aspernamur, sed optimos quosque & seculo illo aureo florẽtes ardentissimè amplexamur. Hunc literarum ardorem & incendit & fouit Checi nostri labor & exemplum, qui publicè gratis prælegit totum Homerum, totum Sophoclem, & id bis, totum Euripidem, omnem fere Herodotum. Id quod fecisset in omnibus græcis poëtis, Historiographis, Oratoribus, Philosophis, nisi pessimum fatum, tam fœlicem literarum progressum nobis inuidisset. Nam cum Checus ad tantam diligentiam, summum ad Græcas literas perdiscendas præsidium,

ſidium, veram & antiquam pronunciationem adiunxiſſet, ecce tibi Reuerendiſſimus Wintonienſis quorundam inuidorum hominum precibus victus, edicto quodam admodum ſeuero promulgato, ne ea pronunciandi ratione vtatur, non ſolùm pronunciationem illam, quæ ſummum veluti literarum fomentum fuit, nobis tota ferè Academia reclamante, extorſit, ſed omnem penè græcæ linguæ perdiſcendæ ardorem in animis noſtris funditùs extinxit. Putas enim tu leue ad græcas literas diſcendas impedimentum nobis eſſe obiectum, cum omnes hoc ſciunt, omnem rerum cognitionem, ſenſuum noſtrorum officio ad animum deferri, cum inquam nos ſumus aurium præſidio ſic ſpoliati, & in eas anguſtias compulſi & redacti, vt niſi oculos ſemper in literas defigamus, ne tenuem quidem literarum vmbram percipere poſſimus, ſic omnes ſoni græci nunc ſimiles & idem ſunt, tam tenues vincti, & graciles, & ſic vnius literæ ιῶτα poteſtati ſubiecti, vt nihil iam in græcis literis præter inanem quandam paſſerum pipitationem, & anguium moleſtam ſibilationem diſcernere queas. Hunc græcæ linguæ interitum penè & occaſum eò acerbiùs ferimus, quod eum, omnibus literarum, prudentiæ, conſilij, authoritatis præſidijs ornatiſſimus, absque hac vna re eſſet, literarum & Academiæ noſtræ patronus am-

mplissimus nobis quodammodo importauit. Sunt de hac re inter Dominum Wintonensem & Checum vltrò citròque missæ epistolæ instar librorum quorundam. Nemo potest doctius tam Barbaram & à Barbaris ipsis inuectam pronunciationem propugnare, quam Dominus Wintonensis facit. Sed hoc tantum dicam, ille superiores, nos meliores partes tuemur. Non facilè crederes, quantus sit in hac causa Checus, & quantis literarum, rationum, authoritatum præsidijs eandem muniuit, nisi fortè ipse literas eius, quas de hac re scripsit, legeres. Vale. Salutant te Checus, Madæus. Setonus, Tongus, Langdallus, Billus. Literas longissimas optimas semper esse putaui, tales abs te expecto.

CVIDAM COGnato.

DIV in animo habui ad te scripsisse, Ornatissime vir, vel quia tibi cognatione & sanguinis propinquitate coniunctissimus, vel quia magno amploque beneficiorum cumulo tibi sæpè sæpiùsque obstrictissimus. Quod si non suscepto consilio, quod in animo iam deliberatum fixumque habui, aliquando meipsum liberarem, partim in ipsam

natu-

naturam, quæ nos arctissimis coniunctissimisq; propinquatis vinculis coniugauit, non leuiter peccarem, partim ipsi diuinæ Iustitiæ omnis ingratitudinis vltrici seuerissimæ & vim iniuriamque facerem, & insigne etiam flagitium designarem. Gratias ago itaque aliquando, vt spero, relaturus, non vulgares, sed quas possum summas & singulares pro amplissimis tuis beneficijs tum cùm primum apud te essem mihi vix de facie tibi noto collocatis, tum per M. Foxum vtrique nostrum & amicum eximium & affinitate propinquum optata & insperata tempestate allatis. Nihil habeo ornatissime vir, quod tibi pro tanto meritorum cumulo rependam nisi gratum erga te animi mei studium et propensissimam voluntatem quæ tibi gratam rem facere nunquam desistent, modò aliquid contigerit, in quo certam voluntatis meæ significationem tibi ostenderem, & firmum beneuolentiæ testimonium relinquerem. Valeas in Christo. Cantab. è Collegio D. Ioan. Euangelistæ. Festo D. Marc.

CVIDAM AMICO.

CVm magnitudinem cumulumque beneficiorum tuorum, integerrime vir, iucunda subinde recordatione repetam, & meam rursus in ferenda gratia nimis angustam facultatem agnoscam, facilè quidem perspicio, gratias me pro tantis meritis

ritis referre nullas posse, agere verò perexiguas, & tamen debere longè maximas. His ita sese habentibus, non leuis mihi est incussus timor, ne tu putes, harum rerum non solùm commemorationem omnem mihi excidisse, sed vniuersam etiam earundem vel cogitationem quidem perpetuò è memoria nostra effluxisse, cum tot præsertim dies mensesq3 præterierunt, ex quo aliquid à nobis literarum accepisti, quibus vel beneficam saltem nostram voluntatem, cum res non suppeteret, ostenderemus, quod propter honestatis rationem factum esse oportuerat, vel quibus receptarum à Lepero nostro pecuniarum mentionem faceremus, quod propter vtilitatis magnitudinem omissum esse non debuerat. Atq3 vtrumq3 sanè diu ante hoc tempus præstitissem, omnemq3 prætereà negligentiæ maculam, si qua tibi tãta silentij diuturnitate visa esset aspersa, eluissem. In hac ineunte æstate patriam parentesq3 nostros senio ætateq3 prouectissimos, quos non priùs hoc septẽnio videra, pietatis ardore inflammatus visissem. Nactus itaq3 tam oportunum tabellarium virum sanctum & honestum, tui semper studiosissimum & eo etiam nomine, vt puto, tibi multò gratiorem quòd Baino Redmanoq3 vnicè probaretur, iudicabam officij mei rationem postulare, vt, cùm accepti beneficij recordationis certum aliquod testimonium manifestarem, tùm gratæ voluntatis & ardentis erga te studij mei non obscurum indicium de-

clararem: Namque in eas sunt adductæ & compulsæ angustias Aschami tui facultates, vt aliud nihil pro tanto officiorum cumulo rependere queat, præter grati animi significationem Dominus Christus te perpetuò tueatur & conseruet.

ORNATISSIMO VIRO D. D. T. Collegij Diui Io. Euangelistæ magistro.

FVit tempus, ornatissime vir, cum multò opportunior ad te scribendi occasio mihi erat oblata, & animus meus ab eodem non solùm non abhorrebat, sed perquam ingenti id præstandi desiderio commotus gliscebat: Quo tempore attemperata admodum data præstitaq3 est εὐκαιρία, qua licuit non modo omnia animi nostri cogitata multò liberius quàm ἐν τῷ νῦν apud te deponere, verùm singulari etiam enixumq3 studium erga te nostrum gratamque semper voluntatem multò credibilius, ostendere. Quod ipsum si nunc facerem, verendum esset, vt ne non iustè potuerim, iustam, vt videretur & apertam assentationis καὶ κολακίας reprehensionem effugere. Cogitaram enim olim te certiorem fecisse quanta omnium alacritate hunc magistratum, quem, in nos fœliciter & magna cum laude tua geris omnes ad vnum huc vsq3 pertulerint, quam iucundam omnem studiorum suorum hos duos propè an-

annos quietem & tranquillitatem, non inteſtinis odijs fractam & diſſipatam, non grauibus dicundi iuris litibus impeditam & retardatam, ſed diuino quodã fœlicitatis curſu prouectam, & confirmatam prudentiæ tuæ poſt deum ſolũ, omnes vno ore retulerint. Perſpeximus enim te tanta animi moderatione & grauitate ſingulis in rebus vſum fuiſſe, & omnes animi tui curas & cogitationes ita diſpenſaſſe, vt eorum propè omnium mores vitæque rationes, qui prudentiæ tuæ fidei & conſilijs ſunt commiſſi, in eum habitum componeres, atq; in eam rerum omnium tam deſcriptam compoſitamque εὐταξίαν digereres, vt ab omnibus in hoc certatim contendatur, quis ad literarum honeſtatisque dignitatem ſuſtentandam, quæ duo in hoc Collegio maximè ſemper floruerunt, & indies magis magisque ſub tuis auſpicijs florebunt paratiſſimè inueniatur. Id quod bona pars omnium faciunt, partim temperata quadam æquabilitatis tuæ in caſtigando ſeueritate adducti, partim verò facili & perhumana, iuſta tamen in adhortando comitate allecti & compulſi. Namque rigidorum & ferocium omnium peruicaciam, tam prudenti & matura animaduerſionis moderatione frangis & contundis, oppreſſos verò aliorũ iniquitate, aut vllã, vllo modo iniuriã perpeſſos, tã eximio opis cõſilijq; tui præſidio alleuas atq; erigis, vt omnes quidẽ te ſingularẽ et diuinum quendam hominẽ in gerendo magiſtratum,

et ad id vnum munus obeundum quasi natum sentiant agnoscant q̃z: fuit tempus inquam, prudentissime vir, cum hanc de te non meam solùm sed omnium sententiam & existimationem, enarrandi facultatẽ, nulla penitus adulationis suspicione coniunctam liberè habere licuisset, verum, non dubito, te pro tua prudentia in memoria tenere Xenophontis illud non minus esse synceri pectoris homines in publica aliqua dignitate & procuratione constitutos, si quid ab illis rectè & cum laude gestum fuerit probitatis suæ certiores facere, quàm si officium creditum sibi & impositum socordia neglexerint, redarguere. Confido itaq; hanc meam synceram simplicemque erga te voluntatem non caussam meam læsuram, quam apud te agere, graues me rationes compulerunt. Sunt, vt nosti, apud nos in hoc tuo Collegio quædam διοτεύμαλα, quæ nos vocamus sodalitia, præmia benè natis ingenijs vtiliter à maioribus nostris proposita & instituta. In locum ergo quem nuper tenebat M. Baisterus proximo hoc quadragesimali tempore alter est sufficiendus, qua in re si opem tuam sentiret Ioannes Tomsonus huius Collegij alumnus, literis excultus, moribus honestis præditus, Aschami tui obseruantiam iampridem tibi addictissimam, multò addictiorem constringeres. Quantum ad Iuuenem spectat, præter illos quos morum probitate asciuit, & assiduo ad comparandam eruditionem studio

sibi

sibi adiũxit alios patronos nullos quos sciam habet, qui eius caussam apud te aut velint promouere, aut possint sustinere. Honestatis eius & eruditionis quãuis perampla satis testimonia proferre potuerim, mallem tamen in hac re Ioan. Checi viri semper integri & Barkeri iudicio fidem tribuas. Sunt et alij eiusdem muneris competitores, honesti Iuuenes & eruditi, alter Domini Redmanni pupillus, alter nondum Bacchalaureatus dignitate insignitus. Cui M. Truslæus amicos & fautores hac in re rursum prorsum parat. At verò si tu mihi fauorabilem tuam & propensam voluntatem in hac mea petitione, qua maiorem aliam nunquam sperabo, ostenderis, me & voti honestissimi citra controuersiam compotem efficies, & tibi in omnem sempernitatem beneficio maximè obligatissimum reddes. Cum domi fueris rem pleniùs meliùsque pernosces. Dominus Christus Iesus te perpetuò conseruet & tueatur. E Collegio tuo, 9. Mar. 1539.

Charissimo suo Cordinglæo.

QVoties memoria repeto, charissime Cordinglae, iucundissimam illam familiaritatem, quæ mihi tecum arctissimè intercessit, ὃχ' ἂν ἐγωγε νὴ Δία δικαίως δοκοίην τῆς μεγίστης ἀχαριστίας ἀναίτιος εἶναι, sed ab omni prorsus humanitatis officio dis-

cedere, si postquam tu à nobis discesseris, vllam necessitudinis nostræ discessionẽ, mea scribendi negligentia patiar obrepere. Quanto ergo loci interuallo, longinquioreque nos inter nos digressu seiuncti seperatique fuerimus, tanto mea voluntate & sententia amicitiam nostram firmioribus officiorum vinculis constrictam deuinctamque stabiliemus. Id quod nulla alia ratione commodiùs à nobis præstari poterit, quàm si literis ad inuicem sæpiùs missitatis, de rebus in communi horum vsu sermoneque positis, certiores alter alterum faciemus. Ad te ergo vt hoc tempore scriberem, & iustæ inter nos nostræ amicitiæ iura iubebant, & necessitudinis meæ porrò rationes, ad tuam mihi opem petendam compellebant. Ope enim tua mi Cordinglæe magnoperè ἐν τῷ παρόντι indigeo, nec ego solus, sed Ioannes Tomsonus meus, Iuuenis, vt nosti, moribus literisque fœlicitèr instructus, qui hoc anno apud nos βιοτευμαλόξινος siuè sodalitij, vt vocamus. competitor fuerit. Es ergo à me rogandus precibus, quibus possum, maximis, opera vt tua Dominus Hethæus herus tuus, ita hanc rem non grauetur apud magistrum nostrum agere, vt ipse Tom. fauore, gratia, præsidioque suo hac in re adiuuare, & in omne æuum beare velit. Quicquid hac in re facies charissime Cordinglæe mihi non solùm factum

ctum esse putabo, sed tale tamque immensum beneficium à te cepisse fatebor, quale vix à quoquam alio sperare potuero. Nec dubito quin Dominus Hethæus, vel tuo rogatu adductus, vel literarum nomine, quas ille semper coluit auxitque commotus, libenter velit, & pro summa eius authoritate & gratia, qua plus eo apud magistrum nostrum nemo valet, facilè possit, huius rei tam exoptatæ desideratæque me compotem facere, vt hæc ad te scriberem, & amor in te meus instigabat, & huius rei rationes magnæ prouocabant, & Checi nostri hominis summi, vt id facerem consilium satis mea sponte paratos stimulos admouit. Hæc res maturam quandam celeritatem postulat, fac rescribas, non me senties elinguem. Multam salutem meo nomine Ioanni Dowsæo nunciabis: Vale viueque in Christo. 1539.

CHARISSIMO SVO CVMberfordo.

CVM hic apud nos nuperrimè fueras charissime Cũberforde, variæ multæq; in animo meo versatæ

sunt curæ, quas summa necessitate, honesta tamen conflictus, apud te deposuissem, absq; quibusdam fuisset, qui te semper aliquo sermone aut negotio detentum, mihi meisque rebus ereptum abstulissent. Scis apud nos breui electionem fore, in qua Iuuenes quatuor omnes & eruditione eximia & morum probitate insignes, sodalitium, quod vocant, Dom. Roff. ambiunt atque prensant. Verum cum omnibus, licet omnes sunt dignissimi, beneficium illud conferri non possit: te per illam aquitatem tuam quam omnes in te vnicè admirati sunt & suspiciebant, rogo obsecroque, vt eius caussam suscipias, susceptamque tuearis, omnibus tamen prius rationibus eruditionis, honestatis, inopiæ, diligenter subductis apud te & computatis, qui illa commoditate summopere egere videatur. Egent omnes quidem, at verò si paulisper animo & cogitatione te huc conuertas, facilè conuincam Ioannem Tom. non solum plus alijs indigere, sed cum alijs aliunde prospici abundè possit, si hic repulsam patiatur, omnes illos labores, quos hic literarum studio diligenter collocauerat, cum summa rerum suarum desperatione inane consumpsisse. Fischerus enim vir non inchoata sed perfecta eruditionis fastigia adeptus, nempe & linguarũ peritia & rerum cognitione excultus magno fœlicique prætereà sacræ scripturæ progressu euectus, nusquam non gentium possit, si hic spes eius non penitùs illum beauerit, vi-

tam

tam honestam honestoq; viro dignam facilè comparare: cum alij si aliam vitæ rationem sequi compellerentur, licèt sunt varijs literarum ornamentis insiginti, adiuti, & instructi, vt nunc tamen dierum sunt vel infausta tempora, vel peruicaces hominum mores, si aut absit scripturæ cognitio, sic contempti spretiq; despicerentur, vt ad panem ostiatim petendum et mendicandum prorsus adigerentur. Quid quod etiam Fischerus, si quid ego video, voti sui compos reddi nullo modo possit. Cum venio ad Burtonum, Iuuenem meliorem aut doctiorem incertum, vehementer pertimesco quid primum proferam, præsertim cum perspiciam sic causam nostram vndique impeditam, tot obstructam, tot obsessam difficultatibus, hinc summa semper gratia, singularique apud omnes Redmanni authoritate, illinc numerosa non infimorum fautorum caterua, dubius planè animi, quid agam nescio progrediarne an hic sistam gradum. Desistere tamen pietas non sinet, officium tam honesto pupillo debitum non permittet nõ feret. Contendam aliquo modo certè nec deturbabor, contendam inquam cum ipso Redmanno, me tantum debere pupillo meo propter vitæ probitatem omnisque virtutis rationem, quantum neminem alium suo. Nec hunc in illum affectum impressit mihi spes commoditatis ab illo precipiẽdæ vlla, cum sit pauperrimus,

non

non amicorum copia, & gratiæ cum sit orphanus, sed expressa quædam virtutis imago, quam ego singulis diebus in eo magis magisque elucentem & exactam, immensa quadam voluptate contemplor & intueor, atque licèt videatur causa Tomsoni, summa Redmanni gratia vehementer fracta & imminuta, illa ipsa tamen insignis Redmanni gratia & singularis apud omnes fauor, me unicè recreat & consolatur, & spem mihi omnem propè extinctam suscitat, abiectam renouat, præsertim cum magnopere confido, te pro tua prudentia & alios itidem bonos viros, velle apud se diligenter considerare, Burtonum facillime posse, si hic prætereatur, in aliam domum absque magno negotio coaptari, qui Redmannum senserit sibi patronum, Setonum adiutorem, Præsidem caussæ suæ susceptorem, Watsonum honestatis illius non rudem prædicatorem, Kekwikkum eruditionis testem atque laudatorem. Quid hij in Aula Pembrochiana non impetrabunt? Quid à Swinburno, Clarensibusq; socijs non exorabunt? Quid apud Michaelenses non obtinebunt, vt cæteros taceam à quibus nihil vnquam illis esset denegatum? Si verò Tomsonus hic repulsam & offensionem pateretur, si hic à nobis refutatus repudiaretur, cum tam exigua adesset illi amicorum copia, Iuuenis ad literas & modestiam natus, Academia relicta, Musis valedict. expulsus, exterminatus, è memoria multo-

multorum deletus & abrasus eiceretur. Tale quiddam, quod Deus planè auertebat, anno praterito Christoforo Browno viro optimo contigisset, absq; te imprimis fuisset, & aliis nouis iunioribus, vt ita loquar, Socijs, qui veluti numine quodam afflati præsentientes quanta quanti hominis iactura immineret è faucibus illorum constantia singulari eripuimus. Et nunc, charissime Cumber. conscientiam tuam & intimas cogitationes appello, vtrum putas si C. priùs fuisset electus, illos velle alium locum B. licet honestissimo id temporis tanta diligentia, & animi alacritate conquisiuisse, & dic bona quæso fide, an credis Syluam illam, non Satyris & Faunis sed C. auspicatò consecratam & colendam, potuisse tam breui temporis curriculo, tantum in B. fauorem excreuisse, sed minùs iocosè in re seria. Hæc dico, optime Henrice, quod sentiendum est (vt addam quasi apologo morale) illos qui tantos habeant sibi fautores, nunquam posse Sodalitio hic Cantabrigiæ carere. Cum alius amicis destitutus, quantumuis dignus, si oblatam occasionem amitteret, tale beneficium nunquam esset consequuturus: ne putes quæso, hanc leuem esse rationem, sed eam iterum iterumque cogitatione tua excussam, agitatam, quanta sit vide diligenter, & subinde tecum cogita. Nunc vt ad te redeam, amantissime Cumberforde, cum sæpenumerò varijs in rebus, varia

officia,

officia, & grati animi tui in me studia, manifestis mihi indicijs declarata, apertissimisque testimonijs confirmata expertus sensi, nullo tamen alio beneficio me tibi firmiùs deuinxisti aut deuinctum etiamnum arctiùs tenes, quàm quòd, te authore & Langdallo consuasore, Ioannes Tomsonus, cum huc migrauerat, primum meæ tutelæ & fidei sit commissus. Cuius profectò in literis & honestatis studio profectus, vt mihi præ summa pecuniarum vi, ampliſsimaque mercede, cum summa animi voluptate habitus est semper & iudicatus, ita tibi, vt puto, idem est non omninò ingratus, sed perquam iucundus & vehementer exoptatus. Quamobrem libentius feci, vt eius caussam honestissima prouisione defendendã et protegendã tibi offerrẽ, etenim qui tam mirificè à te sit adiutus, cũ ne de facie quidem tibi fuerit notus, cumq; nulla extiterit virtutis aut literarũ expressa certaque expectatio, non dubium est quin idem, qui sic vitæ suæ rationes instituerit, & seipsum tam honestè erga omnes gesserit, vt omnis liuida de eo absit querela, absit omnis vel Momo iudice conquestio, eximiã opẽ tuam et præsidium singulare sit experturus. Cũ præterea sit non solum ἀμεμπτος, sed sic cum æqualibus suis literis & eruditione æquandus, vt potius videatur maioribus non indignè comparandus, in magnam spem adducor, te velle in illum cuius manifesta honestatis extant monumenta, eam ipsam beneuolentiæ rationem

rationem hoc tempore conferre & demonstrare, quã tu à me impetrasti, vt in illum ignotum, rudem, nec dum rusticitate Poklintònienſi immunẽ declararem. Nec opes tuas ſed opem ad hanc rem conficiendam poſtulo, opem dico tui ſolius, namque non paucos ſibi Tomſonus honeſta morum probitate aſciuit, quibus ſi tu adiunctus fueris procul dubio, vt planè dicam, eligetur: imo vt hoc addam amplius, chariſsime Cumberforde, ſi tu non obſtiteris, quod non facies certò ſcio, ſi tu non alium contra eum adiueneris, eligetur. Ille ergo fidei meæ conſilio tuo olim commiſſus, ad idem iterum conſilium tuum veluti ad portum ſalutarem ſeſe recepit: nam ego fidem illam quã tibi obſtringebam in illo recipiendo, conſtanter hactenus ſeruaui, curam ſalutis eius geſſi, literis pro virili, excultum adornaui, vt mores ingenuos ab omni procacitate alienos, à furioſis opinionibus, integros & illæſos imbiberet curaui, omnia quæ potui, præſtiti. Itaque in viſceribus Chriſti obſecro te, vt Tomſonum non tam meum quàm tuum pupillum tuteris adiuues q3, vt in illum opem, fidem, gratiã, miſericordiam tuam conferas, ne omittas occaſionem benefaciendi, ne præripiant alij quòd in tuum debet à te conferri. Si quid alij exigant, habes quod honeſtiſsimè reſpondeas, te nolle illum eiycere, quem in hoc Collegium recipiendũ curaueras. Si Tomſonus eſſet mihi vlla ſanguinis neceſsitudine coniunctus, ſi eos haberet Amicos. à

quibus

quibus insigne commodum expectarem, non leuis tum fortasse tibi oriri potuerat suspicio, me hæc omnia tecum malo egisse dolo, sed cum nihil tale mihi cum illo intercedat, ne dubitabis, puto, quin hæc omnia syncero pectore sint prolata. Sin verò spem illam quam in te Tomsonus positam & defixam vnicè habet (quod omen auertat Deus) falsam & inanē inuenerit, ad me statim conuertet in hæc irrumpens verba. O me, charissime Tutor, infœlicem, ô ter miserum, per hos ego hîc retineri non possum, quos ego semper salutis meæ authores, quos insignes adiutores mihi proposueram? Quid commerui? Quam culpam, quod crimen designaui? Quæ vis, quæ infœlicitas mea illos mihi eripuit post tot sudatos in literis labores, quos agrestis rusticitas mea, eximios potuit sentire auxiliatores? ô illam tuam charitatem prodigè nimis in me effusam, & collatam, nunc frustrà maniterque susceptam, qui nullum amoris, nullum studij, nullum pietatis officium amittebas quo me tibi deuinctissimum redderes.

Desunt cætera.

ORNA.

ORNATISSIMO VIRO
D. Ioan. Checo.

QVo maiorem voluptatem, ſemper præſens ex præſentis tui prudẽtia, in domeſticis noſtris motibus ſapienter ſedandis, literarum ſtudijs diligenter excitandis capiebam, ornatiſsime vir, eò grauiùs equidem & acerbiùs nunc fero, talia tempora poſt tuum digreſſum eſſe conſequuta, vt eas literas ad te perneceſsariò ſcriberem, quæ mœrorem meum præcipuum potiùs ex deſiderio conſiliorum tuorum, quibus caruimus, quàm vllam communem lætitiam ex fructu eorundem, quibus non omnes vſi ſumus, declararent. Eò enim nunc perducimur, vt quid iam amplius ex conſenſu illo bonorum, vt putabatur, ad literas excolendas, ad turbulentas quorundam hominum intollerantias coercendas, licèt multum ſemper cauſſæ ſuſceptæ honeſtate nixo, plurimum tamen prudentiæ tuæ moderatione hactenus retento, ſperandum ſit, neſcio. Ita omnibus operibus à quibuſdam elaboratum eſt, vt ego per quem illi ipſi aliquid ſunt, nihil iam in poſterum momenti non ad ornandum meos, qui ſemper tui ſi qui alij fuere, ſed vix ad hanc tenuitatem meam tuendam expectare queam. Nam nuper vt rem tibi omnem patefaciam, cum ego Grindallum meum propter hominis indigentiam

adiutare

adiutare ſtudioſiſſimè cupiſſem, ad illiusq; conſilij effectum, non omnem rationem ſed eam ſolùm, quam honeſtiſſimam maximè tibi probatum iri ſperabã, adhibuiſſem, & tantũmodo ad M. B. A. & cæteros illius notæ viros, nec id ante vnum aut alterum diem quàm res conficeretur, cauſſam illam detuliſſem, ecce tibi F. & B. tuus conſilio ſiuè ſuo, ſiuè H. ſiuè vtroq; perfidioſiſſimo, iunctis copijs cũ S. & ſuis M. P. & nos omnes de vetere noſtra authoritate deiecere, & cum per nos idem (quod iam factum eſt) perficere potuiſſent, ita tamen bellè M. A. me & M. (quod ille ipſe fatetur) contempſerunt, vt apertis vocibus iactarint ſe citrà noſtram opem & poſſe & velle quemcunque pro arbitratu ſuo deſignare. Quod factum ſi aut probandum aut ferendum ſit, prudentes illi quidem & frugi homines, qui vndique vtilitati ſuæ conſulere poſſunt, ſtulti alij, qui vt honeſtam cauſſam non deſererent, & ſeſe ludibrio, & ſuos diſcrimini extremo ſubiecerunt. Quos turbulentos homines vt ego tum præ omni in deſiderio meo explendo, & in Grind. meo tuendo vtilitate fortiter contempſi: ita etiam nunc me in eo conſilio conſtitiſſe ſicque per omnia feciſſe vehementer gaudeo atque glorior, vt ſi poſteà ex hac tempeſtate aliquod malum in communes Colleg. noſtri rationes, quas hactenus ſartas tectas ſola conſilij tui gubernatio ſeruauit, redundauerit, & quo turbine illud acciderit, tu à quo non

non solũ amari, sed in omnibus factis meis probari volui, planè intelligeres. Sed de leui caussa nimis grauem offensionẽ me fortasse suscepisse dicis. Profectò, vt leue putetur, P. nostramque Seniorianam authoritatem spretam & circumscriptam fuisse, vt hoc condonem meas spes omnes eo tempore, cum vel ad tuendum meos, vel ad ladendum maleuolos maximè valerent, inanes cecidisse, vbi nec beneuolentia mea ad leniendum, nec facultas vlla nocendi ad reprimendum tantum illorum odium aliquid momenti habuit, vt perpetuæ obliuioni hoc dem, Grind. meum, ita literis excultum, quod ego certò scio, vt cum à te ipso & Smitho discesseris, in græcis literis nemini in hac Academia concedat, ita paupertate oppressum, vt nec alacritas ad studium, nec mediocritas ad victum illi suppetat: ita beneuolentia mihi coniunctum, vt eius commodum incommodumque, meum planè existat, à literis quibus excelluerit, à studijs quibus se totum dederit, à me quicum coniunctissimè vixerit, in perpetuum diuelli. Atq; vt breuiter dicam, vt offensiones omnes acerbaque vulnera, quibus vel res nostra publica, vel ego affligimur, leuissimè perferantur, tantam tamen hominum fraudem, perfidiam, calumniam, iactationem, & intollerantiam, quæ non iam restincta & sopita conquiescit, sed potius hoc improbo facto (quod in malis semper vsu venit) quasi nouis

viribus & alimentis hinc assumptis, in grauiorem aliquem aliquando casum inflammata exardescit, pati nullo modo possum. Nam profectò, ornatissime vir, omnium præteritarum rerum, euentum quantumuis calamitosum, communis concordiæ caussa obliuione delerem, nisi acerbius quiddam horum hominum consiliũ nimis perfidiosum in nos & literas portendere, vehementer pertimescerem. Etenim vbi lucrum non leges, venter non literæ, obscuræ perfidiæ, nõ aperta consilia, πολυπραγμοσύνη ἀχ ἐπιείκεια, furores abiectorum & indignitas, non prudentum moderationes et authoritas dominatur, quid amplius vel vlli honestorum hõminum consensioni, vel aperto alicui patenti et simplici sperandum sit non intelligo. Et hæc de publica re, nunc si vacet tibi, pauca de me. Ex profectione tua nihil vnquam instituì, ornatissime vir, cuius non tacitum probatorem solùm, sed quasi præsentem spectatorem esse volui, quod vt perficerem, multò quàm anteà diligentiùs literis, violentis legibus custodiendis, quieti retinendæ totum meipsum tradidi. Quod consilium meum quatenus in cæteris rebus omnibus, & in hac etiam nouissima re persequutus sum, M. & B. à quibus nunquam discrepabam, trstificari possunt. Cuius etiam quieti consilij, quo maleuoli illi ad suam libidinem insignem, ad meum mœrorem ingentem abusi sunt, maximum & honestissimum fructum

ctum percepissem, si non prudentiæ tuæ gubernatione his temporibus carüissem. Quamobrem sic de Aschamo tuo perpetuò existima, vt de homine qui omnes iniurias, odia & contumelias deponeret, quàm minimam benevolentiæ tuæ partem dimitteret. Tibi igitur me & omne hoc negotium trado, vt pro arbitratu tuo modereris, quamuis nec ipsa voluntas mea aliquid sit immutata, sed perfidorum hominum incredibilis peruersitas hijs literis potiùs expressa, qui, cum me, nisi tu aliter vis, abs te, quem firmißimum retinere potüerunt, abalienatur, de veteri tamen mea in communi caussa tuenda sententia minimè depulêre. Impera igitur mihi quicquid vis, spero tamen effectum iri, vt tua salubri monitione authoritas M. quam omnes sequi debemus, non ampliùs contemnatur, seniorum ratio habeatur, πολυπραγμοσύνη, insolens iactatio, eò, quò locus & ordo postulat, coerceatur, vt aliquando præmia literarum & honestatis non in omnium officia sese ingerendo intercipiantur, sed in studia diligenter abdendo conferantur. Nam nisi prudentiores obseruemus, leges nostras custodiamus, studia literarum excitemus, firma aliqua concordia inter nos consistere non potest. Cognosce igitur, prudẽtissime vir, ac de nobis ac de rebus nostris quicquid vis statue. Hæc de me publico

nunc de me priuato. D. meus Eboracensis, vt scis, moritur, quo fato fortunulæ nostræ multùm imminutæ sunt. Sed ea res minimè omnium me angit Tamen de alio domino cogito, & de eo qui Leo succeſſurus, multum spero quicunq; is fuerit, nihil in votis maius habeo, quã vt optimus præsul Westmonaſ. ei succedat. Tu si vis trades me cuicũq; vis. Sed si tibi ipsi, nihil spe mea esset expletius. Si aliquid tale in posterum cogitas fœlicem me vel leui aliqua significatione redde. Cum has obsignarem literas, ecce Madæus & Billus ad me, de Grindallo ad te mittendo, quæ res propter arctam meam, cum eo coniunctionem aliquid cõmouit, propter vtilitatis tamen suæ rationẽ immensa lætitia perfudit. Quem hominem de optima nota (vt Cicero noster loquitur) tibi cõmendo. Quẽq; diligentia & amore obseruãtiſſimũ, doctrina et studio tuo aptiſſimũ, taciturnitate, fidelitate, & abstinentia honeſtiſſimũ, ad quoduis opus tuũ faciendum, demiſiſſimum fore recipio atq; promitto. Quamobrẽ si ad eam voluntatẽ, quã vel tu olim tua beneuolentia, vel nuper B. & M. cõmẽdatione contuliſti, nouus cumulus his literis meis accedat, non in illum, sed in me, totum illud beneficiũ collocatũ esse putabo. D. Iesus, solem illũ illuſtriſſimũ orientẽ, patris patriæq; spem maximã, fidei tutelæ conciliiq; tui quadrigis cõmiſſum, ab omni occaſu immunem sustentet & tueatur. Vale in Christo Iesu.

Scrip-

SCRIPSIT HANC PRO Coupero.

SI quanta semper fuerit tua in me volũtas, ac studium, Ornatissime Præsul, tanta mihi hoc tempore animi saltem grati significandi facultas suppeteret, me, etsi non ad gratias quas debeo maximas referendas habilẽ, ad nonnullas certè quas possum tenues & perexiguas agendas promptũ alacremque persentisceres. Nã vt alia tua taceã beneficia, illud equidẽ ego in summis pono, et grata iucũdaq; animi recordatione fruor, quòd D. tua, nullis meritis meis prouocata, sed singulari in me volũtate suapte spõte adducta, tam ægrè grauatéque ferat me è Diœcesi tua, relicto quod illic habebã Sacerdotio, nomine Thorington, exiturũ. Quamuis enim, vt ingenuè dicam, & eximius dominationis tuæ fauor multis grauibus indicijs significatus, et summa etiam eorũ, qui vice tua functi sunt, beneuolẽtia varijs testimonijs cõfirmata, me potiùs illic quã vllus illinc fructus percipiendus detinuêre, diutius tamen, vt mea cum salute ac commodo fieret, cõmodè cõmorari non potui. Nam ipsa cæli grauitas, illaque terræ plaga suapte natura, propter maris illam regionẽ alluentis vicinitatem, vliginosa tam grauẽ acerbumque mihi creauit morbum, vt vix adhuc ex eius longinquitate integer creatus sum. Cum ergo & propter cæli conditionem, & corporis mei imbecillitatem, illo beneficio carere summũ beneficiũ putauerim, à

tua D. vehementer peto, vt Richardo Aluaoviro honesto, graui, & literato, Collegij nostri socio, omnibus omnium nostrorum suffragijs ad id euecto, eiusdem, vt dicunt, præsentationem concedere dignetur. Id quod si feceris, tanto me ære Dominationi tuæ deuinctum tenebis, ex quo postea exire non licebit. Dominus Iesus Dominationem tuam diutissimè seruet incolumem.

Cuidam amico Eboracensi.

HVmanitas tua facit, ornatissime vir, quam omnes tibi singularem tribuunt, vt ego omnis humanitatis oblitus, te, cui obscurus et ignotus sum, literis meis interpellem. Perneccessaria tamen res mihi incumbit, ad quam expediendam, quia tu solus is es, qui tantùm facultate potes, quantùm vis, & tantùm humanitate tua vis, quantùm potes, inprimis ad te scribendum esse duxi. In qua re opem tuam, non opes vllas expecto & requiro. Et obitu Reuerendissimi patris & D. mei Eduardi Ebora. dolorem cum plurimis communem iacturam præcipuam & propè singularẽ accepi. Hic ante triennium omnem meam obseruantiam, obedientiã & seruitutem sibi firmissima sede mea deuinctam tenebat stipendio annuo dato 40. solidorum. Quæ pensio non exhibitionis (vt loquimur) sed mercedis nomine mihi quotannis ad festum Annunciationis Mariæ,

Mariæ, & D. Michaëlis ſoluta eſt. Cuius rei locupletiſſimus teſtis eſſe poteſt D. Langeriggus, qui tum præſens fuerit, cum Reuerendiſſimus pater fidem meam ſibi obligat. Viginti ſolidos hoc proximo ſuperiore feſto Michaëlis recepiſſem, quam pecuniæ ſummam eò iuſtiùs me poſſe exigere videor, quòd cæteri reuerendiſſ. patris famuli omnes, vt intelligo, integra ſtipendia ſua obtinuerint. Qua pecunia ſi carerem eò grauiùs ferrem, ſi ſolus carerẽ. Et cum ea pecunia nec ita magna ſit, vt penſio eius hijs, qui Reuerendiſſ. patris voluntatem exequũtur, grauis eſſe poſſit, nec ita exigua, quin tenues ſtudiorum meorum rationes plurimùm ſit leuatura, obſecro te per humanitatem tuam humaniſſime vir, & per eam voluntatẽ tuã, qua literas & literatos omnes vnicè fouere diceris, vt tantum laboris, opis & gratiæ tuæ huic petitioni meæ tribuas (quod ſine magna moleſtia tua fiat, quantum ad hanc exiguam pecuniam obtinendam ſatis eſſe poteſt. Pecunia ne mihi ſoluatur, an aliquot ex eius Græcis libris mihi concedantur non magnoperè curo, præcipuè ſi illi in numero oratorum, philoſophorum, aut Hiſtoricorum fuerint. Eſt liber Græcus, qui decem Rhetores nominatur, continet enim orationes Æſchinis, Lycurgi, Dinarchi & aliorum, hunc vehementer excepto, quia apud nos parabilis non eſt. Iſtum librum, ſi vel ad eum modum quem dixi, vel pecunia mea mihi

comparare potueris, rem non gratissimã solùm & perpetua recordatione mihi vsurpandam, sed omni mea obseruantia tibi compensandam facies. Et hæc omnis mea petitio est, quam tibi significandã hisce literis esse duxi. Ad quam adiuuandam literas ornatissimi Præsulis D. Georgij Dauj Cicestrensis Episcopi facillimè parauissem, nisi in hac ego semper fuissem sententia, huiusmodi omnia intempestiua literarum subsidia, prudentibus viris non tam molesta quàm superuacanea existere. Quamobrem me & causam meam omnem in vnius tui beneuolentiæ sinum depono, cui tantum tribues, quantum vis, tantum scio voles, quantum ipsa causa, literarum studia, tenues fortunæ meæ siuè singula hæc petere, siuè ea vniuersa exigere vllo modo videri possunt. Est & alia res, quam tibi participare volo. R. pater mihi ipse narrabat se scripsisse in vniuersum Pentateuchum Moysis, & quantũ ego tum ex sermone eius elicere potuerim, in animo habere, vt liber ille excusus in vulgus appareret. Si hic liber opera tua in lucem & conspectum hominum prodire potest, ea res & tibi præclaram laudem, & R. patris nomini immortale decus, & Christianæ religioni omni immensum quendam fructum & emolumentum aliquando est paritura, cum tam pauci sint ex veteribus qui eos libros fusè planèq; explicare videntur. Si munus præfandi in eos libros mihi imposueris, non onus sed honorem eximium mihi attuleris,

leris. Quam operam lubentiùs susciperem, vt authori libri nescio cuius Pasquilli respondeam, qui præter alias maculas grauissimas nomini R. patris aspersas, tribuit ei, etiam in Dialogo quodã personã indoctiß. & barbariß. Quæstioniſtæ, cũ ego tamen nouerim, illũ omnis elegãtiæ et puræ dictionis amatorem præcipuum, ad quam rem perpoliendam me non semel exhortatus est. Huiusmodi hominum obtrectationes silentio prudentissimè obruerentur, si nõ immoderatè nimis procacitate linguæ abuterentur. De commentarijs R. patris in lucem diuulgandis plurimi hîc, idem quod ego, sentiunt, facias tamen prudentissime vir, quod tibi hac in re consultissimum fuerit. Si de vniuersa harum literarum ratione, cum primum opportunitas tabellarij oblata tibi fuerit, quid sentias, tribus verbis significares, singulari humanitati tuæ hoc esset tribuendum. vale.

D. IOANNI SETONO.

QVid scribam, nunquam mihi deesse potest, quoties ad Setonum scribo: Quod sanè libentèr semper facio, nunquam tamen lubentiùs quàm hoc tempore, cum me & mea sponte currentem vehementèr ad id incitauit etiam Watsonus noster. Ecce Thomas Watus tuus discipulus est, ad cuius rei effectum, mirificè singuli, sed potissimum Watus & Madæus, & id tua causa elaborarunt. Qua in re quic-

quicquid ego feci, abundantia amoris erga te feci, & illud totum quicquid fuit, & iampridem debeo tibi & plus eò, si vsus ad id vnquam tulerit. De Grindallo meo, de qua re mecum aliquid B. noster, stomochari tibi nõ possum, cui aliquid, certò scio, tribuissem. Amisi ego fidelissimum amicum, amisit Collegium doctissimum virum, cui parem, quod audeo dicere, cum à Watsono discesseris, non habemus. Hinc migrauit vt scis in meliorem sedem Reuerendissimus pater & D. meus D. Eboracensis: ex cuius obitu animus meus dolorem cum plurimis communem, fortunæ meæ iacturã præcipuã & propè singularem exceperunt. Alius Dominus mihi quarendus est. Nemo omnium est, cui potiùs me & omnem obseruantiam meam traderem, quàm ornatissimo Wintonienſi tuo, qui cum sit omnium doctissimus, quid etiam docti sint, optimè nouit. Molestus esse ei nõ cupio, nec tam opes quàm opem eius requirere volo: Puto me vsui illi aliqua ex parte esse posse. Si tu ita vis, scribam ad eum, vel græcè vel latinè, vel vtrumq; , vel ex alterutra lingua versum, vel ex meo cerebro profectum. Sin tu non vis, non faciam. Quid mihi in hac re faciendum est, tu optimè potes vel consulere propter prudentiam, vel monere propter amicitiam, vel imperare propter authoritatem. Quas singulares facultates ingenij, siuè bonitatis tuæ, vt in alijs rebus singulas sæpenumerò periclitatus

tatus sum, ita in hoc graui flexu fortunarum mearum, non sine graui caussa vniuersas vehementer expecto. Si me amas ergo, quàm primùm poteris, quid author mihi eris, literis tuis suauissimis mihi significa. Te in quartanam incidisse grauitèr fero, quòd consilium meum in ea re requiris, amantèr accipio. Quod igitur vel vsu vel auditione cognoui, id tibi libentèr defero, id quod vt plurimùm prosit tibi, vehementer exopto. Rescribe quaeso, nihil literarum tuarum sermone dulcius esse potest. Vale.

G. GINDALLO SVO.

QVO arctiore beneuolentiæ vel pietatis potiùs necessitudine, nos inter nos aliquot hos annos coniuncti fuimus, eò & acerbiùs digressum tuum quotidiana cogitatione vsurpo & molestiùs oculos meos in his hominibus intuendis defatigo, qui in nos deserendo perfidiæ crimen subire, quàm in te tuendo amicitiæ nomen retinere maluerunt. Quam eorum siuè maleuolentiam, siuè contumeliam, siuè iniuriam, vtriusque sanè nostri acerbissimum dolorem, vt communi concordiæ demus, vt literis & magno illi Checo remittamus, vt Christo Iesu hoc totum, quicquid sit condonemus, nostram tamen suauissimam vitæ consuetudinem ita proditã et distructã esse haud secùs ferò quoties de ea

cogito

cogito(toties autem cogito, quandocunq; te in cubiculo meo, in cibo, in inambulationibus, in studijs meis nõ video) quam hij homines faciunt, qui graue aliquod vulnus faciei inflictum, & eminens, ab inimicißs. acceptum, cicatrice nulla niſi deformiß. obducendum identidem in ſpeculo contemplari ſolent. Nec vulnus certè vlli vllum humanæ ſocietati grauius imponi poteſt, quàm ab eo abſtrahi, quem in omni pietatis officio chariſſimum, morum ſuauitate coniunctiſſimum, obſequio pupillum, conſilio veluti tutorem quendam ſemper habere licuerit. Qui ergo te mihi abſtulerunt, mi G. non diuitias ſed ipſam vitæ meæ animam exhauſiſſe videntur. Quorum opera elaboratum eſt, vt neceſſariò ad ea remedia compingamur, quæ vt ſunt extrema in amicitia, ita vel rarum vel obſcurum ſemper conſolationis leuamem afferre ſolent: & quæ partam amicitiam tueri, non veterem cumulo aliquo & acceſſione augere poſſunt, literas dico, quarũ crebritate non ſolùm vtriuſque noſtrum abſentis deſiderium deliniri ſed notitia noſtra hactenus ſemper mutuis officijs culta. ſanctiſſimè & confirmata vt cunq; contineri poteſt. Dum hæc ſcribo mi G. quantum angor vel ſtomacho propter hominum indignitatem, vel mœroris acerbitate, propter abſentis tui deſiderium, meliùs tu cogitatione, quàm ego ſcriptura, colligere potes, ab ea re igitur paululùm abducere meipſum volo, vt ſcias quid hic rerum geratur.

tur. Conierus & ego in cubicula noſtra, & ſi vis in ſtudia noſtra in ſingulos dies abdimus, te optamus, iucundiſſimum conſuetudinis tuæ fructum deſideramus. Deſunt reliqua.

EIDEM.

SAlue & vale chariſſime Grindalle, hoc exordio libentèr vtor quoniam ferè nihil ſuppetit quod attexam. Potes per Pullænum noſtrum benè & tutè ſcribere quicquid vis, & imprimis ecquid ne placeat tibi illa viuendi via, in quam, me inuito, te ipſe dediſti. Vtinam te ipſum noſcere voluiſſes, & quantum tibi momenti ad ſummam eruditionem infuderit deus agnoſcere ſuſtinuiſſes. Hoc modo vt nihil grauius dicam, & amicis tuis ſummum luctum, & maleuolis immenſum gaudium attuliſti. Poſt tuum à me digreſſum quicum perpetuò vixiſſem, nimias amicitiarum propinquitates fugiam. Sunt enim homini inepto & vix ſatis ad res perferendas confirmato, qualis ego ſum, mœroris & curarum pleniſſimæ. Sequar iam illud ſapientis. Ama tanquam oſurus: ſed aliquando cum otium fuerit, effundam in ſinum tuum omnes animi mei cogitationes. Cum in Aula Principis ſis, nihil audeo ſcribere, quod ſecretum eſſe velim, vereor ne quidam homines nimis ſint ſuſpicioſi & curioſitatis pleni. Quoties ſcribis ad me, ſcribe quas literas & ad

quem

quem diem datas à me recipis. Per Ruddum nolui scribere, nunquam enim fiet meo suasu vt vllius gratia relinquas Academiam, nedum Ruddi. Scripsi longissimas literas ad D. Canta. Si Magi. noster nondum obsignauerit, vellem vt legeres, & de tota illarum literarum ratione ad me scriberes. Non omninò dedo me acerbitati & luctui animus, sed tum tui maximè pungit desiderium. Feci ego Rythmum quendam latinum in modos illius Cantilenæ my litle praty one, de Natali E. P. Dialogum fecit Christophorus hoc natali, & in eo lepidissime Cant. vtrumque mittam ad te si adhuc delectaris huiusmodi nugis. De Corona nihil audio, quam misit Dormerg. tibi pro loco Pensionarij tui. Recepi Chrysost, summi Checi nostri cum tua præfixa epistola, nihil legi auidiùs, Irelandus & Raneng. diebus singulis festis cum græco conferunt: volo enim vt cum eruditione pietatem imbibant, aliàs in Platone & Cicerone totisunt. Saluta quæso mihi heroicum illum herum tuum, apud quẽ quaso, de me sæpissimè loquitor, nã nihil æquè peto, quàm vt nunquam dimittam gratiam illius viri: Est hoc stultè à me petitum, Grin. sed omnes meas stultitias libentèr apud te efferam. Facit hoc nostra amicitia, facit studium meum, quo rapior ad Checum perpetuò admirandum. Quæso mi G. elabora, vt placeas hero tuo, nihil deo, hero, mihi iam acceptius esse potest. Scribe quæso sæpiùs ad Magistram Chek, illa

illa res erit gratior hero tuo quàm vllum aliud officium, nihil erit magis ex vsu tuo. Totus sum in Toxophilo meo, sepositi Herodotum ad tempus. Si scripsissem Toxophilum latinè, videor potuisse mediocritèr illud munus ornare, meo nomini meliùs consuluissem, sed non hijs, qui eum librum libentissimè lecturi sunt. Vides vt præter expectationem abripior in longiß. confabulationem: sed nihil facio libentiùs quàm tecum loquor. Tabellarius non sinit me plus scribere. Scribe longiß. 13. Feb.

Illustrissimæ D. Elizabetę.

AD te scribere illust. Elizabeta, magis ne absterreret dignitas tua, an inuitaret bonitas, multùm diuq; dubitaui. At cum cogitatione complexus sum, quanta me & absentem memoria, & præsentem sapè humanitate, prosequuta es, malui certè cõmittere, vt importunitatis potiùs in scribendo accusares quàm taciturnitatis vllius ingratæ in scribendo conuinceres: & facilius passus sum meum nimium reprehendi officium, quàm meum ingratum culpari silentiũ, cum certissimè sciã literas meas amplitudini tuæ molestas esse non posse. Et cũ mihi infinita suppetant ad te scribendi argumenta, nihil tamẽ lubentiùs facio, quã gratulor tibi, quod tãta fortunæ naturæq; ornamẽta, tãtis literarũ præsidijs indies magis ac magis illustras: ex qua re maior ne tibi ipsi ad verã gloriã facta sit accessio, an illustrior ingenij industriæq; tuæ in sermone omniũ excitata sit commendatio, dubium & incertum est. Et quamuis

hoc

hoc institutum tuum, in iungenda præclara doctrina cum summa dignitate tua, ex Platonis disciplina effluxisse certò nouerim, tamen non dubito quin plurimum tua sponte & præstanti iudicio susceptũ, multũ ex præstantissimæ fœminæ D. Chãpernowne consilijs profectum, nonnihil etiam G. Grindalli mei opt. præceptis adiutum & promotum esse verè affirmauerim. Legimus præterea et ante Platonis tempora, & in veris historijs & in fictis poëmatis, opt. quemque semper principem, prudentem aliquem philosophum, sibi ad omne vitæ consilium adhibere solere. Sic Iouem Prometheo, & Agamemnonem Nestore vsum esse fingunt poëtæ. Sic Hieronem Simonidẽ, Periclem Anaxagoram sibi adiunxisse tradunt historici: ex quibus docemur siuè præclaris factis præclarissimorum principum, siuè prudentissimis consilijs prudentissimorum philosophorum nihil antiquius esse debere, quàm vt summa potestas cum summa doctrina semper coniungatur. Atque hæc non eò referuntur, vt literæ meæ te cũctantem euocauisse, sed festinantem potiùs incitauisse, et in ipso extremo cursu existẽtem veluti grato plausu excepisse videãtur. In quo preclarissimo laudis cursu, cum nemo sit, quicum aut maiore contentione certare debeas, aut à quo victoriam insigniorem reportare poteris, quam à te ipsa: facias ergo nobilissima Elizabeta quod quotidie facis, vt teipsam indies superes, & generis tui claritatem splendore

etiam

etiam literarum illustriorem efficias. Quo facto, nec fortunæ tuæ maius quicquam accedere, nec votis tuorum exoptatius contingere, nec præsenti hominum iudicio laudabilius proponi, nec posteritatis expectationi admirabilius relinqui potest. D. Iesus amplitudinem tuam noua indies virtutis & literarum accessione ampliorem reddat.

ORNATISSIMO VIRO .D Guilielmo Pagetto Regio Secretario.

QVàm omniũ, qui sese literis dedunt, cõmune perfugium bonitas tua sit opt. ornatissimeq; vir, cõmunis omnium ferè bonorum vox est et prædicatio. Quæ sanè res facit, vt ego nunc, nec magnitudinis negotiorum tuorum, quibus te propter singularem prudentiam tuam prudentiss. princeps præfecit, vllã rationem ducam, nec tenuem meipsius conditionem, cui me mea fortuna subiecit, vlla in memoria habeam: qui sic te à grauissimis grauissimorum horum temporum negotijs, quibus in singulas horas circumfusus es, ad hanc meam caussam, licèt non maximè necessariam, non minimè tamen nec tibi ad agendum honestam, nec mihi ad obtinendum exoptatam abstrahere studeam. Huiusmodi res est. Græcæ linguæ professionem, quam proximo hoc triennio munificentissimus princeps

noſter publicè in ſchola Cantabrigienſi inſtituit, ambiunt duo iuuenes, & literarum ornamentis exculti, & ſummis ſummorum amicorum præſidijs adiuti. Ego cum hos ope & gratia amicorum æquare nulla ex parte potuerim, non modo omnium ſpem, ſed omnem etiam illius rei vel cogitationem abieci, donec rumor quidam apud nos in Academia percrebuerit, Regiam Maieſtatem ſtatuere ei qui in Græca lingua peritiſſimus eſſet, illud munus tribuendum fore. Qua re audita, multi docti viri, de me, quam verè neſcio, optimè ſanè ſentientes, me non tam obtinendi ſpe, quàm illis morē gerendi voluntate incitarunt, vt Londinum irem, periclitaturus, numquid Deus orphanorum & pauperum, qualis ego ſum, adiutor, meam etiam cauſſam promouere vellet, qui optimè ſemper poteſt, & incredibiliter ſæpiſſimè ſolet. Dum ego hic in Aula inter obſcuriores homines, obſcuriſſimus verſer, nec eruditionem meam (quæ ipſa perquàm exigua eſt) in contentionem cum illis duobus committere, omni amicorum ope deſtitutus, auſus fuerim, nec ſi maximè auderem, vllam viam, qua illud facerem, ſcirem: ecce ſubitò tu, legatione tua, vt omniū in ore eſt, prudentiſſimè confecta, domum reuenis, cum ſumma omnium optimatum & infimorum congratulatione, quod ego tum fortè præſens, ex læto hominum aſpectu, qui in te omnis conuerſus eſt, & ex perpetuo omniū de te

ſermone,

ſermone, & eo quidem laudum tuarum pleniſſimo facilimè intellexi. Tũ cæpi ego multas cogitationes verſare, ecquis ne tu quaſi deus ἀπὸ μηχανῆς à deo opt. maximo non ſolùm ad reipublicæ ſalutem, ſed etiam ad meæ cauſſæ ſuſceptionem mitteréris. Nam vel tùm ſperabam, ſummam illam probitatem tuam, qua regiam maieſtatem tibi ſummè beneuolam conciliaſti, qua omnium hominum voluntates & ſtudia ad te diligendum aggregaſti, qua literas & earum cultores vnicè amplecteris, qua cauſſas omniũ prudentiſſimè conficis, ad meã etiam cauſſam aliquid apportaturũ. Quamobrẽ, ornatiſſ. vir, ſi regia maieſtas opera et gratia tua, hoc munus græcæ linguæ profitendæ (modo eruditio mea nõ ineptiſſima inueniatur) mihi cõceſſerit (vt ꝙ res eſt loquar) remuneratio à me nulla expectari poteſt. ſed totũ hoc beneficiũ illi ſeres, & ab eodem ſatis copioſum fructum reportabis, qui dicit, quicquid feceritis vni ex minimis iſtis, mihi feceritis. Quod dictum ab huiuſmodi authore profectũ, nunquam inane aut irritum fore tuipſe optimè noſti. Si quæris momenta nè vlla ſint, quæ cauſſam meã adiuuare poſſunt, ſunt quidẽ nõnulla, & ea nõ leuiſſima. Nã antequã regia ma. lectionẽ ſuam in Academia inſtituerit, fui ego aſcitus totius Academiæ ſuffragijs cũ ſatis luculẽto ſtipẽdio, ad græcã linguã publicè profitẽdã. Et ex eo tẽpore græcã linguã quotidiè in collegio D. Io. vbi ego ſocius ſum, prælegi. Literæ præterea quas

Academiam ad regiam maiest., siue ad quoscunq; alios honoratos viros hos duodecim annos dedit, à me semper scriptæ sunt. Scripsi etiam librum ad Regiam maiestatem, qui nunc sub prælo est, de re sagittaria, quàm apta sit Anglis, cùm domi, tùm in bello, & quomodo certa quædam eiusdem ars tradi possit, vt plenissimè ad perfectionem eius ab omnibus Anglis discatur. Hic libellus, vt spero, cum apparebit in lucem (quod fiet Deo volente ante Regis profectionem) nec obscurum amoris mei in patriam signum, nec mediocris meæ eruditionis mediocre testimonium erit. Qualis sum, satis nouerunt D. Cicestren. Redmannus, & Ridlæus, sed optimè Ioannes Checus si adesset, quicum in studio græcarum literarum hos aliquot annos coniunctus fuerim. Et hæc sunt à me non ficta, vt nimis insolenter meipsum iactem atque venditem, sed absq; omni arrogantia, à qua longissimè abesse cupio, dicta, vt caussam meã apud te ornatissime vir, quantùm possem adiuuem. Si ægre fers, quod his literis meis tempora tua atque negotia impediantur, tibi ipsi hoc assignare debes, qui sic spectatissima quadam bonitate præstas, vt omnes, ad eam, à qua optima sperant, prouoces. Postremò quicquid in hac re facies, non mihi solũ, sed literis & Christo Iesu, qui me, vt scriberem ad te excitauit, facies: Quem in singulos dies precabor, vt te literis beneuolum, & reipub. salutarem perpetuò conseruet.

D. Es-

D. Essexiæ.

Ex omnibus primarijs viris tu primus & princeps es, nobilissime vir, cuius manibus hic liber inprimis gestari gestit. Tibi enim vni quàm cæteris ferè vniuersis se plus debere agnoscit. Nam tu primus eras, cui se primum committere, & cuius præcipua ope in lucem conspectum q3 hominum apparere ausus est, moderatissimã tuam prudentiam in eo cognoscendo, & paratissimã tuam voluntatem in eo exornando vehementer admiror et suspicio. Quid enim tu de eo dicebas, vel tum, cum se amplissimo consilio Regio, ostenderit, vel nuperrimè, cũ Regiæ maiestati sese verecũde admodum & timidè obtulerit, perpetua vsurpabo memoria. Videre enim vel iam videor, & quasi præsenti quodam obtutu intueri, quam diuina animi tui inductione, quanta vultus suauitate, quam eximia laudis prædicatione hunc librum extuleras cõmendauerasq3 diuæ semperq3 Augustæ Catharinæ, cum ea fortè quisnam liber is esset interrogaret. Quamobrem cum hæc singula singularem quandam bonitatẽ in te perspicuè declarant, vniuersa autem diuinam & heroicam naturam, natam ad rem & literariam & sagittariam promouendam, duo summa Angliæ decora & ornamenta, manifestissimè testantur: summoperè mihi elaborandum esse video, vt cum minimam partem huius summæ tuæ in me bonitatis, omni

mea ſedulitate conſequi nequiuerim, parata tamen voluntate & ſtudio ſemper præſto ſim, ad eum hominem perpetuò me præſtandum, in quem hanc opem non indigniſſimè conſumptam eſſe iudicabis. Perge igitur, nobiliſſime vir, & literas etiam atque etiam exorna, vt illæ te viciſſim exornent, & contende hanc laudem cæteris omnibus præripere, ex qua re verè nobilis & germana ſemperq; duratura gloria ſolet proficiſci. D. Ieſus. &c.

Honoratiſsimo viro Tho. Wriothesleio Angliæ Cancellario magno, Academiæ Cantabrig. & literarum patrono max.

NEc priùs mihi quicquam faciendum putaui, nec magis opportunum, honoratiſsime vir, quàm, vt in hoc omnium, & hominũ et negotiorum ad te concurſu, hunc libellum tibi ad legendum offerrem. Iniquè enim cõparatum eſt, ſi vniuerſi tibi libellos litibus, querimonijs & turba refertos porrigerent, & nullus pateret aditus illis hominibus, qui libros otij & delectationis, tibi adferrẽt, cũ nec prudentiſsimæ cogitationes tuæ, ſic quotidianis hominũ controuerſijs attritæ, diutiſs. in negotijs cõſiſtere, ac durare potuerunt, niſi aliquo aliquando otij fructu recreatæ iucũditati ſeſe dediderint. Contrariæ enim res contrarias retinent, & cõplectuntur. Hoc enim

omni

omni naturæ consilio, & artis imitatione cernitur. Sic diei labores fouet noctis requies, sic somnus vigilias sequitur: nec scamnum vllum, ad sedem firmum & stabile est, quod contrarijs inter se pedibus, cohærens ac fultum consistat. Quamobrem cum omnes ferè cogitationes tuæ in cura & sollicitudine versentur, & tanta tot hominum negotia, ab omni externa oblectatione excludant, offero tibi hũc libellũ, otij mei in literis cõsumpti signũ, & aliquod non ingrati animi in patriam testimonium: Qui, si nihil attulerit ad te insigniter oblectãdum, aliquid tamen moræ et impedimenti esse poterit, ad te, à nimis intentis cogitationibus, auocandum. At verò vix ausus fuissem tempora tua à rerum grauissimarum procuratione remorari, nisi me priùs ad id faciendum cõmouisset consilium eruditissimi præsulis D. Cicestrensis, cui vnum ex istis libris obtuli, qui in animum abdidit, affirmans forè hanc operam meam, tibi non ingratam, quia plus tu vnus, quàm vniuersi alij, rei et literariæ, & sagittariæ tribuendum esse sentis. Itaque, si hunc laborem meum non penitùs displicuisse tibi intelligam, aliquid posthac certè nauabo & perficiam, quod cum fuerit minus literati hominis magis propriũm, & mihi ad dandum tibi aptius, & tibi ad perlegendum, acceptius esse poterit. D. Iesus. &c.

D. Wintonienſi.

Librum meum regio concilio, tam communi omnium conſenſu probari, mirifica quadam lætitia me perfudit ornatiſſime pater: Singulari tamen prædicatione à te tam laudato viro laudari, incredibili ſanè infinitæ voluptatis abundantia me totum delibutum reddidit. Nam cum tu in omni rerum gerendarum ſuſceptione ſingulos conſilio, in quauis autem rerum ſcribendarum inſtitutione, vniuerſos iudicio ſuperas, tibi profectò vni atque cæteris vniuerſis, hoc inſtitutum meum probari, longè pluris facio. In hoc libro ſcribendo, longiſſ. abeſſe & diſcrepare ab vniuerſo ferè Anglorum ſcriptorum numero ſtudebam, non quod aliquid Anglicè ſcriptum eſſe ægrè feram, ſed quod plurimũ homines indoctos et temerarios in hoc ſtudendi genere elaboraſſe intelligã. Materiem autẽ inanem, aut eorum facultati imparem ſequuntur, in quare verba propria & perſpicua fugiunt, tranſlata et ad verum ſplendorem accommodata neſciunt. Dein omnis rectè tractationis ignari & imperiti ſunt. Nam dialecticam ad ratiocinationem, aut rhetoricam ad exornationem ne ſummis quidem labris vnquam guſtauerunt, & ſic in noſtra lingua vernacula non domeſtici & proprij, ſed peregrini & aduenæ eſſe ſtudent. Cum hoc nimis verum eſſe ſcio, Anglos ad Anglicè ſcribendũ nudos & inanes

facul-

facultatis, præcipites autem et plenos temeritatis, tam inconsideratè irruere vehementèr agrè fero. Audaciores enim non peritiores in hanc rem ferè soli hos aliquot annos incubuere. Quæres & magnam confusionem in nostram linguam inuexit, & hoc regnum ineptiss. omnis generis literis oppleuit. Sequutus sum ego rem nec mihi propter vsum imparem, nec cuiquam perniciosam & inutilem, vbi si tuo iudicio aliqua ex parte satisfeci, & voto meo plurimùm & optimorum certè expectationi aliquid me satisfacturum scio. Ad hunc verò librum scribendum plurimæ meæ rationes cohortatæ sunt, vel vt aliquibus præclaris viris, qui me nimio sagittandi studio à grauioribus rebus distineri putabant, aliqua ex parte cognitum esse non omne tempus meum τῷ τοξεύειν ἐκτοξεύεσθαι, vt Aristop. verbo vtar, sed vt præclara hæc res plurima occupatione vsurpata, aliqua aliquando opera mea, si non ad summam perfectionem, ad mediocrem tamem conatum exornata in lucem conspectumq; hominum appareret: vel vt ego tenui & exigua viuendi conditione vsus, longè infra communem studiorum vsum positus, et iam recenti hinc commigratione in meliorem lucem Reuerendissimi Patris & summi patroni mei Dom. Ed. Ebora. in magnam solicitudinem coniectus, vel hac saltem via insisterem, quæ me si non aliquem vitæ splendorem & speciem (quod non desidero) ad quietam tamen aliquam & studioso homini necessari-

ſariam viuendi facultatem, (qua re vehemẽtèr opus habeo) aliquando eſſet perductura. Et hoc meũ conſilium fœlicior conſequitur euentus, ſi pro eo amore quo literas & earum cultores vnicè amplecteris, aliquod teſtimoniũ iudicij tui de me (cum occaſio adid tulerit) me meãq; cauſſam, apud regiam maieſt. adiuuet. A regia autem maieſt. nihil prius aut maiore ſtudio expecto, quàm vt ſtudia mea in Italia & tranſmarinis partibus aliquot annos ſuſtentari poſſint. Hic ſcopus eſt quem Toxophilus meus ferire elaborat: hunc ſi attigero, & rectiſs. & honeſtiſs. collimaſſe putabo. In eo maiorem ſpem huius petitionis meæ adducor, quò certiùs intelligo, Regiam maieſt. ſolere præſtantibus ſagittarijs (cuius rei nec ego omninò imperitus ſum) ſed literarum penitùs rudibus præclaras et eas perpetuas viuendi cõditiones tribuere. Ego igitur ad hanc rem conficiendã, tantũ de dominatione tua mihi polliceor, quantum honeſtiſsima cauſſa, à ſumma authoritate, literarum ſtudia, ab vnico earundem patrono, Alumnus Cantabrigiæ ab eius digniſs. Cancellario expectare poteſt. Do. Ieſus.

D. Wigornienſi.

ET nos intelligimus, quãtũ, tu eruditiſſime præſul, literis & earum cultoribus faues, & ſæpe etiam accepimus, quantum rei ſagittariæ, præ cæteris primarijs viris tribuendum eſſe ſentis. Ego igitur qui omnem vitæ mæ curſum literarum otio deſtinaui, nonnihil tamen tempora ſtudiorum meorum ſagit-

tandi

tandi crebitate tanquã honestiss. oblectatione temperaui, hunc librũ tibi offero, qui tantum vtriq; rei tribuis, quantum vtraq; à prudẽtiss. præsule expectare potest. Qui si D. tuæ iudicio satisfaciet, & nunc nimis laboro, quid vulgus hominum de eo existimauerit, & in posterum studebo, vt is fructus ex studijs meis in apertũ proferatur, qui cum literarum magis proprius erit, & mihi ad scribendum aptior, & tibi ad legendum acceptior esse poterit.

Ornatissimo viro D. Antonio Denneio.

EXimiam bonitatem tuam, eximie vir, in literas & literarum studiosos, cum ante sæpe & priuato ex sermone ℐ. Checi, & communi omnium voce, tùm nuperrimè ex præclaris tuis dictis & vultus suauitate, cum librum meũ Regiæ maiest. obtulerim, cognoui. Opẽ, gratiã, studium tuum sæpe contulisti, Optime vir, apud neminẽ tamen, qui vel maiori literarum cupiditate teneatur, vel tenaciore memoria hanc bonitatem tuam complectatur, vnquam deposuisti. Perge igitur clarissime vir, & etiam atque etiam tuere illũ dignitatis locum, ad quem te euexit Christus opt. max. vt quasi alter ℐosephus constitutus, inopum sed præcipuè literatorum patrocinium susciperes. Auge illam tuam opinionem de me, quam tibi attulerit, vel nõnulla ex libro meo spes, vel illa familiaritas, quã cũ Ioan. Checo in omni arctiss.

studio-

ſtudiorum voluntate coniunctioneq; aliquot annos habuerim, vel ſumma illa tua bonitas, qua cunctos complecteris & tueris. Scripſi ego Toxophilũ meum non tam quòd honeſtatem ſagittationis & eius vſum ſcripto meo illuſtrare inſtituerim, quàm potiſſimùm vt hac via inſiſterem, periculum facturus, num ea aliquando vitæ meæ rationes tenues admodum, & infra communem ſtudiorum conditionem poſitas promouere potuerit. Intellexi enim aliquot peritos ſagittarios ſumma beneficia à regia maieſtate accepiſſe. Ea res me in magnã adduxit ſpem, in aliquo loco & numero, fore hanc operam et induſtriam meam, qua ipſum ſagittariorum numerum aut peritiorem aut copioſiorẽ efficere elaborarem. Hanc ſpem meam ſequutus eſt præclarus euentus, nam regia maieſtas vt audio, ex ſummo patrono meo D. Pagetto, certam quandam annuam pecuniam conceſſit. Nunc tu orandus es à me, optime vir, vt illam opem tuam in hac re conficienda mihi adferas, qua literas ipſas & earũ ſtudioſos ferè omnes tibi arctiſſimè deuinctos retines. Depoſueris hoc beneficium non apud inſignem ſagittarium, ſed apud mediocrem cultorem literarum, qui hac bonitate & regia & tua non ad ſumptum & ſpeciem abutetur, ſed per quem ea omnis ad literarum otia ſuſtentanda conuertetur. D. Ieſus. &c.

Ioanni

Ioanni Whitnæo.

Quoties de præclara aliqua indole cogito, quæ nata ad virtutem, comparata ad doctrinam sit, toties tui mihi in mentem venit, chariſſime Ioannes Whit. qui in tanto Aulæ negotio literarum otium ſequeris, & in max. vitiorum illecebris, minimè ab honeſtatis & germanæ virtutis via deflectis. Hoc ſpacium certè & curriculum vitæ laudis exiſtit, in quo tu ſuperari ab alijs non potes, ſi teipſum quotidiè vincere velis. Opus non habeo vt te in hunc doctrinæ curſum incitem, ſed currentem potiùs inprimis collaudem. Si ad reliqua ſtudia tua, has mortis imagines, hoc eſt, iſtius humanæ viciſſitudinis, et iſtius Aulicæ veſtræ inanitatis certiſſimum exitum adiungere velis: multùm ſanè & animum pietate, et ingenium optimo carmine iuuabis. Grindàllus difficiliora omnia explicare poteſt. Si non ita facit, peſſimè facit. Accipe quæſo, chariſſime Whitnæe, hunc Iuuenem Irlandum meum in eo loco, quo me accipere velis. Si noueris eum quẽadmodũ ego noui, dignum magna humanitate tua eſſe diceres. Fac vt ex eius ſermone, cum redit, veterem humanitatem tuam recognoſcam. Aduentum tuum auidiſſimè expectamus. Saluta omnem illam nobilem familiam, potiſſimùm ornatiſſimam ſororem tuam. Vale, et me ama, ac reſcribe.

Cla-

Clariſsimo Iuueni Barnabæ Fitzpatrike.

QVanquam intelligo quo ardore ad literarum cognitionem incenſus es, clariſſime Barnaba, te tamen aliquid commouere meis literis inſtitui, vel quia tu ita rogaſti, & ego ipſe præſens coram me ſic facturum recepi. Et cum multæ res ſunt, quæ te ad ſtudium doctrinæ commouere multum poſſunt, ſumma ingenij tui indoles, tẽpeſtiuæ ætatis opportunitas, præclara induſtriæ ſpes, locus iſte quem præ cæteris apud regiam maieſtatem tenes, & præceptorum tuorum excellens doctrina, cum hæc quidem ſingula plurimum poſſint, ne ea tamen vniuerſa tantùm debent te excitare, quantùm ſplendor ille ingenij, ſtudij, virtutis, & literarum qui in illuſtriſſimo principe noſtro Eduardo, te indies inſpectante imminet et elucet. Maiorem induſtriam, perfectius exemplum, clariorem laudis ſpem, proponere tibiipſi non potes. Pollicitus es te reſcripturũ mihi, quod facies, vel vt liberes fidem tuam, vel vt declares quàm benè ſcribis, & quàm diligentèr ſtudes. Tabellarium aptiorem quàm qui has perfert literas, requirere non potes. Miſi exemplaria ad regiam maieſtatem, & reliquum illum nobiliſſimum chorum. Faxit Chriſtus vt Dom. laude patrem, doctrina præceptores, annis & fœlicitate preces Anglorum ſuorum ſuperet. Et Chriſtus te nouo indies virtutis, eruditionis & nobilitatis cumulo adaugeat.

Illuſ.

Illuſtriſsimæ Dominæ Elizabetæ.

IN toto illo ſplendore dignitatis tuæ, illuſtriſſima Domina, nihil habes illuſtrius quàm quòd maxima hæc tua & fortunæ & naturæ ornamenta, ſic maiora indies literarum acceſſione efficere conaris. Et in hoc ſtudio diſcendi, nihil ſtudioſius diſcere debes, quàm quod quæcunq; tibi ſunt, vel generis nobilitate cõceſſa, vel naturæ fortunæ primo commodata aliena laude eſſe coniuncta, aut incerta poſſeſſione ad tempora occupata: quæ vera virtutis tuæ induſtria parta ſint, ſtudijq; aſſiduitate cõparata, ad vtilitatem certiſs. fructum ad veram gloriam max. ornamentum ſemper allatura. Hæc laudis opinio inanis non eſt, neq; hanc gloriæ partem præſcindẽ dam tibi vnquam ſentiet prudentiſſima N. M. A. Sed ab alijs etiã atq; etiã inſerendã, & à te omni ſtudio augendã perpetuò iudicabit. Perge verò clariſſime P. & qua ratione initium feciſti, extrema perſequere, vt hæc virtutis induſtriæque tuæ fruges, quæ nunc in ſpe & expectatione ſupra ætatẽ tuã efflorẽſcant, re aliquando ſupra hominum expectationem maturitatem aſſequantur. Cum his literis pennam tuam reparatam, per hunc tabellarium miſi honeſtum iuuenem & amicum meum. DEVS IESVS. &c.

Nobi-

Nobiliſsimæ fœminæ, Annæ illuſtriſsimi comitis Penbrochienſis vxori.

MAgna tua in Midletonum beneficia, & maior tua in me beneuolentia, max. meas poſtulant gratias, ampliſs. Do. ſed cum ſic ſumus vtrique in ea conditione poſiti, vt tu aptior ſis ad conferendum noua beneficia, quàm ego ad reponẽdum veteres gratias, gaudeo tamen vehementèr hoc beneficij genus à te hoc tempore poſtulandum eſſe, in quo facilitas tua in concedendo, quàm labor meus in rogando paratior expeditiorq́ erit. Rogo vt Pindarus tuus te vtatur tam munifica adiutrice, quàm hactenus vſus eſt. Et quanquam ſatis intelligo quod hic à te ſic tractabitur, vt meam eommendationem non deſideret, et quòd omnia per ſe ipſe à te cõſequi poterit, peto tamen à te, & maiorem in modum ac ſi mea res eſſet, vt tua ope & gratia ſic apud Sereniſs. reginam vtatur, vt Pind. ſentiat, & ego intelligam nouam aliquam acceſſionem ad cumulum veteris tuæ in illum beneuolentiæ his literis meis adiectam eſſe. Quamobrem in hanc curam omni ſtudio tibi incumbendum eſt, vt nulla ſint nec ingenij tui præſidia, nec doctoris tui præcepta, nec. N. fratris tui exempla, nec clariſs. patris veſtigia, quæ nõ te ad induſtriã, ad doctrinã, ad laudẽ, ad nobilitatẽ incitent, et cõmoueant. Neq; hæc ſcribo, in hanc ſententiam vt te cunctantem euocem, ſed feſtinantem potiùs in hoc præclaro curſu incitem, & vt videar non tam ſuſcepiſſe

munus

munus monentis, quàm officium declarasse gratulantis, quanquam literæ meæ præclarum illud imitantur carmen Ouidij.

Qui monet vt facias, quod iam facis, ipse monendo
Laudat, et hortatu comprobat acta suo.

Vereor ne nimis lõgus sim, hoc solum reliquum est, vt te rogem vel tribus verbis rescribere mihi per hunc iuuenem amicum meum, literæ tuæ erunt in me vel quantum in latina lingua proficis, vel quãtum me diligis certissimum testimonium. Saluta quæso summum virum T. S. et Winslæũ opinor nisi nomen mihi excidit, cum morum eius suauitas fixiùs inhæret mihi, quàm vt vnquam euelli queat.

EIDEM.

TAndem Ciceronem tuum mitto nobiliss. Dom. cuius libri studio, quòd tantum delectaris, sapienter quidem facis. Cicero enim reliquos omnes, in hoc libro seipsum superat. Sermo prudẽtior, prudentia disertior, requiri non potest. Reliquam eius philosophiam splẽdor religionis Christi obscurat, veteres eius orationes noua fora nostra non recipiunt, libri officiorum nullam non partem humanæ vitæ complectuntur, germanum honestatis exemplũ his libris exprimitur, ad cuius imitationẽ quisquis sese tradiderit, ab optima certè ciuilis vitæ consuetudine lõgiss. abesse nõ potest. Neq; hæc scribo vt hortantis munus suscepisse, sed gratulantis officiũ de-

clarauiſſe videar: diligentiſs. enim ſtudes nec hortatione vlla eges, nec habeo quod tibi ad imitãdum proponã, niſi teipſam imitari velis, & tecũ quotidie contendere. Qua reportata victoria (vt alio tẽpore ad te ſcripſi) nec ad fortunæ tuæ dignitatẽ illuſtrius, nec ad veræ laudis perpetuitatẽ conſtantius, adijcere quicquã potes. D. Ieſus amplitudinẽ tuam nouo indies virtutis & literarum cumulo adaugeat.

Ornatiſsimo cuidam viro amico ſuo.

SI ipſe inuenis eſt ornatiſs. vir, cuius cauſſã vt apud reginam ope & gratia tua adiuuares tãtopere eflagitabã. At cum ex ſuauitate ſermonis tui in colloquendo, & ex alacritate ſtudij tui in reginam adeundo facilè perſpexi, quo ardore incenſus es quemq; tuendi ornandiq; literarum nomine, minus mihi laborandum eſſe putaui de noua aliqua iſtius nunc inſtituenda commendatione, hoc tantum mihi ſpondendum in meq; recipiendum eſſe duxi, eam huius iuuenis & morum probitatem, & ſtudiorum optim. auiditatem eſſe, vt tu illum è mea ſcriptione ad commendandum, & tuo præſidio ad ſubleuandum dignum ſis reperturus. Si mea res eſſet, non tantoperè laborarem, cum aliundè fortunæ meæ ſuſtentatæ ſint: iſtius autem anguſtiæ tantæ & nunc ſunt & antè fuerunt, vt niſi ſereniſſimæ Reginæ vnius beneficentia nixæ hactenus cõſtitiſſent, omnis ſpes eruditionis quæ in hoc iuuene nunc eſt, ſingularemq; pollicetur fru-

fructum in ipso veluti herba repreßa omnis exaruiſſet. Itaq; ſi noua gratia & ope tua, vetus in iſtum Reginæ beneficentia contineri poteſt, eiſdem officijs, quibus hunc tibi obſtrinxeris, & me etiam tibi obligatũ iudicabo. Et ſic ſpes vel huius iuuenis in mea commendatione, vel mea in tua gratia & authoritate, vel noſtrum omnium trium in ampliſs. Reginæ beneficentia minimè falſa & inanis exiſtet. Vale.

Præſuli Wintonienſi.

QVàm illuſtri ope tua et eximia gratia me, cum in Aula eßem, complexus es, nec propter ingratitudinem tacitus præterire, nec propter rei magnitudinem vnquam ſatis commemorare poßum, ornatiſs. præſul. Hæc ſumma bonitas tua me ad nouum poſcendum beneficium, quàm ad veterem reponendam gratiam multò paratiorem reddit. D. Norfol. hoc onus mihi impoſuit, vt vnum aliquem doctum probumq; virum ad nepotem illius erudiendũ appararem. Is eſt, qui has perfert literas: mihi familiaritate intimus, propinquitate coniunctiſs. & ea eruditione præditus, quæ à Watſono meliùs cõmendari, quàm à me commemorari poteſt. Hoc tamen à me dici poteſt, paucos admodum in Academia eſſe, qui omni ſolidioris eruditionis parte inſtructiores exiſtunt. Vnus ex eorum numero eſt, ornatiſſime præſul, quos ego à literis & Academia diuelli ægerrimè ferebam. Sed ne vel mei nominis honeſtati, vel illuſtriſſimi Domini expectationi deeſſe viderer, eum homi-

nem paraui, quem ei muneri præfeci, vehementèr gaudeo, à mea tamen familiaritate, quã eisdem & cubiculi & animi parietibus, multos annos arctissimè conseruauimus, vllo modo abstrahi etiam atq; etiam doleo. In cuius gratiam ad te literas scribo, eruditiss. præsul, cum tu solus nobis ferè reliquus es, qui tua prudentia scis, authoritate potes, voluntate soles, tantũ literis literatisq; viris tribuere, quantũ tribuendum est, si hic aliquo iudicij tui testimonio D. Norff. de meliore nota cõmendaretur, & meis literis, huius voto imprimis satisfactũ esset. Quod ipsum vt facias nequaquã rogo, nisi eum hoc beneficio tuo dignum Watsonus affirmauerit. D. Iesus, D. tuam diutissimè conseruet incolumem.

Ornatsimo viro I. Astlæo.

EX sermone G. Grindalli mei, ornatissime Astlae facilè intellexi, illã sententiã Platonis à Ciceronе vsurpatã verissimã esse, quòd honesti facies si oculis cerneretur, admirabiles sui amores hominibus excitaret. Vix enim credibile est, quas faces ad te perpetuò diligendũ, admouerit mihi eximia illa virtutis tuæ vis, quæ in sermone Grind. & assidua commemoratione tui, tanquã in speculo aliquo mirificè elucebat. Hic ardor amoris tui, his excitatus initijs, me admirabiliter inflãmabat, & quasi hominem nimis pudentem, & in angulos obscuritatis suæ libenter sese abdentem, euocabat, vt hunc libellum, quo ipse libentissimè vtor, studij & voluntatis

mea

meæ certũ testimoniũ, mittere. Quod factũ meum non tã audactèr sanè susceptũ, vt me tibi vẽditem, quàm amanter certè institutum fuit, vt aliquã amicitiæ tuæ partẽ, vel hoc pacto mihi adiungerem. Hunc librũ mitto, quia vt audio, vehemẽter eo legendo delectaris. Consilium profectò hoc tuum est prudentiß. & ad omnẽ honestioris vitæ dignitatẽ, quam tu summa constantiæ laude sequeris, adipiscendam accommodatissimum. In hys enim libris, non adumbratum aliquod honestatis simulachrum informatur, sed germana & vera virtutis effigies exprimitur. Ita cum ipsa Iesu Christi religione cohærens & implicata, vt si non æterna salus hinc quærenda sit, tamẽ omnis is vitæ nostræ cursus, quẽ ad eam destinamus, non hijs legendis impeditior, sed paratior multò et facilior efficiatur. Qui aliter sentit, audiat Christũ loquentẽ, qui non est contra me mecũ est. Perge igitur, ornatissime Astlæe, et sic circumsonent aures tuæ honest. præceptionibus libri huius, vt nunquã cum vulgo Aulicorũ ad pernicioßas Aulæ illecebras, quibus imperiti magis quã vllis Sirenum cantibus capiuntur, adhæreßcas. Nõ hæc scribo, quaßi ipßa in mentẽ tuam non sine mea hortatione veniant, aut quaßi vllum opus mea monitione habeas, sed vt potiùs intelligas id quod elegans poëta elegantißimo carmine expreßsit.

Qui monet vt facias, quod iam facis, ipse monendo
Laudat, et hortatu comprobat acta suo.

Grindallum meum quicum coniũctissimè hos aliquot annos vixerim, à me, nescio quo fato, abreptum, à te in tuã familiaritatẽ receptum esse, gaudeo vehementer, eaq; vt perpetua illi sit, etiã aq; etiam opto. Tantũ in illo diligendo, tibi nihil cedã, in qua sanè cõtentione ego te, an tu me vincas, nihil moror. Sentiet Grindallus tamẽ in carendo possessione veteris familiaritatis meæ, & tam auspicatò immigrando in tuam, præclaram atque vtilem mutationem fecisse. Posteà longior ero, si hæc tibi nõ displicuisse cognouero. Vale.

Ornatissimo viro D. G. Pagetto.

QVOD tanto interuallo nec præsens ipse, nec absens literis te interpellanerim, ornatissime vir, nolim vt vel mei erga te officij debiti, vel tui in me beneficij summi, obliuione factũ esse existimares. Sed cũ ego proximi huius superioris anni magnã partẽ graui tẽtatus morbo Cantabrigiæ non fuerim, et tu pro tua summa prudentia, ad summa reipublicæ negotia cum Gallis pertractanda, communi totius Angliæ & voce & voluntate selectus legabaris: Hinc consecutum est, vt officium meum non culpa mea præteritũ, sed horũ tẽporũ varietate interruptũ esse videatur. Nunc verò cũ in Angliã redieris, pacẽ patriæ ad immensã singulorũ cõgratuationẽ apportãs, laudẽ tibijpsi ad infinitã singulorũ tẽporũ memoriã excitãs, cõmittere nõ potui quin

literis

literis saltem significarem, quanto studio & lætitia hunc prosperũ cursum cũ publicæ salutis per te parta, tùm tantæ laudis sermone omniũ in te congestæ ipse prosequutus sum. Lætitiã autẽ meam cũ commoditate reipublicæ confusam & implicatã, cũ tua gloria cohærentẽ & permistã, non possum sermone meo ostẽdere, sed volo eam opinioni tuæ relinquere, quã non ex mediocritate infimæ conditionis meæ, sed ex magnitudine bonitatis tuæ, qua me tibi arctissimè deuinxisti, æstimare debes. Si vacat de me etiam aliquid audire, quem sponte tua tuendũ ornandũq; susceperis, frequens nuper senatus Academiæ nostræ me in Ioannis Checi locum oratorem Academiæ designauit. Nec eò à me hic suscipitur sermo, vt me ipse ostentẽ, in quo omnia sunt perexigua, sed vt ostendam hanc gaudij partem mihi eripi non posse, quod iudiciũ prudentiæ tuæ de me ignoto susceptum testimonium Academiæ, cui notissimus sum, sic aliqua ex parte comprobauerit. Nihil enim mihi exoptabilius est, quã id quod tuam de me veterem existimationẽ vlla noua accessione adaugere possit, quæ vt perpetua mihi conseruetur, omnis mea in omni genere obseruantia tibi perpetuò deseruitura est. Vale.

Ornatissimo viro Ioanni Astlæo.

TAndem, clarissime Astlae, Catalogum epistolarũ, ad claras fœminas ex Hieronymo & Augustino tibi mitto. In quibus reb. inuestigãdis, ani-

maduerti fœliciſſimum illum & doctiſſimum ſeculum fuiſſe, in quo plures fœminæ, quàm nunc viri literarum laude flouerunt. Omni laude ſuperiores ſunt, Illuſtriſſima Regina noſtra, & nobiliſſima domina mea D. Elizabetha, quæ in hunc antiqui fœminei decoris curſum ſeſe tradiderunt. Turpe eſt ſi tu vir, ab iſtis fœminis literarum ſtudio ſuperareris. Et frater tuus Richardus, niſi valdè properes, tantum breui anteibit tibi doctrina, quantum tu illi ætate. Eſt hic Irlandus, qui has perfert literas honeſtiſſimus iuuenis. Quicquid illi aut feceris aut dixeris, mihi factum eſſe putabo. Expectamus imò Deum oramus, vt omnis ἐθελοθρησκεία in hoc Parlamento tollatur. Quàm latè patet hoc Græcum vocabulum, & quem impetum facit in vniuerſas veræ religionis partes, explicare tibi poteſt Grindallus noſter. Veram doctrinam Chriſti, populus omnis libentiſſimè amplectitur. Sola ſacerdotum natio cõtra veritatem repugnabit. Hoc nouum non eſt, hij prophetas, hij Chriſtum, hij Apoſtolos, hij reliquos pios omnes ſemper perturbârunt. Sacerdotes expectant literarum interitum, quia illi contemnuntur: quaſi vnquam illis quicquam commercij cum literis fuit: Imò quæ ſpes literis illuſtrior proponi poteſt, quàm cum ignorantia horum hominum iuſtiſſimè caſtigatur. Sed diligens cautio adhibenda eſt, ne aliqui homines plus elaborent in plectendis malis ſacerdotibus, quàm reliqui omnes

nes in excitandis ad veram doctrinam bonis ingenijs. Si hæc res benè ibit, reliqua omnia sunt in bono cursu et in optima expectatione. Hæc ad te, quia vir Parlamentarius es. Has mortis imagines tibi mitto. Ad veram pietatem, ad præclaram doctrinam multa hinc haurire potes. Ruinam gloriæ, carnis, mundi, libidinis, & omnis inanitatis tanquam in speculo cernes. Libenter tecum colloquor literis meis, & propterea à longior, quàm expectabam, sum, & omnia sine ordine effutio, sed noui te, aliàs accuratiùs, rescribe quæsò. Saluta opt. fœminam coniugem tuam. Vale in Christo.

Illustrissimæ D. Elizabethæ.

MAgnitudinem doloris tui ex obitu Grindalli nostri, ex magnitudine amoris & obseruantia illius erga te facilè æstimo, illustriss. Domina. Hunc dolorem magis apud te renouando augere, quàm consolando lenire vererer, nisi perspecta esset mihi prudentia tua sic consilijs prudētissimæ fœminæ, D. Catharinæ Astlæa munita, & optimis præceptis optimi Grindalli mei sic olim instructa, vt facilè intelligam, illud remedium quod dies et tempus stultorum mœroribus adferre soleat, in tua cogitatione, mente & prudentia ita reconditum esse, vt illud ad omnem acerbitatis sensum mitigandū facilè depromere possis. Atque si à me & hijs lugu-

bribus

bribus literis meis consolationem expectas, qui non minimo meo dolore impeditus, minimũ remedium vel alijs vel mihiipsi præstare queam, nullus tamen certior fructus consolationis meo iudicio, vel magis ex dignitate tua, vel ex voluntate Grindalli tui qui obijt diem suum, vel ex omnium nostrum expectatione esse potest, quàm si maxima in te spes excellentis doctrinæ Grindalli opera excitata, ad speratam maturitatem perduci queat. Ad quam rem perficiendam aptiorem præceptorem tibi post Grindallum illum tuum, quàm iste Grindallus est, sperare non potes, qui vt nomine & cognatione, Grindallum tuum proximè attingit, ita literarum præstantia, morũ cùm suauitate, tùm grauitate propinquissimè accedit. Et hæc de hijs. Ex arctissima coniunctione studij, voluntatis, beneuolentiæ, amoris & intimæ necessitudinis ac pietatis, quæ mihi cum Grindallo meo multos annos intercessit, nullum fructum maiorem spectare vnquam potui, quàm quòd eius opera, tanta beneuolentia tua mihi parta fuerit: Nec in optatis meis quicquam nunc magis quotidianum esse debet, quàm vt tuus erga me vetus fauor, veteri Grindalli de me iudicio nitatur, non ad nouũ vel sermonem vel opinionem alterius hominis referatur. Nam cum Grindallum meum summa cũ mea acerbitate amiserim, Grindalli tamen de me iudicium apud te amittere nullo modo velim. Et ego laborabo, vt quantam spem collocaue-

locauerim in bonitate tua, tantam etiam operam nauem in omni diligentia mea, vt ſtudium, fides, & obſeruantia mea vniuerſa ad tuam voluntatem, gratiam, honorem & dignitatem perpetuò referantur. Et maximam fœlicitatem eſſe putabo, ſi illud tempus mihi oblatum fuerit, cum mea opera amplitudini tuæ vſui eſſe poſſit. D. Ieſus. &c. amplidinem tuam, virtute, doctrina, & honore ampliorem indies faciat. 22. Ianuarij. 1548.

D. Watſono.

CVm mihi peropportunus oblatus eſſet tabellarius, amantiſſime Watſone, aliqnid certè ſcribere, licet inane, καὶ ὅθ᾽ἕν πρὸς ἕπος impulit me amor, quote ſemper & ſummo & propè ſingulari hactenus proſecutus ſum. Prouincia, quam tua cauſſa ſubiui, in initio dura & mirandum in modum grauis, nunc partim vſu quotidiano facilior, partim ipſa propenſa voluntate, quæ nihil omninò, Watſono impellente, licet arduum imprimis & innumeris obſtrictum difficultatibus recuſat abnuitue, non dico tolerabilior, ſed iucunda propemodum atque ſuauis redditur. De nouis quæ hic aguntur, ſic accipito. Buckmaſterus iterum, alijs licet ambitioſiſſimè prenſantibus, vicecancellarius eſt & deſignatus

&

& factus: Absq; illo esset caussa mea penitùs concidisset, & spes illa quam in multis amicis, potiùs quàm amantibus positam & defixam habui, etiam περὶ τῶν μαθεματικῶν aut inanis aut penitùs nulla fuisset. Procuratores tuum auidissimè expectant reditum. Molestis illorum precibus (ne dicam) odiosis, ad respondendum in celebribus nostris comitijs, protractus non adductus, impulsus & coactus non allectus sum. Cantabrigia nulla adhuc vexata est peste, sed delitescit nec vllibi caput exerit suum. Fama est, nec omninò vana, Regem huc hoc anno venturum. Promptuarium Collegij Regij iterum omnibus suis vasis & ornamentis spoliatum & excussum est. Exorabo fortassis Hodgessonum vt vltima hebdomada perlegat dialecticen, si maiora fuerint negotia mea in comitijs quàm benè expedire possim. In Christo valeas, viuas, rescribas, nihil iucundius, redeas, & diligas mutuò redamantem.

Ioanni Checo.

QVa mœroris acerbitate afflixit me Grindalli mei obitus, tu facilè exstimare potes, ornatissime vir, is tamen eius animus in ipso extremo spiritu, tam cæteris curis expeditus, & in Deum intentissimus, magnum mihi solatium attulit, vt testimonio talis animi, desiderium tanti amici aliquantu-

quantulum leuari videatur. Coniunctio arctissimæ amicitiæ, quæ mihi cum Grindallo interceßit, semper mihi periucunda fuit, nunquam tamen gratior extitit, nec comparatior ad vßum meum, quàm ad illius opportunitatem, tanta beneuolentia illustrißimæ D. Elizabethæ mihi collecta fuerit. Hæc bonitas illustriß. D. Elizabetæ, viuente quidē Grindallo, maxima apparuit, sed post discessum illius, ita nunc eminet & effundit sese ex omni parte, vt in hæreditatem totius beneuolentiæ Grindalli peruenisse, non possessionem veteris illius in me gratiæ amisisse videar. Cogitat enim clarißima D. me in locum Grindalli sufficere. Et quanquam hanc tantam gratiam tantæ fœminæ dimittere non instituerim, non libenter tamen in eam vitæ rationem, me ipse darem, nisi aliquo testimonio voluntatis tuæ & iudicij de me, ad illud munus accederem. Neque hoc à te contendo, vel fauoris illius augendi gratia, qui cumulatißimus est: vel commendationis tuæ aucupandæ studio, quæ mihi exploratißima existit: sed quòd nescio quomodo tantum de te mihi largior, vt nihil magnum mihi magnoperè persequendum existimem, quod non tui consilij gubernatione & ductu suscipiendum putem. Quod vt hoc tempore facerem, mea multùm me voluntas, plurimùm tamen tua humanitas, nonnihil etiam familiaris olim consuetudinis nostræ vetustas commouebat. Quàm graue tibi videri potest,

aliena

alienæ honestatis iudicium sustinere facilè intelligo, & quam mihi quoq; optatum censeri debet, tanti viri testimonium adferre, certè non ignoro. Tu propterea facies quod tibi potissimùm faciendum esse duxeris. Hys superioribus diebus eram cum illustrissima D. Mentem suam mihi declarauit, vbi ego non subdolam cauponariam tergiuersando ad vtilitatem meam exercebam, sed apertam meam voluntatem ad obseruantiã illius paratissimam ostendebam. Declarauit mihi quoque quãtum pro Goldsmitho laborarent regina & D. Admirallus. Suasi ego vt illis morem gereret, commendabam Gold. illi, & hortabar quantum potui, vt iudicio consilioque tuo vteretur potissimum ad hanc rem, rogabamque vt posthabito omni fauore in me, hoc ante omnia curaret, vt illa spes singularis in illa doctrinæ Grindalli opera excitata, ad maturitatem perduceretur. Vix enim credi potest ornatissime vir, ad quantam peritiam Latinæ, Græcæque linguæ illa peruenire poterit, si eo, quo, Grindallo duce, cæperit cursu, progressura est. Tandem huc peruenimus, vt illa, pro summa sua in me beneuolentia, solum me, ego pro fide mea in illam & debita obseruantia, optimum aliquem præceptorem illi exoptauerim. De me nihil dicere possum, in hanc spem tamen adducor, vt quanquam in omnibus ferè rebus ineptus & nullus sim, in tradenda tamen Græca

Latina

Latinaque lingua, & in munere illo ſecretario aliquis certè eſſe poſſum. Cum Londinum venerit D. Elizabetha, hanc rem actura eſt cum Regina & Domino Admirallo, nec abs te quicquam, credo, conficietur. Quantum ad me ſpectat, operam omnem meam, ſtudium, rationem vitæ, & meipſum prudentiæ tuæ trado, cuius conſilij ductum ſequi perpetuò laborabo. D. Ieſus te diutiſſimè ſeruet incolumem. 12. Februarij. Anno. 1548.

Chariſsimo coniunctiſsimoque Amico Guil. Irlando, Collegij D. Ioan. Socio.

LIteræ tuæ quas Petrus Peruſinus mihi attulit, pergratæ fuerũt. Libentiſsimè vos viſiſſem cum Ioanne Whitnæo meo, in hijs proximis ſuperioribus Comitijs, ſi illuſtriſsima mea Domina non impediuiſſet hoc meum conſilium, vel quia Huntleus mortuus eſt nuper aqud vos, vel quia libentèr me nuſquam dimittit. Cogito ad vos iterum ad feſtum Michaëlis, hoc eſt vt perpetuò vobiſcum maneam, ſi hoc cum bona Dominæ venia impetrari poſsit, quod certè vix ſpero, fauet enim mihi vnicè. Multi aulici facti, veterem quietem magnoperè probant, ſed hunc ſplendorem & ſpeciem vitæ Aulicæ relinquere nolunt.

Polliceri

Polliceri de me quicquam nõ possum, cogito tamen aliquid. Et vtinam, mi charissime Irlande, vnum aut alterum diem mecum hic Chestoniæ consumere velles, vt omnes intimas cogitationes meas in fidiß. sinum tuum infunderem. Summas gratias sed eas indebitas, pro nescio qua mea in te beneficẽtia mihi agis. Tuum gratiß. animũ, meũ nullũ beneficium agnosco. Si literas illas duas intelligis, quas a domino Marchione Northãpt. et D. Franc. Briano proferina in tuam & Raueni mei gratiam impetrabã, gaudeo si Grinwoodus noster eas tradidit tibi, et id libenter scire cupio. Quomodo traduco vitam meam, vellem, vt vel ipse præsens cognosceres, vel ex aliorum sermone disceres, quanquam si sciam hoc te cupere fusè in alijs literis tibi perscribã. Saluta grauiß. virum et mihi amiciß. D. Madaũ, cui quantum debeo nõ excidit mihi, sed quotidianæ inheret memoriæ, ad quẽ (deo volente) scribã breui. Saluta nobiliß. Staffordum, cui id opto, quod ille sibi, hoc est summã eruditionẽ cum summa virtute cõiunctam. Fui nuper in Aula cum Regia M. vidi in cubiculo D. Somer. multos nobiles viros, quibus in Aula multùm D. Staffordus vsus est, sermonem de rebus leuissimis audiui. O hos miteros cogitabam et fœciß. Dominum Staffordum nostrũ, qui nunc cum Cicerone Cantabrigiæ de rebus grauissimis & viro digno sanè digniss imis colloquitur. Saluta Magistrum nostrum, Magistros Crosleũ, Langd. Faudin-

dingum, Faucetum, Brownum, Bullocum, Eland. Hut. Leuerum, Pilkintonum vtrumq3, Tomsonum meum, quem constituo seniorẽ pro me, Patrikkum, Pind. meum, Tailerum, Letũ, Thextonũ, Saltum, Sqierum Wilsonum vtrumq3, si maior aquid vos sit, Lakinum meum, cui tantum virtutis et eruditionis exopto, quanta fuit mea semper de illo spes & existimatio. Et hoc dico etiã Calibutto meo, quem video, nescio quomodo, à me alienatũ esse, quòd nunquam ad me scribit. Audio aliquid, & cupio multa esse falsa, iniuriã factam cuiquam probare non possum, nisi à Christi sententia discrepare vellem, vtinam affuissem, opinor hos motus aut sustulissem aut sedasse. De opt. Staffordo, opt. sanè iudico, & interim de Hutchinsono meo pèssimè cogitare nõ possum. Est enim si quid ego video magno ingenio, singulari eruditione & pauciss. cedit, honestis moribus, iudicio in religionẽ syncero, est fidus, & Papismum ex animo odit. Quò immerita iniuria quemuis impellere possit tu facilè intelligis. Ingeniũ, eruditio hominis, nulla nec recepta nec sperata commoditas me hæc loqui cogit. At natura feruidiore est? Quis sapiens hoc vitiũ non facilè ferret, quod tot cõpensant virtutes. Quantũ gaudiũ Papistis nostris hæc turba attulit facilè video, & video etiã quas illi faces huic incendio admouerunt. Maior iniuria doctrinæ Christi puriori allata est, quàm vlli homini, si D. Staffordus omnia remitteret, maiorẽ laudem hinc reportaret.

taret, quam ex Bononiensi illa expugnatione retulerit. Quod non dubito illũ facturũ, cum noui animũ eius vt excelsum & magnum, vt par est, ita ad gloriam Christi adaugendã quibuis cuiuis cõcedentẽ. Et spero iam omnia inter illos constituta et integra esse, si scirem aliquid residere quò minùs animi illorum coniungantur, ego ipse adiolarem periculũ facturus, an quos habeo mihi coniunctiss. vinculo pietatis, quod neuter opinor detractaret, copulare potuerim nec nè. Naua tu interim, mi Irlande, & effice, quod me putares effecturũ, si apud vos essem. Verba Hut. vt acerbissima, ita sine vlla caussa Hiltonia in me coniecta facilè tuli, nec sic tamen dimittebam amorem hominis, sed conciliabam in arctissimam necessitudinem. Spero idem euenturum clarissimo Staffordo nostro, quem scio multò prudentiorem, quàm ego fuerim, ad id perficiendum esse. Saluta officiosissimè venerandam illam fœminam Magistram Cheke, D. Blith & vxorem eius. Saluta Opt. virum Ioan. Barnes, vxorem eius cum tota familia, neq; putet me abiecisse curam illius. Saluta Dikkinsonum, & Guili. Còcum, Rauenum meum ex industria non salutabam, quia has literas perindè vt tibi illi scribo. Catherina R. lectissima & honestissima puella fuit mecum. Eram eo die in Aula Regia, cum illa Chelsonam venit, sin minùs abduxissem ad Dominam Illustrissimam. Dixi illustrissimis & puellis nostris

mã

me vnicè amare illam, & fore vxorem, quod facilè omnes ferè credebant. Si Wittamiam iueris, saluta omnes officiosissimè. Serua cubiculum meum, & exiguam illam suppellectilem diligenter & nitidè vt facis. Scribe longissimè & fusissimè, literæ facile tradi possunt. Ægrè diuellor à colloquio tuo. Vale in Christo Iesu. Chestoniæ. 8. Iulij.

CVIDAM ORNATISsimo Amico.

VT me ipse, cum omni mea voluntate, studio, opera & fide, tibi adiungerem, semper laboraui, clarissime vir. Quod semper ego feci, Deum testem habeo, non magna fortunæ beneficia per te aucupans, sed maxima virtutis ornamenta in te admirans. Hæc vna res me sæpissimè commouebat, vt si non re obtinerem, voto saltem expeterem, eam mihi rationem vitæ aliquando oblatum iri, per quam, fructum consuetudinis & vsus tui, propinquiore aliqua suauitate delibarem. Hanc meam cogitationem animo meo semper vsurpatam, & sermone meo tibi verecundè sæpè significatam, veluti nouo auspicio, his nouissimis diebus excitauit in me siuè Dei, siuè mea, siuè amicorum nostrorum voluntas & consilium, vt experirer, vt illi

sperabant fœliciter, vt ego putabam, audacter, vt vtriq; indicabamus satis honestè, possit ne fieri, vt amor in te meus propter virtutẽ tuã iã maximus, per noua vincula propinquitatis & affinitatis etiã maior existeret. A.B. neptem tuã intelligo clariss. vir, quã mihi dari cum voluntate tua si vehemẽter exoptem, quanquam audax factũ vel mea opinione videri potest, nullum scelus tamen vel tuo iudicio existimari debet, & vt tam speratam optarẽ literis meis propinquitatẽ, nulla in me dignitas, sed summa in te humanitas prouocat, vt si peccatum in hac re vllũ sit, error potiùs ex magna beneuolentia, quàm culpa ex honesta postulatione censeri debeat. Cũ in me intueor, nulla naturæ fortunæue præsidia agnosco quibus in spem tanti beneficij consequendi excitari queã, cũ deũ cogito, & eius in me omniũ hominum, indignissimũ præcipuã curã et singularẽ prouisionẽ cõsidero, desperare nõ debeo, sed in hanc dubitationẽ adducor, posse fieri, vt deus ad reliqua sua beneficia in me collocata, hoc etiã adiungere velit, et propterea ad hãc rem patrono apud te vti, præter deũ & humanitatem tuam non institui, nisi meipsum admittere vis, quem spondeo tibi ad omnem voluntatem & vsum tuum, opera, studio, re, fide & obseruantia fore paratissimum. Si opes requiruntur, prudentissime vir, multæ exploratæ viæ cum dei benignitate sese offerunt ad has non difficillimè consequendas. Quæ viæ multò expeditiores extabunt,

bunt, si huius consilij cursus tua voluntate fœlix & explicatus futurus est. Animum meum in illam à Deo excitatum, verbi Dei gubernatio semper moderabitur. Si de intima mea beneuolentia dubites, refer animum ad eos pupillos, quibus plurimùm vsus sum, & quibuscũ intrà eosdẽ parietes semper victitarem. Nec leuis ardor, sed certa animi ratio, amicorum vtriusq; nostrum consilijs gubernata huc me impulit, vt plus deligerem illam cum tua, si fieri potest, voluntate quàm diligerem cum vlla, vt sæpè solet, iuuenili leuitate. Non præstãs forma, sed laudata vestra familia, nec illecèbræ voluptatis, sed exploratæ rationes honestatis in hoc me consilium deduxerunt. Ad cuius consilij effectum vt peruenirem, non alium aditum mihi dari optarem, quàm quem Deus optimus maximus tibi patefacere dignabitur. Quicquid ille author tibi erit in hac re, fœliciter perfice: Sin autem, non desperamus quin ille & hanc rem & reliqua omnia ad eum exitum, qui illius voluntati optimus esse videbitur, perducturus est. Christus dignitatem tuam virtutis & honoris cumulo indiès adaugeat. Si quis nobilis vir ad generale consilium, de quo percrebescit sermo, legatus fuerit, libentissimè illi in eo itinere seruirem, cui fortassè opera mea idonea esse poterit. Vale in Christo.

Ioanni Checo.

QVas ego maximas habeo gratias, Deo semper ago, agamq3 dum viuam, quod eius præcipua in me benignitate factum sit, vt vitæ meæ magnam partem in studio literarum, Cantabrigiæ in amplissimo Collegio collocarem, & id potissimùm, vbi te et summũ amicum, et doctiss. præceptorem haberẽ. Nam quæcunq3 ego consequutus sum præsidia, siuè fortunæ ad vsum vitæ mediocria, siuè doctrinæ ad cultum ingenij perexigua, ea quidem vniuersa, ex abundantia amoris tui in me singularis, & ex hijs literarum fontibus, quos tu nobis magno, multos annos ingenio, præcepto, exemplo, consilio fœliciter constanterq3 aperuisti, profluxerunt. Et quò iucundior mihi semper extitit frequentissima illa, dies noctesque mihi vsurpata cogitatio, de suauissima vitæ consuetudine, qua tecum in Academia vsus sum, de illis sermonibus quos nos inter nos separatim in tuo sedentes cubiculo habuimus, quibus persæpè & tuum in me singulare studium declarasti, & meam in te certissimam spem excitasti: de vniuersa denique superioris humanitatis tuæ ratione, quæ semper et in Academia & in aula in omnes partes vitæ meæ abundantissimè se effudit, tantò sanè acerbior mihi iam sollicitudo iecta est, quòd in hoc recenti naufragio, quòd ego nuper Aulica vi & iniuria iactatus, fortuna magis

quam

quàm culpa calamitosum feci, tantopere certi homines laborarent, vt in meo maximè alieno difficilioꝫ tempore, tuæ etiam de me beneuolentiæ cursum impedirent. Sed in hoc concursu grauissimarum iniuriarum hoc me potissimum leuat, quòd nullo modo mihi tam molestum esse potuit, me apud te, aperto odio et conquisito mendacio accusari, quã iucundum certè fuit, tacito tui de me iudicij testimonio defendi: id quod ex sermone tuo, quẽ mecum, cum proximè in Aula fuerim, habebas, facilè intellexi. Neque ego profectò vnquam potui, nec in posterum adduci potero, vt plus timoris in vlla noua maleuolorũ calumnia, quàm roboris in veteri tua beneuolentia defigam. Et hoc in loco videtur mihi aptum tempus dari exponendi de tota illa ratione Aulicæ vitæ meæ & eius relinquendi consilio, quod libenter quidem nunc facerem, nisi quòd illa res poterit opportunius, cum tibi visum fuerit, præsenti explicari sermone, quam nunc in breues literas includi. Quamquam mihi in mea causſa, de me dicendi nullam fidem adhiberi volo, nisi grauissimorum hominum grauissimum testimonium meã innocentiã in omnibus meis dictis factisoꝫ defenderit. Vnum R. S. grauis & integræ vitæ virũ, iustissima de causſa, omnibus iniustis vocibus leuiũ vt leuissimè dicã, hominũ, obijcere possũ. Sed illum mei & cõsilij particìpẽ, & fortunæ sociũ non adfero. Cumberf. verò & Wilkinsonus viri tibi de meliori

nota multos annos cogniti, in hac re, nec falsum fingere, nec verum reticere volunt. Itaq; si vel hijs testibus non sunt indè omnes illæ deriuatæ iniuriæ, quibus Aulica me tempestas obruit, vndè fructum potiùs officij delibare, quàm offensionis metũ haurire debuissem, facilè tum patior quidem, & tuam quoq; mihi occludi beneuolentiam, ex qua & commodiores omnes superioris vitæ meæ rationes dimanârunt, et præclara etiamnum, ad multas insequẽtes oportunitates efloresçit spes. Sin alitèr, & me acerbè nimis, absq; vlla culpa mea, iniurijs non illustrissimæ D. meæ, sed œconomi illius oppugnatũ esse comperies, hoc impetrem abs te, quod sponte dabis, ne te sic auferant vel hominum literæ, vel temporum iniuriæ, quin vetus humanitas tua veterem Aschamum agnoscat & tueatur. Et hoc eò vehementiùs contendo, quia nunquam pluris feci me abs te diligi quàm probari: id quod vt perpetuò teneam, omni studio, diligentia, & obseruantia laborabo. Nunc verò in hac deposita & iacente conditione mea, nihil magis me ad aliquam spem excitare potest, quàm si post Regiam maiestatem & illustrissimam D. meam, cuius gratiam inuitissimè dimitterem, voluntas, fides, & opera mea quæ nonnunquam nonnihil tibi probata est, in aliquo loco & numero apud te esse possit. Studium hoc meum certè non reprehendes, cum illud non ab vlla alia re potiùs, quàm ab inductione quadam & applicatione

ne

ne propensi, hos multos annos in te, animi proficiscatur. Reliqua quæ scribenda mihi fuissent ad te, vel de vita mea intereà in Academia commodè constituenda, vel in transmarinis studijs duos annos sustentãda, ad quæ perficiẽda nõnihil polliceor mihi de tua ope & gratia, vel alijs literis breui, vel coràm sermone opportuniùs explicabo. Elandus noster commendauit tibi iuuenem quendam ex nostro Collegio Henricum Wrightum, qui, si quid ego iudico, tanta ingenij, industriæ, constantiæ spe, in rectissimum studiorum cursum ingressus est, hoc est tam fœlicitèr Arist. & Platonem cum Cicerone coniungit, vt si, qua ratione cæpit, progredietur, dignus sanè erit, quem tu & tui simillimi, hoc est, hi quià Deo studijs fouendis præficiuntur, fauore & opibus complectantur. Christus Iesus te diutissimè seruet incolumem. Ianuarij. 28. 1550.

ORNATISSIMO VIRO
D. Cicello.

SI scires, ornatissime Cicelle, quomodo in hoc alie- tempore tuo percrebuerunt & frequentissimo omnium sermone, & publica etiam reip. voce, cùm innocentiæ tuæ singula testimonia, tùm de salute tua communia vota, plus sanè synceræ voluptatis existis omnium in te studijs, quàm mœroris, ex illis temporum & fortunæ acerbitatibus haurire deberes. Contigit enim tibi soli quod nemini alteri, vt cum tem-

tempora essent tibi maximè difficilia, nunquam hominum in te studia fuerint expeditiora. Et cum hoc consequutus es inuita etiam fortuna, nõ tantum fœlicitati tuæ quantum virtuti tuæ tribuimus, ex qua plus veræ laudis, quàm ex illa raræ salutis cõtigerit. Nam dici non potest quã præcisè, vniuersæ reip. singula voces. quibus vox dei semper ferè se permiscet, tribuerũt tibi, quadripartitã illã laudẽ, quã Periclitribuit Thucidides γνῶναι τὰ δέοντα ἑρμηνεῦσαι τὰ γνώθεντα, φιλόπολις εἶναι καὶ χρημάτων κρείττων. Ex qua moderata prudẽtia tua, et singulari abstinẽtia, quò maior, vel laus tibi vel vtilitas innumeris alijs profecta est, tantò mea quidẽ fortuna infœlicior est, vt cũ nemo alius quam ego, vel certiori iudicio tuam semper dignitatẽ, vel maiori gratulatione tuam nuper salutẽ prosecutus est, solus tamen à te læsus sim, à quo cæteri sunt mirificè adiuti. Et quanquam, omnia in me inferiora semper fuerunt, quàm quæ vnquam debuerint promereri vllam partẽ singularis tuæ beneuolentiæ: nunquam tamen credere possũ, vt tu qui alijs spectatam opem attuleris, mihi soli insperatam iniuriam faceres. Sed quemadmodum nec tum quidẽ illis verbis mihi allatis vllam fidẽ adiunxi: sic nunc tantum mihi largior de tua prudentia & æquitate, vt cum causſæ meæ iudicẽ neminem recusem, te tamen ante omnes expeterem. & nisi te iudice superauero, perpetuam et tuam, & omnium bonorum offensionem

nem libentèr ſuſtineo: Res longior eſt, quam vt literarũ breuitate terminari poſſit. Opportunius, ſi modo tibi eſt otium, & ſi vis, coràm ſermone rem tibi explicabo. Precor Deum vt perpetuæ tibi illæ & virtutis et fortunæ acceſſiones fiant, quæ tuæ dignitati & reip. expectationi, & meis optatis reſpondeant E. Collegio D. Ioannis. 15. Feb. 1550.

ORNATISSIMO VIRO
Ioanni Checo.

QVàm quotidiana cogitatione magnitudinem beneficiorum tuorum complector, non literis oſtendere, ſed opinioni tuæ relinquere poſſũ ornatiſſime vir: ſcribendum tamen mihi hoc tempore ad te eſſe putabam, vel quia vetus noſter communis & certiſſimus amicus T. F. rectà ad te proficiſceretur, vel vt ſignificarẽ, licet ne minimam partem meritorum tuorum reipſa tibi reponere queam, quo modo tamen tu tibi aliquid à me referri vis, in eo præſtando me ſummoperè laboraturum: nempè vt qua ratione literarum fundamenta, te authore, in hoc Collegio noſtro iacta ſunt, eadem me quantùm poſſum, adiutore, reliqua perficiatur exædificatio. Et hunc curſum doctrinæ bifariam expedire tu ſemper iudicabas: Primùm, vt ſinguli ſic in ſingulis natura duce elaborarent, vt vniuerſa illa literarum ſocietas, in hac ſocietate noſtra contineretur: Deinde vt Chriſti

sti omnis doctrina inprimis ex ipsis scripturarum fontibus libata, vel certè ex his, qui illos proximè attingunt fontes, hausta semper sit. Videndumque summa cautione esse, ne quid ex illuuie illa sentinaque Pelagiana ad hæc inficienda studia deriuetur. Verùm vix credere vis, prudentissime vir, quantum exaresçit hic vigor ille germanæ doctrinæ, qui vel hoc anno præterito maximè efflorvuerunt, & quomodo repressa est illa alacritas, quæ in multis tuis summa spe exorta est. Nunc minùs miror dictum illud tuum sæpiùs mihi inculcatum in Aula, Cantabrigienses τὰ πολλὰ ὑγερίζειν. Hoc ego tum eò referebam, quasi ad me excitandum, non ad veritatẽ ipsam à te esse propositam. Sed hanc rem & Collegij nostri statum vniuersum, F. noster (opinor) fusè tibi explicare potest. Hoc tamen dicere possum, nisi res nostræ per te constitutæ, & tuo consilio & autoritate conquiescant, spem tuam de nobis nostro collegio expleri non posse. Non dum obtinui cubiculum tuum. Quo iure cubiculo potiùs fraudari, quã stipendio meo debeo, non video: præsertim cum accersitus sum iussu D. protectoris. pecunia amissa, curari multis modis potest: cubiculum autem commodum præsertim si in illius possessionem deuenit, qui ossa sua, vt T. F. solebat loqui, et tabernaculum vitæ suæ, in hoc Collegio defixerit, parari iterum nunquam potest. Pratereà me Fauceto conferri non æquissimè fero, præsertim cum

tu

tu ipſe ſcis, qualem aduerſarium, & olim Tailero, & nuper Billo ſeſe intendebat. Tu nunquam probabas eorum leuitatem, qui audaciam inimicorum & obedientiam amicorum ſic compenſare volunt. Vale in Chriſto ornatiß. Chece.

CHARISSIMO SVO
Railtono.

HVNC iuuenem ſine meis ad te literis Londinum proficiſci nolui Chariſſime Rail. Nam ex amicis meis vniuerſis ne vnum in Aula (cum plurimi mihi ſunt) habeo, ad quem vel maiori ſtudio, vel iuſtiori de cauſa ſcribere debeam, quàm ad te. Verſatur enim ſemperq; verſabitur ob oculos meos & magnum beneficium tuum in me adiuuando, & maior beneuolentia tua in me tam amicè ſuſcipiendo. Nec mirari debes, ſi exiſtimem magnitudinem beneficij tui ſuperatam eſſe opportunitate beneuolentiæ tuæ. Nam beneficium à quouis accipere & populare & quotidianum quiddam eſt, vti autem beneuolentia, opera, conſilio, gratia, & authoritate talis viri, qualis tu es, raræ certè propèq; diuinæ fœlicitatis eſt. Et hic fructus beneuolentiæ tuæ, qui ſingularis mihi fuit ad vſum meũ, eo gratior ad animi iucunditatem, & eò paratior ad memoriæ diuturnitatem exiſtit, quod abs te profectus ſit, qui virtutis opinione, non mercedis vllius expectatione adductus, voluptatem potiùs ex officio capi-

capiendam, quã vtilitatem ex beneficio fœnerandam eſſe iudicas. Cuius inſtituti laudem in alijs tuendis, tuere tu perpetuò, perpetuaq; defige in memoria, præſtantem illã Cice. ſententiam qui putat, nullum nec opũ, nec gratiæ, nec dignitatis fructum, vel vberiorem ad vſum, vel ampliorem ad laudem, poſſe exiſtere, quàm is eſt, qui in aliorum tranſfertur & collocatur commoditatem. Neque hoc, quaſi nouum beneficium aucupans ſcribo, ſed vt intelligas, quanti viri iudicio, huius facti tui inſtitutum comprobetur. Vides, ornatiſs. R. vt inanibus literis meis certa beneuolentiæ tuæ ratio compenſata eſt: nam cum par in referenda gratia tibi eſſe non potui, ſtudium tamen et voluntatem non deeſſe mihi, his literis, vt declararẽ, laborani. Quod conſilium meum, ſi non diſplicuiſſe tibi vel vno verbo ſignifices, literarum crebritate te poſthac ſum defatigaturus. Vale in Chriſto.

NOBILISSIMO VIRO D. Mountioio.

CVm proximè Cantabrigiæ Dominus Ioannes Redmannus eſſet, nobiliſſime vir, & tum mecum coràm ſermone, & nuper literis vehementer agebat, vt me totum & omnes vitæ meæ rationes, ad te, vel in Aula tibi vt ſeruirem, vel domi vt filium tuum inſtituerẽ, honeſta ſanè conditione deferrem. De qua re cum diù multumq; cogitarem, & viderem meipſum, qui aliquot annos otio

me

me literarũ dedidiſſem, ab Aulæ negotio & rerũ tumultu nõnihil abhorrere, & libertatis ſuauitate, qua iamdiu fruebar, à ſeruiendo me libentèr velle abſtinere, nec ad filiũ tuũ inſtituendũ, quantũ vel prudentia tua à me expectat, vel aliorũ beneuolentia de me prædicat, vel talis muneris ſuſceptio poſtulat, tantum à me poſſe exhiberi, tamen & tanti viri hortatu multùm commouebar, & literatiſſimæ Montioiæ familiæ nomine atq; celebritate plurimũ alliciebar. Reuerà enim cenſebã me, nõ ab otio in negotium, non à literis in Aulã, non à libertatis fructu & ſuauitate, ad grauẽ ſeruiendi vsũ ac moleſtiã, ſed ad illud muſarum domicilium ac familiam vocari, cui præter vnam in Italia, Medicæam, in omni ſeculorum & vetuſtatis memoria, parem aut ſimilem non inuenies. In qua re, eò maior præ cæteris omnibus laus tua eſt quò plurimi familiã ſuã & literarum ſtudijs fundatam, et eruditionis ſplẽdore illuſtratam eſſe voluerũt, vt pater tuus, ſed perpauci ſunt qui huiuſmodi literarũ quaſi hæreditatẽ ſibi relictam vel multis vigilijs grauibuſque ſtudijs ſuis retentã & cõſeruatã coluerũt, vel magno acceſſionis cumulo amplificatã adauxerũt, quod tibi cũ non multis alijs commune eſt. Verùm qui eãdẽ tã ſanctè et integrè cõſeruatã, tã omnibus modis auctã et cumulatã, liberis et ſic omni poſteritati propagare ſtuduerunt, nulli ferè poſt natos homines fuerunt, & dubium an deinceps poſthac futuri

ſint

sint, quos tu tam gloriosè laudis socios & consortes meritò potes habere. Hæc res, clarissime vir, omne meum studium & vitæ rationes, ad tuæ voluntati obsequendum adduxisset, nisi Reuerendissimus pater D. Eboracensis biennio abhinc omnẽ meam fidem & obseruantiam maximis suis beneficijs sibi deuinctam obstrinxisset. Quamobrem si vlla alia res sit, in qua tenuitas nostra vsui tibi esse possit, nec lubentiore animo, nec paratiore studio quenquam id effecturũ inuenies. Per literas ergò te rogo, quas tu sic quotidiè ornas, ornatiss. vir, vt illam voluntatem, quam de me aliorum prædicatione concepisti, eam perpetuò integram tua bonitate mihi conseruatam esse velis. D. Iesus. &c.

ORNATISSIMO VIRO
D. Ioan. Redmanno.

Literæ tuæ, ornatissime vir, quas mihi abs te nuper G. Hodgesonus attulit, mirifica me quadam voluptate affecerunt. Nam præterquam quod temporis illius, cum nos inter nos quotidiana familiaritate coniunctissimi essemus, periucundam mihi memoriam renouabant, singularem præterea illam benouolentiæ tuæ voluntatem, qua me à puero vnicè semper es complexus, nec vlla vel temporis iniquitate mutatam, nec locorum interuallo diminutam, sed retentam animo tuo, & amantissimè conseruatam

tam esse, graue inprimis & eximium testimonium dabant. Quod beneuolentiæ tuæ erga me studium dimittere, eò grauiùs & acerbiùs semper esse dux, quò idem literarum & virtutis nomine susceptum, & iudicio potiùs ac voluntate, quàm vlla necessitate profectum esse perpetuò intellexi. Et profectò cum in proximum hoc triennium me cogitatione refero, in quo aliqua vt aliqui putabant, voluntatum nostrarum separatio, nulla animorum nostrorum, vt nos scimus, distractio fuerat, & cum in caussas singulas, quamobrem homines ita cogitarent, diligenter intueor, eas omnes opinione quàm reipsa maiores esse video. Nam quamuis (quod summum & solum fuit) in sociorum nostrorum electionibus à te et tua voluntate discrepabam, ego tamen vel tum quidem, in eandem tecum rem, eodem animo, licet dispari studio incumbebam. Vterq; enim pupillos suos iuuãdi studio commotus, ad eundem consiliorum effectum contendebamus. Quare si aliqua huius rei culpa ego teneri videor, tu ipse (pro nostro amore & prudenti facilitate tua liberè loquar) omninò ab ea liberari & longissimè abesse non potes: nisi fortasse te pro tuis omni contentione laborasse, me omnem meorum curam, tutelam ac fidem abiecisse aquum esse videatur. Cum ego potiùs censeo eò me maiori studio debuisse illam tum mihi oblatam pupillos meos iuuandi occasionẽ & facultatem vrgere, quò tu quotidiè ad ornan-

dum tuos longè maiorem, ego verò ad tuendum meos, haud vnquam post id temporis consimilem nanciſci potuerim. Atq; quod ad Ioan. Checum attinet, quantum tu à me, in ea cauſſa vt facerem, vel Cantabrigiæ, vel cum eſſem apud te Londini rogabas, tantum omni opera diligentia atque fide nauaui & perfeci. Nam non vt maiorem ad victum affluentiam inde caperet, ſed vt aptiorem ad ſtudium opportunitatem ibi haberet, te velle illum in noſtrum Collegium coaptari ipſe tu mihi dicebas. Quam rem, vt inprimis potui, curaui, ita in eorum ſententia nunquam fui, ſed ab ea longiſſimè abeſſe cupio, qui putant, quod pro vno facias, pro nihilo eſſe habendum, niſi contra alterum inopem et honeſtum te intendas grauem aduerſarium. Inuitus ſanè facio, Optime Redmanne, vt vllam vel horum temporum memoriam renouem, vel cicatricem dolorum meorum acerbitate obductam refricem: eo tamen lubentiùs hoc apud te facio, quoniam ſi te noui, ſi tu his turbis affuiſſes & minus ego ab alijs tua moderatione læſus fuiſſem, & ea vulnera quæ excipiebam, maturo prudentis ingenij tui remedio faciliùs multò curaſſem. Nam vt domeſticas iniurias præteream, & grauiſſimas repulſarum acerbitates, quibus hæc me penè tempora cõficiebant (vt leniſſimis verbis in tanta re vtar) hoc tamen minimè ferendum eſt, eò vsq; prorumpere hominũ alios lædendi libidinem,

libidinem, vt non satis esse ducerent, domesticam meam tenuitatem ad desperationem vsq; affligere, nisi omnem de me apud multos præclaros viros positam æstimationem præcidere conarẽtur. In quam rem ita sedulò nonnulli tantisq; opibus incũbebant, vt nulla vnquã cuiquã homini mei temporis, loci et conditionis facta sit iniuria, vel acerbior ad calamitatem, vel grauior ad existimationem, quàm hæc facta fuerit mihi. Verùm (quod ex animo opt. R. loquar) si quemadmodum omnem illatæ mihi iniuriæ recordationem iam diu non solùm mitigauit dies, sed totam obliuione contriuit, ita mutatas aliorum voluntates redemisset dies & violatam existimationem in integrum mihi restituisset, haud vnquã vel eius memoriam refricuisse, vel tam gementes cogitationes meas apud te hoc tempore deposuissem. Vehementer tamen lætor hanc ad te scribendi mihi oblatam esse occasionem, libenterq; facio, vt hæc apud te effundam, quoniam amorem tuũ erga me plus & vetustatis & virium habere spero, & moderationẽ tuã vel in grauissimis iniurijs placabiliorẽ esse scio, quã vt (cum in toto hoc negotio, nulla mea certè præcipua culpa fuerat) vlla grauis & singularis offensio in animo tuo resideat. Quamobrem te rogo, optime vir, per vetustatem amoris nostri, per pias omnes & intimas necessitudines, quæ mihi tecũ vnquã interceserũt, vt veteris potiùs, tuæ de me, nõ meo merito, sed beneuolẽtia tua

conceptæ opinionis, quam vllius non culpa mea, sed aliorum maleuolentia recèns excogitatæ offensionis cursum liberiorem & expeditiorem esse velis. Quam rem à te pariter & ab eximio viro, quem mihi semper ad colendum & obseruandum proposui D. N. exoratam esse cupio. Sed de his rebus, si tu ita voles, coram opportuniùs, nos inter nos communicabimus. Nunc venio ad literas tuas: quibus tu me in Aulam vt Domino Moũtioio seruirem, & filium eius literis instituerem, non pessima conditione accersis. Atque vt breuiter ad singula respondeam, non tantùm mihi placuisset, ad longè amplius viuendi munus vocari, quantùm nunc lætor me à te ad hoc etiam, si multò esset tenuius, requiri. Verum mihi & omnes meijpsius & vitæ meæ rationes consideranti, & eas difficultates in quas huius muneris susceptio conijceret, prospicienti, non tot ad alliciendum inuitationes propositæ, quot ad absterrendum auocationes obiectæ esse videntur. Nam vitæ genus commutare, & teipsum quasi quodammodo retexere, vt opus magnum arduumq; est, ita ab omni vel periculi metu, vel doloris sensu vacuum esse non potest. Quamobrem cum ego me hos aliquot annos in literarum studia, si non maximo cum fructu, non minima tamen cum voluptate abdiderim, & nunc à tam placido portu in eas fluctuum procellas meipsum abducerem, nec à magna doloris acerbitate,

propter

propter veteris otij mei & tranquillitatis recordationem, nec à ſummo periculi metu & diſcrimine, propter inſolentem quandam tantarum rerum imperitiam abeſſe diu potuerim. Prætereà cum in tanta quiete, & in hac, vt ita dicam, viuendi planitie nondum adoleſcentiæ meæ greſſus vel mediocriter confirmatos habuerim, quomodo quæſo in tam præcipiti Aulæ lubrico, absque graui & periculoſa prolapſione conſtiterim. Itaquè ſiuè otij mei fructu, quo carerem, delectatus, ſiuè grauioris alicuius caſus metu, in quem inciderem, auocatus, ab Aula hoc certè tempore, & ea conditione nonnihil abhorreo. D. Mountioius quamuis à literis, vt opinor, alienus non ſit, optimo patris exemplo nonnihil incitatus, ad alias tamen res vereor magis procliuis ne ſit, adoleſcentiæ feruore & Aulæ quaſi aucupio & tendiculis prolectatus. Nec me fugit quam eſſe ſolent omnes Aulici ad pollicendum largi & prolixi, ad præſtandum tamen tenaces & reſtricti. Quid quod nec animi aut ingenij ornamenta, quæ in me ſunt perexigua, ita vllo iudicio æſtimant, quemadmodum corporis vires ac præſidia, quæ in me ſunt prorſus nulla, aà tempus deſiderant. Quòd mones vt hanc conditionem, ad quam D. Mountioius me inuitat, aliquot menſibus experirer, & ſi arrideret am-

plecterer. Sin minus ad Collegium redirem, quod interim mihi ſaluum eſset, amanter quidem facis, illud tamen conſilium haud mihi ſequendum eſse duco: Nam ſi ita facerem, vel temeritatis in ſuſcipiendo, quod præſtare non potuerim, vel perfidiæ in deſerendo (vt fama eſset) cui me addixerim, vel leuitatis & inconſtantis viuendi rationis, quam ſic indies commutarem, inſignem quandam notam grauemque reprehenſionem apud illos, quibus hoc conſilium non ſatis eſset explicatum, ſuſtinerem. Ad docendum pueros Grammaticam, quam primoribus labijs vix ſatis ad vſum meum deguſtaui, non perfectè pleneque, vt alios cumulatè inſtituerem, edidici, nec reipſa habilis aut accommodatus exiſto, & ab eo munere quodam animi mei iudicio vehementer abhorreo. Stipendium, quamuis exiguum, non contemno. Namque ipſe iamdiu ſatis vſu obdurui, ad quantumuis tenuem & iacentem fortunam excipiendam, & animus meus (nec hoc dictum arroganter putari velim) nunquam nimis vehementi cupiditate exarſit aut ferebatur ad præcipuam aliquam & affluentem fortunam concupiſcendam. Quamobrẽ cum aditus homini meæ ætatis & loci ad Aulam vix ſatis patet tutus, & domum eo conſilio regreſſus non admodũ dabitur honeſtus, & ego ipſe ad tale munus nullo modo habilis ſum aut aptus, &

hac

hac mea mediocri fortuna facilè sum contentus, D. Mountioium æquo animo laturum spero, si voluntati eius hac in parte satisfacere non queo. Verum vt hæc omnia mihi essent solutissima, alia re istis omnibus longè maiori ab huius muneris susceptione excluderer. Reuerendiss. enim Eboracensi omne meum studium, iampridem, obseruantiam, et officij rationes deferebam. Quo præsule, nec ad res meas adaugendas magis munificum, nec quicum otium literarum amplexer magis opportunũ quenquam quærendum mihi esse duco. Cui literas quas ad eum scribo vt tu tradas, opt. vir, vehementer es mihi rogandus. Quod eo impensiùs à te efflagito, quo magis timeo, ne de ea voluntate quam in me sponte sua propensissimam contulit, aliorum iniqua peruersitas hac temporum iniquitate nonnihil detraxerit. Nã neq; vllius est tã lõginquus locus, quo ea non peruasit, βλάβαι enim sunt ποδώκεις (vt ait in Antigone Sophoc.) nec vllũ pectus tam sanctum atq; integrum, quod ea non attentauit, Nec eò ista dico, quasi conscius mihi sim aliquid à me cõmissũ esse & designatũ, quò animus eius à me vllo modo sit abalienatus. Nã nisi Setonus & Watsonus studiorum & vitæ meæ rationes, si requirantur, testimoniũ dederint honestũ, non ampliùs ego te rogabo in meam gratiam, vt ab ore tuo verbum exeat vnum. Hoc tamen te non celabo. Proximo anno, vt tu scis, verti commentarios græcos in Epistolam

ad Titum, quos quasi obseruantiæ meæ significationem Re. Eboracensi offerendos esse duxi. Cum ad ædes eius accesserim, nec in conspectum eius (quem tum in lecto grauitas valetudinis detinuerat) venerim, librum ei tradendum G. Læo fratri eius committebam. Tradidit, perlegit, in illo quod eum offenderat, inuenit. Librum remisit non sine munere vt locum excuterem. Locus hic fuit. μῖας γυμάικὸς ἀνὴρ ἀυτὴμ, φκοὶμ ἐισλέτω μομίμω μόμκμ τοὺς τᾶ γάμα βδελυσσομέμας, ἀιρεσικὰς ἐπισομίζει ὡς λυμαμένας καὶ γάμα ἐσισκοπᾶς τινος προμοεῖμ. *Dominus reuersus, Chrysostomum, ex quo hos commentarios Oecumenius magnam partem excerpsit, inspexi, locum inde mutuatum esse facilè intellexi. Græcus Chrysostomus non erat ad manum, quæso excute tu locum. Et puto ego multa, nascente ecclesia, necessitate quadam fuisse permissa, quæ cum ea adoleuerit, & quasi ætate grandior facta fuerit, prudentum magistratuum consilijs sint rescissa. Et hoc totum illud est, quod te celare nolui. Quam ergo vel Reuerendissimo patri de me suspitionem, vel tibi de toto negotio cogitationem hæc res mouere potest, planè non video: hoc scio, me tantum de vlla re quæ non esset integra aut orthodoxa, tum, cum eum librum verti, cogitasse, quantum quid in vtopia ageretur, eodem tempore cogitaui. Quamobrem vt fidei & obseruantiæ meæ (quam omnem iampridem*

pridem ad eum detuli, & ad eius solius vsum atq; voluntatem hactenus conseruaui) aliqua ratio cõstet, vt q; sciat, quam graui animo ferrem gratiam eius mihi collectã cuiusuis rei spe vel hominis fauore effundere & dimittere, à te per omnia sanctioris nostræ necessitudinis vincula quæso, vt si aliquid de eius animo erga me extra meam manifestam culpam detrahatur, id tui de me iudicij testimonio in integrum mihi restituatur. Tantum enim apud eum opinionis tuæ testimoniũ habiturũ est, vt non dubitem, quin nouus quidem ac singularis gratiæ cumulus ad priorem eius voluntatem vel leui tua cõmendatione mihi accessurus sit. Id quod si feceris, nec mihi vitæq; meæ rationibus gratius & commodius, nec tibi veteriq; mori & perpetuæ consuetudini tuæ propius & coniunctius quicquam excogitare potes. Cum hoc facies (vides quantum mihi de tua bonitate polliceor) etiam adhuc aliud mihi rogandus es vt facias: nempè vt cum Galfrido Læo, vel qui familiæ Reuer. patris procurationi præsit agas, vt eam pecuniam, quam mihi Reuerendissimus pater quotannis ad studia literarum sustentanda suppeditat, per te mihi mittat. Summa est. 40. Solid. viginti enim ad festum Michaëlis preteritum debebantur, & tantũ hoc tempore recepturus sum. Ita enim pecuniam soluendam esse constituit ipse D. Eboracensis. At verò si hoc annuum stipendium in aliquam præbendam, quam vocãt,

vocãt, vel infimi pretij et æstimationis (licet maximum quiddam ad retinendum vnà cum Collegio mea lectio græca mihi permittat) opera tua & eius munificentia commutaretur, nec tibi ad faciendum mea cauſſa, maius, nec illi ad tribuendum tua petitione facilius, nec mihi, quod vel à te requiram, vel ab eo ſperem optabilius poſſit inueniri. Et hæc hactenus. Nunc verò, ornatiſſime vir, ſi tu me interrogares (vtinam tam tibi non eſſet moleſtum, quam mihi eſt periucundum tecum literis colloqui) quam mihi viuendi rationem & ſtudiorum meorum exitum propoſuerim, ad quem potiſſimum omnes curæ & cogitationes meæ ſunt euigilaturæ, ingenuè reſponderem, verbi dei cognitionem, Platonis. Ariſt. Cicer. lectione, quaſi miniſtra & ancilla comitatam, & eum finem mihi eſſe propoſitum, ad quem reliquum vitæ meæ curſum dei voluntate intendam atq; dirigam. Verum ſi optio mihi daretur, et facultas à D. Ebor. concederetur, & fortunarũ noſtrarũ tenuitas pateretur, nihil prius optarẽ, quã vt aliquẽ præclarum virũ, qui à Regia maieſt. ad exteras nationes legaretur, aliquot annos comitarer. Nã vt confido, me poſſe in huiuſmodi munere non ineptiſſimè verſari, ſiue πρὸς τ῵ συμφιλολογ῍ειν, ſiuè cum res exigeret, vt literæ domum mitterentur, cum vir ille magnitudine negotiorum diſtraheretur, ad illum laborem aliqua ex parte minuendum, ita planè exiſtimo ta-

lem

lem viuendi ad tempus rationem, priori meo proposito nequaquam aduersari. Tu fortassis hanc cogitationem vanam & inanem esse, & quasi quoddã adolescentiæ meæ somnium iudicabis, sed vt vt est, cum hoc consilium meum cum labore & periculo coniunctum sit, quæ duæ res vitiorum omnium exterminatrices esse solent, cumq; nihil longius vnquã in optatis meis habui, nisi vehementèr tibi displiceat, vehementèr te rogo, vt huius voti, cum opportunitas id efficiendi tibi dabitur, me quod potes compotem facias. Audiui quod post resciui, vltimo anno operam meam ad librum quem R. M. obtulisti transcribendum pergratam esse potuisse. Doleo profectò non tam eam mihi occasionem tibi gratum faciendi ita malè cecidisse, quam te cogitare aliquod meum officium tibi esse ad requirendum cõmodum, quod idẽ ad præstandũ tibi, non sit mihi periucundũ. Quamobrẽ si vis vt intelligã me à te amari, quũ aliquod opus tuũ qp nõ nimis longũ erit, operâ meã postulabit, tantùm, quantũ cupis de me tibi pollicere. Nã si quãta est in me id faciendi voluntas, tãta, idẽ efficiẽdi in me esset facultas, haud profectò quẽquã, qui illud munus vel alacriùs susciperet, vel ornatiùs expoliret, inuenires. Nec est qp lubentiùs facerẽ, quã vt aliquot dies apud te ponerẽ, quæ res nõ tãtũ tibi vsus & oportunitatis ad vllã cõmoditatẽ, quãtũ mihi fructus et iucũditatis ad veteris cõsuetudinis nostræ renouationẽ asportaret. Vides quã molesta epistola literas tuas compensa-

ni.

ui. Si scirem tibi illam non nimis displicere, sæpiùs ad te scriberem. Gratissimum mihi faceres si de hijs rebus tribus verbis vel per Christophorsonum nostrum, vel per quemcunq; vis, scriberes. Nam nihil mihi literarum tuarum sermone iucundius. Vale.

IOANNI CHECO.

S. P. in Christo Iesu ornatissime Chece. Proxima hebdomada ad te per Wilsonum aut Ioann. Christophorsonum scripsissem, si non eodem tempore ad D. Eboracensem, D. Mountioium, & Ioannem Redmannum, qui ad me priùs, vt Domi. Mountioio seruirem scripserat, literas dedissem. Nosti me aliquando tecum de itinere communicasse, quod Londinũ ante Pascha facerem. Quod facere nullo modo possum absq; eo libro, quem è graco Chrisost. cõuertẽdũ in manus sumpsi. Te ergo rogo per amicitiam nostrã vt librũ gracũ quã celerrimè remittas vel per Christoph. vel per aliũ, qui breui sit reuersurus. Hæc scribit ad te orna. Chece, Aschamus tuus, lachrimis & gemitibus cõfectissimus, qui paulò antequam has literas scripsi, patrem meum virum prudentissimum è terris ad Christum commigrasse, longè certior quàm infirmitas mea cupit, factus sum. Et cum hoc solùm ad maximum dolorem acerbissimum esset huic tamen accedit

tedit alter longè grauiss. cumulus: nam chariss. matris meæ salutem (quantum ad hanc vitam pertinet) omnes amici mei in desperatissimis habent. O durũ fatum, quod primum fratrem mihi talem abstulit, qualem non familia nostra, sed vix vnquam Anglia tulit: Et nunc simul ambos parentes meos, ne non satis calamitate & vndis lachrymarum obruar. Quam hoc acerbum sit, tu ipse intelligis, mihi præsertim homini, vt scis, animo etiam in leuioribus rebus, valdè fracto & humili: Quid grauius, quid tristius, quàm vtroq; parente simul orbari? O me infœlicem, qui tuo nunc sermone & colloquio, solatio mihi desideratissimo priuor. Vtinam adesses mi Chece, vt lachrymas meas apud te effunderem, vt gemitus & suspiria mea, in prudentiss. et suauiss. consilio tuo deponerẽ. Verũ ita nõ conficior dolore, vt mei ipsius qui sim, & dei bonitatis erga illos quanta fuerat, & ad quam decursam & exactam ætatem eos perduxerat, obliuiscar. Noui enim hanc esse viam vniuersæ carnis: noui etiam quod me vnicè consolatur, huius vitæ exitum melioris vitæ ingressionem esse, & hæc spes mea posita est in sinu meo. Meministi (vt opinor) mi Chece, me literas à patre meo paulo ante Christi natalem diem (& eas heu extremas excepi) accepisse, quibus me monuit pater, & quasi quodam benedictionis sacramento me obstrinxit, vt (quàm mox relicta Cantabrigia) ad aliquod honestè viuendi

uendi genus me conferrem, nos enim irritare in nos contentionibus nostris grauissimam iram & offensam dei. Quantum hæc res me tum commouebat, tibi ni fallor impartiebar. Ea nunc in animo meo ita renouata est, & nocte dieq; mihi ita in perpetuis cogitationibus meis versatur, vt nullũ dictum Esaiæ, Ioan. vel Pauli, vel fixius uibi possit inhærescere, vel maius pondus authoritatis apud me habere. An aliquid monitione patris, ad sequendũ grauius? πατρὸς παραφάσις ἀρίστη cecinit prudentiss. Grego. Naz. An aliquid vltima patris voluntate & extremo testamento ad religiosissimè conseruãdum sanctius? Nam has ego extremas literas, hanc eius extremam vocem excipiebam. An hoc mihi leuiter imperabat? An non eo tempore, quo anima eius iam breui tempore ad Christum euolatura, de Christo, & quæ ad Christum pertinebant philosophata est? Cum ego ergo tanto paternæ monitionis sacramento obstrictus sum, nihil priùs habeo, ornatissime Chece, quàm vt te in visceribus Ihèsu Christi rogem, vt quemadmodum tu semper cuius ego rei locupletissimus testis sum, ex quo primum vlla familiaritas inter nos interceßit, teipsum ad omnes res honestas persequendas, non ad vllas vel minimas contentiones suscitandas, ducem præbuisti, ita alijs omnibus vel hijs qui in te iniquissimis fuerint animis, ad trãquillitatẽ inter nos omnes cõstituendã, te authorem principem præbeas. Nam

quem-

quemadmodum illud erat ad æquitatis tuæ laudem, præclarissimum, ita hoc erit & ad prudentiæ tuæ commendationẽ, & omnium nostrorum vtilitatem perpetuum & immortale monumentum. Et quamuis Ethnici quidam honestum bellum inhonestæ paci præferant, licet neq; id Ciceroni placeat, tamen vereor vt possint nobis Christianis, nobis (inquã) quos idem literarum, virtutis, et honestatis studiũ, in vnum domiciliũ concluſit, quos arctior quædã necessitudo cõiunxit, quos tanta literarũ & dei voluntatis cognitio instruxit, satis esse iustæ causſæ, vt sic nonnunquam excandescere, sic semper in diuersa studia distrahi, vllo modo liceat. Et hic puto singulis nobis vsurpãdũ illũ psalmi versũ, nec declines domine cor meũ in verba malitiæ ad excusandas excusationes in peccatis. Si pax nobis & animorũ cõiũctio in integrũ restituta fuerit, tũ satis me reliquisse Cantabrigiã iuxta patris monitionẽ, hoc est, è tanta dissentionis cõfusione liberatũ esse putabo. Sin minus, quod omen obruat Deus, suauissimæ familiaritati tuæ totum me dedam, & omnibus reipsa placere, nemini vel verbo displicere conabor. Si neq; hoc benè succeſserit, ab Academia, quam primum potuero, discedam. Has literas sic miseras, vt vides, & ferè flentes, & ab omni sensu præterquam doloris vacuas ingemiscens admodum cogitatio mea vix inter lachrymas meas mihi expreſsit. Nihil sermone literarum tua-

rum

rum ad ſolatium & doloris leuationem poteſt eſſe exoptatius. Saluta quæſo officioſiſſimè Henr. Cumberſ. noſtrum. Ieſus Chriſtus. &c.

GEORGIO DAIO CICESTRENſis Eccleſiæ præſuli digniſs.

CVM tu hijs proximis diebus, ornatiſſime præſul, Cantabrigiam veniſſes, et congratulatione omnium, conſalutatione plurimorũ, quibus tecũ neceſſitudo vlla aut notitia interceſſit, exceptus fuiſſes, vix dici poteſt, quãto nos et conſalutandi deſiderio, & animi noſtro ac voluntatis erga D. tuam declarandi ſtudio exarſimus. Quod eò lubentiùs fecimus, quoniam multum diuque pertimuimus, ne aliqua animi tui facta eſſet offenſa illorum temporum iniquitate, quibus nos tum ſiuè conſilio propter imperitiam, ſiuè iudicio propter ætatem, temerè noſmetipſos dedebamus. Fuit tamen quod me ſemper vnicè conſolabatur, cum ego nunquam exiſtimarem tantum adoleſcentiæ meæ temeritatem ad offendendum, quantum prudentiæ tuæ moderationem & beneuolentiæ erga me vetuſtatem ad ignoſcendum valere potuiſſe. Neq; profectò nunc committerem, opt. præſul, vt horum temporum recordatione cicatricem imprudenti facto meo iampridem obductam refricarem, niſi totam hanc culpam adoleſcentiæ meæ feruori eſſe tributam

butam, omnemq; eius memoriam sempiterna quadam obliuione deletam ac penitùs extinctam esse putarem. Itaq; cum hanc meam cogitationem tibi hoc tempore significare studerem, & quod munusculũ de more tibi esset offerendum circumspicerem, ego Isocratis mei sententiam libenter secutus, nõ ex his rebus, quarum tu abundares copia, ego laborarem inopia, mihi aliquid selegi, sed tale quiddam, quod cum esset mihi ad tribuendam aptissimum, et tibi etiam ad recipiendum non omninò esset inucundum. Hunc ergo Psalmũ iam ferè ante annum, cum Turca Hungariæ immineret, ad studiosorum nostrorum rationem in modos senarios illigatum, eo quo soles vultu accipias, quo nihil mihi gratius aut optabilius possit euenire: Deus D. tuam diutissimè seruet incolumem.

REVERENDISS. IN CHRIsto patri, ac D. D. Thome Cantuariensi Archiepiscopo, literarum patrono maximo.

NEc tibi nouum literas ab obscuris & ignotis hominibus accipere, nec homini mei loci insolens & inauditum esse potest, ad tantum virum libenter velle scribere, ornatissime præsul. Nã dum in te tantum emineat bonitatis et eluceat ad quemuis prouocandum, & nobis, qui nosmetipsi literarũ studys dederimus tot monumenta suppetant ad excitandum, dum alter rerum inopia vrgeatur, alter

ſtudio ſeſe venditandi efferatur, ſinguli ſingulis, & vna aliqua certè cauſſa ferè omnes vel neceſſariò compulſi, vel ſponte ſua adducti, ad id faciendum fuerint, literas profectò nec tibi accipiendi occaſio, nec nobis ſcribendi opportunitas vnquam deeſſe poteſt. Nouum ergo non tibi vſu recipiendi, ſed nouum fortaſſè more ſcribendi, nouus homo à te poſtulo (eruditiſſime præſul) quod veteri tamen, non nouo aliquo modo vt accipias, omnem veterem humanitatem tuam vehementer rogo. Rogo autem non opes tuas, aut quicquid illius generis ſit, ſed opem tantum tuam, et aliquam gratiæ & authoritatis tuæ partem, quæ & tibi erit ad tribuendum facilis atque prompta, & eadẽ mihi ad capiendum optata admodum erit et iucunda. Verum ſi quis ſim, & quid petam, ſcire aues, is ſum profectò, quem fortuna tenuem & obſcurum, ſedes Cantabrigienſem, inſtitutum vitæ perpetuum literarum cultorem, natura imbecillum, valetudo Melancholicum reddit. Sed quorſum hæc pertinent, dicis? vt ſcias, cum dei inprimis prouiſio, amicorum aliquid cura, nonnihil mea me voluntas, omnem vt ætatem meam in literarum ſtudio contererem, commouiſſet, atque in ipſam ſtudiorum viam non infœliciter ingreſſus fuiſſẽ, ecce tibi partim otioſum hoc literarum ſtudium & vitæ inſtitutum quod ſequor, partim ſitus loci & cœli intemperies, in qua viuo, partim imbecillitas naturæ & febris quar-

tana

tanæ vis, qua non paucos menſes grauiſſimè iactabar, ita omnes ſalutis meæ & ſalubrioris ſanitatis rationes vel vrgent hæc ſingula, vel opprimunt vniuerſa, vt eum curſum, quem in literarũ ſtudio conficere inſtituerim, nec conſtanter ad laudem, nec diligenter ad vſum diù tenere potuero. Ita q3, cum nec meæ me fortunæ ſinant, hoc ſolum, ſedis mutatione vertere, nec mea voluntas & animi inductio geſtiant vitæ inſtitutum relinquere, nec curatio vlla poſſit naturæ imbecillitatem corrigere, nec tempus adhuc valuit amiſſas vires reſtituere, vel colluuiem illam fœcemque Melancholiæ & relliquias quartanæ febris eiycere: & cum me contrà ab optimo remedio victusque ratione excludunt, partìm conſtitutiones humanæ, in quas impetum facere nefas eſſe duco, partìm ſuperſtitioſe aliquot hominum conſcientiæ, quarum nullam ducere rationem iniquum eſſe ſcio, cum inquã, fortunarum angustia, loci intemperies, ſtudiorum rationes, naturæ imbecillitas, Melancholiæ vis, lex dura, hominum ſiuè imperitia, ſiuè ſuperſpitio, graui impetu in ſalutem corporis facto, immenſum in modum curſum ſtudiorũ meorũ impediũt: Rogo D. tuã per hanc Academiæ ſedẽ, quã incolo, per vitæ ſtudiorumq3 rationẽ, quam ſequor, per naturæ valetudinisq3 imbecillitatem, qua grauiter implicatus premor, vt ego authoritate tua non amplius tenear ea traditione, qua certus ciborum

delectus certis temporibus præcipitur. Quã meam petitionem, nec curacarnis ad concupiſcentiam finxit, nec licentia vlla ad inſolentiam ſubornauit, ſed ſalutis meæ ratio tantum ad expeditiorem ſtudiorum meorũ progreſſum excogitauit. Cuius ſi compos fuero, vulgi nec in offenſam, nec in ſermonẽ efferendo, ſed tacitè, conſideratè, quietè, abſtinenter cum gratiarum actione vſurpabo. Qui nemini, niſi deſperato morbo laboranti, hanc libertatẽ concedunt, perinde faciunt, ac hij homines ſolent, qui nunquam ades ſuas, niſi vetuſtate ruinoſas & iamiam collapſuras reparant: frugi patresfamilias aliter faciunt, aliter periti medici, qui non ſerò medicinam parant, at principijs ſemper obſtare ſolent. Itaq; qui nunquam niſi, deſperata ſalute, huius diuini beneficij vſum hominibus impartiunt, & imperiti ſunt, quid prudens in omnibus rebuſpub. proniſio facit, & nimis inſolenter abutentes ſunt diuinitùs nobis dato bono, quo tempore vſus eius aut nullus, aut exiguus eſſe poteſt, cum tamen huiuſmodi bonum, bonum non eſt, quia externum eſt, niſi ex ea parte tantum, quatenùs vſus aliquis eius conſequatur. Cibo ergo non ad deſperatos morbos inutiliter abuti, ſed ad ſalutem vitæ noſtræ retinendam accommodare debemus, iubente ipſo Paulo, vbi ait, διὸ παρακαλῶ ὑμᾶς προσλαβεῖν τροφῆς τοῦτο γὰρ πρὸς τῶν ὑμετέραν σωτηρίαν ὑπάρχει, Sed hanc cauſſam vrgere, nec loci opportunitas,

nec

nec epistolæ modus, nec temporum tuorum ratio, nec rei vlla obscuritas requirit, eruditissime præsul: vnum hoc tamen tacitus prætereire nullo modo possum, quod Herodotus, in Euterpe, de sacerdotibus Ægiptijs memoriæ prodidit. Hi homines (cum ab illis tanquam ab ipsis fontibus omnes artes omniaque disciplinarum genera profluxerunt, quod Homerus, Pythagoras, & Plato tres viri omnis doctrinæ & ingenij principes, eo nomine Ægipto peragrata intellexerunt) in studio literarum semper versati, & in naturæ virtutisque contemplatione omnem & mentis cogitationem & ætatis cursum conterentes, ab omni piscium esu, religione quadam obstricti perpetnò abstinebant, ob hanc caussam solam, sine omni controuersia, ne ignea vis ingenij atque præstantia vllo frigido succo, quem esus piscium ingeneraret, extingueretur. Et hic iniquè comparatum est, ornatissime præsul, vt cum tot superstitionum genera ab Ægiptijs (quod facilè probari potest) primum ad Græcos, deinde ad Romanos redunderunt, post in nostra tempora per sentinam illam papisticam deriuata sunt, vnum istud præclarum sapientissimorum virorum consilium ac remedium ad doctrinam amplificandam susceptum, sic esset, vel ab indoctis propter imperitiam, vel ab imbecillis propter superstitionẽ, cũ magno magnorũ ingeniorum incõmodo, nobis interceptũ. Itaq; cum

nemo meliùs quàm dominatio tua intelligat, vndè hæc consuetudo orta sit, à quibus alta atque fota sit, per quos ad nos deducta sit, & per quos potissimùm ad nos pertineat, & cum omnis sit esus piscium, vernis temporibus ineptus, vliginosis locis inutilis, studiorum nostrorum rationibus insalubris, valetudini Melancholiæ pestiferus, & stomacho meo semper odiosus, precor te per literas ipsas, quibus omnia tribuere soles, ornatissime præsul, vt quemadmodum ego in possessionẽ huius libertatis irruere nunquam instituerim, ita per tuam authoritatem, liceat mihi quietè, in eam immigrare. Quam si integram recuperare, & in ea sedem ac domicilium collocare non permittis at saltem vel pedem ponere, & in ea, si non domum ad habitationem, certè diuersoriũ aliquod ad cõmorationem, condonare mihi velis. Nummũ quo redimam istud mihi, nullũ habeo, præter vnicũ illũ exiguũ, quẽ concredidit mihi cælestis ille paterfamilias, quẽ profectò integrum, vt aliqua veteris libertatis possessio redhibeatur, velè græcis latinè vertẽdo, vel publicè in Academia, vel priuatim in hoc Collegio, siuè græcum, siuè latinum, pro tenui mea facultate prælegendo, ad arbitrium nutũq; D. tua erogabo. De hac re aliquid àte vel hac lata conditione, in summa ista gratia & authoritate tua me impetraturũ spero, cum ego certus sum, quod quantum apud alios magna pecunia vis extorquendo possit exprimere, tantũ apud D. tuam ipsum

ipſum literarum nomen exorando ſoleat obtinere: et ipſe etiam ſcis huiuſmodi libertatem aquiùs literarum ſtudioſis, ad ſalutem ſuã retinendam, dari, quàm vllã licentiam, in neſcio quos homines, ad libidinẽ ſuam explendam conferri debere. Rem omnem cognoſcis, cui tantum tribues quantum vis, tantum, ſcio, voles, quantum honeſta petitio ab aquiſſima authoritate ſperare, & literarum cultor ab earundem vero antiſtite & ſummo patrono expectare debet. Et quia longo ſermone literarum mearum iampridem ſcio me nimis inſolenter humanitate tua abuſum eſſe, & omnes verecundiæ fines tranſiiſſe, libet profectò nunc ipſius Cicer. conſilio vti, & benè nauiterq; impudentem eſſe. Si cupias igitur ſcire, quàm floreat Academia, quis fructus literarum apud nos ſit, meam ſententiam ſic paucis explicabo. Ad ſacrarum literarum cognitionem viam affectant plurimi, ad eam tamen diuerſi homines diuerſa voluntatũ ſtudiorũq; ratione delectati aliũ atq; aliũ aditum ſibi patefaciunt. Quidam & hi ſanè multi, inſano tamen iudicio immenſum quantum Pigio tribuunt, & in illa controuerſia de peccato originali ac prædeſtinatione dei eius veſtigijs inſiſtentes, præcipites in errorem ferri malunt, quàm cum D. Auguſtino rectam viam perſequi, qui & ingenij eruditionisque præſtantia ſuperiore, & induſtria opportunitateque id pleniſſimè illuſtrandi

maiore, reliquos omnes qui ætate aut antegressi aut subsecuti sunt, superauit. Alij ad quotidianam verbi dei lectionem, Augustini inprimis sentẽtiã, et eam quam possunt maximam linguarum cognitionem, quasi subsidio comparant. Linguæ passim ab ijs discuntur, qui cum discendi, tum intelligendi magistri optimi habiti sunt, vt nec ratio propter infantiam nimium obmutescere, nec oratio propter imprudentiam loquaciter insolescere queat. Ad hanc rem Platonem & Aristo. (ex quorum fontibus inter Græcos, loquens illa prudentia optimè hauriri potest) adhibemus. Ad quos è Latinorum turba solum ferè Ciceronem adiungimus. Herodotus, Thucidides, & Xenophon, tria temporum, veritatis, et græcæ eloquentiæ lumina, magnum splendorem cæteris studijs nostris apportant. Homerus, Sophocles & Euripides elegantis omnis doctaque poeseως, hic fons, illi duo flumina, affluentiùs nunc ad cæterorum studiorum nostrorum irrigationes redundant, quàm his proximis superioribus annis Terentius ac Virgilius. Et in hanc optimam studendi viam potissimum Ioan. Checi vel ope ac præsidio adiuti, vel consilio & exemplo excitati plurimi sese dediderunt. Cuius à nobis digressum, per quem in tam facilem paratumque cursum producti fuerimus, eo faciliùs ferimus, quò certiùs cognoscimus hanc nostram incommoditatem cum vniuersæ reipub. commodo ac salute coniunctam &

impli-

implicatam eſſe. Hinc tamen facilè, quàm vera illa Platonis ſententia ſit, intelligi poteſt, nempè plurimum reip. intereſſe, vt vnus aliquis exiſtat ſemper præſtans excellensq; vir, ad cuius virtutis imitationem, cæteri voluntate, induſtria, ſtudio, & ſpe erecti, totos ſeſe effingant & accommodent. Iſtis ſtudiorum noſtrorum rationibus hoc modo ſatis in præclaro curſu expeditis, duo inferuntur grauiſſima impedimenta. Alterum, quod neſcio, quo fato vel potiùs quorum facto effectum ſit, vt pauci admodum maiores natu viri in Academia commorentur, quorum exemplo ſtudia literarum excitari, authoritate mores adoleſcentium fingi atq; formari rectiſſimè potuiſſent. Alterum, quod illi ferè omnes, qui huc Cantabrigiam cõfluunt, pueri ſunt, diuitumq; filij, & hij etiam qui nunquam inducunt animũ ſuum vt abundanti aliqua perfectaq; eruditione perpoliãtur: ſed vt ad alia reipu. munera obeunda, leui aliqua & inchoata cognitione paratiores efficiantur. Et hic ſingularis quædam iniuria bifariam Academiæ intentata eſt: vel quia hoc modo omnis expletæ abſolutæq; doctrinæ ſpes longè ante meſſem in ipſa quaſi herbeſcenti viriditate præciditur: vel quia omnis pauperum inopumque expectatio, quorum ætates omnes in literarum ſtudio conteruntur, ab hijs fucis eorum ſedes occupationibus excluſa illuſaq; præripitur. Ingeniũ enim, doctrina, inopia, iudicium, nil quicquam domi valent

lent vbi gratia, fauor, magnatum litera, & alia persimiles extraordinaria illegitimaque rationes vim foris adferunt. Hinc quoq; illud accedit incommodum, quòd quidam prudentes viri nimis agrè ferunt partem aliquam Regiæ pecuniæ in Collegiorum socios impartiri, quasi illi non maximè indigeant, aut quasi vlla spes perfectæ eruditionis in vllis alijs residere possit, quàm in hijs, qui in perpetuo literarum studio, perpetuum vitæ suæ tabernaculum collocârunt. De hac re longiorem sermonem habere potuerim, quàm epistolæ modus postulat: At hæc breuiter attingere volui, vt studia nostra nec cum progrediuntur, gaudio tuo ad congratulationem, nec cum impediuntur, consilio tuo, ad opitulationem, carere vllo modo possint. Quoniam tu is es, qui literis progredientibus plurimum gaudere soles, propter singularem tuam erga illas voluntatem, & eisdem laborantibus vnicè mederi potes, propter summam tuam authoritatem. Vale. Literarum decus & ornamentum.

ORNATISSIMO VIRO D. Poneto.

S. P. ornatissime Ponete. Literas scripsi ad Reuerendissimũ patrem Cantuariensem, quas si tu ope tua & gratia tua, qua plurimum apud illum vales,

vales, adiuturus sis, & mihi rem gratissimam, & amicitia nostra dignissimam facies. Opem eius non opes vllas peto, & eam etiam, quae non foris molestiam adfert (non enim vt literas scribat, non vt quicquã à quoquã meo nomine impetret, requiro) sed quae tota in eius potestate sita est, quaq; illi adtribuendum expedita, & mihi ad accipiendum, necessaria, & tibi ad iuuandum ope tua admodum honesta erit. Peto vt eius authoritate, non amplius illaqueer ea traditione, qua certus ciborum delectus certis temporibus interdicitur. Haec vna res omnes vitae studiorumq; meorum rationes vehementèr impedit. Vt hoc à Reuerendissimo patre postularem, commouebat loci situs, qui frigidus & vliginosus est, vitae institutum quod, otiosum est, natura corporis, quae imbecilla est, valetudo, quae melancholica est, propter reliquias quartanae febris, à quibus dum integrè liberari nequeo: & stomachus etiam meus qui à nulla re perindè ac ab esu piscium semper abhorruit. Non abs re hoc iam petere videor, dum adhuc in aliquo consistant statu vires corporis mei, & antequam morbo nimium inclinentur. Nam nunquam frugi visi sunt mihi illi patresfamilias, qui nequaquam aedes suas nisi ruinosas & collapsuras reparare solent. Qui sic faciunt, rem

nun-

nunquam faciunt. Hanc rem apud reuerendissimum patrem non vrgeo, vel quia non opus est, vel quia id te facturũ, si res ita tulerit, spero. Quamobrem si ope tua & illius authoritate hoc mihi concedatur, nec tibi ad faciendũ mea causa maius, nec illi ad tribuendum tua petitione facilius, nec mihi certè hoc tempore, quod vel à te requiram, vel ab eo expectem optabilius accidere potest. Certiorem me quaeso facias literis tuis, quid Reue. pater de petitione & literis meis sentiat. Nihil gratiùs facies. Nihil enim sermone literarũ tuarum iucundius esse potest. Literis tuis me tibi deuincies vt sapissimè scribam ad te, modò hoc non molestum tibi fuerit. Gregorium Nyssenũ graecum, si habes, doctissime Ponete, ad tempus mutuò libentissimè sumerẽ: Sin tu non habes, rogo te per vetustatem amicitiæ nostræ, vt illum à Reuerendissimo patre ad aliquot menses mihi impetres. Quod si facies, quam gratam rem facies, proximis literis meis declarabo. Vale in Christo ornatissime Ponete.

REVERENDISSIMO IN CHRIsto patri ac D.D.Th. Archiepiscopo Cantuariensi.

LIteras meas, ad eum modum, quem mihi retulit Iacobus Bingamus, à te fuisse acceptas, ornatissime præsul, singularis cuiusdam humanitatis tuæ illustre fuit & expressum signum: meam autem

tem de ciborum delectu petitionem tam prudenti facilitate à te esse concessam, eximiæ bonitatis tuæ in tuenda studiorum salutis incolumitate syncerissimum est testimonium. Sed tenuitatem fortunarum mearum, tanto tuo sumptu, in ea, pro Regio Sigillo, solutione esse alleuatam, perpetuum apud me semper diuinæ libertatis tuæ repositum erit monumentum. Cum ergo pro singulari tua in literis meis accipiendis humanitate, pro eximia tua in concedenda petitione mea bonitate, pro ampla tua in rerum mearum angustiæ leuanda libertate, gratias quas agerem tibi, vulgares tantum habeam & tritas, quas referrem tibi aut nullas aut perexiguas, et tamen pro tanto beneficio debeam tibi longè maximas: Video sanè eam tantum mihi remunerandi tibi rationem reliquam esse, quæ tamen ipsa (vti spero), & meæ facultati erit ad perficiendum aptissima, & D. tuæ voluntati ad accipiendum gratissima, nimirùm, vt literarum studium assidua persequar diligentia, singulare hoc beneficium tuum perpetua vsurpem memoria, facultate ista à te mihi concessa considerata semper perfruar prudentia. De sigillo licentiæ meæ, quod nec ipse scripserim, nec ad Dom. tuam accesserim, caussa fuit, quia in eis locis ex eo tempore semper commoratus es, quo nullus certus tabellarius proficiscebatur, cui vel rectè literæ meæ, vel tutò sigillum illud committi potuerat. Nunc rogandus es, per humanitatem tuam

am vt illud per Ponetum nostrum Dom. Tailero præfecto nostri Collegij concedatur. Breuitèr et indiligentèr nunc scribo, ornatiß. præsul, quia valetudo mea hos duos ferè menses ardentissima febri afflicta accuratiores scribere non permittit. Posteà deo volente, diligentiùs. Ihesus Christus. &c.

CLARISSIMO VIRO D. THOme Smitho, pro Academia

SI tu is es, clarissime Smithe, in quem Academia hæc Cantabrigiensis vniuersas vires suas, vniuersa pietatis iura exercuerit, si tibi vni omnia doctrinæ suæ genera, omnia reipub. suæ ornamenta libentissimè contulerit, si fructum gloriæ suæ in te vno iactauerit, si spem salutis suæ in te potißimum reposuerit: age ergò & mente ac cogitatione tua complectere quid tu vicissim illi debes, quid illa, quid literæ, quid resp. quid deus ipse pro tantis pietatis officijs, quibus sic dignitas tua efflorescit, iustißimè requirit. Academia nihil debet tibi, imo omnia sua in te transfundit: et propterea à te non simpliciter petit beneficium, sed meritò repetit officium. Nec vnam aliquam caussam tibi proponit, sed sua omnia & seipsam tibi committit, nec sua necesse habet aperire tibi consilia, quorum recessus & diuerticula nosti vniuersa. Age igitur quod scis, & velis quod potes, & perfice quod debes, sic li-

literis, Academiæ, reipub. & religioni, sic Christo & principi rem debitam & expectatam efficies. Iheſus de diutiſſimè ſeruet incolumem.

ORNATISSIMO VIRO D. IOanni Checo, pro Academia.

EX vniuerſo illo numero clariſſimorum virorum, clariſſime Chece, qui ex hac Academia in rempublicam vnquam prodierunt, tu vnus es, quem ſemper hæc Academia præ vniuerſis aliis, & præſentem complexa eſt, & abſentem admirata eſt. Quam tu viciſſim plus quàm vniuerſi alij & præſens ornaueras, & abſens iuuas: præſens enim ea præcepta doctrinæ ad omnem inſtitutionem tradidiſti, & ea exempla ingenij ad omnem imitationem propoſuiſti, quæ cum omnes ſequuti ſunt ad ſummã vtilitatẽ, nemo aſſequutus eſt ad ſummam perfectionem. Nemo profectò inter nos omnes eſt, vel tam ignarus qui neſciat, vel tam inuidioſus qui neget, hos fœliciſſimos ſtudiorum noſtrorum fontes, quos multi magna induſtria, ſtudio, & ſpe attigerunt, ex tui vnius ingenij laude, præſidio, exemplo, & conſilio effluxiſſe. Et iſtis humanitatis tuæ, ingenij, & doctrinæ monumentis conſecrata eſt perpetua recordatio memoriæ tuæ in omnium noſtrorum animis. Abſens autem maiorem opem certiusque præſidium ad dignitatem Academiæ perpetuò tuendam aggre-

aggregasti, quàm aut reliqui amici cogitare, aut nos ipsi expectare vnquã potuissemus. Nam dum rex institutus præcepto tuo, sic præest eruditioni, cõsilio tuo, quid reliqui aut velint, aut debeant tribuere Academiæ nostræ non ignoramus. Hanc spẽ nostrã Et hanc disciplinã ex Platone tuo ad pessimum regem Dionysium exhausimus, fructũ tamẽ et vsum eius nuper ope tua in optimo principe nostro Eduardo experti sumus. Itaq; cum tot mutua officia, tam pia propinquitates et vincula inter te & Academiam intercedunt, vt repetẽdo memoriã ab ipsis infantiæ tuæ incunabulis ad hanc dignitatis laudẽ, in qua nunc versaris, nullum in te reperiri possit vel naturæ beneficium, vel industriæ fructus, vel ingenij laus, vel fortunæ præsidium, vel dignitatis ornamentum, cuius non sit Academia nostra vel adiutrix ad vsum tuũ, vel particeps ad gloriam suam. Non dubitamus quin Academia hunc fructum ornamẽtorum suorum in te collatorum abs te sperare & repetere possit, vt nulla posthac facultas dignitatis tuæ esse queat, quæ non in Academiæ dignitate cõseruanda omnes vires suas exercere velit. Non vnam sed caussas nostras vniuersas tibi commendamus, in quibus tantum te elaboraturum speramus, quantum vel tu nobis tribuere, vel nos à te expectare debemus. D. Iesus. &c.

FINIS.

DISERTISSIMI VIRI ROG. ASCHAMI, ANGLI, REGIAE MAIESTATI A LATINIS EPISTOLIS.

familiarium Epistolarum. Lib. 3.

CONIVNCTISSIMO AMICO

Eduardo Raueno suo.

S. P. in Christo Iesu, charissime Eduarde Rauene. Quanquã Ioan. Dæus noster instar multarum literarum esse potest, tamen cum sciam quam charæ tibi nostræ literæ sunt, nolui committere vt tam idoneus nũcius sine meis ad te literis Cantabrigiã proficisceretur. Suauitates itineris mei, quod alioqui iucundissimũ erit, nõnulla acerbitate, illa, quam feci Cantabrigiæ, iactura permiscuit. Nec tantùm vexat me fortunæ inuidia, quantùm etiam nunc pungit Amici quidem, sed non eo modo, quo ego soleo, & tu facis, mi Rauene, amantis nimis supina incuria. Saluta tamen Baruicum & Baruicum meum, quem amo ex animo, & quem puto nonnihil commoueri, hac mearum rerum angustia, in his potissimùm meis temporibus. &c. Nisi Baruicus scripserit ad me sæpiùs, verebor eius à me alienum esse animum. Vtor bono & valdè bono domino, et opt. Domina: proxima Veneris, deo volente, Tamesin concessuri sumus. Literas vestras ad me perferẽdas curabit Steph. Halesius, qui

duxit sororem Morysini: domus eius Londini in eo foro est, quod Stokes vocitatur. Guilielmus meus Irlandus nouit vbi habitat. Scribatis sæpissimè, longissimè, quod ego etiam facturus sum. Saluta diligenter M. Bucerum patrem & præceptorem meum colendissimum. Dic illi me fideliter egisse caussam Ioannis Sleidani cum Domino Morysino, quem facilè video plurimum fauere Sleidano, & illius scribendi instituto: Sed Bruno ille, nescio quomodo, multas dubitationes multis bonis viris iniecit. Audiuimus Cæsarem in animo habere restituere in pristinam dignitatem Ducem Saxoniæ. Cum aliquid certi, etiam in itinere, ad manus meas peruenerit, id accuratè ad Dominum Bucerum scribam. Vale charissime. Saluta vniuersum cætũ nostrũ. Ioan. Barnes et vxorem. &c. Optimam matrem tuam & lectissimam sororem. Ex ædibus Guil. Elandi, Londini, 17. Septemb.

EIDEM.

S. P in Christo Iesu, chariss. Rauene. Hoc vicessimo primo Septemb. in festo D. Matthæi hora vndecima antemeridiana è portu Belmi soluimus. Heri salutabam domi suæ summum amicum meum Ioannẽ Checum. Londini enim nunc valetudini seruit. A meridie ferè nos duo inter nos soli varijs sermonibus tempus traduximus vsque

ad horam nonam. Multas res ad religionem, ad Aulam, ad Rempublicam, ad Academiam pertinentes tractauimus. Statum & disciplinam Collegij Diui Ioannis mirificè approbauit, cuius crede mihi est studiosissimus. In eo sermone omnes nostros Pilkintonos, Leueros, Wilsonos, Elandos, &c. singulos nominatim commendaui: omnibus prodesse, nemini omnium nocere studui. Te venicè mi Eduarde, hoc est, suauitatem morum, ingenium, prudentiam, diligentiam, iudicium tuum, quo amicos soleo modo commendaui, & quodammodo eius fidei tradidi. Caussam tuam cum Lucasio illo vniuersam explicaui, & statim recepit se facilè te expediturum ab eo negotio. Audacter igitur nomine meo adeas hominem, & caussam tuam explica. &c. Ab Augusta, Patauiũ & Venetias expeditissima ratio est mittendi & literas & quasuis alias res. Seribam Deo volente, sæpiùs, quod spero vos etiam facturos. Grauesenda. 21. Septemb.

EIDEM.

S. P. in Christo Iesu, suauiss. Ed. Rauene. Patriæ meæ recordatio mihi chariss. quidem est, sed tuæ consuetudinis omni humanitate, beneuolẽtia, et officio pleniss. nescio quomodo mihi charior existit. Ab hoc iucundiss. itinere meo duas aut tres horas facilè

paterer me abesse, & in cubiculum meum domi Cantabrigiæ includi, vt in sinum tuum præsentibus charissimis meis Pilkintonis, Leueris, Ælandis, Wilsonis Beis. &c. Wasshintono & Wrighto omnes suauitates itineris mei infunderem. 21. Septembris peruenimus Grauesendam, fauente quidem Neptuno, sed subirata Iride. 22. lasso & breui equo, sed longo itinere & via lutosa Cantuariam peruenimus, ea nocte lautissimè accepit nos humanus & prudens vir Ioannes Halesius. Ego tantum discendo ab equo meo, & statim confero me in amplissimam Christi ecclesiam, perscrutor omnia vetera Monumenta, Epitaphia Henrici. 4. & Edwardi nobiliß. Principis filij Ed. 3. locum vbi occisus fuit Bekkettus, et omnes ferè abditos recessus &c. deinde bibliopolas adeo, tũ officinas Aurificũ, post intueor situm, muros vrbis, interea inter deambulandum diligenter aduerto mores & vniuersum habitum populi. Constitui enim, charissime Edu. quocunq; iuero cuiusuis ciuitatis inuisere, quantum facere possum, tẽpla, Monasteria, et in his vetustissima Monumenta, Bibliothecas, bibliopolas, aurifices, fora, muros, castella, portus. Et hæres nunc non breuibus literis sed longo sermone reseruandæ sunt. &c. 23. visimus Reuerendißimũ Cant. deducit ille nos ferè vsque Douerum. Castellum illic in altissimo & præruptißimo Promontorio situm est, quod ab vsque Gallia, ab vsque Flandria

prospici

prospici facillimè potest. Videtur imperiosè quidem non vniuerso mari solùm, sed ipsi Galliæ quoque minari. Cum sumus in medio freto, ipsa tellus Angliæ sublimior est, Galliæ multò humilior. Castellum Doueri refertißmum est monumentis longißimè vetustatis. 24. traiecimus fretum, reliquo Comitatu nostro grauißimè laborante ex mari, cum Dom. Morysina parum, ego solus cum quodam nobili Iuuene Thymlibæo Lincolnienßi, nihil acerbi passi sumus. 24. & .25. Caleti refecimus nos. Ego statim circumeo omnem circuitum oppidi, aduerto situm, vires, portus, viso Risebank & Newnambridge duo fortißima munimenta, et eminùs video, Arde, Ginnes, Hammes, & omnẽ situm sic illius Regionis, vt nunquam è memoria mea excidere possit .26. & si tu nunc vis, suauißime Eduarde, comitari me in Flandriam vsque Antuerpiam, inspice Chartam meam Galliæ, & perpetui mei comites eritis primùm Graueling. venimus, quod oppidum initium est Flandriæ, seperatum ab Anglico solo, Solùm fluuio, distat à Caleto. 9. miliaria, ea nocte mansimus in Dunkirk piscatorio quidem oppido, sed quod magnificis ædificijs conferri potest fèrè cum vlla vrbe in Anglia. Et illic sedulò à nobis perquisitum est num Domina Morysina fuerit nec nè D. M. quam aiebant se expectare. 27. Newportum venimus, quod non cedit Dunkirko, opportunitate

portus excellit. 28. Brugis amplißimam vrbem venimus tãdem, ſed decem miliaria tàm lutoſa via, Sili vocatur, vt ſuperet Sylueſtrem Cantiam. Si in hac vrbe liceret mihi diutiùs morari, mi Rauene, moleſtus eſſem tibi longo ſermone, lõgè ſuperat Londinum. 29. Calſum venimus obſcurum locum, de quo nihil ſcribam, quia tam malè illic accepti ſumus, nam in ocreis pernoctabam. &c. 30. Antuerpiam venimus, Dij boni, non Brabantiæ ſed totius mundi ditißimum Imperium. Splendida magnificaq; ſtructura ſic eminet, vt eo modo ſuperet reliquas omnes vrbes quas ego vidi, quemadmodum Aula D. Ioan. Theatrali more ornata, poſt Natalem ſeipſam ſuperat. Et hic nunc ſumus ſani quidem & læti. Deo ſint gratiæ. Antuerpia non recepit edictũ Cæſaris de immutatione religionis. In tota ferè Flãdria, tam pinguis & craſſus Papiſmus eſt, ne dicã puerilis, vt ſi is in Anglia, qui ei maximè fauere videtur, hic adeſſet, facilè reſpueret. Gipkinus meus oſtendit mihi indicem nouorum librorum, & illic Sturmium de Periodis, & Sturmium in Rhetoricam Ariſtotelis: libros non vidi, & quantum deſiderabam, tu conijcere potes. Audio vxorem Buceri in Anglia eſſe, puto illam habere literas ad me à Sturmio, recipe, ſerua, mitte ſi potes, ſed reſeruato exemplo. Scribam Reuerendißimo patri meo D. Bucero, quum ad manus meas aliquid peruenerit, quod interuenit illum

ſcire.

scire. Saluta eum officiosissimè & charissimum meum Pemberum, qui quotidiè versatur in memoria mea: Barnicum, Ioannẽ Scarlet, Familiam Barnes, omnes nostrates, cum omnes dico neminem excipio, sed de omnibus nominatim quanquam non scribo, cogito indies semperque cogitabo. Scribe quas literas recipis à me, & quo die, & à quo loco. Vale in Christo. Antuerpiæ in Brabant, primo Octobris.

EIDEM.

S.P. in Christo Iesu, charissime Eduar. Si scirem Th. Leuerũ meum apud vos esse, literas ad eum scriberem. Scribam enim ad vos, quoties vllus mihi oblatus fuerit tabellarius. Sed nullam οἰκονομίαν *expectate. Singula turbatè in literas meas infercia. Antuerpia non literis sed lõgo sermone describenda est, tot res dignissimæ occurrunt in eo oppido, quas fusissimè ad ignem Problemataríũ depromerẽ. Hoc primũ accipite. Edictũ Cæsaris de religione in inferiori Germania, iussu ipsius Cæsaris irritũ factũ est. 3. Octob. Autuerpia profecti sumus Macliniam vrbem quæ Londino vix comparari potest, Nordouicum longè superat: & hoc in loco mecum mirabar quomodo tantus numerus hominum, qui habitant frequentissimi in Brugis, Antuerpia, Gandano, Maclinia, & Bruxella, ali possit.*

Hæ quinq; vrbes, altera ab altera ad duodecimum lapidem sitæ sunt. Si quinq; Londina in tantas angustias collocarentur in Anglia, exhaurirent statim regnum nostrum. Et pecudes & pecora rara hîc cernuntur, si Flandriam Brabantiam, Leodiam & Geldriam circumspiceres. Sed mirari desino, nam ad panem ferè nihil adhibent præter olera & herbas. Brabantia, quidem, & potiss. Leodia, Geldria, bonitate soli & larga vbertate frugum longè latèq; patenti, non quemuis comitatum Angliæ, sed ipsum agrum Cantab. æquant et superant. Magna vis olerum, diligenti cultura crescit in omnibus locis. Nunquam famem sentiunt hîc homines, si non deficiantur frugibus. Macliniam venimus, in suburbano monasterium ampliss. est, non otiosarum sed nauarum nonnarum. Mille & sexcentæ sunt in eo loco linijs vestibus faciendis victum quæritantes. Nubunt & exeunt quum volunt. 4. Octob. quod mihi iucundissimũ fuit, vidi Macliniæ in ædibus Cæsaris, nobilem illum Lantgrauium Hessiæ, quem Hispani malè tractant. Singulis diebus, hora octaua antemeridiana Lãtg. distribuit pauperibus 40. Stiuers. i. vj. s. viij. d. tunc opportunè illum cõtemplatus sum. Sed auocor à scribendo cũ vix vnius diei iter explico: cum scribo, videor inter vos versari, ô Amicissimi, & propterea scribam libenter & frequenter & fusè, nullum diem itineris mei prætermittã. Itaq; in proxi-

mis

mis literis à quarto octobr. reliquum iter meum persequar, Coloniam vsq3, vbi hæc scribo, vbi Bilicus est, quem vidi, & audiui iustum Velsium legentem Ethica Aristotelis græcè, sed D. Morys. auocat à scribendo. Nã nauis parata in Rheno expectat nos, qua ituri sumus Moguntiam. Vos omnes literis meis libentèr saluto, quotidiana memoria iucundissimè colo, & vestris precibus me commendo. Nihil dum mihi in toto itinere acerbũ fuit, nunquam defagatus, omnia comparata sunt ad summam iucunditatem. Scribite. Valete in Christo Iheſu. Saluta Reuer. P. D. Buc. Pemb. ornatissimum Haddonum. Coloniæ. 12. octob.

VENERANDO PATRI ET PRÆceptori D. Martino Bucero.

S. P. in Christo Iheſu venerande pater D. Bucere. Non obliuione tui factum est, quod nondum literas à me acceperis, neq3 excidit, mihi quod dixeras abeunti, præsentes prolixè polliceri scribere, absentes verò statim, & suam fidem, & amicorum curam abijcere. Non sic fit mi B. nam ex quo primùm Augustam venerim, otium mihi nõ exiguum, sed nullum est. Tabellarius nullus datus est, nisi communis ille, cui aliquid committere nec possum, nec audeo, & has inanes literas tibi scribere, omninò inane esset, nisi significationem adferrent memoris & grati animi. Si grauiores ad te scriberem,

rem, pertimesco ne obitèr per lectionem releuarentur. Excutiuntur hic tabellarij, & quicquid à quoquã scriptum est, illi periculo commissum est, vt aut intereat, aut aperiatur, aut intercipiatur. Sed abutor hoc exiguo meo otio antelucano. Christi gloria, hîc Augustæ, supra quã credi possit, efflorescit, fructus in lucem vberrimos effundit. Ecclesijs Protestantium nihil frequentius, nihil ardentius: ministri sunt diligentissimi. Popestantium contra, nihil infrequentius, nihil frigidius. Cõsilium generale Tridenti resumetur primo Maij. Bulla Papalis missa est ad Cæ. M. Reg. Polus Card, præerit (vt percrebescit fama) illi consilio. Res Africanæ in magno motu sunt. Nã quanquã oppidũ, quod Africa dicitur, fortiter expugnatum sit hoc anno ab And. Dorea, tamen post eius digressum, cũ omnia illic essent pacata, ecce tibi præfectus oppidi Africæ iectus per Doream, subitò reuertitur, & præter expectationem omnium occupat Insulam Jarbe et interfecit illius regem, amicum Cæsari. Hic præfectus crudelis Turca, & infestus prædo atq; pirata est, nec dubito quin Cæsar fœlicitèr fracturus est hanc insolentiam Turcicam. Maius tamen periculum imminet Hungariæ, quam Turca breui (vt hic frequentissimus rumor est) adorietur. Cæsarea maiestas resistet illi in Hungaria, ingentibus copiis ex Hispania, Italia, & Ger. collectis. Apparatui

tus est in summa diligentia, & profectio nostra in maiori expectatione breui mouebimus ab hac vrbe Ratisbonam, hinc rectà per Danubium Hungariam petituri, nisi forsan (quod quidam dicunt) per Saxoniam & Poloniam hoc iter sumus facturi. Magdeburgenses ceperunt Georg. Ducem Mecleburgensem hijs recentissimis diebus. Eduardus Rauenus meus (quem iuuenem vnicè tibi commendo) ostendet tibi literas, ex quibus elicere potes statum illarum rerum. Clemens Alexandrinus imprimitur nuper Florentiæ elegantissimè λόγος ϖροτρεπτικὸς πρὸς Ελλήνας li. j. ϖαιδάγωγος lib. 3. ϖερί στρωμαλέων lib. 8. Paulus Iouius Italus scripsit historiam horum temporum, 2. Tomos ingentes ad hunc annum. Est apud nos hic Dominus Christophorus Montius tui studiosissimus, author sum illi in dies singulos, vt diligenter ad te perscribat omnem rationem horum hîc temporum. Habet ille maiorem opportunitatem, & nulla res est ferè, quæ non peruenit ad eius manus. Spero me breui, longiores literas ad te daturum, si dabitur facultas, non deerit mea voluntas et. &c. Rogandus es, & maiorem in modum, optime præceptor, vt aliquam curam mei, filij tui, absentis suscipias. Meministi, quomodo olim, cum primùm in Angliã veneris, & Lambethi vixeris, ego ad te accessi tum quidem ignotus tibi declaraui

quàm

quam malè tractarer non à D. mea Elizabeta, sed à nonnullis illarũ adium : Rogabam te tum, vt tuis literis me reponeres in gratiam Domi. meæ, quæ nulla mea culpa (teste Deo loquar) sed iniqua aliorum opera nonnihil à me abalienata fuit. Ante digressum meum ex Anglia, adiui illustrissimam Dominam, humanissimè me accepit, & multò humaniùs me obiurgauit, quod sic vellem eam relinquere, nec vnquam laborarem per vllum hominem vt redirem in illius gratiam. Rogo te, optime vir, per omnem amicitiam nostram, vt literis tuis ad illustrissimam Do. scriptis, significes, quantum laboraui, vt hoc tu faceres, quod etiam opinor feciſſes, niſi valetudo tum te impediuiſſet. Munitus ſum, mi Bucere, optima conſcientia rectè factorum & dictorum in illa Aula, et niſi pudor me reuocaret, exponerem tibi, quam preclaras res à me clariſſima Domina acceperit. Hoc beneficium tuum in me abſentem collocatum, erit mihi & meis longè gratiſſimum. Tu noſti, quod hoc beneficium olim Lambethi abs te petebam, quæſo intelligam & ipſe Auguſtæ, quam εὐτυχῶς idem beneficiũ à te nunc repeto. Studiũ τῦ διαλλάττειν, ipſius Chriſti, & eius imagini conformium max. proprium eſt. Si fortunatior aura fauoris illuſtriſs. D. meæ huc vſque perflauerit, eã tibi magna ex parte acceptum referam. Intelligam per literas tuas, quantũ mihi in hac re tribues. Sermone literarum tuarum ni-

hil

hil mihi expectatius. Saluta ornatissimum Haddonũ nostrum: cõmendo tibi omnes Ioannenses, et me, quod facis ama. Vale in Chr. Iheſu. Augustæ Vin. è Cœnobio D. Georgij, Postridiè ἐπιφανείας.

R. A. D. IOAN. CHECO.

S. P. in Chr. Iheſu. clarissime vir, libentèr crebrò, prolixè scriberem ad te, & nunc etiam post abitionem nostram ex Anglia, singulorum iter. dierum ab oculos tibi proponerem, nisi te, legendis nostris, cùm multarum leuium rerum spectatorem, tùm mearum inaniũ cogitationum Iudicem constituere pertimescerem. Si scirem te non solum grauium rerum monumẽta expectare, sed horum etiam quotidianorum morum commemoratione aliquãdo delectari, prolixus sæpè esse potuerim. Sed quomodocunq; scribam, credo, contentus esse vis, & volo ego quoq;, vt & iudicium in me potiùs & οἰκονομίαν in meis literis desideres, quàm aut voluntatem, aut negligentiam meam reprehendas. Expecta igitur in omnibus meis literis, non delectum rerum ordine incedentium, sed tumultum earundem promiscuè sese ingerentium. Quanquam hoc modo, hoc tempore minus te abutar, quia res nec magnæ nec multæ sese offerunt, quas te scire multum tua intereſe existimem. Et tamen nullæ res sunt minimæ, maximæ, mediocres, siuè ad religionem

nem siuè ad rem & publicam, & priuatam pertinentes, quæ ad manus meas peruenire possunt, quas non cupidè, & diligentèr aduerto. Monasteria, templa, bibliothecas, vetustos & libros & numos (quibus ego domum reuersus antiquissimis & elegantissimis te donabo) vrbium mores, disciplinam & situs, structuras, muros, vires, portus & omnes circumcirca terrarum aquarum oportunitates sic perlustro, vt harum rerum commemorationem, vbi meas cogitationes liberè deponere audebo, vix sermo multorum dierum, potuerit exhaurire. Parcè ergo non largè ad te nunc scribo, dum tu significes, vtram scribendi rationem me sequi malueris. Germania, vt omnes vocant, inferior, vt multi sentiunt, inferorum, vt ego planè perspicio (nobili concursu mercatorum excepto) omnibus modis infima & depositissima est, in quam turbidissima Romanæ fœcis, et sordium illuuies inundans, iam stagnare videatur. Antuerpiæ vidi commentarios in Timæum Platonis, sed latini hominis. Louanij fuimus, sed non diutiùs quàm prandij apparatus postulabat. Audiui tamen integram horam in Trilingui Collegio insignem, vt illi putant, virum Theodorum Laudium profitentem Tyrannum Sopho. secutus est in omni nostrã pornunciationẽ. Si hic cũ Carro nostro aut Louanium cum Cantabrigia conferetur, planè friget. Coloniæ audiui iustum Velsium Argentinen-

sem

sem olim, nunc metu factum Herodianum, exordientem græcè Ethica Aristo. probare, non admirari potui. Audiui eodem die D. Alexandrum Blancartum Carmelitam prælegentem acta Apostolorum, insignis est Papista. Vrsit. 9. Epistolam bri primi libri Cipriani pro oblatione in gratiam defunctorum. Doctior & peior habetur ipso Euerardo Billico, qui illic publicè profitetur Genesim, sed eo die non legebat. Ego adiui Monasterium Billici, tantum vidi hominem: fingebam mihi allatum esse, illum habere certos libros D. Bernardi nondum impressos. Hoc feci vt aliqua ratione prouocem hominem, ad priuatum colloquium, vt perspicerem, ecquid haberet ingenij. Sed distentus negotijs, vt seruus aiebat, tunc temporis vacuus esse non potuit, ego reiectus in aliud tempus, reieci ipse quoque superbum papistam. Multas Bibliothecas perlustraui, non vidi tamen vnum insignem librũ. Spiræ est, vt ferũt, insignis Bibliotheca, referta priscis, latinis, græcis, et hebraicis libris. Qui præfuit, abfuit, sin verò omnia perlustrassem. Gauisburgi (hoc oppidum abest. 9. miliaria Germanica ab Augusta) adiui ædes Iudæorum, vbi multi habitant: libros vetustos hæbraicos permultos eleganter scriptos habent. Emere vnum non potui, tamen experiebar. Vidi quoque vetustos nummos elegantissimos, emi duos Neronem & Augustum. Vidi quoq; vetustum Hæbraicum

nummum aureum, elegantem, elegantißimis literis Hebraicis: Emiſsẽ, ſi in pretio fuiſſet vllus modus. Hæc vrbs Auguſta habet inſtructißmam Bibliothecam, & plurimos Græcos priſcos & Hebraicos. Qui præſunt, ſepoſuerunt ad numerum 60. optimorum librorum, ne Cæſar, aut Cæſariani illis auferant. Habent integrum Chryſoſt. græcum, & alios inſignes. Honeſtus vir promiſit mihi ſe curaturum, vt ipſe viderem. Religio Chriſti haud aliter floret Auguſtæ præſente Cæſare, quam tua pronunciatio floruit Cantabrigiæ furente Wintono. Gaudent omnes noſtri, & ego quoq; congratulor: Sed vereor ipſe, ne Cæſar dum præſens cum dolo facilis eſt in cauſſa religionis, abſens facilius ſine ſuſpitione frangat omnes vires politicas, vt, lapſu politiæ, corruat etiam religio. Sed eſt in cœlis, qui angelis ſuis mandabit, noſti reliquum Pſalmi. &c. Hamburgus, Brema & potißimùm Magdeburgus animo, calamo, & gladio religionem defendunt. Vidi confeßionem Magdeburgenſem. Argumentum libri hoc eſt: ſi ſuperior magiſtratus vim exercet in ſubditis contra ius aut naturale aut diuinum, licet tũ inferiori magiſtratui reſiſtere. Vrbem Magdeburg. et mentem laudo, hanc θέσιν tamen ipſe non probo. Nam hinc graues motus facilè exorirentur. Hunc librum vix hîc parabilẽ dono tibi mitto. Et multas alias tractationes Intemiſticas & adiaphoricas etiam ad te

mit

mitterem, nisi speraſſem Gipkinum hæc omnia tibi curauiſſe. Wittenberga cum Melanæthone, & Lipſia cum Camerario reprehẽduntur hic à multis bonis viris, quòd doctrinam intermiſticã et adiaphoricam admittunt. Ioan. Camer. oratione habita Lipſiæ proximo ſuperiori anno perfudit animos multorum hoc tempore in religione. Cum aliquid certi ſiuè ad religionẽ, ſiuè ad remp. ſpectans, ad manus meas peruenerit, fusè tibi perſcribam omnia. Nunc quidem in noſtro primo aduentu, nec multa, nec magna, nec mira habeo quæ ſcribam. Mirum verò mihi, in hoc toto itinere, nullum tale viſum eſt, quã quomodo D. legatus noſter impenſarum magnitudinem ferre queat. Nam his recentiſſimis diebus, immenſum quantũ, & rerũ ſingularũ creſcunt pretia, & Anglica vbiq; iacet pecunia. Dimenſum regium noui, expenſum diurnum perſpexi: prouiſio diligens, moderatio cauta adhibetur. Sic tamen ſuperant expenſa, in hoc multiplici concurſu ſumptuũ vndiq; nec opinatò confluentiũ, vt facilè vel immensã pecuniæ vim exhaurire & abſorbere poſſint. Itaq; niſi abunde huic rei prouideatur, pertimeſcẽdũ eſt, ne breui neceſſariò exareſcat eius liberalitas, foris tandem occluſa non ſine aliqua reip. reprehenſione, quæ domi ſemper fuit, reſerata cum maxima ſua laude. Neq; iſta ἀπορία in illo ſolo hærebit, pertinget etiam ad eos, qui propter parem prudentiam & eruditionem, ſimilia principum negotia deinceps

sunt obituri. Hoc tu facilè iudicio æstimare potes, & opportunè etiam in loco consilio iuuare vis. Georgius Wheetlæus nõ ignotus tibi hic propè habitat, rerum, & suarũ diues, et Germanicarũ peritus, Anglorũ omniũ in hac regione negotijs & cõmodis tam cõmodus, vt eo cõmodè carere non possint. Cupit esse seruus regiæ M. nec lucri cõpẽdium ex Anglia quærit, sed cõmendationis testimoniũ ex patria poscit. Hanc eius postulationem maiori voluntate quã necessitate institutã D. Hobbæus noui, sedulò illi curabit impetratam iustissimæ tamen rationes sunt, quamobrẽ optarẽ vt hoc beneficiũ ille tibi non alteri deberet. Pridiè illius diei, quo Lõdino D. Ledatus profectus est, eum sermonẽ in cubiculo tuo Lõgini mecum de vera religione et recta studiorũ ratione instituisti, qui nunquam mihi excidere potest. Vehemẽter gaudebam tam familiarẽ tibi esse Demosthenem. Cuius & Æschinis inter se περὶ παραπρεσβείας contrarias orationes si tu latinè verteres, rem tuo loco, studio, ingenio, iudicio, facultati aptissimam susciperes: Demost. & Ciceroni, græcæ & latinæ linguæ, ad præclaram imitationẽ maximã lucem adferres. Etiam pronunciatio tua ne diutiùs delitescat in Anglia. Si mitteres ad me exemplaria, efficerem vt breui in conspectu hominum prodiret: nec dubito quin opera etiam Ioannis Sturmij vti possim ad eam illustrandam. Si de me quoque aliquid audire vis: profectio hæc vehementer

menter placet, & in tota hac profectione nihil magis placet, quàm consuetudo hæc quotidiana qua cum Domino meo suauissimè vtor. Cuius sunt sermones & eo sale humanitatis sparsi, & hijs prudentiæ notis tam insignes, acsi disputatio aliqua acciderit, contentiones tam argutæ cum viribus etiam & neruis, quibus accedit multiplex rerum scientia, memoriæq; vis, vt ego non à studijs diuelli, sed in studijs iam demùm viuere videar. Id quod multò veriùs breui dicemus, cum post digressum D. Hobbæi, plusculum otij nacti, optimos quosque græcæ linguæ scriptores nos inter nos iunctis studijs conferemus. Vtor domino ea humanitate et liberalitate, quam tu mihi sæpè prædicare soles. Nõdum egui re aliqua, quin multò prior & expeditior ratio fuerit illius in dando beneuolentiæ, quàm meæ in rogando verecundiæ. Et quanquam hoc facit iudicio, sponte, & genio suo, commouet tamen multùm & tua commendatio mei. Quod igitur tua caussa factum est, intelligat quæso, aliqua significatione memoriæ, id tibi quoq; gratum esse. Cum Dominus meus videat me vehementer delectari secundo versu secundi operis Homeri, facilè pollicetur me non solùm Italiam aditurum, sed eas etiam regiones, quas videndi illum ardorem tu ipse mihi incendisti, cum Euterpen et Polymniã Herodoti enarrasti, vt is nullo neq; laboris neq; periculi metu restingui possit.

Ad promptum ſtudium & voluntatem adfero corpus nõ id robuſtum quidem, ſed laboris, frigoris, caloris, ſatis patiens, quemuis potum & cibum cum ſalute etiam ferens. Si ad has opportunitates ope tua, ad opes aliquas comparandas abuti potuero, fructũ huius itineris tu ipſe aliquem perciperes. Nam præter diligentem priſcorum monumentorum conquiſitionem, adferrẽ ad te, certo quidẽ meo ſermone, præſentem conſuetudinem, mores & faciem eorum locorum, quorũ admiratione tu ſemper tenebaris. In Anglia fauent mihi nobiles multi, & noſti illud Heſiodi εἰς σμικρὸν σμικρῷ. *&c. Non annuũ quicquam, ſed præſentem pecuniolam ad hoc iter poſco. Illuſtriſſima domina mea, non dubito, multum tribuet huic petitioni meæ, D. Suffolchienſis hoc proximo ſuperiori anno prolixè & largè mihi pollicita eſt, cum aliquot menſes D. Carolum græcis literis inſtitui, & ad pulchram manum formaui. Eius liberalitatem ad hoc tempus, & hunc vſum reſeruaui. Clariſſimus etiam dux Suffolchienſis cum mihi fauet, & elegantiam ſcribendi, qua ille præſtat, mihi quoque debet, hanc poſtulationem meam apud matrem adiuuauit. Largior mihi multum de vtroque Marchione. Sed taceant petaces literæ, quibus pudor iam pridem ſilentium iniecisſet, niſi eundi cupiditas, erubeſcendi verecundiam & illis & mihi abſterſiſſet. Sed ſpem mihi & tua antiqua in me beneuolentia, & mea petendi*

tendi non inhonesta ratio auget. Prolixior sum quàm in principio constitui. Si scire possim, te has literas vnà cum confessione Magdeburgensi recepisse, paratiùs & alijs quoque temporibus ad te scribam. Vale, ornatissime vir, & me, vt facis, ama. Anno Domini. 1550. Nouemb. 11.

R.A. CLARISSIMÆ DOMI. Ioan. Graiæ.

IN hac longinqua peregrinatione mea, clariß. D. emensus sum grandia locorum spatia, vrbes amplißimas perspexi, mores hominum multorum vidi, instituta, leges, religionem, disciplinam diuersorum populorũ, qua maxima potuerim diligẽtia aduerti: Nihil tamen in tanta rerũ varietate, tã iustã mihi admirationem adfert, quàm quòd hac proxima superiori æstate offenderim te, tam nobilem virginem, absente optimo præceptore, in Aula nobiliß. patris, quo tempore reliqui & reliquæ venationi et iucunditatibus sese dent, offenderim inquam τὸ θεῖον καὶ θεοῖ diuinam virginem, diuinum diuini Platonis Phædonem græcè sedulò perlegentem, hac parte fœlicior es iudicanda, quã quòd πατρόθεν μητρόθεν ex Regibus Reginisq; genus tuum deducis. Perge porrò, ornatißima virgo, patriæ decus, parentibus fœlicitatem, tibi gloriam, præceptori laudem, notis tuis congratulationem, omnibus exteris sum-

mam admirationem adferre. O Elmarum meum fœliciſs. cui talis contigit diſcipula, & te multò fœliciorem, quæ eum præceptorem nacta es, vtriq; certè & tibi quæ diſcis, & illi qui docet, & gratulor, & gaudeo. Hæc verba Ioannis Sturmij ſunt ad me de meo munere docendi illuſtriſsmam meam D. Elizabetham, ſed ad vos duos veriùs traduci poſſunt, vobis duobus hanc fœlicitatem integram cedo, cum ego acerbam offenſionem ſine omni cauſſa hinc exhauſerim, vndè ſuauem laboris mei fructum optimo iure expectare debuerim. Sed intempeſtiuè refrico aſperitatem doloris mei, qui ſi non prudentia mea, certè ipſo tempore, callum ſibi obducere potuiſſet. Hoc tantùm dico, D. Elizabetham accuſare non poſſum, qua vſus ſum ſemper optima Domina, nec M. Aſtlæam quidem, ſed ſi vnquam in Elmarũ meum incidero, in eius ſinũ abundè meos omnes dolores effuſurus ſum. Duas res à te peto mi Elm. (credo enim te has meas legere) vt tuo ſuaſu & hortatione D. Ioanna Graia, ad me quamprimũ poterit, Græcas literas ſcribat. Hoc illa recepit ſe mihi factura. Scripſi etiam nuper Ioan. St. quòd hoc ipſum ea mihi pollicita ſit. Fac literæ tuæ & illius aduolẽt ad nos. Via longinqua eſt. Ioan. Haleſius cõmodiſs. curabit vt ad me perferantur. Si græcè etiã ſcribat ad ipſum Ioan. St. nec te nec illam pœniteret illius ſuſcepti laboris. Alterũ eſt, quod peto, mi Elmare, vt tu cures quomodo nos inter nos, perpetuam hanc

vitam

vitam vnà traducamus. Quã liberè, quã ſuauiter, quàm φιλοσοφιχῶς tum demũ viueremus? Quid impediret, quò minùs nos, exoptatiſs. Elmare fruere-mur omnibus illis bonis, quæ Cicero nũc in ipſa extrema concluſione. 3. libri de finibus, huiuſmodi viuendi rationi tribuit. Nihil in vtrag3 lingua, nihil in omni temporum memoria, aut illa ſuperiori, aut hac præſenti eſſet, ex quo non aliquid ad ſuauitatẽ vitæ noſtræ excerperemus. &c. De nouis, quæ hic ſunt, clariſſima Domina, neſcio quid ſcribam. Inanes literæ eſſent, quæ inania adferrent, & quod de ſuis temporibus conqueritur etiam ipſe Cicero, paulò grauior res nulla ad vos referri poteſt, quæ non in via per lectionẽ releuaretur. Prætereà omnia hæc loca, & omnes hos ſermones, occupant motus, ſtrepitus, & rumores bellici, qui plerig3, vt ſunt aut cum dolo excogitati, aut ſine authore diſſeminati, ſic cum inani aut nulla delectatione ad vos perſcriberentur, nec tua multùm intereſſe puto ſcire. Generale conſilium primo, Maij Tridendi incepturũ: Reginaldũ Polũ Card. Anglum, vt ferunt, præſidẽ illius conſilij futurum: Prætereà, qui tumultus fuerunt hoc anno in Affrica? Quis apparatus belli fiat aduerſus Turcam, & quomodo expeditio Cæſaris in Hungariam in maxima expectatione ſit, cuius belli ſi non miles, certè comes ipſe, Deo volente, futurus ſum? Quid attinet ſcribere de obſeſſis Magdeburgenſibus, & quomodo hij

cæperunt D. Mecleburgenſem, & de vniuerſo illo motu, qui omnibus modis, hijs temporibus, miſeram affligit Saxoniam. Hæc ſusè explicare, quæ coarctaui in has anguſtias, nec otium, nec tutum eſt. In reditu meo, qui non longinquus eſt, vti ſpero, integrum mihi erit, coràm de integro hæc eadem retexere, & ſingula horum temporum fila longiùs opportunè præſente ſermone producere. Liberalitas tua, nobiliſſima Ioanna Graia, præſenti mihi perquam erat grata, ſed ea ipſa mihi abſenti longè extitit gratiſſima. Parentibus tuis nobiliſſimis, longam fœlicitatem, tibi, quotidianam tui ipſius in literis, in virtute, victoriam: Sorori D. Catharinæ, vt tui ſimillima euadat, & tantùm Elmaro meò, quantùm Aſchamo ſuo ex animo quidem exopto. Et niſi vererer grauare tantam dominam, pondere leuium mearum ſalutationum, rogarem te vt ſalutares meo nomine Elizabetham Aſtlæam, quam, quoniam fratris ſui Ioannis, ſummi amici mei, in omni morum & ſuauitate & integritate ſimilem eſſe credo, libenter diligo. Saluta quæſo propinquam meam Mariam Latin, & vxorem meam Aliſiam, cuius dictum ſæpiùs memoro, quàm fœliciùs ſequor. Saluta etiam nobiliſſimum Iuuenem Garrettum, & Iacobum Haddonum. Vale clariſſima domina in Chriſto. Auguſtæ. 18. Ianu. 1551.

R. A.

R. A. D. Ioan. Checo.

S.P. in Christo Iesu. Dubito, an superiores meæ literæ per Franciscum Tabellarium ad te missæ, ad manus tuas venerint. Responsum, clarissime vir, nõ expecto, nam video te grauioribus rebus distineri, quàm vt tot literas Dom. legati, singulis Hebdomadis summo beneuolentiæ studio ad te missas, vel tribus verbis cõpensare possis. Quãquã non est vlla tam præsens amicitiæ suauitas, quàm absentis vel defensa salus gratis officijs, vel culta memoria crebris literis. Et contrà nihil acerbius illo hominum genere, de quibus Cicero, cum prouinciam procuraret, grauitèr conqueritur, qui absenti illi, aut silentio ingrati, aut reprehensione iniurij extitissent. Non obscuri & humiles, hac parte faliciores sumus, quia nec dolemus, si prætereamur silentio, nec timemus, ne lædamur inuidia, quos nec ἀχαριςίας sensus multũ mouere, nec ἀδικίας aculei acriter pungere solent. Cupio equidem ad te creberrimas prolixasq; literas scribere, non facio, & certo consilio et iusta de caussa: Nam res grauissimæ, quæ hic geruntur, literis Dom. legati, aut priuatis ad te, aut publicis ad consilium perscribuntur. Si ego eadem res scriberem, & officium mihi commissum proderem, & laborem cùm mihi inanem, tùm tibi molestum sumerem: Sin alias res, leuiores, quotidianas, plateis iactatas, cum mendacio excogitatas,

sine

sine authore disseminatas adferrem, tuæ dignitatis, prudentiæ, iudicij rationem habere non viderer. Præterea otium mihi minimum suppetit, vt si maximè voluntate id cuperem, minimè tamen facultate præstarem. Nam D. legatus, cum otium à publicis negotijs datum est, in peragranda græca lingua, quotidianis & maximis itineribus vtitur, in nullo diuersorio quiescit, ad nullum diuerticulum deflectit, & iam incipit percurrere, propediem spero peruolaturus, vt nihil egisse se existimet, si reliquos Anglos in hoc cursu superet, nisi ad vos etiam aspiret olympiacos, quod facturus est etiamsi caueatis. Ad hunc modum ego tempus traduco: aut studeo, aut cum Domino lego, aut transcribo literas, quas Dominus ipse scribit in Angliam. Rarissimè proficiscor in vrbem, sed omnem meam voluptatem ex domestico meo officio quæro. In omni officij genere, quod Domino meo præstare possum, nam quod non possum, exigere, vti spero, non vult, vniuersam meam operam, diligentiam, obseruantiam, cum summa voluntate, fide, constantia exhibebo. Et quanquam hoc postulat ratio & honestatis meæ, & bonitatis illius, te tamen, ornatissime vir, veluti præsentem spectatorem, factorum meorum omnium, ob oculos quotidiè propono, vt nihil absens committam, quod tibi præsenti non probarem. Et quemadmodum tua vnius opera huc missus sum, sic mea in memoria semper inhærebit

rebit illa Ciceronis sententia, grauiorem esse sponsionem alienæ honestatis, quam alieni æris. Neque quicquàm mihi in hac longinquæ absentia mea, frequentiùs obuersatur, quàm vt assiduè laborem, vt antiquæ tuæ in me beneuolentiæ aliquis indies nouus cumulus accedat. &c. In græca lingua diligens sum, in Italica aliquis, in Latina nullus. Nam vsum habeo illius legendæ infrequentem, loquendæ insolentiorem, scribendæ rarissimum. Ad aliquot menses libentèr viserem Italiam. Quòd scripsi ad te superioribus literis, aliqua vtilitas huius itineris mei ad te præcipuè perueniret. Nam si me liberum, & integrum, non ad varias res distractum, ad notationem temporum, locorum, rerum, & hominum apponerem, nullus esset reipub. motus, religionis status, literarum progressus, morum & disciplinæ gradus, vicissitudines, expectationes, aperta consilia, secreta studia, quæ vllo modo expiscari potuerim, quin tibi ea omnia perscriberem. Si ope tua, opes mihi ad hanc rem suppeterent, hoc beneficium, & hoc tempore gratum, & in hac absentia mihi & meis gratissimũ haberetur. Hæc postulatio mea, cum vno verbo tuo cõiuncta, facilè quod volo, assequeretur. Nõ sum tam durus mihi, vt non sentiam, quid & ipse possim, quid etiã aliqui non possũt, quibus eximiæ præbẽdæ, vt nominãtur, passim, tributæ sunt, præfectura

vt

vt tu scis, Bibliothecæ regiæ mihi cõceditur. Si hãc iacturã alia non compenset cõmoditas, possum ego meã deplorare ἀτυχίαν, nõ possunt alij suã excusare ἀδικίαν, nisi alter alterum circumuenire in nullo vitio ponendum sit. Multis nominibus amo Barthol. Frierum, & faciliùs patiar tam honesti viri caussa, mihi præcludi Bibliothecam, modo aditus mihi pateat, ad aliquam similem coditionem. Si tu, optime vir, indigeres vlla opella mea, opinor nosti, quo animo, quo studio, in id totus incumberẽ. Sentiam & ipse quàm fœlicitèr trado & commendo meum negotium tibi. Alium, qui beneuolentia plus velit, aut facultate opportuniùs possit hoc mihi perficere, nullum habeo. Clemens Alexandrinus imprimitur Florentiæ, πρὸς ἕλληνάς λόγος προτρεπτικὸς li. vnus. παιδαγωγὸς li. περι στρωμάτέων impressus est Romæ Theod. περὶ ἀιρησέων, & Venetijs nuper Dionis Chrysost. orationes Græ. 80. tractat insignia loca communia, περὶ βασιλείας, πλεονξίας περὶ νόμυ, περ ἔθυς, περὶ πίστεως καὶ περὶ ἀ γίας (hanc olim vertit Camerarius) & alia similia, ad vsum ciuilem accommadata: Hunc librum, & reliquos mitterem libentèr ad te, si commodè hinc in Angliam deferri possint. Ioan. Iacobus Fuccarus insignis mercator huius vrbis, curauit sibi ex Italia, ex Gallia, & Germania, transcribi elegantiss. magnũ numerũ optimorũ græcorũ librorũ. Bibliothecam nondum vidi. Si videro, diligentèr notabo

tabo, si quid venerandæ antiquitatis illic existat. Musculus, superiori anno dedicauit Ecclesiasticam historiam regiæ maiestati. adhuc non intelligit an liber traditus sit. Si tu, Cicellus. & Cocus, virtutis atque literarum caussas in loco tueamini, opinioni omnium, respondebitis. Si in extremis literis tuis ad D. legatum significes, quòd has meas receperis, gratum faceres, sed longè gratissimum, si antiquam beneuolentiam tuam ex optatissimis mihi semper literis tuis agnoscere possim. Vale, clariss. vir. Augustæ. 1551. 24. Ianuarij.

ORNATISSIMO VIRO
D. G. Cecillo.

MAgna cum voluptate, vir ornatissime, cognoui ex literis tuis ad D. Mor. quanta animi propensione eniteris, vt me tibi beneficio tuo in perpetuum deuincias. Spes quam proponis, est mihi admodum certa, & res, quam expecto, erit valdè grata: sed omninò tua voluntas est longè iucundissima, quæ ita expedita est ad benè de me merendũ, vt omnem in me præcurrat, vel gratias agendi facultatem. Itaq3, cum gratiæ, quas tibi referrem, sunt penitùs nullæ & quas tibi haberem, sunt etiam perexiguæ, ego superatus re, & destitutus oratione referam me ad eam, quæ sola mihi reliqua est, compensandi rationem: Subsequar te voluntate, studio, & perpetua mea obseruantia: Cuius proposiſti

ſiti mei duos luculentos obſides mitto ad te duos inſignes Cæſares, qui vt ſe tibi præſentes ſiſterent, ego veritus nec hunc æreum Deum, nec illum aureum Diabolum, vtrumq; in literis incluſi tuas. Aureus Numus minùs erit tibi gratus. Nã quid peſſimo principi, cum optimo viro? Sed quia materies eſt puriſſima, & opus præſtantiſſmum, fortaſſe iuuabit te intueri illam Tyrannidem & immanitatem, quæ etiam nunc apparet in ipſo vultu, & in ipſis faucibus, quomodo in Suetonio etiã ſcitè deſcribitur. Æreus Numus eſt valdè inſignis, & ita inſignis, vt ex hac mea facultatula nihil habeam, quod tibi, tanto viro, tanto meo patrono pretioſius offerre poſſim. Superiore menſe fui apud Don Diego di Mendoza, virum literarum amantiſſimum, & omnis antiquitatis peritiſſimum. Oſtendit mihi magnam numorum vim, dedit aliquot, rogat ecquos haberem? Eduxi hunc æreũ quem præſentem habui. Inſpecto Numo, reſpexit ad me, intelligis inquit, quem Nummum habes? Aug. Cæſaris, inquam ego, rectè ait ille: At ex omni temporum & vetuſtatis memoria, nullus numus inſignior iſto ad hominum manus peruenit. Legis inquit in Tito Liuio, de templo Iani bis clauſo, vniuerſa pace conſtituta: Primum regnante Numa, poſt imperante Auguſto, quo anno, Chriſtus naſci voluit. S. P. Q. R. imperitus prouidentiæ dei referebat hanc vniuerſam pacẽ ad prouidentiã Auguſti, et facto S. C. ſalu-

salutabat eũ & DIVVM ET PAT. feriens hũc Numum cum templo Iani clauso, & hoc verbo PROVIDENTIA. Interrogabat me vndè haberem, respondebã in oppidulo, secundum Rhenum sito: Credibile inquit: Namp aulò post Drusus & Tiberius, illa loca circumcirca bello infestabant. Obtuli ei numũ dono, quoniam videbam illum eo delectari, sed noluit accipere, addens, dignum esse, cum in Angliam redirem quem Reg. maiestati offerrẽ. Sed nimius sum, in re tam leui, præsertim ad talem virum & memor tuæ humanitatis, imprudens oblitus sum authoritatis & occupationum, quibus distineris. Recipies vnà cum hijs literis chartam Mirandulæ cum maxima parte Longobardiæ, & longißimo volumine Padi Fluuij. Credo te anteà habere, sed quid impedit duobus locis eandem affligere. Nisi explorata mihi esset tua humanitas, & singularis in me benevolentia, nec res tam leues, nec literas tam inanes, ad te mittere ausus fuißem. Vale, ornatißime vir, Brux. Julij. 7. Anno. 1553.

D. IOAN. CHECO ROgerus Aschamus.

IS mihi nuncius logè gratißimus fuit, ornatißime vir, quo te, in Regium senatum coaptari ad vos allatum fuit. Sed quia hæc dignitas, doctrinæ,

doctrinæ, prudentiæ, & integritati tuæ, omnium hominum voluntate, consensu, & voce tantò antè debebatur, non eam tibi vni, imo non tantùm tibi eam gratulor, quantùm his, quibus, meo iudicio, maior prudentiæ laus in te eligendo, quam tibi fœlicitatis pars in conscendẽdo ad hunc dignitatis locum accessura est. Gratulor itaq; vniuerso nomini Brittanico: primum verò & quidem præcipuè, opt. nostro principi, quòd cuius te pueritia vsa est excellentissimo præceptore, eiusdem iam adolescens virilis, & grandæua deinceps etas, in longissimos annos eundem te, prudentissimum & fidelissimum habitura sit consiliarium. Quorum alterum, tua præstanti eruditioni: Alterum insigni probitati et spectatæ prudentiæ: Vtrumque Regis & Regni nostri summæ fœlicitati: totum verò hoc quicquid est, immortalis dei benignitati, qua te, principem, & vniuersam Angliam, vno hoc beneficio beare voluit, libentèr attribuimus. Plurimum enim gratulor nostræ rei et publicæ et literariæ, & Christianæ, quarum trium rerum salus tam tibi semper chara extitit, vt singularis nunc singulorum hominum tranquillitas, exoptatum studiorum otium, & purioris Religionis quies, in tua iam plurimum vnius authoritate, in excellenti doctrina, in ardenti erga deũ studio, sint deinceps cõquietura. Gratulor multum quidem Cantabrigiæ, quæ te genuit, sed vnicè Collegio D. Io. quod te docuit. Quia alterã

te

te habuit optatißimum alumnum, alterum florentißimum discipulum, vtrumq3 nunc te videt vtriusq3 optimum potentemq3 patronum. Seorsim verò, vltimo in loco gratularer ipse mihi, nisi hominis sui nimiùm amantis hoc esse videretur, gratulor tamen & impensè gratulor, sed ea ratione, vt aliàs malim opera aliqua mea & obseruantia, cor ipsum ostendere: quàm nunc verbis indicare studium & beneuolentiam. Hanc meam lætitiam, adauget, hominum in his regionibus, & nostrorum & exterorum lætans certansq3 de hac tua dignitate congratulatio: Seperatim verò sermones Thomæ Hobbei, quos mecum creberrimos vsurpat de tua probitate, & sua in te singulari obseruantia. Hic iuuenis præclarè ostendit, ex cuius artificis prodierit officina. Frater eius D. Philippus, vir prudentißimus, vtitur eo, & vtitur solo ad omnes res pertractandas in hac Cæsarea Aula. In qua perfunctione tam opportunè, diligentèr, consideratè, & tacitè se gerit, vt illorum seminum, quæ tu in eo puero Cantabrigiæ iecisti, non nascens iam aliqua spes se proferat, sed florens eaq3 insignis maturitas, in eo nunc adolescente facto sic emineat, vt rectè quidem meo iudicio, ipse faceres, si efferis, vt is intelligat, te non solùm illum in hoc cursu libentèr cum voluptate spectare, sed ipsum tam præclarè currentem cum aliquo etiam applausu incitare. Quia nullus stimulus ad virtutem aptior adhibetur, quàm lau-

dati viri, læta collaudatio. Hunc ergo totum tuum, tibi adiungito, & saltem aliqua salutatione, in aliorum literis, ad maiorẽ spem excitato. In sinu meo, nonnunquam conqueritur, se plurimas literas ad te scripsisse, se tamen scire non posse, an ad tuas peruenerint manus. Nos verò vetulos, obscuros, effœtos, & iacentes παραχμάζοντας contẽnere potes: Istos autem insignieres adolescentes, natos ad lucẽ, crescentes ad laudem, & surgentes ad præclaram fortunam, præterire nõ debes. Quanquã nec me quidem præteris, cuius mentionẽ in literis tuis ad D. Morisinũ tam memoritèr, et amantèr, facis. Minùs sæpè iam ad te do literas, quia vereor scribere præsertim. ad tantum virũ, & in re, aut nulla, aut leui. Propterea metuo, nè istæ literæ, aut nimiæ, aut intẽpestiuæ sint, cũ tibi nec molestus esse, nec ineptus videri vllo modo velim: Superiore tamen mense scripsi ad te per famulum. Dom. Chamberl. Lator si illæ tibi traditæ fuerunt, propter duos vetustos numos, alterum C. Cæsaris, alterum P. Clodij, quos in eas includebam literas. Literæ quas proximè ad me dedisti, traditæ mihi fuerunt superiori anno Argentinæ, gratissimæ quidem illæ, sed non adeò, quemadmodum cæteræ esse solent, iucundæ: iudicabam enim ipsas valdè amantes, sed opinabar tum quidẽ eas non nihil esse pungentes: quarum aculei mihi aliquandiu inhæserunt. Quod ipsum credo mihi accidit, quia nihil abs te profectum lego, cuius

non

non ſingula pondero verba, ſingulasq; appendo ſententias, vt ipſum animi tui intimum eruam ſenſum. Et quò pluris te facio, eò magis ſemper ſũ ſollicitus quid de me, in vlla re exiſtimes. Sed ſcrupulum quem inanis iniecit metus, certum excuſſit iudicium, nec volui committere, vt opinioni meæ leuiùs ſuſceptæ, quàm beneuolentiæ tuæ mihi perſpectatiſſimæ plus vllo modo tribuerem. Et hunc metum, mihi concedes valdè amanti, & hanc libertatem tuæ aſſignabis humanitati, quæ facit, vt l berè proloquar, etiam ea, quæ inanitèr cogito. Si ſcire cupis, quidnam hîc rerũ ago, intelligas me nũc deſcribere certas illas cauſſas, quamobrem, Parmenſis Salernitanus, Brandonburgenſis, & Saxo. Cæſarem deſeruerunt. Deindè continentem ſingulorum dierum memoriam colligo, quid in Aula Cæſaris contigit, ab Oenopontica fuga, vſq; ad Metenſis obſidionis derelictionem: quibus temporibus, magnæ amicitiarum, diſſidiorum, prædationum, bellorum confuſiones, mutabiles fortunæ varietates, & grauiſſimæ rerum conuerſiones extiterunt: quas miſeras omnes, ἀχαριςία, dolus, perfidia, libido, auaritia, ambitio, tyrannis, & θεομαχία, exacta libertate, violato iure, fœdata religione, contempto ipſo Deo, permiſcuerunt. In hijs rebus, veritatem ſequor, ornatũ non quæro: ſcribo enim anglicè, et mihi ſoli, ac meis ſocijs problematarijs, et propterea nõ luci, ſed nocti, vt harũ rerũ dulci ſermone

& recordatione proximas has hyemales noctes nos inter nos fallamus. Fuit tempus, ornatissime Chece, cum talem materiam etiam latinè mediocritèr perpolire potuissem, sed succus ille purioris dictionis, quẽ ego hausi ex hijs fontibus, quos tu profluentèr quidẽ mihi, sed fœlicissimè alijs multis aperuisti, totus nunc exaruit: & stylus, quem excellentis ingenij doctrinæq; tuæ cos mihi etiam nonnihil exacuerat, nunc omnis est retusus, ad duram hanc meam, et desperatam etiam ex melioribus studijs, meliorem fortunam. At fortunam non deplorare meam, sed tibi gratulari tuam instituí. Domi hoc coràm, præsente sermone opportuniùs faciam. Nostrum reditum in dies singulos appropinquare speramus, quem vt acceleres etiam atque etiam rogo: id quod facio commotus rerum, non domesticarum stulto desiderio, nec exterarum inconstante fastidio, cum magnam capio & voluptatem ex consuetudine prudentissimi viri, & vtilitatem ab experientia grauissimarum rerum, præter vsuram rectæ conscientiæ in perfungendo illo munere, fidelitèr & constantèr, quod tu mihi imposuisti. Ioan. Sturmius nuper scripsit ad me, petijtq; vt ex meis literis ipse intelligeres, illum tui esse & studiosum & percupidum. Sed quò plus ille me amat, & melùs de me existimat, eò timidiùs sumo, & parciùs facio quod ipse rogat: Itaq; reijcio te ad iudiciũ duorum optimorũ virorũ Christophori Montij & Ioannis Hale-

Halesij, qui laudem doctrinæ maximã, sed humanitatis, prudentiæ, vsus, consilij, iudicij, & religionis longè maiorẽ Sturmio tribuunt. Compendium fortunæ suæ, credo, non quærit, sed suauitatem beneuolentiæ tuæ maximoperè appetit, cum is sit, qui præclarè possit in summis versari numis. Attamen vehementèr ipse dolerẽ, si laudem præstantis illius operis, περὶ ἀναλύσεως vtriusq; linguæ aut Gallus, aut Polonus optimo nostro principi eriperet. Aureũ numũ Antonini Pij hijs literis inclusum ad te mitto. Fœlix illud seculum propter auri puritatem, et artificij præstantiã, sed longè fœlicius propter optimum principẽ. Hijs priscis monumentis delector, nõ solũ quia fidem vetustissimæ memoriæ faciunt, sed quia adipsius æternitatis naturã proximè accedũt. Soli enim numi isti præsertim aurei nulla temporis longinquitate vitiari possunt, cum cæteræ res vniuersæ, tempore consumũtur. Vale, ornatissime vir, et me vt soles, ama: quia nullũ beneficiũ maius aut gratius mihi, ipsa tua beneuolentia, vnquam iudicabo. Bruxell. 7. Julij. 1553.

R. ASCHAMVS SVO HVBERTO.

S.P. Multos magno dolore, & me non mediocri affecit, subita illa Metensis obsidionis derelictio, doctissime Huberte: quæ impedimento fuit, quominus Heidelbergã accesserim, vbi singularem voluptatem ex suaui consuetudine, & erudito sermone,

tuo videlicet, Micylli et Cesneri percepisse. De recta namq; græcè pronunciãdi ratione, quomodo inter nos constitutum fuit, cõmodè & fusè disputassemus. Magnum fructum scio ex vestra eruditione, & palmã ipsam, credo, ex meliori caussa domũ reportassem. De Huberto meo, hoc est, de summa bonitate tua & multiplici doctrina, & de illa instituta nostra disputatione, sæpè multũq; cogito, et ita cogito, vt id literis, aliqua ex parte, nunc tentem inchoare, quod opportuno sermone, corã, plenè præstare potuisse. Ex hac tamen vna re, et mutua scribendi ratione duplicem capiemus cõmoditatem: Nam initã nostram amicitiam, literarum crebritate stabiliemus, & institutã nostrã disputationẽ, magna cum voluptate persequemur: persequemur autẽ eo modo, vt modũ literarũ nunquam excedamus: propterea, singulis literis nostris, singulã quãque græcã literam expediamus: et sic nostræ literæ, nunquã nimis lõgæ et materies scribendi sẽper valdè copiosa nobis proposita erit. Auspicemur igitur, fauentibus musis, et agnoscite caussã, nam vos tres, quos habeo aduersarios, libentèr in hac caussa, patior esse iudices. Prodeat ergo vtraq; pronunciatio, vestra & nostra pugnent inter se: quibus telis? rationibus: facilè accipio: doctrina: id à vobis doctissimis expecto, Testibus, & ego quoq; laudo. Rationes scio nullas habetis, nisi quas subornauit multiplex vestra doctrina. Sed testes quos? excutiendi enim

nim ſunt. Teſtẽ habetis primum, vſum, quia omnes pronunciãt vt vos, exceptis nobis Anglis. Deindè producitis ipſam Græciã, quæ hodiè retinet veſtrã pronunciationẽ, cuius authoritas, longè anteponenda eſt iſtis diuiſis toto orbe Britannis. Si vſum intelligitis priſcæ illius ætatis cõſuetudinẽ, cũ vixit & ſcripſit Ariſtoteles, qui adhuc in libris doctorũ hominum cõſeruatur et viget, vſum et ego recipio. Sin vsũ vultis hunc vulgarem, imperitũ, & quotidianũ, à priſco illo doctiſſimo vſu longè alieniſſimũ, tot mutationibus corruptũ, tot erroribus implicatũ, & tẽporis lõginquitate exesũ, ego verò nõ admitto. vſus niſi doctrina & ratione nitatur, præceps in errores ſemper ruit. Et hinc fit, quod nulla vnquã fuerit, vel reſp. tam rectè gubernata, vel lex tã ſanctè poſita, qnin vnius conſuetudinis vitio, ſit tãdem euerſa atq; labefactata. Taceo quos errores, ſolus vſus in ipſa veriſſima Chriſti religione, producit, fouet, et tanquã ſus porcellũ ſuum, in fœtido ſinu amplectitur & mordicùs etiãnum defendit. Vis corrigere, vis emendare aliquid, quod vitiatũ ſit? ſolus vſus repugnat & ſeſe opponit, clamitans, conſuetudo conſuetudo, à qua vulgus & imperiti homines acerrimè diuelli poſſunt. Vos ergo duces ſcientiæ videritis, an tãtũ vſui, omnis erroris authori, et propugnatori, in hac cauſſa tribuẽdũ ſit, præſertim cũ nulla res extet, quæ quotidianis mutationib⁹ magis

obnoxia sit, quàm verborum sonus & pronuncia-
tio. Praterea cum Græca lingua diù iam reces-
serit ex vsu vulgari & sermone hominum, &
sese omninò abdiderit in doctorum libros, taceat er-
gò & facessat vsus vester ex hoc iudicio, & prode-
ant libri, quos nec Iouis ira, nec ignis, nec etas om-
nis potuit corrumpere. Libri inquam antiquioris
illius fidei, quanquam nullius libri vocem & testi-
monium reijcio, quem vos tres, dignum et idoneum
testem iudicabitis. Ast, libri, dicitis, nõ loquuntur,
non possunt exprimere sonum literarum. Scio, tace-
bunt omnes libri & literæ, & erubescent, de vestra
corrupta & vitiata pronunciatione loqui, at de no-
stra copiosa & luculenta dicent testimonia. Sin vl-
li libri de vestra quicquam loquuntur, producite,
nullum reijcio, & ego vicissim libros doctissimos
summæ authoritatis pro mea in medium adferam,
& id iam statim cum ad disceptationem accessero.
Alter testis vester, est ipsa Gracia, rectè. Gracia,
scilicet quæ iam nescit loqui, nouit rectè pronun-
ciare. Græcia, quæ iam diù amisit suum imperium,
gloriam, ingenium, doctrinam, imò nomen suum et
linguam, retinet tamen, si dijs placet, ipsam veram
pronunciationem. Græcia, tot vrbibus euersis, &
ipsa suis pulsa sedibus, & tot barbarorum cedens
inuasionibus, pronunciationem tamẽ puram, inuio-
latam, & nulla mutatione iactatam hactenus con-
seruauit. Alij profectò testes melioris fati, et fortunæ,

quàm

quàm isti miseri Græci, vobis quærendi sunt: Nam non solùm cum vobis tribus, sed cum Græcis ipsis, qui nunc viuunt, libenter pugno, cum græca lingua, nunc dierum, non magis sit propria græcorum hominum, quàm lingua Latina ſtatorum: nisi hoc fortaſsè dicturi sunt, se aliter quidem, sed meliùs pronunciare, quàm veteres illi doctissimi græci consueuerunt, & tunc pugnabo cum hijs qui ad inueteratum aliorum errorem singularem etiam suam adijcient impudentiã. Quisquis ergò in hac cauſſa contendere vult, præsidio scientiæ, non errore consuetudinis, sese muniat doctorum monumentis, vbi tota iam habitat græca lingua, non Græciæ olim nunc Barbariæ regionibus, vndè omnis exulat doctrina, & ipsa etiam lingua, hanc disputationem contineat. Et hæc de vniuerso genere pronunciationis, nunc breuissimè de vna litera, vt rationem literarum, non libelli magnitudinem nobis proposuisse videamur. De α non contendimus, nisi cum coaluerit in diphthõgum αι, sed eum locum reijciemus ad nostram de vocalibus disputationem. β ergò prodeat. Hic longè discrepamus. Sed audiamus quomodo vos, & quomodo nos efferimus, & penes vos tres iudicium esto, vtri rectiùs pronunciant. Hoc verbum χυβέρνω, vos sic effertis chiuerno, in qua vna dictione, tres errores admittitis, in χ, in υ, in β. Latini hoc verbum suum fecerunt, nec solùm vim in significatione, sed etiam veritatem in pronuncia-

nunciatione retinent, solùm mutantes primam literam tenuem κ in suam mediam γ, id quod Graci veteres sæpissimè fecerũt. Itaq; nos efferimus κυβέρνω cum latina lingua cuberno. Sed de κ & υ suo loco: Nunc testes idoneos proferamus, an cum vobis dicendum sit verno, an cum nobis berno. Producite testes vestros. Conticescunt omnes, excepto mendaci vsu, quem comites sui, error et ignorantia, obtorto collo, & impudenti facie in hunc locum protrahunt. Audite nostros testes, quos vos scio non reijcietis. Primus est, doctiss. Eustathius, qui sic explicat illũ Hom. locum, βῆ δὲ κατ' ὄλυμπον. &c. βῆ inquit est ipsissima vox ouilis. Iam, vtrum vlla ouis effert vi, vt vos, an bee vt nos, iudicetis. Anglæ scio omnes oues & Germanæ & Italæ pro nobis faciunt, sed fortasse Græcæ oues olim non balabant sed vilabãt. &c. Ast, qualis hæc, dicetis, disciplina est, quæ petitur ab ouibus. Certè rubore non perfundimur discere ab ouibus, cũ in simili caussa, ille, cui similem nemo potest nominare, nõ erubuerit à cane literã ῥῶ perdiscere. Et discere ab ouibus, est discere ab ipsa natura, quæ constans semper et sui simillima existit, nec varietatibus & mutationibus obnoxia est, vt vsus vester, & fluctuans consuetudo. Sed alterum testem proferamus. Ecce Mar. Cicero, qui græcè loquendo, ipsis græcis gloriã, vt ille ait, eripuit, in epistola illa, satis vobis nota, de obscœnis verbis, dicit, cum audit βίνει putidum græcum verbum,

sonat

ſonat idem quod bini latinum. Sin bi ſonuiſſet Ciceroni vi quemadmodũ nunc ſonat vobis, mentionem vini non bini procul dubio feciſſet. Itaque aut tunc Cicero bi non rectè, aut vos nunc malè pronunciatis. Tertium teſtem expectatis? nõ leuem, ſed in omni cauſſa grauiſſimũ authorem, D. Aurelium Auguſtinũ producimus, qui planiùs, ſi quid planiùs dici poteſt, quàm aut Euſtathius, aut Cice. hanc rẽ decidit. In libris de doctrina Chriſtiana (caput nõ occurrit, quia liber non eſt ad manum) dicit, cum audit nominari herba beta, videtur illi nominari ſecunda litera græca, quomodo nos nunc efferimus. Sin verò pronunciaſſet Auguſt. quemadmodũ vos, vita. i. anima, non beta herba auribus eius circumſonuiſſet. Quartum vultis teſtem? niſi Epiſtolæ modum mihi propoſuiſſem, & quintum, & decimum etiam produxiſſem. Verùm ſequemur illum qui in grauiori cauſſa dicit, in ore duorum aut trium. &c. Et cui Euſtathius, Cicero, & Auguſtinus non ſatisfaciunt, illi ego ſatisfacere non laborabo. Itaque aut me falſa retuliſſe, aut iſtos tres non rectè ſcripſiſſe, aut nos veram & germanam, & propterea à Germanis hominibus aptiſſimam pronunciationem aſſeruiſſe ingenuè fateamini. De pronunciatione reliquarum literarũ, reliquis literis noſtris deinceps ordine, deo volente, perſequemur. Saluta doctiſſimos viros,

Micyl-

Micyllum, & Cesnerum, quorum literas & tuas de procunciatione auidè expecto. Saluta etiam literis tuis clarissimam illam fœminam Olympiam, quæ sola, pro sua singulari eruditione & summo iudicio, si patrocinium nostræ pronũciationis susceperit, de vobis reliquis minùs laborabo. Vale optime & doctissime Huberte, & me quod facis, ama. Brux. 6. Martij. 1553.

F. ALANO.

TRes sunt res, F. Alane, quæ, in rebus humanis, plurimũ possunt, fereq; dominantur: forma, pecunia, & honor. Formæ, præcipuus voluptatis sensus: pecuniæ, maximus commoditatis vsus, honori, summus dignitatis locus meritò tribuitur. Hijs enim tribus rebus, tres olim deos, vel imperita vetustas propter vsum, vel olim docta poësis, propter prudentiam ingeniosè affinxit. Nam voluptati, ipsam Venerem, diuitijs, Plutum, dignitati summũ Iouem præesse voluerunt. Posteà, eisdem rebus ipsæ philosophorum scholæ, vltimũ bonũ, & omniũ semper sapientũ sententiæ, maximam vim assignârunt. Itaq; cum ego probè cognosco te, F. Alane, egregiũ esse formarum spectatorem: cum te cupio esse ditissimum: cum te iudico ad dignitatem esse natum, volui tibi hunc librum offerre: in quo vno, tu, quẽ vnicè amo, his vniuersis tribus rebus fœlicissimè potieris.

tieris. Formas enim hic, non has fastidiosas et quotidianas, sed lectas & lautas illas, & Cæsarea maiestate dignas, & liberè sine impedimento, & tutè, sine periculo, et suspitione contemplaberis. Hic virginum & matronarum vultus Venere ipsa venustiores, non matres minaces, non mariti truces, non infensi Riuales, non parietes, non seræ ab oculis tuis excludent. Diuitias hic porrò, non ipsius Cræsi miserè collectas gazas, sed illius vniuersi et vrbis et orbis imperij cumulatissimè congestos thesauros accipies: adeò, vt quicquid vel bonorum frugalitas collegerat in pace, vel potentum vis corraserat in bello, vel Tyrannorum libido extorserat in omni tempore hic tibi quietè, tutò, & certo iure possidere liceat. Honor verò et dignitas, quomodo maior tibi proponi potest, siuè ad imitationem, siuè ad admirationem, quam Cæsarum & Augustorum. Atq; vt planè videas, mi Alane, me in hijs tribus rebus cogitare tibi non fucum sed fidem facere, non inania verba, sed vera ornamenta dare, ecce tibi hæ formæ huiusmodi sunt, vt nullis vnquã inescare illecebris, sed veris semper delectare voluptatibus scleant: non natura fallaces, non tẽpore mutabiles, non soli, nõ febriculæ obnoxiæ existunt, sed ingenuæ, constantes, integræ, & sanæ semper manent. Hæ verò diuitiæ, nec me, qui illas do, exhaurient, nec te, qui eas recipis, corrumpent. Quas, vt ego cedo sine dispendio, sic tu nunc & possidebis sine labore, & seruabis sine

metu

metu, sed veteris sine inuidia. Ad honorem verò et dignitatẽ, quæ proposita tibi est in hoc libro, otiosus absq; turba, & tutus sine periculo aditurus es: vt eam perbeatam dignitatẽ, quam Cicero in initio de oratore summoperè laudat, sed nunquã consequutus est, is tibi liber offerre videatur. Ad has tres superiores cõmoditates summas, accedunt duæ aliæ, Doctrina, & Amicitia: Altera huius libri: altera inter nos hæc arctißima nostra: & quæ doctrinæ pars maior quã à maximis imperatoribus gestarum rerum erudita historia, quæ, cum ad ciuilem disciplinam tota referatur, tibi qui te totum ciuili vitæ tradidisti, non iucunda solùm ad legendum, sed optata etiam ad vsum futura est. De amicitia nostra parcè, & paucis dicam, ne dum te libenter & meritò laudem, meipsum obiter & imprudenter, reprehendendum exhibeam. Nam quorum voluntates, studia, & in aliqua etiam re, ipsa consentiunt vota, nihil ferè nec laude, nec vitio dignum, inter eos separatum esse potest. Beneuolentia verò mihi, omnium in hac aula, grata: certorum hominum etiã iucunda: sed tua sanè imprimis optata mihi contingit. Cuius humanitatem tantam esse erga me, sæpè expertus sum, vt nemo sit de quo, vel mihi, vel meis, plus polliceri queam. Et cum multa vincula studij & amoris, nos inter nos coniungunt, nullum puto, aut reipsa firmius, aut vtrique nostrum optatius esse eo fauore & gratia, qua opt.

& humanißimus Præſul vtrunque noſtrum, ſibi tot meritis arctiſſimè deuinxit & obligauit. Itaque ſi forma ſine malis illecebris, ſi diuitiæ ſine curis, ſi dignitas ſine periculis, ſi doctrina cum maximo vſu, ſi amicitia cum pari ſtudio, tibi probanda fuerit, hoc meum, ſpero, conſilium tibi offerendi hunc librum, minimè reprehendes. Deus optimus maximus & te diutiſſimè incolumem ſeruet, & vtrumq; noſtrum, vtriuſque voti quamprimùm compotem faciat. Vale.

D. Franciſco Duareno.

SAlue plurimùm doctiſſime, humaniſſime, amabiliſſime, Franciſce Duarene. Hanc te ignoti hominis nouam affandi rationẽ, ratio et meriti tui, & officij mei, meritò poſtulare videtur. Doctrina enim tua quàm ſit eximia, frequenter ex libris tuis editis cognoui: humanitatem verò erga omnes, atque ſingularem in me ſeorſim amorem, ex ſermone ornatiſſimi viri Thomæ Martini, tui ſtudioſiſſimi, & mei etiam amantis, ſæpe quidem, magnaque ſemper mea cum voluptate intellexi. Te igitur de hac tua ſingulari doctrina, humanitate, & beneuolentia, mi optatiſſime Franciſce Duarene, & imperitus ego ſi non ſuſpicerem, & inhumanus ſi non colerem, & peringratus ſi non redamarẽ, iure videri debeam. Sed

doctrinæ

doctrinæ tuæ deinceps, vt ſtatuo, memoriam, iure videre debeam, & tecum ſapè crebris mittendis literis, & mecum quotidiè tuis perlegendis libris, iucundam atque fructuoſam vſurpabo. Humanitatem verò tuam, mutuo ego libentèr ſubſequar ſtudio atq; grata voluntate: ſemper laborabo, vt cum tui inſtituti conſuetudinem tanto per è laudem, tui etiam exempli imitationem à me alienam eſſe non putem. In amore autẽ, quantus tu cunq; fueris, tibi nõ concedam, vt tu me plus diligas, quàm ego te amem. Nam quamuis ipſe tibi partes in amando ſumpſeris priores, ego tamen mihi vindicabo iuſtiores, cum tu opinione, ego iudicio ad hunc amorem acceſſi. Tu enim vnius epiſtolæ ſatis incultæ lectione, vniusq; hominis, amici admodum quidem, amantis nimiùm fortaſſe ſermone, te ad hominem ignotum atq; obſcurum diligendum tradidiſti. Ego non ex literis priuatim ſcriptis, ſed ex libris publicè æditis, neq; ex vnius amici erga te ſtudio, ſed ex vniuerſa doctorũ hominum nationis de te iudicio, ad te amandum me ipſe dedi, adeò vt amor meus certus, tuus cæcus eſſe videatur. Cæcum tamen tuum amorem & nunc eſſe libentèr fero, & impoſterum ſic permanere admodum cupio, ne ſi oculos recipiat, me deſerat, aliòque auolare velit. Verum, vt ingenuè fateor, et Ioannis Sturmij facto, & Thomæ Martini ſermoni plurimum atque libentèr debeo, quorum opera effectum

fectum

fectum est, vt tu de me non vulgaritèr existimes. Nullius enim rei quæstũ maioris facio, quàm doctorum hominum amicitiæ: præsertim cum ea aut virtutis opinione, aut literarum ergô tota suscipi, non præsenti adulationis aucupio, non sordida lucri spe, vllo modo institui videatur. Amaui diu, vidi nunquam Iaen. Sturmium. Sed cum eum Platonis, Aristotelis, & Ciceronis doctrina ita excultũ esse perspicerem, vt pauci admodum in hijs nostris, ne temporibus quidem longè antè superioribus, mea certè opinione, cum eo conferri possint, illius amore non calere solùm, sed exardescere cæpi. Eadẽ ratio, eadem faces mihi admouet, quibus incendor, vt te persimili modo amem: quem meum erga te animum, mi optatissime Fran. Duarene, si tibi, gratum esse, ex literis tuis intelligam, certè vel cum nostro Th. Martino contendã, vt in omni mutuæ beneuolentiæ ratione atq; officiorum genere, licèt me cõmodandi facultate vincat. gratificandi tamen voluntate, nunquam superaturus sit. Et tamẽ cũ gratiore homine, aut tibi, vt sæpè ex eius sermone intelligo, aut mihi, vt indies ex eius humanitate sentio, aut cuiuis, vt quotidiè ex consentiente hominum de illo voce excipio, contendere in vllo humanitatis certamine non queo. Et quantũ amandus est de hac humanitate, tantùm certè congratulandum est ei, quòd ad illius tam gratam naturam, tam digna accesserit fortuna, cum ei, ad be-

nignè faciendum omnibus, non voluntas ſolum parata atq; proposita, ſed facultas etiam & opportuna et ampla tribuatur. Aſt ego, non rectè quidem, qui fortunæ & cõmuni fœlicitati tribuo, quæ virtutis præmia, et prudentiæ munera et ſunt & exiſtimari debent. Et quia hæc clariſſimi viri recordatio mẽtem ſcio vtriuſq; noſtrum, & meam in ſcribendo, et tuam in legendo, magna ſuauitate perfundit, nõ ſedes ſolùm ad quas peruenit, ſed gradus ipſos per quos aſcendit, breuiter deſignabo. Cum ſumma rerũ, iure hæreditario, illuſtriſſimæ principi noſtræ Mariæ veniret, (vt in exordio, cuiuſq; principis apud nos de more fit) luſtratio ratioq; habita eſt externorum hominum, quorum tantus huc confluxerat numerus, vt hijs paſſim vrbs Lond. redunderet. Thomæ Martino impoſitum fuit hoc munus decernẽdi, quinam ciuitate et patria noſtra donandi, et qui ad ſuos amandandi eſſent. Hoc tempore fui, ſæpè vnà cũ Mart. cum ille frequenter atq; ſuauiter arridens, ad me, Aſchame inquit, multi Galli hodiè, multum debẽt Duareno noſtro. Nihil enim prius mihi exiſtit in hoc munere obeũdo, quã beneuolẽtiam, quam Duareno abſenti debeo, hominibus Gal. repræſentare, vt vel hoc modo ſumi amici iucũdiſſimam memoriam ſuauiter vſurparẽ. In hoc munere, tam moderatè cum ſumma fide, et tam circumſpectè cum maxima diligentia ſe geſſit, vt hæc parua initia, maiora ſtatim cõſequuta ſint. Nã paulo poſt propter

iuris insignem et suam singularem prudẽtiam, coaptatus est, in numerum τῶν προέδρων, qui vnà cum summo Angliæ Cancellario, max. hominum cõtrouersias cognoscunt & decidunt. Vbi illius, & doctrinæ præstantia, et rerum vsus, et ingenij moderatio, primo tempore, tam perspecta probataq; fuit prudentiss. præsuli D. Step. Win. summo Angliæ Cancellario, vt nõ solùm in cõmuni illo iudicio, sed in suo etiam priuato domicilio, ad res max. et maturè explicãdas, et fœlicitèr expediendas, eius solius ferè opera vti cõsueuerit propter hoc munus, ab eo tam fidelitèr gestum, & prudentèr moderateq; perfunctũ, tanta iã de eo excitata est, cũ Op. principis nostræ existimatio, tũ prudentiss. cõsilij iudiciũ tũ vniuersi populi expectatio, vt ex hijs gradib⁹ in quibus sua virtus et doctrina, aliorũq; iudiciũ atq; prudẽtia eũ collocauit, creberrimus iã sermo sit illũ breui, ad aliam deinceps atq; aliã dignitatis sedẽ, cũ max. omn. voluntate atq; cõgratulatione aspiraturũ. Imò ego, in hac præsenti iam sũ spe, vt antequam istæ ad te perueniant literæ, ad maiora reip. munera peruenturus sit. Martinus noster, adeò vt noua amici dignitas, nouã mihi ad te scribendi opportunitatẽ et cõmodè & breui oblatura sit. Sed ecce, dulcis hæc amici memoria, ita me mei immemorem facit, vt nec tui rationẽ habere, nec epistolæ modũ tenere, tibi videri possim. Et te quidẽ ita de hoc meo facto existimare credã, nisi lõgitudo tuarũ literarũ hãc nimis inuerecũdã meã scribendi prolixitatẽ excusauerit.

D. GVIL. PETREES REGIÆ MAIESTATIS Secretario Primario De. Osorio.

PRæclara res est, vel nobilibus nasci parentibus, vel vetustis inseri familijs, clarissime vir: Qui verò, vnà cum istis bonis, rerum abundantiam, & præstantem animi indolem, secum attulerit, vt non naturæ solùm exornetur muneribus, sed fortunæ etiam cõmuniatur præsidijs, habet hic quidem ad excelsum dignitatis locum, insignem sibi patefactum aditum. Sed, cum hæ commoditates omnes, ad maiorum plerumq; referantur, vel laudem, si erant probi, vel laborem, si erant diuites, faciunt illi certè multò prudentiùs, qui non istis alienis solùm nituntur gradibus, sed doctrina crescere ad laudẽ, & virtute surgere ad gloriam, ac suis pedibus, non suorum vestigijs, ad dignitatis fastigium peruenire elaborant. Hanc verò rectissimam veræ nobilitatis viam, cum tu, clarissime vir, ducibus quidem virtute ac doctrina, comitibus etiam natura ac fortuna, & prudentèr ingressus, & fœlicitèr secutus sis, hunc librum tibi, de nobilitate ciuili & Christiana offerendum esse duxi. Authorem huius operis, tibi, propter materiem, valdè gratum, et propter tractationem periucundum fore existimaui: Ea enim scribit, quæ tu facis, & eo modo scribit, quo tu excellis: vt idem vtriusq; vestrum consilium, illius, in scri-

scribẽdo hoc opere, tuum, in instituenda vita fuisse videatur. Nam hic liber, non cogitationes solùm, et mentis tuæ consilia, sed actiones etiam, et vitæ instituta, adeòque teipsum tibi, tanquam aliquod illustre speculum, ostendet & demonstrabit. Videbis etiam quàm commodum semper omni populo fuerit, vt vel principis sese subijciant imperio, vel vt prudentũ tradant se gubernationi atque consilio: quã contra non formidinẽ solùm & periculum, sed vastitatẽ etiam & exitium, vulgi furores, & Catilinarum libidines, omnibus & regnis & rebuspublicis minitantur, prudentèr, fusè, partitè, & disertè narrat. Plebis enim amentiam, et eorum mores atque consuetudinem, qui magis noti sunt propter scelera, quàm nobiles propter virtutem, quiquè patriæ suæ, faciem sæpè libertatis ostentant, sed faces semper furorum, ac licentiam scelerum intentant, stylo suo acritèr pungit, & exagitat. Præterea, rerũpublicarum, & crebras cõfusiones propter iniustitiam, & subitas conuersiones propter impietatẽ, et latas ac longas fœlicitates propter humani diuiniquè iuris conseruationem, infinitasquè alias permemorabiles res, in quibus prudentiæ tuæ cõsilia, cogitationes, et curæ quotidianæ excubant, et exercentur, in hoc opere persequitur, vt hic liber tibi non iucundus solùm ad legendũ, sed optatus etiam ad vsum, spero, futurus sit. In tractanda verò, hac tam præclara materia, eam eloquentiæ facultatem & vim

 adhibet,

adhibet, qua, nemo mea certè opinione, post illa Augusti Cæsaris tempora, aut puriore, aut præstantiore, vsus est. Est enim in verbis deligendis, tam peritus; in sententijs cõcinnandis tam politus: ita proprietate castus, ita perspicuitate illustris: ita aptus & verecundus in translatis: ita frequens & fœlix in cõtrarijs: suauis vbiqùe, sine fastidio: grauis semper sine molestia: sic fluens, vt nunquam redundet, sic sonans vt nunquam perstrepat, sic plenus, vt nunquam turgescat: sic omnibus perfectus numeris, vt nec addi ei aliquid, nec demi quicquam, mea opinione possit. Imò tam præstans artifex est, vt nec Italia in Sadoleto, nec Gallia in Longolio, nec Germania in Ioanne Sturmio plus, quam nunc Hispania in Osorio gloriari possit. Quod eloquentiæ flumen, eò salubrius existit, quia illud totum non ad manes & aniles rerum leuitates, ac vagantes hominum opiniones redundat et excurrit, sed vniuersum, ad veram Christi gloriam prædicandam & certissimam animi immortalitatem propugnandam emanat & placidè fluit. Et hæc authoris eloquentiæ consiliyqùe vera laus, quanquam per singulos libros, æquabiliter fusa sit, in extremo tamen, quem contra Nicholaum Machiauelum Florentinum, seorsim scripsit potissimùm enitet et elucet. Machiauelus enim magno semper ingenio, sed non sano sæpè consilio, Christi optimi maximi religionem, & improbè eleuare, & impiè etiam irridere, multis bonis viris visus est.

His

Hic igitur Osorius tibi, propter libri istius materiem gratus, propter eloquentiam iucundus, propter institutum etiam valdè pius videbitur: Qui seſe, ipsa re grauem philoſophum, tractatione diſertum oratorem, religionis ſtudio, verum Chriſtianum eſſe omninò declarat: Et hoc porrò nomine optatus tibi ac percharus eſſe debet, quia non tam monumenta ingenij ſui, quàm ornamenta virtutis tuæ, nec tam laudem illius eloquentiæ, quàm commendationem tuæ prudentiæ continere & declarare videatur. Et hæc de te, & Oſorio: De me verò nihil aliud, niſi quòd dum mea vniuerſa ſpes, tua vnius bonitate mihi ſe & humaniter offerente & ſuauiter pollicente nitatur, iuſſi hunc librum, vt ſeſe in conſpectum tuum nunquam intruderet, ſed aliquando offerret, vt eſſet apud te non flagitator importunus, ſed pro me meisque rebus poſtulator pudens atque verecundus. Si verò nunc, prudentiſſime vir, vel propter Dom. Wintonienſis, Dom. Pagetti, & D. Cecilli de me iudicium, vel propter aliquod mediocris meæ facultatis ſpecimen, quod ex literis meis, vel priuatim ad te, & publicè pro regia maieſtate ſcriptis, iam potes capere, ita de me exiſtimas vt non omninò ineptus videri poſſim, qui hoc munus literas ſcribendi ſubeam, me ad tuam voluntatem, nutum, vſum, & omnem etiam opportunitatem libenter reſeruabo. Sin verò aliter ſentias in locum nonnulli beneficij deputarem, ſi illud mihi ſignificare velis ne nimis

diù hic, et ſpem alam, et tempus teram, & ipſe mihi alieno ære grauior, meisqùe diurno ſumptu moleſtior indies fiam. Nam viginti libris, non Aulicam ſed Londinenſem vitam, quomodo integrum amicum, ſuſtinere queam, cum hij proximi quinque ſuperiores menſes, mihi parcè reſtrictèque viuenti, quadraginta libras exhauſerint. Itaqùe, quemadmodum omninò ſtatui, perpetuam tuæ in me beneuolentiæ memoriam, perpetuo meo ſtudio, officio et obſeruantia colere atque conſeruare, ſic nonnihil etiam vereor, ne vſum beneficentiæ tuæ, hic diù expectare non queam. Sed hæc curæ minùs me ſolicitat & perturbat, cum cogito, te eum eſſe, cui ego, fortunæqùe meæ, non tam traditi ſumus neceſſariò, quàm à te libentèr ſuſcepti & beneuolè: Cuius bonitati omnium conſenſu & voce tantum tribuendum eſt, vt minimè ego dubitem, quin, quarum rerum ſpe, ad Aulicam vitam me vocaſti, harum maturo fructu alacriorem me ad omne officium facturus ſis: vt quantam nunc voluptatem, ex hac tua peroptata mihi beneuolentia capio, tantam breui commoditatem, ex aliquo tuo grato beneficio, percepturus ſim. Quam meam ſpem, in te hoc modo repoſitam expedies, pro mea verò voluntate, cum qua mora volueris, pro mea autem neceſſitate, cum qua maturitate potueris, pro tua denique prudentia et bonitate, cum qua opportunitate commodiſſimè eſſe duxeris. Vale.

DOCTO-

DOCTORI COLO, CVM OFferret illi Aristeam de Settanta Due interpreti.

TAntùm ego, & communi omnium voci de tua eruditione, & frequenti Moryſini ſermoni, de tua humanitate ſemper tribui, doctiſſime humaniſſimeq; Cole, vt imperitus ipſe ſi te non colerem, & inhumanus ſi non amarem, meritò videri poſsim. Hunc igitur libellum, mei in te ſtudij, & ſi vis, ſiq; id aliquid eſſet, iudicij etiam teſtem, tibi libenter offero. Hic author, quia & tempore priſcus, & lingua græcus, & vſu rarus, & inſtituto pius, & conſilio prudens exiſtit, gratus tibi & acceptus, atque etiam propter ipſam linguam, in quam nunc fœliciſſimè verſus eſt iucundus, ſpero, futurus ſit. Hoc itaq; munus, pro mea quidem in te voluntate ſanè puſillum, reipſa tamen aliquid ſi grato animo acceperis, te mihi pergratam rem feciſſe exiſtimabo. Vale.

D. WINTONIENSI.

OBitus Eduardi opt. noſtri principis, vitalis quidem illi, luctuoſus verò mihi, & meis rebus perquàm calamitoſus extitit, optime præſul. Itaq; cum mens mea mœroribus confecta, & fortunæ meæ curis, inopia, & ſolitudine valdè implicitæ impeditæq; fuiſſent, non lætus ego, ſed totus gemens, literas illas meas ſuperiores, anglicè ſcriptas minimè lautas, ſed omninò

omninò lugubres tibi offerebam. At verò cum eas ipsas literas, sermone barbaras, scriptione incultas, prolixitate molestas, importunęq; petaces, tanta humanitate, nõ solũ ipse legeris, sed alijs etiã ostẽderis: cõmittere certè nolui, quin et mentẽ et manũ excitarẽ, vt has nouas latiori loquentes voce, & lautiori indutas veste, atq; gratiori institutas ratione, amplitudini tuæ offerrẽ. Intellexi enim & ex aliorũ sermone, & ex tuo, nõ solũ vultu, sed voce excepi, quàm præsenti retines memoria, mea postulata: et quã parata animi propensione eniteris vt me tibi, beneficio tuo, in perpetuũ deuincias: A quo nexu tãtũ abest, vt me expedire velim, vt in ea ipsa vincula arctiùs me induere, omni labore, fide, officio, & obseruantia mea, perpetuò laboraturus sim. Et quãquã spes, quã ipse mihi proponis, est admodũ certa, et res, quã ego abs te expecto, erit valdè grata: voluntas, tamẽ illa tua, qua me tuendũ suscipis, est omniũ lõgè incũdiß. nec tua voluntas ita expedita est, et sic quasi euolat, ad benè de me merendũ, vt non solũ eam vllo meo officio consequendi spẽ, sed omnẽ etiã agendi gratiã præcurrat facultatẽ. Et cũ gratiæ, quas tibi merito tuo referrẽ, sunt penitùs nullæ: & quas tibi iã habeo maximas, sunt illæ etiã meo iudicio non satis dignæ, ego itaq; superatus re, et derelictus, destitutusq; ratione, subsequar te certè grata vicissim voluntate, parato officio, & perpetua obseruantia, & sic confram me ad eam, quæ sola mihi reliqua est, compensandi

sensandi rationem. Non est enim mos horũ temporum, clariss. præsul, non cõsuetudo horũ hominũ, non tui loci & dignitatis, sic descendere ad vsum hominis mei ordinis: imò non est humanitatis, sed diuinæ cuiusdam naturæ, tam esse paratum, sic esse propositum, ad benefaciendũ omnibus, atq; id etiã his, quũ nullo suo officio, nec anteà promereri, nec posteà compensare tantã tuã beneuolẽtiam queunt: & hoc est quod anteà dixi, mihi proponi quidẽ certã spem, & expectari etiam gratam rem, sed tuã mihi beneuolentiam, longè omniũ esse iucundiss. qua tua beneuolentia, nullũ ne tuũ beneficiũ quidẽ, mihi gratius esse poterit. Et tamen vt ingenuè dicam, non tantũ gratulor mihi, illã ipsam tuã beneuolentiã, quantũ tibi gratulor, eam tam præclarã benefaciendi naturam: imò non tibi tantũ talẽ tuam naturã, quantũ vniuersæ Angliæ suam fœlicitatẽ, cuius rem, et publicã in Curia, & literariam in Academia, multis iam iactatam modis, variisq; diù afflictatam miseriis, consilio nunc tuo iuuare, eruditione promouere, tantoperè conaris. Quarum rerum salus, tibi tam semper chara exitit, vt iam spes tandem affulserit singularem nunc singulorum hominum tranquillitatem, exoptatum studiorum otium, totiusq; reip. quietem, in tua iam plurimùm vnius authoritate, in excellenti doctrina, in ardenti erga remp. studio, deinceps conquieturæ. Et cum prudentissima nostra princeps maximam harum rerum curam,

tu.s

tuæ vnius æquitati, doctrinæ, & moderationi credidit atq; commendauit, nonnihil & ipse lætor, tria illa mea postulata illiusmodi esse, vt siuè otium studendi in Academia, siuè negotium scribendi in Aula, siuè laborem peregrinandi in aliena regione, tua gratia & fauore sortitus fuero, omnes vitæ meæ rationes, hijs rebus omninò inseruire necesse sit, quibus tua prudentia præest et moderatur. Nam si otium in Academia, ex sententia mihi concessum fuerit, quod imprimis opto, omne illud dico otium, non languidum ad inertiam, sed quietum ad alacritatem, eò incumbet & excubabit, vt lingua & literæ, nonnihil ad meum fructum, plus ad aliorum vsum, potissimùm verò ad tuam laudem, quarum tu iam antistes es, colantur & efflorescant. Sin peregrè profectus fuero, vt vel mea excolam studia, vel reip. inseruiam commodo, bone deus, quàm frequentes & prolixas literas, singulis & aptas personis, & accommodatas rebus, & distinctas locis, & partitas temporibus, atque omnia quidem, fideliter, cautè, & consideratè ad te perscriberem. Vsum etiam non nullum ad hanc functionem adferre possim. Nam istius proximi superioris, & Mauritani motus, & belli Galli temporibus interfui: in quibus magnæ amicitiarum, dissidiorũ, prædationum bellorum confusiones: mutabiles Fortunæ varietates: & grauissimæ rerum conuersiones extiterunt: Vbi præsens oculis meis perspexi, quantũ ἀχαριστία, dolus,

dolus, perfidia, libido, ambitio, θεομαχία, has miseras res humanas permiscent & conturbant. Fuit tempus, eruditissime Præsul. cum talem materiam, etiam scriptione perpolire mediocriter potuissem: Sed succus ille purioris dictionis, quem ego hausi ex optimis vtriusque linguæ fontibus, totus iam exaruit: & stylus, quem mihi spes sita in Eduardo Principe, nonnihil exacuerat, nunc vehementer est retusus, ad duram hanc meam, & absque te fuisset, planè desperatam inopiam & solitudinem. At verò si aura fauoris & gratiæ tuæ, mihi quomodo spero, aspirauerit, ita me excitabo ad nouam spem, & comparabo me ad tuum sensum & voluntatem, vt te nunquam pœniteat, hoc in me contulisse beneficium. Tertium meum postulatum fuit, vt ad literas Reginæ maiestatis latinè conscribendas ponar, quod mihi officium Eduar. Rex benignè assignauit. Ad hoc munus, quanquam non ingeniũ nec artem, fidem tamen & diligentiam, atque nonnullum cùm mentis tùm manus vsum, in simile perfunctione, adferre possum. Quæ tres res, ductu prudentiæ tuæ gubernatæ, si non laudem mereri, reprehensionem certè vitare queunt. Itaque, siuè in Academia, sinè in Aula, siuè peregrè viuam, ego & omnes vitæ meæ rationes, in tua voluntate, gratia, & authoritate conquiescemus. Et has tres meas petitiones, hijs etiam literis repetere statui, ne non te rerum mearum, sed me meipsius immemorem esse

esse ostenderem. Hoc ab humanitate tua summe-
perè impetrare cupio, vt sciam Academiæ ne,
Aulæ, an peregrinationi me destinare velis, vt ad
illud vitæ institutum me interea comparem. Hos
enim mihi nimis graues sumptus vereor vt diu pos-
sim sustinere: Pensionem, quam mihi liberaliter
concessit Hen. 8. & benignè confirmauit Edu. 6.
nullo modo dubito, quin confirmatura etiam sit
nobilissima nostra Regina: Itaq; literas, quas Pa-
tentes vocant, mihi scribi curaui, vt gratia & au-
thoritate tua, Manu & Sigillo R. Maiestatis de
more obsignentur. D. noster Iesus Christus, te, rei-
publicæ, literariæ, & Christianæ, æquissimum iudi-
cem, Optimum Patronum, & doctissimum præsu-
lem diutissimè seruet incolumem. Octobris. An.
Dom. 1553.

EIDEM: CVM OFFERRET illi Apollinarium.

EST hic libellus, ornatissime præsul, re, tracta-
tione, lingua, insignis: Psalmos enim Danidis,
eleganti carmine, eoq; græco, complectitur. Res &
lingua, altera vitæ, altera studio tuo aptissimè
conuenit: Et quàm carmine etiam delectaris, scis,
cuius condendi vsu, & suauitate, illam superio-
rum temporum, & castigare insolentiam, & le-

nire

nire acerbitatem frequenter consueuisti. Hinc certam facio coniecturam, similimorum hominum, simile esse studium consilium par, & eundem ferè sensum. Te optime Praesul intelligo, & Socratem Atheniensem: vterque enim potenti calumnia, simili de caussa, integra iussu Patriæ, in custodiam datus est. Vtrique vestrum in tanta, & hominum iniuria, & temporum tristitia, & indignitate loci, æqualis fortitudo, constantia par, idemque etiam relaxandæ mentis propositum fuit consilium. Vterque enim illigando in carmen, ille vt Plato narrat fabellas Æsopi, tu grandiores res, sollicitam carceris solitudinem, soliti estis mitigare. Reliqua omnia paria, dispar fuit sola fortuna: Vitam enim illi, ingrata abstulit Patria, tibi penè, restituit gratiosissima Regina. Carmen igitur, quod tum in depositæ iacentique fortunæ fuit gratum, in erecta iam atque florenti erit periucundum. Tale præsertim carmen, quod rem optimam, optima explicatam lingua continet. Nonnus in faciliori versatus materia, versu, mea opinione, magis impedito magisque obscuro vsus est. Itaque hunc libellum tibi offerre volui, vt esset, studij atque obseruantiæ meæ aliquis testis, et pro me meisque etiam rebus apud prudentiam tuam, licèt non flagitator importunus, postu-

postulator tamen non satis fortasse verecundus. De fortunulis meis constituendis, minùs iam laboro, cum tu me tuendum tibi suscepisti: vereor tamen nonnihil, ne perpetuàm potiùs beneuolentiæ tuæ memoriam colere, quàm fructũ beneficẽtiæ tuæ diù expectare queam. Tenuitas enim mea, me iam iam Londino abiget, & officium compellat nunc, breui etiam Cantabrigiam coget, nè exigua, non mea, sed temporis transgressio facilè mihi eripiat, quod multi anni, longaq; studia & vix & diù collegerant. Et quanquam non dubito, quin ego tuæ authoritatis præsidio munitus, tuaq; prudentiæ ductu gubernatus, possim licèt non ingenio & facultate, fide tamen et diligentia, et taciturnitate, munus illud scribendi literas latinè sustinere, ad eum tamen locum solicitus accedo, cum sic in Aulam principis ex schola Biantis prodiero, vt non solummodo mea, sed nonnihil etiam alieni, mecum apportaturus sim. Sed hæc me cura minùs perturbat, quoties cogito: cuius mea, & spes bonitate nititur, & res authoritate constituetur. Deus. &c.

D. Petrees Regio Secretario.

EX sermone D Cecilli cognoui, & ex nostro inter nos mutuo colloquio perspexi, Ornatissime vir, quàm parata voluntatis inclinatione propendes, vt me tibi, tuo beneficio, in perpetuũ deuincias. A quo beneuo-

beneuolentiæ nexu, tantum abeſt, vt me expedire velim: vt in illa ipſa vincula, me arctiùs induere, omni diligentia, fide, officio, & obſeruantia mea perpetua, perpetuò laboraturus ſim. Laborabo enim ſedulò, me ſic totum ad tuum ſenſum & voluntatẽ comparare, vt nihil exoptem priùs, quàm vt omnes vitæ meæ rationes, in tuo vnius fauore, gratia, & authoritate conquieſcere queant. Ad munus verò illud literas latinè conſcribendi, quanquam non ingenium & artem, fidem tamen & diligentiam, & taciturnitatem, atque nonnullum cùm mentis, tùm manus in ſcribendo vſum, mecum ex Academia in Aulam apportabo. Magnam eloquentiæ vim non conſequutus, ſed ne ſecutus quidem vnquam ſum. Hoc enim in ſcribendo cõſilium, tantum mihi propono, vt proprietatem in verbis, vt perſpicuitatem in ſententijs, ſemper tuear & conſeruem, vt appoſitè ad ſingulas perſonas, vt accõmodatè ad quamque rem, vt partitè & diſtinctè cogitata mentis, ſiuè meæ, ſiuè alterius explicare queam. Iſtæ facultates, per ſe quidem tenues & exiguæ, prudentiæ tamen tuæ præſidio adiutæ, et conſilij tui ductu gubernatæ, ſi non laudem mereri, reprehenſionem certè vitare, ſpero, poterunt. Si tuo ſatisfecero iudicio, de reliquis meis rebus minùs laborabo: imprimis verò ſollicitus ſum de aliquo loco commodo, vbi res mihi impoſitas & commendatas, & opportunè curare & tutò conſeruare queam: ad hanc commo-

ditatem mihi obtinendam, siuè inter Aulæ parietes, siuè in alicuius nobilis familia, dum res meæ meliùs constitutæ fuerint, quodammodo mihi polliceor gratiam tuam & authoritatem. Omne enim otiũ, quod mihi reliquum erit, ab officij mei perfunctione libẽtißimè ponerem in perlegendo vniuersam vtriusque linguæ historiã, & eò libentiùs id facerem, si is meus labor, alteri, qui eodem gaudet studio, vsui esse possit. Spero, prudentißime vir, non te propterea minùs benè de me existimare, quòd illas, quas vocant, Præbendas non admodũ mihi expetam. Satis multi sunt nimisque multi, qui ista extraordinaria cuiusuis vtilitatis aucupia, nimis auidè consectantur. Istorum hominum consilium, non ego impedire, nec multùm reprehendere statui, eorundem tamen nec consuetudinem sequi, nec numerum in Aula augere, vnquam in animo habui. Neque tamen sic durus & iniquus mihi ipse sum, vt commoditates meas aut negligam, aut alijs tradere velim: Sed vehementer lætatus sum, cum superiore die, in cubiculo tuo, pensionem illam Petri Vanni, & dimidiam præsentem mihi beneuolè promiseris, & reliquam etiam integram breui mihi, præclara spe, sposponderis. Sed hanc rem, & reliquas omnes fortunas meas tuæ prudentiæ constituendas relinquo: Ego verò paratus sum, vt iureiurando de more, fidem meam & obseruantiam astringam. D. Iesus prudentiam tuam diutiß. seruet incolumem.

D. HIE-

D. HIERONYMO FROBENIO
nobili Basilienſi Typographo.

S. P. in Chriſto Ieſu. Eruditum te, ex tuis ſcriptis, Hieronyme Frob. humanũ atq; bonum ex aliorũ ſermonibus eſſe intellexi: & eò facilius patiebar me adduci rogatu doctiſs. viri & vtriuſq; noſtrum valdè amantis Hiero. Wolfij, vt imprimis tibi ſignificarẽ, literis meis, illos D. Eraſmi Antibarbarorũ libros diu deſideratos, et olim Romæ Richardo Pacæo ſurreptos, adhuc in Anglia reſeruari. Liber ad me proximo ſuperiore anno adferebatur, et eo vtebar Cãtabrigiæ aliquot menſibus. Integri nè libri ſint, an λειπόμενόν τι planè ignoro. Egi cum illo, in cuius manus deuenerunt, vt in lucẽ appareret, quod ille facilè mihi concedebat. Atq;, cum mihi, ab ineunte ætate, perſpecta ſit, illa multorũ officiorũ et beneuolentiæ coniunctio, quæ veſtræ Frob. familiæ, cũ Eraſmo interceſſit, hanc rẽ tibi cõmunicare, cõſiliũ fuit, vt, ſi tu ita vis, mea opera vtaris ad id, quod tibi de hac re tuoq; iudicio cõſultiſſimũ eſſe videatur. Itaq; expecto literas tuas, ſequor Aulam Cæſaris, ſi miſeris literas tuas Argentinã, ad Ioan. Sturmiũ, vbicunq; fuero, curabit ille, vt ad me cõmodè perferãtur. Vidi ego Græcã Bibliothecã Iaco. Fuggeri, & habeo indicẽ ſcriptorũ librorũ. Multi libri ſunt, nondũ in lucẽ diuulgati. Quantò maior laus eſſet huius viri, ſi tot præclaris authoribus, nõ ciuitatẽ, vt potens conſul, ſed mũdũ et vitã, vt aliquis deus,

daret, quàm compingens eos in perpetuas tenebras nõ φιλόλογος, sed βιβλιόταφος meritò quidẽ haberi. Vtinam hic vir ad hanc & priuatam gloriam, & communem vtilitatem excitari posit. E Britannia decedens, & nobilem Basileam visere, & fortem Heluetiorum gentem peragrare sperabam. Sed vereor, vt mea negotia, hys temporibus, hoc me patiantur facere. Religionis veræ cursum, literarum cultum & progressum, populi mores, & locorum illorum opportunitates auidè perspexissem. Nunc reliquum est, vt quem fructum ipse præsens ex contemplatione harum rerum percepissem, eundem ex tuis ad me longis gratissimisq; literis expectem. Si vlla officij ratio, à me, aut in hac Aula, aut in Anglia, tibi proficisci possit, quantum eniti nauareq; possum, libenter præstabo, & si cæteris rebus minùs queo, amore certè gratiq; animi significatione & literarum etiam crebritate tibi respondebo. Vale in Christo Iesu. Augustæ. 10. Iunij.

D. PAGETTO.

Mira mihi silendi necessitas imposita fuit in vtraq; tua fortuna, honoratissime D. cum nec in spoliata, dolorem meum ostẽdere, sine offensione: nec in recuperata, gratulatione vti, sine adulandi suspicione, potuerim. Gratulandi tandem vicit voluntas, literasq; Bruxellis tibi scripsi: quas cum antiqui

antiqui officij monitu, nouique gaudij impetu paraui ſſem: eas tamen, pudoris ſuaſu, apud me retinui et ſuppreſſi: nè, non rationem officij, ſed oſtentationem ſtudij: non beneuolentiam tuam, ſed vſum meum: non rectam opportunitatem, ſed præſens tempus ſequi tibi viderer. Sed, cum iſtis proximis ſuperioribus diebus, vetera tua in me collocata beneficia, non ſolùm mihi retenta & conſeruata, ſed per te etiam, adaucta & conduplicata eſſe voluiſti: atque id, eo modo, multò gratior eſſet, beneuolentia tua, propter humanitatem, quàm beneficium tuum, propter commoditatem: nolui committere, vt licèt, à compenſandi facultate, ſim reuera inops, à gratificandi etiam ſtudio & ſignificatione, habear itidem alienus. Gratiſſimus igitur tibi, & nunc cupio videri, & perpetuò volo eſſe. Sed cum gratias tibi poſſim, referre quidem nullas, agere verò perexiguas: & quas tibi nunc habeo maximas, et illæ beneficijs tuis impares ſint & indignæ: hanc officij partem, amiciſſimis meis, Sturmio & Nannio imponam: qui, vti ſpero, non minùs oſtendent ſe tibi lætos & gratos in explicata mea fortuna & cõſtituta, quàm anteà erant ſolliciti pro me, ac fortaſſè tibi moleſti, in eadem impedita atq; dubia. Scribendum mihi quidem eſt neceſſariò, illis viris: at ſcribam nunc libenter, non ſolùm propter officium illis debitum, ſed propter materiam abs te mihi datam. Illis duobus multùm ſanè debeo: quorum, ad te ſcribendi

pro me ſtudium, quia ſunt amiciſſimi, & iudicium, quia ſunt prudentiſsimi, plurimi quidem facio, de te verò, non ad te, ſed ad illos ſcribam. Et quanquam ſoleo libenter prædicare, te natum eſſe, fatali quadam prouidentia, qui ſolus velis, ſolusq; ſoleas rebus meis adeſſe: tamen, cum nunc tua et D. Cancellarij in me iuuando, coniuncta ſint ſtudia, ego poſthac veſtras non ſeparabo laudes: quorum duorum prudentia, humanitate, et moderatione, non mea ſolùm, ſed reliquorum ferè omnium, & hominum et rerum ſalus conſtituitur. Hoc tempore, hunc librum de Gloria tibi offerre volui: munus tibi valdè conſentaneum. Si enim Gloria nihil aliud eſt, quã incorrupta rectè iudicantium vox, et conſentiens bonorũ hominum laus, de excellenti alicuius virtute, et inſigni probitate, nõ alia res offertur à me in hoc libro, quam omnes homines certatim deferunt ad te ſuo ſermone atq; iudicio. In vniuerſo tamen choro, laudum tuarum ingenij, doctrinæ, vſus, induſtriæ, conſilij, prudentiæ, moderationis, abſtinentiæ, morumq; ſuauitatis facillimæ, nulla virtus tua altiùs emicat, quàm ea, quæ cum hominis maximè propria ſit, humanitas appellatur. Hæc virtus, nomen quidem ab homine, ſed officium quidem à deo ſortita eſt, cuius bonitatẽ potiſſimùm referre videatur. Et cum te ſemper perſpexi, cùm natura propendere, tùm voluntate cõparatum, eſſe, ad benignè faciendum vniuerſis: hanc laudem in te non humanitatis, ſed

diui-

diuinæ cuiusdam naturæ semper esse iudicaui: Cum tanta igitur in tua & natura voluntas, et authoritate facultas, & in istis etiam temporibus, materies benefaciendi tibi proposita sit: perge, honoratissime vir, quod semper fecisti, perpetuò facere, hoc est: beneficijs iuuare quàm plurimos, & bene promereri de vniuersis. Et cum in hoc laudis cursu, neminem habes, quicum, maiore contentione certare debes, aut glorioſiore cum victoria superare potes, quàm teipsum, age porrò, hanc laudis palmã alijs præreptã, teipsum etiam vincendo ampliorem reddere. Sed quorsum ego hæc, qui non hortantis personã induere, sed gratificantis partes suscipere volui: nec monentis consilium, sed collaudantis officium sequi instituí: quanquam mihi semper placuit, dulcissimum illud suauissimi Poëtæ carmen.

Qui monet vt facias, quod iam facis, ipse monendo
Laudat, et hortatu comprobat acta suo.

Attamen hoc modo ad te scribere ausus non fuissem, nisi quantũ debeam tuæ bonitati, tantum etiam faueam honori tuo & laudi. Et hæc de te, paucis ac parcè: De Osorio verò authore huius libri, sic planè existimo, neminem extitisse, post illa M. T. Ciceronis, fœliciora tempora, qui puriore et prudentiore oratione, aut maiore eloquentia quicquam scripsit, quàm hic hanc gloriæ materiem ornauit & perpoluit. Est enim in verbis deligendis tam prudens, & in sententijs concinnandis

tam peritus: ita aptus & verecundus in translatis: ita frequens & fœlix in contrarijs: ita proprietate castus, ita perspicuitate illustris: suauis vbiq; sine fastidio: grauis semper sine molestia: sic fluens vt nunquam redundet: sic sonans vt nunquam perstrepat: sic plenus vt nunquam turgescat: sic omnibus modis perfectus, vt nec addi aliquid, nec demi quicquam ei, mea quidē sententia possit. Nec video iā, cur plus aut Italia in Bembo et Sadoleto: aut Gallia in Long. & Perionio, aut Germania in Erasmo & Ioan. Sturmio, quàm Lusitania nunc in vno Osorio gloriari possit. Si hanc meam opinionem, inter legendum, iudicio etiam tuo, comprobaueris, vehementèr gaudebo. Leges enim, credo, et libētèr leges hunc Osorij librum, qui nō magis monumenta ipsius ingenij atq; doctrinæ, quā ornamenta virtutis & vitæ tuæ: nec tam laudē eloquētiæ illius, quàm cōmendationem tuæ prudentiæ cōtinet & declarat. Vale honoratissime D. & me, vt facis, ama atq; tuere. Londini. 14. Nouēb. 1553.

Clarissimæ fœminæ D. Clark.

INsignis iste in te, clarissima fœmina, & virtutis amor, & literarum cultus, cum tanto ingenio & industria coniunctus, laudem, magnam quidem per se, maiorem quia fœmina es, maximam, quia in Aula vitis commeretur. Alia enim solent esse, cùm

cùm huius sexus occupationes præter literas, tùm huius loci delicias, præter virtutes. Hãc duplicẽ laudem tuam, auget etiam geminum illud exemplum, quod tibi, & proposuisti prudentèr, et secuta es fidelitèr: quorum alterum, hæc Aula, alterum tua familia elargita est. Illustrissimam intelligo nostram Reginam Mariam, & nobilem illum Auum tuum, Tho. Morum, quo viro vno vniuersa Anglia exteris Gentibus nobilior est habita. Ab hac principe nostra, industriam ad virtutem, ab illo Auo tuo, ingenium ad doctrinam, ab vtroq; vtriusq; facultatis laudem summam consecuta es. Cum tu igitur hijs quos memoraui, Ducibus, hunc præclarum virtutis & literarum cursum, tam auspicatò ingressa es, vt insignem vtriusq; victoriã, virtutis, Fœmina viris, doctrina, Aulica Academicis, videaris præripere, ego certè summa tui admiratione commotus, hijs literis tibi, non hortator capescendi noui laboris, sed applausor perfruendæ iam partæ laudis, esse volui: Sed nimis fortassè hac fidentèr ego tam ignotus, at libentèr sanè ad te tam nobilem: & hoc etiam nomine, valdè confidentèr, cum iudicarem ab hoc comitatu tot diuinarum in te virtutum humanitatem abesse non posse: & hoc consilium meum scribendi ad te, non illud totum ab admiratione tui profectum, sed à mea voluntate nonnihil, & à ratione etiam officij, mei plurimùm susceptum est. Is enim ego sum, quem ante aliquot

annos

annos, mater tua Margareta Ropera fœmina & illo tanto Patre, & te tali filia dignissima, ex Academia Cantabrigiensi accersiuit ad se, ad edes D. Ægidij Alingtoni necessarij vestri: rogauitq; vt te reliquosq; suos liberos graca latinaq; lingua instituerem. Sed tũ ego nullis conditionibus ab Academia diuelli me patiebar. Hanc matris tuæ tũ postulati memoriam mihi periucũdam, libẽtèr nũc apud te reuoco, & eiusdem si non perfectionẽ, conatum tamen aliquem iam in Aula tibi offerrem, nisi ipsa sic & præstares per te doctrina, et abundares etiam opere, cum opus est, duorum doctissimorum virorum, Coli, et Christoforsoni, vt mea opera non indigeas. Sin hijs perpetuò præsentibus vti non poteris, me aliquando voles, & quoties voles abutêris. Et hoc scribo ad te, non propter facultatem vllam, quæ in me omnis perexigua est, sed propter voluntatem, quæ in me maxima est, & propter opportunitatẽ, quæ mihi iam peroptata, data est. Ampliss. enim Præsulis D. Steph. Wintonien. voluntate, gratia, & authoritate accersitus sum ex Academia, vt illustriss. nostræ Reginæ seruiã in Aula & seruiã in eo loco, vbi eadẽ ipsa mihi sequẽda est viuendi ratio, propter officiũ, quæ à me suscepta fuit in Academia propter studium. Munus enim literas pro Regina, latinè scribendi mihi impositum est. Quam prouinciam, si non ingenio & facultate cum aliqua laude, fide tamẽ et diligentia, sine mag-

na

na reprehensione, spero, sustinebo. Sed dum meam tibi & gratulandi occasionem, et gratificandi voluntatem atq; opportunitatem significem, vereor nè importunitate etiã scribendi, tibi nimius et molestus fiã. Sed admiratione quadã, et amore etiã virtutis tuæ, longiùs prouectus sum, quàm instituì. Te enim, tam insigne, cùm tui sexus, tùm huius Aulæ ornamentum, et imperitus, si non suspicerem, et inhumanus, si non colerem, videri meritò potui. Et propterea ego hoc nobile institutũ tuũ, veram laudẽ ex virtutis studio, et literarũ cultu adipiscendi, si nõ ipse opera iuuare, gratulatione tamen prosequi, et applausu incitare volui. Sin verò ad id, quod tua spõte, et indole ad altissimas cogitationes, erecta facis: quod exẽplo Principis & parentis suscipis: quod cõsilio doctiss. virorum instituis, mea etiã aut manu aliquando vti velis, ad tuum vsum, voluntatem & sensum, libentèr me comparabo. Vale ornatissima Fœmina. Ian. 15. 1554.

ORNATIS. PRÆSVLI D. STEPH. Episcopo VVinton. magno Ang. Cancellario.

SCribo, sæpè quidẽ, et libẽtèr sæpe ad te, Amplis. præsul timidè tamẽ et valdè sollicitè hoc facio: nè literæ meæ: si aliquid negotij adferant, permolestæ, sin nihil cõtineãt, nõ necessariæ in hoc multiplici negotiorum publicorum cõcursu esse videantur. Tibi enim, cum tot sustineas ac tanta negotia solus, si quantulumcunque scribam, nimius sim nulla de re, ineptus facilè videri possum. Sed quià nimis

sæpè

ſæpè importunus eſſe, quàm nimis valdè ingratus haberi maluerim, hoc tempore certè, nullam rationẽ potiùs tuorum negotiorum habuiſſe, quàm nullam memoriam tantorum in me beneficiorum retinuiſſe, videri volui. Scribo tamen hoc tẽpore nonnihil confidentiùs, quàm ſoleo: quia non negotiorum tuorum turbam augere, ſed dulcem tantùm tuorum in me beneficiorum memoriã repetere ſtatui. Proximis meis ſuperioribus literis, Anglicè ſcriptis, hoc ſum conatus efficere: at veritus ego, ne turbarum vndæ, quibus in ſingulas penè horas obrueris, illas literas abſorpſerint, idem officium iam reſumere volui, ſed nunc paucis ac parcè: & repotiùs, quàm ratione, exigua quidem illa, ſed ad id quod volo, exquiſita & perapposita. Superioribus meis literis, me, hoc eſt, mea omnia, officia, ſtudia, fidem, & obſeruantiam, ad tuum ſenſum, voluntatem & nutum, arctiſſimo quaſi nexu alligaui: hijs literis, promiſſi mei, veluti Arram aliquam repreſentare volui: hunc Aureum Numum intelligo, quem animo quidem grato, omine verò fauſtiſſimo, tibi offero. Altera parte inſculpta eſt, optima poſt hominum memoria Fœmina, HELENA AVGVSTA: altera parte, dulciſs. fœliciſſimæ Principis, & fœliciſſimorum temporum vox, SECVRITAS REIPVB. O Fœminam orbis imperio dignam, cui nihil tam fuit cordi, nihil tam altè inſederat animo, quàm SECVRITAS REIPVB.

Hac

Hæc est illa Helena, quæ maximam gloriam ex inuestigatione Crucis, maiorem ex sedatione calamitatum Crucis, quibus Christianum nomen, nimis tã sauè & crudeliter exercebatur, reportauit. Accipe igitur, doctissime Præsul, & grato animo et fausto omine, hunc Numum, nõ tam illorum temporum insigne monumentum, quam tuarum rerum, tuorumq3, & studiorum, & consiliorum in repub. præsens atq3 expressum iudicium. Hoc monumentum mihi, propter materiem, opus, Personã tempus, καὶ τὸ ἔτυμον diù fuit gratum, charũ etiã, cũ propter locum vbi inuentũ est, tũ propter amicum, à quo datum est: & nunc quoq3 iucundum mihi & peropportunum propter te, ad quem missum est. Neq3 hoc munus credo, quia exiguum est, aspernaberis, sed illius diuini potiùs Poëtæ iudiciũ, & amplectêris propter humanitatem, & probabis propter doctrinam, qui in omni beneuolentiæ ratione, toties laudat & inculcat ὀλίγοντε φίλοντε. Superiori anno, Treuerim veni: incidi in Secretarium reuerendissimi Electoris, quicum mihi anteà, Augustæ, in Aula Cæsaris, multus vsus, & intima familiaritas fuit. Multa ab eo tum percontatus sum de Treueri, celebri olim Academia, & nunc ruinosa vrbe, quam cognoueram D. Hieronymi testimonio, qui eò se studendi gratia receperat, nobilitatam esse. Multa etiam de Helena & Constantino Magno, quorum in ea vrbe, & corpora condi, et

vestigia

vestigia apparere, & monumenta multa & culta & conseruata esse intellexi. Cum singula mea, non auribus solùm, sed oculis etiam exposuisset, ecce, hunc Numum Aureum promit, mihiq; dat, quem illius vrbis, illorum principum, eius erga me studij, atq; beneuolentiæ gratum μνημοσυνὸν esse voluit: Quare, si gratius mihi quicquam suppeteret, tibi, cui gratissimus esse debeo, oblaturus essem. Cum viderim hunc Numum esse Fœminæ, & Reginæ, & illius, quæ non solùm Crucem Christianis in lucem reuexit, sed securitatem etiam reipublicæ restituit, Illustrissimæ nostræ Reginæ Mariæ, cum breuissima epistola offerre in animo habui. Quia eadem vtriusq; Patria consimilis Imperij dignitas: par in vita Sanctimonia, & aqualis in Republica constituenda voluntas fuit. At hoc consilium, cum verebar, ne videretur esse hominis, non satis prudentis, sed nimis sese ingerentis, libentèr mutaui, & te mihi proposui, cui, propter idem studium, eandem in Rempublicam voluntatem, aptissimum munus esse iudicaui: vt in hoc numulo, dum alterius laudem admiraris, tuam interim recognoscas quam natura, doctrina bonitate & humanitate, omnium bonorum iudicio cõsequutus es: Sed harum rerum tacita apud te potiùs meditatione, quàm aperta mea prædicatione, te frui malo: At nimius ego, ad tantum virũ, in re præsertim nulla D. Guil. Petrees, te credo breui, vti ait, conuenturus est, de me, in Au-

lico meo officio cõstituendo: sed quia illa res, nõ magis iam mea est, quã tua, cuius vnius gratia & authoritate, ex otio literario, ad negotia Aulica accersitus sum. Spero, eandem, & tuæ voluntatis, & meæ vtilitatis ratione habitũ iri, hoc est, tuã bonitatẽ, nisi perfecta re, rebusque meis ritè constitutis, nunquã de me benemerendo conquieturã. Hac spe confidentiùs ad Aulã accedo, vbi, si mens, aut manus mea, rebus tuis inseruire possit, me, meaque omnia ad tuã voluntatẽ, sensũ, & nutũ cõparabo. D. IESVS Amplitudinẽ tuam, diutissimè seruet incolumem. Lond. Calendis Ianu. An. Do. 1554.

D. SECRETARIO BVRIS. CVM OFferret illi libellũ, qui continebat sententias ex Cicerone et Poetis priscis collectas.

ORnatissime vir, cum libris multùm delecteris, cumque multos, nec in itinere commodè circumferre, nec in Aula per negotia legere possis: Hunc vnum, instar multorum, libentèr, tibi mitto. In vnum enim libellum hunc quicquid prudentis eloquentiæ ex ipso Ciceron. colligi: quicquid suauis & sanæ voluptatis, ex optimis poëtis decerpi potuerat, erudito delectu, & exquisito ordine illigatur. Itaque si grato animo, hunc libellum mei in te cultus & obseruantiæ testem, accipias: efficies, vt aliquid aliquando maius quod non tantũ alieni ingenij, sed laborẽ meæ etiã industriæ referat,

tibi

tibi confidentèr offeram. E memoria enim mea excidere non potest, quod prudentia tua de huiusmodi instituto semel mecum egit. Qui meus labor, quia magna ex parte cum magna laude experientiæ, moderationis, & fidei tuæ singularis, in illustrissimã principem nostram coniunctus esset, leuis mihi & periucundus foret. Sed de hac re, opportuniùs coràm & sermone. Deus te principi fidelissimum consiliarium, mihi optimum patronum, diutissimè seruet incolumem. Londini. 28. Augusti. 1554.

SCRIPSIT HANC PRO CAPTIVIS & vinctis in porta Luddensi in aduentum Philippi Regis.

INter tot hodiè in hac vrbe præclara spectacula, quæ oculos tuos oblectant: inter tot latas congratulationes, quæ aures tuas demulcent: ecce vocem & gemitum pauperum, quæ animum tuum, vt speramus, etiam commouebunt: vocem quidem lætitiæ: gemitum verò miseriæ. Libentèr enim lætamur omnes, propter optatissimum aduentum in hoc regnum tuæ maiestatis: necessariò autem nos seorsim congemiscimus, ob miseram sortem nostræ infœlicitatis. Miseri enim nos sumus, & in ipsam (vt vides) incluſi miseriã. Sed quia fortuna, nõ scelere miseri, & aliorum magis iniuria, quàm nostra culpa calamitosi sumus, cõfidẽtèr ad tuæ maiestatis clemen-

clementiam, accedimus quidem minimè, quia non possumus: Sed voce et gemitu, & scripto quod hoc tempore, et hoc in loco solùm facere valemus, diuinã tuam & inuocamus clementiã, & imploramus opẽ & bonitatem. Hic locus, prudentißime princeps, nõ sceleratorum carcer, sed miserorũ custodia & est, et nominatur. Et in hãc custodiã, nos non intrudimur ab alijs, sed ipsi cõfugimus. Et huc confugimus, non metu supplicij, sed spe melioris fortunæ: Fortuna enim sola nos in hanc miseriam detrusit. Nam ciues sumus Londinenses, qui, vitam antè & satis affluentem inter nostros, & valdè, vt speramus, probatam inter vicinos traduximus. Sed nunc quòd sæpè accidit mercatorum sorti et fortunæ, vel crebra pecuniæ nostræ deprauatione, vel varijs Gallorũ in mari latrocinijs: vel tempestatũ iactationibus atq; naufragijs, vel creditorũ valdè grauibus vsuris, vel debitorum nimis leui perfidia & dolis, in eam miseriam collapsi sumus eoq; tam graui ære alieno obstringimur, vt nisi ab eodem ære, diuina tua ope & bonitate leuemur atq; liberemur, in hijs duris vinculis atq; fœdis cærceribus vitam miserrimè simus consumpturi. Et quod nostra neq; libidine neq; insolentia, hoc æs alienum contraximus, sed aut maris tempestate, aut hostium vi, aut debitorum fraude, in has rerum angustias deuenimus, testes non magis idoneos proferre possumus, quàm ipsos creditores nostros: Qui cum probè intelli-

gant nos, non ſtudio faciendæ iniuriæ, ſed communi quadam mercatorum ſorte atq; infortunio, in hunc locum confugiſſe, memores humanæ conditionis atq; viciſſitudinis, ita faciles, itaque bonos ſeſe nobis præbent, vt cum nos, qui triginta numero hic ſumus, decem millia librorum & eo plus, eis debemus: duobus millibus contenti, quod reliquum eſt, condonaturi ſint. Per tuam igitur optime princeps diuinam bonitatem: per hunc tuum, & in hoc regnum, & in hanc vrbem fœliciſſimum ingreſſum, per ſpem non tuam vnius, ſed vniuerſæ Angliæ optatiſſimæ tuæ ſobolis, maieſtatem tuam rogamus, vt hanc noſtram tam deploratam tamq; depoſitam fortunam, ampliſſima tua munificentia benignè conſolari, atque in integrum erigere velis. Deus opt. maximus ita conuertat mentem maieſtatis tuæ, ad eam commiſerationem noſtræ miſeriæ, vt cum Dauide verè cantare, primùm deo, proximè tibi poſſimus, propter vocem & gemitum pauperum, nunc exurgam dicit Dominus. Spem itaq; voti noſtri conſequendi, eandem nobis promittimus, quã, in hoc fauſto die, abs te fœliciſſimo principe, expectare debemus: Deus maieſtati tuæ, annorum & liberorum longiſs. numerum, in hac Britannia florentiſſimum Regnum, in ipſo orbe vniuerſum imperiũ benignè & citò concedat, fœliciter & perpetuò conſeruet, E cuſtodia & vinculis. 18. Aug. 1554.

Petro

Petro Nannio pro D. Pagetto.

S. P. simul mihi traditi fuerũt libri tui, humaniss. Petre Nanni, & ego proficiscebar legatus orator in Brabantiam ad Cæsareã maiest. Qua nostra subita profectione factũ est, quò minus ego tum, libros eos, ea, qua cupiebã opportunitate, ijs quibus destinati sunt, tradere ipse atq; cõmẽdare potuerim. Hoc tamen negotium dedi offerendi libros tuos, alteri ex primarijs secretarijs: Qui, ad id præstandum, cum esset non solũ facultate valdè idoneus, sed voluntate etiã admodum paratus, subita tamen et repentina infirmitate, ita fuit ab omni officio obeundo exclusus, vt libros tuos non redditos, sed ad reditum meũ reseruatos, ipse ad Aulã reuersus offenderẽ. Quos ego primo quoq; tẽpore, ita cõmodè, itaq; et ex arbitratu meo, et ex sentẽtia tua, ijs, quib⁹ cupiebas, tradidi atq; cõmendaui, vt nõ solũ eos læto vultu et lubẽti animo, sed cũ magna tua laude, tuæq; doctrinæ prædicatione acciperent atq; perlegerent. Itaq;, ex hijs laboribus tuis fructũ, & laudis in præsenti magnũ, et vtilitatis imposterũ aliquẽ, vti spero, percepturus es. Orationẽ tuã, qua horũ superiorũ proximorũ tẽporũ apud nos turbas atq; tumultus explicas, diligenter perlegi. Cõsiliũ tuũ valdè laudo, et studiũ etiã erga hoc regnũ vehementer probo: Tractatio ipsa pererudita: sed materies omnis, nõ ea fide, ad te cõparata est, quam res ipsa postulat. Itaq; nè hoc tuum laudabile institutum careret ea laude, quæ

Prima est cuiusuis Historia, Calamum ipse sumam, et certis quibusdam in locis, vt res feret, addam aliquid & immutabo, si tu ita vis, aut si tu non aliter sis per literas mihi significaturus. Quòd te non accerserem, cum proximè essem in Brabantia, non tui obliuione id feci, sed temporis angustia, & rerum quibus distinebar, magnitudine impediebar. Postridiè enim illius diei, quo Bruxellas veni, & salue & vale Cæsari dixi: perendiè in Angliam, nam sic me totum occupabant cum istîc essem negotia publica, vt nec priuata meorum, nec mea, neq; me curandi facultas vel leuissima, mihi tum temporis concessa fuerit. Sin aliter nihil mihi certè prius fuisset, aut optatius tua doctrinæ & humanitatis plena consuetudine atque familiaritate, de qua sæpè & crebris literis R. Brandislæus, multùm & frequenti sermone R. Ascha. libenter prolixèque mecum egit. Itaque mi Nanni, tibi de me, meoque in te studio atque adeò iudicio polliceri potes, vt quicquid vel tibi gratum, vel tuis rebus commodum facere queã, id quando voles, paratiss. semper præstiturus sim. Vale. Ex Regia Westm. 10. Feb. 1555.

IOANNI ET DOMINICO,

Vachanis fratribus, et Mabelle Vachane illorum sorori lectissime Virgini. et.c.

OPtimorum parentum, fœlicissimi saluete liberi: Non obliuione vestri, non neglectione officij mei

factum

factum est, quòd ad literas vestras, multis nominibus mihi periucundas, nihil hactenùs responderim. Scribendi materies ampla, mittendi facultas opportuna, & quotidiana mihi oblata fuit: Ego solus, hijs cõmoditatibus defui: non quia alienior à vobis, sed quia offensior nonnihil omnibus musis, hijs superioribus mensibus, mihi ipse esse videbar. Sed iã denuò repositus in gratiam cum literis, arrepto calamo, præteriti silentij mei si non culpam omnem excusare, saltem veniam, aliquam à vobis impetrare cogitabam. Culpam silentij fateor magnam, iudicij verò siniſtri mei de vobis, de quo me sic accusatis, penitùs agnosco nullam. Omnes enim mihi musæ in perpetuum irascantur, si aliter vnquam existimaui de vobis, quàm de rarissimis non solùm nostræ ætatis, sed longè superioris memoriæ, virtutis & literarum exemplis. Mirabar equidem, & non iniuria mirabar, vos puellos in hac ætate, te virginẽ in hoc sexu, intra domesticos parietes, sub quotidiana matris indulgentia, in præsenti hac vrbana licentia et luxu aspirare potuisse ad eam literarum præstantiam, quam sequuti multi, assequuti sunt admodum pauci, et id quidem, facti iam viri, in ipsis Academijs, sub durissima disciplina, vbi, ad literarum impedimentum, nihil, ad incrementum, omnia, comparata esse videantur. Fallimini igitur, si putatis, meam admirationẽ, ad vllam dubitationem de vestra facultate, & non ad summam cõmendationẽ vestri

ingenij, doctrinæ & educationis omninò referri deberi. Has enim tres res, ingenij vestri vim, doctrinæ rationem, & educationis consilium supra modum admirabar. Laus ingenij tota, quoniam eo sic vtimini ad virtutem, solummodò vestra est: doctrinæ, cum præceptore communis: Educationis ad parentes referenda. Namq; in vestro ingenio raram indolem, paratissimam voluntatem, & constantem industriam semper perspexi. In præceptore cùm facultatem, cùm diligentiam tùm fidem probaui. In parentibus & prudentiam et bonitatem summopere cõmendaui, prudentiam propter consilium, quod de vobis sic educandis, sapientissimam susceperunt: bonitatem propter sumptus, quos maximos in vobis ita instituendis sustinuerunt, in illis inesse præcipuã animaduerti. Et his rationibus adductus ego, in initio literarum mearum, vos rectè optimorum parentum fœlicissimos nominabam liberos: Quam fœlicitatem, & vobis, & vestris parentibus ex animo congratulor: vobis, propter summum vsum, parentibus, propter maximam lætitiam, quam illi, ex vestra eruditione & studijs, vos, ex illorum bonitate atque consilijs capietis. Itaque, quod ad me attinet, ero perpetuò, quomodo hactenus semper fui, & libens spectator vestri cursus, assiduus hortator vestræ industriæ, & præcipuus commendator atque admirator vestræ virtutis, imò etiam, pro meo de vobis iudicio, ero quoque certus expectator illius

bono-

honoris, quem talis cursus, tanta industria, tam præclara virtus, iure commereri videantur. Ex hoc enim cursu tam prudentèr instituto, ex hac industria tam constantèr collocata, ex hac virtute tam fœlicitèr iam comparatá, nihil certè ego, nisi rarum, nisi amplum expectare queo. Id quod vt contingat, vtque breui etiam contingat, ille absque dubio, qui omnis est, & fons prudentiæ, & author industriæ, et largitor fœlicitatis effecturus est. Qui vos vestraq; studia indies promoueat, & optimorum vestrorum parentum de vobis spem multo lato & longo gaudio perimpleat. Deus. &c.

PRO D. IO AN. B. AD A. filium.

S. P. Acceptæ mihi fuerunt literæ tuæ, Antoni fili: fuissent quoque pergratæ, si illæ gratiæ tuæ quas pro vestitu agis, paulò maturiùs ad nos venissent: venerunt enim tardiores, quàm nostra de ea re expectatio, aut tui erga nos officij ratio postulabat. Silentium hoc tuum, aliquam solicitudinem mihi, magnum mœrorẽ matri apportauit. Quomodo ageres, quid faceres, vbi esses, omninò ignoramus. Cogitabamus ambo, et id quidẽ anxiè, potuisse fieri, vt tu, vel morbo correptus, vel ab Academia, et studijs absẽs, vel (quod nos magis cõmouebat) negligẽs tuæ

erga nos obseruantiæ, vel obliuiscens nostræ in te beneuolentiæ, nihil ad nos tanto tempore scriberes: ita vt tu culpam, vel officij negligentèr a te præteriti, vel pietatis erga nos parentes ingratè violatæ effugere non potueris. Sed bono animo sis, Anto. fili, hanc enim culpam facillimè redimes, facileq3, et quando & quamprimùm volueris, in gratiam mecum redieris. Si in tuis ad me literis post hac, scribendis crebritatem, mittendis opportunitatem, sedulò studueris adhibere. De matre, credo, minùs sollicitus es: hanc enim in te offensionem, antè illa deposuit, quam suscepit: & tu propterea artem tenes matrem tractandi pro tuo arbitratu. Hîc, doctior es, quàm vellem, aut quàm par est, si negligentiam amas in discendo, permitto tibi, vt negligentior sis, quàm soles, in hac discendi arte. Sed iam à delicto, quod cõmiseris, in neglectione officij, ad certa quædam errata, quæ admiseris, in scriptione literarum, accedo. Errores quidem sunt, non delicta & errores etiam leues: sed quia leues, eo etiam nomine, grauiori animaduersione sunt castigãdi. Hos enim errores, non ignoratio, sed negligentia peperit. Atq3 in literarum studijs, ignoratio sapè, negligentia nunquam excusari potest. Fateri ignorationem, laudem, in loco, habet modestiæ: præ se ferre negligentiã, omnem virtuti aditũ, omnem doctrinæ viam obstruit, & sibi ipsi nullum veniæ, nullũ excusationi, locũ relinquit. Sed hos etiam errores tibi libenter,

libenter, Anto. Fili, sub pare tamen conditione, quam tibi ego antè in notatione neglecti officij tui perscripsi: Et quia te vnicè amo, & perpetuò amare volo, errores autẽ omnes, omnẽq; negligentiã ex animo semper odi, statui, nõ te virga, sed errores tuos veru quãprimũ verberãdos atq; iugulãdos esse Remitto igitur tibi, primùm, omnes tuas & culpas & errores, deinde ipsas literas tuas, tui accusatrices, vt illas ipse ex animi tui sententia castiges in extremis literis tuis, quòd scribis, te, cum nouis vestibus nouum induere studendi studium, tam mihi gratum optatumq; fuit, vt omnes superiores, et culpas tuas, & literarum tuarum errores, penitùs ex animo meo eripuerit. Istbic tene Anto: fili. hac enim via, & ferè sola hac via, summas commoditates tibi, maximas nobis parentibus tuis lætitias cumulabis. Præterea, si in hoc studiorum cursu, constantèr progrediaris, potest fieri, vt tu aliquando, non solùm illi Academiæ decori, sed patriæ tuæ ornamento esse possis. Ad quam rem perficiendam, si tu voluntatem & constantiam in studijs adhibueris, nos parentes tui, opem & opes nostras, assiduasq; ad deum preces cum istis tuis conatibus libentèr coniungemus. Vides, quàm longas literas in hoc concursu publicorum negotiorum ad te scripsi: videre etiam tu debes, vt ego videam, & vt alij intelligant, has literas, ab amante parente, ad memorem & obedientem filium peruenisse. Deus te, vt

annis,

annis, sic pietate, virtute, et doctrina adaugeat. Ex Regia ad D. Iacob. 22. septembris. 1557.

HANC SCRIPSIT PRO F. K. CVIdam amico extero.

S. P. Ornatiß. vir, amice chariſsime. Literæ tuæ, Francofordiæ, Calend. Octob. datæ pergratæ mihi, multis nominibus fuerũt: ex hijs enim libentèr intellexi, meas literas, & oportunè à te receptas, & tibi valdè quoq; acceptas fuiſſe. Oblectauit me, mirum in modum, tam expreſſa declaratio tot tuorũ officiorum, ſingularis ſtudij in me, beneuolentiæ in meos, humanitatis in omnes Anglos, cõgratulationis de fortuna, & priuata mea, & publica, cũ Regni, tùm principis noſtræ illuſtriſſimæ: vt taceam de gaudio, quod immenſum concipis, de pura Chriſti religione, non ſolùm auſpicatò reuireſcente, ſed fœliciß. iam florente, per omnes et Angliæ partes, & Anglorũ animos: cuius rei certa paſſim & explorata iudicia, magis ac magis indies oſtẽdunt ſeſe atq; proferunt. Hanc tuam beneuolentiæ, humanitatis, gratulationis, ac pietatis rationem omnem, nos viciſſim, memore ſemper animo, mutuo in omni re ſtudio, & omni quo poſſumus officio, libenter ſubſequêmur. Nam licèt te de hoc tanto amore tuo valdè amẽ, iſtud tamen tibi non cõcedam, vt quia tu, ac tui, et imprimis ornatiſ. filius tuus, in iſto humanitatis certamine, opportunitate & tempore ipſo fueritis priores, propterea, voluntate, memoria, & gratificandi, ſtudio, ſitis futuri quoq; ſuperiores: quẽ

animi noſtri ſenſũ, nõ nunc ſcriptura, ſed iam pridẽ re declaraßemus, ſi facultas noſtra, noſtræ voluntati par eße potuißet. Interea, dũ opportunitas tibi ac tuis gratificãdi mihi dabitur, cuius quærendæ nullã nõ viã ipſe perſequar, grata colã memoria, frequenti vſurpabo ſermone, et illuſtriß. noſtræ principi, capta ad eã rẽ iuſta occaſione, omnes tuas gratas humanitates, eximia in nos et noſtros officia, pia erga deum, et religionẽ inſtituta, plenè fuſèq; declarabo. De ſtatu religionis apud nos audiẽdi, cũ intelligam te percupidũ eße, in nulla certè re, curæ omnes ſereniſſimæ noſtræ principis magis excubant, quàm vt per hoc Angliæ Regnũ, repurgatis primũ in cultu religionis, omnibus fœdis erroribus, emendatis deinde in vſu vitæ, temporũ et morũ vitijs, purũ illud vnicũ Euangelij tandẽ ſemen in animos noſtrorũ hominũ perſpergatur, vnde ſalutares Chriſtianæ vitæ fructus, certè et ſolidè efflorescant. De vicinis noſtris Scotis, quoniã tu tã libentèr cõmemoras, nõ inuitus ipſe quoq; aliquid de illis ſcribã: id quod, licèt ad audiendũ, nõ ita tibi futurũ eſt iucũdũ, ad te tamẽ, de præſenti iſtic motu, certiorẽ faciẽdũ admodũ erit appoſitũ. Galli, cõſilia ſua, multos iã annos, vires omnes hoc tẽpore, huc cõferũt, vt religionis in Scotiã nũc naſcẽtis occaſus, legũ omniũ ac priſcæ libertatis interitus, & vniuerſæ demũ reip. vaſtitas, agatur feraturqùe in eo Regno: ſperamus tamen Deum qui exurgere conſuenit ad gemitum pauperum, vt ipſe diſertè promittit & diſſipaturum iſto-

istorum impia consilia, & factorum omnes eorundem crudeles cruentosq3 conatus: & hæc spes eò certiùs nobis affulget, quòiã est exploratius, omniũ hominũ iudicio, vniuersam pacẽ, per hanc præsentem Christiani nominis vniuersitatem, vbiq3 gentium, optatissimè, felicissimeq3, fore iam constitutam, absq3 hac turbulenta natione Gallica esset. Par itaq3 est, vt communes omnium bonorum preces, cõtra tam apertos Christiani nominis inimicos fundãtur: Et credibile sanè est, Deum, præsentem opem suam, cõtra tam insolentem eminentemq3 hominum audaciam, promptè oportunèq3 exerturum: Intelligo me nimis longè esse prouectum, sed abundantia amoris mei erga te facit, vt non illibentèr sim prolixus, vel saltem hoc nomine vt tuas longissimas eliciam literas: qua re, nihil mihi gratius esse potest. Precor tibi omnia & læta & fœlicia, ex animi tui sententia, & tuo itidem humanissimo filio, meoq3 optimo amico: quem vt officiociss imè salutes meo nomine volo. Vale. Ex regia Londini. 28. December. 1559.

VALENTINO ERYTHRÆO LINdauiensi.

EA ingenij, doctrinæ, iudicijq3 præstantia mihi semper in Ioan. Sturmio elucere visa est, doctissime Erythræe, vt non cum nostræ ætatis hominibus conferri, sed in neorum numero potiùs reponi debeat,

beat, quos deus in vtraque vrbe vtriusque linguæ principes & præceptores ad omnis posteritatis et summũ vsum et maximam admirationem excitauit. Et quantum consentiens eruditorum vox huic excellenti viro tribuit, quod pro summa ingenij sui luce disserendi dicendique doctrinam fœliciss. partiendo tradiderit, tãtum vniuersæ literarum scholæ & tibi quoque mi Erythræe debent, qui præclaro studio, industria, ingenio & iudicio oratorum partitionũ perfectissimos σχημαλισμοὺς confeceris. Atque cum ipse casu, his superioribus diebus, in huius laboris tui & mentionem & laudem apud honestissimum iuuenem Mathæum Negelinum inciderim, & is statim mihi singularẽ eruditionẽ tuam, morum & humanitatis tuæ maximam suauitatem declarauerit, vix credibile esse potest, quas subitò faces ad te perpetuò diligendum admouerit mihi, eximia illa probitatis tuæ vis, quæ in Negelini sermone iucundissimaque commemoratione tui, tanquam in speculo aliquo mirificè elucebat. Hic verò labor tuus, sic omnium iudicio comprobatus est, vt nihil potiùs optemus quàm vt eundem laborem, in Rhetorica Aristotelis ad Theodecten, Ioan. Sturmij præstanti ingenio explicata suscipieres. Mathæus Negelinus ostendit mihi quã industrius artifex sis in coniungendis oratorum exemplis cum Rhetorum præceptis. Nihil est quod maiorem aut lucem literis, aut commoditatem stu-

diis

dijs adfert. Hoc docet vnus ille locus apud Ciceronem in Partitionibus Oratorijs de conuersa oratione atque mutata, tam illustri exemplorum appositione à Ioanne Sturmio explicatus, vt has tres Paginas integris aliorum commentarijs facilè anteponerem. Vtinam sibi amputarent reliquos labores, & in congerendis exemplis vbi nimis parci & restricti sunt diligenti animaduersione, delectu, & iudicio adhibito, quantumuis prolixi & largi esse velint. Luculentè explicat præceptum, qui aptum adiungit exemplum, tu hortatione mea non eges vt hoc facias, nisi fortasse consilium suauissimi Poëtæ sequeris dicentis.

Qui monet vt facias, quod iam facis, ipse monendo
Laudat, et hortatu comprobat acta suo.

Quòd tam audacter ad te scribo, nõ multùm curo, si prudentiam in me desideres, quoniam solius beneuolentiæ ratio hoc tempore mihi omninò proposita fuit. Et hoc Amicitiæ constituendæ initium, quod nulla lucri sordida suspitio, sed eruditionis atque humanitatis commendatio sola excitauit, aut tacitus silentio improbabis, aut mutuum tuum in amore respondendi studium, literis tuis libentèr declarabo. Vale in Christo Iesu. Anno Domini. 1559. Aprilis.

MAGI-

MAGISTRO AC SOCIIS ET SCHOlaribus Collegii D. Ioan.

QVantum celeberrimo isti Collegio, Celeberimi viri, & inclitæ vestræ cõsociationi debeo, suaui ipse indies recolo memoria, frequentiq; apud omnes meo sæpè commemoro sermone. Et quò libentiùs me, meaq; omnia, vobis debeo, eò plus deinceps me velle quoq; debere, ingenuè piè me fero. Nã vt anteà, non voluntate solùm & studio, sed officio atque merito, isti nostro Collegio, ego, si quisquam alius, eraã, atq; sum, semperq; sum futurus addictissimus, ita nunc vobis, vestro seorsim beneficio, communi iure, priuato nexu, mancipatus esse cupio. Cupio enim ego ille olim Alumnus vester, vester iam fieri villicus, & fundum vestrum Bromehallensem, propè hic à regia Windesoria situm pro anniuersaria de more pensione, et pro consueto indè vobis percipiendo fructu, mihi, meisq; ad certos annos cõductum de vobis habere. Hæc mea omnis petitio, prudentiss. viri, nõ perindè ad vtilitatẽ rei, quã vt ad cõmoditatẽ loci à me instituta est. Nã quò opportuniùs et meliùs istic habitetur, ipse meis non parcã sumptibus cũ ædes illæ, iam, vt nunc sunt, sinè villicorũ incuria neglectæ, siuè temporũ vetustate exesæ, malè materiatæ et valdè ruinosæ existunt. De conditionibus nõ ambigemus. Accipiã enim quæ offerẽtur. Si quid vltrà etiam requiritis, vel ad publicum augẽdum erariũ, vel ad cõmunẽ et mihi olim dul-

dulcissimum vestrum ornandum conuictum, nec ad commodandum vniuersis, nec ad gratificandum singulis, vllum meum pro vestro arbitratu, prætermittetur officium. Ad hanc porrò rem vrgendam, non extraordinariam aliquam gratiam, non ascitam cuiusquam authoritatem (quæ res mihi non ita difficilis fuisset) sed vestram solummodo beneuolentiam libentèr adhibeo: vobis enim non alijs debere hoc beneficium volo. Si qua in re ipse, aut Collegij seruire dignitati, aut cuiusque vestrum vel vtilitati consulere, vel ornamento prospicere queam, non vestras morari expectationes, sed omnes persequi opportunitates, studiosè et diligentèr laborabo.

Deus. &c. 1563.
Jan. 18.

FINIS.

EIVSDEM ROGERI ASCHAMI, PAVCA QVAEDAM POEMATA.

AD POTENTISSIMVM PRINcipem Henricum Octauum, Angliæ, Francie, et Hibernie Regem.

Singula priscorum virtus fuit inclita Regum,
Illustris singlis singula lausq3 fuit.
Imperij quoddam decus exornauit Atridem,
Extulit Æacidem forma manusq3 trucem.
Hostes prudenter cautus præuertit Vlysses,
Consilium fluxit Nestoris ore graue.
Sunt qui diuitias iactant, vt Crœsus opum vim,
Fortuna Cæsar nixus vbiq3 sua.
Æthiopes nullum Regem signare volebant,
Insigni qui non corpore clarus erat.
Hæc Henrice tibi natura inseuerat vni
In te vim cunctam fuderit illa suam.
Imperio digna est maiestas, allinit ora
Digna Venus regno, formaq3 digna Deo.
Consilio superas maturo quosq3 Lycurgos,
Hostes perfregit aurea virga tuos.
Si regem, monstret præstantia corporis, vnum,
Æthiopes altrum non maluêre ducem.
Fortunæ nullus locus hîc, fors exulat omnis,
Hîc clauum virtus inclita sola tenet.

Post Christum in terris numen nõ sanctius vllum
Dignatum humanum est visere triste genus.
Auspicijs huius fusa est Babilonica pestis,
Quæ tua vastârat, Anglia, regna diù.
Pontificis fracta est Romani dira potestas.
Pulsa perfidiâ, perdite Papa peris.
Perdite Papa peris, tua vincla repellimus omnes,
Exhorret nomen Anglia tota tuum,
Huius & auspicijs Christi sunt reddita sacra
Biblia, quæ tenebris delituêre diù.
Hinc rectumq3, fidesq3 patent, hinc munera quæuis
Quid Rex, quid Christus, singula quidq3 sient.
Nunc sileant prisci, mauortia facta, Tiranni
Alcides, Bacchus, cætera turba Ducum.
Alcides Iouis est, seruit tua dextera Christo,
Auspice sunt Christo cuncta peracta tibi.
His, tantum præstant nostri stratagemata regis,
Quantum tu præstas optime Christe Ioui.
Imperiumq3 tuum Christus, tibi singula Christus,
In gladio Christus, Christus in ore sedet.
Ergò diù viuas decus & tutela Britanni
Nominis, ô princeps, præsidiumque soli.
Viuas & Catharina diù, tu diua virago,
Et videat Pylij secula vterque senis.
Viuat & Eduardus princeps spes altera regni
Henrici patris pignora summa sui.
Hæc nos, hæc Henrice tibi, gens tota precatur,
Hoc studium populi suscipe quæso tui.

IN

IN ANNIVERSARIVM NATALEM diem Eduardi Principis.

1 *Vt gliſcit mens mea,*
Sumere noua gaudia,
Promere noua cantica,
Latis carminibus.

2 *Philyris mea tempora,*
Citharis mea pectora,
Sint lepidis omnia,
Plena veneribus.

3 *Prophani cedite,*
Procul hinc iam nenia,
Procul hinc querimonia,
Luctus & odia.

4 *Salibus & ioculis,*
Fabulis & poculis,
Dapibus & epulis,
Sint plena omnia,

5 *Eduardi principis,*
Natalis nobilis,
Reductus annuis,
Solis reflexubus.

6 *Renouat noua tempora,*
Reparat noua gaudia,
Abſtergens triſtia,
Noſtris pectoribus.

7 *Sub te nunc principe,*
O Princeps inclyte
Eduarde maxime,
Floreat tranquillitas.

8 *Redeunt iam tempora,*
Aureaque ſecula,
Jam Anglis ſplendida
Redit felicitas.

9 *Romana beſtia,*
Et fax Dogmatica,
Procul hinc procul omnia
Faceſſant impia.

10 *Quies, & Pax inclyta,*
Salus, & mens conſona,
Sua iam tabernacula
Ponunt in Anglia.

11 *O decus Angliæ,*
O metus Scotiæ,
O terror Galliæ,
O princeps maxime.

12 *Sis patri, ſis patriæ*
Henrico, & Angliæ,
Longo ſolamini,
O princeps optime.

13 *Sis fautor literis,*
Sis author ſtudijs,
Muſarum otijs,
Et Cantabrigiæ
14 *Sic pater ſic eſt tuus*
Henricus optimus
Princeps nobiliſſimus
Conſuetus facere.
15 *Oſpes, ô pignora,*
O patris ô patriæ
O ſalus vnica
Tuis temporibus.
16 *Floreas diù proſperè,*
Decus & ſpes patriæ
Viuas diù integrè
Seclis perennibus.
17 *Oremus precibus.*
Ad cœlum manibus
Et votis omnibus
Vt Angliæ Solem.
18 *Qui trinus et vnus eſt*
Qui ſolus qui bonus eſt
Seruet, qui potens eſt
Eduardũ principem.

DIALOGVS ἐπιτάφιος IN OBITum Clariſsimi viri Antonij Dennæi.

Interlocutores

Ξένος. Αγγλία.

Ξεν. Καί τις γυνὴ πενθῶσ᾽ες ἀμφιεσμένη;
Αγγ. Ολβία ποτ᾽ ἀλλὰ νῦν τρίσαλγος Αγγλία.
Ξεν. Εὐφήμει. Α. οὕτως ἐσιν. Ξ. ἄιτιον δ᾽ἐ τι;
Αγγ. Αγκι με νὴ φέρει κακὸν θεήλατον.
Ξεν. Τί λιμός; Α. ὄκ. Ξ. ἢ λοιμός. Α. ὀδ᾽αμῶς μὲν ὄ

ξεν-

Ξεν. Αλλ' εσί πόλεμος. Α. μὰ δί'. Ξ. ὃ μεῖζον κακὸν
Αγγ. πολὺ μεῖζον, ὡς φασίν γε προφητὴς ἡ γλάττων
Ξεν. Τί πότε τί ἐς', Α. ὅταν μὲν ἐξαιρεῖ θεός.
Τῆς γῆς ἄριστον ἀνδρὰ, φεῦ μεγέθος κακὸν
Ξεν. Ἐξεῖλέ τινα; Α. ὄιμοι τάλαινα, ὄιχεται,
Βέλτιστος ἀνδρῶν ὧν ποτε ἥλιος βλέπει
Αντώνιος Δεννάιος Αγγλίας κλέος
Ξεν. ποῖος μὲν; Α. ὅιος; φιλόπολις ἡ θεόφιλες
Νοῶν δ'έοντα, ἡ λέγων νοήμενα
καὶ χρημάτων κρείττων ἡ πάντων ὀδενός
φάυλος, πεφυκὼς πᾶσιν ἀλλοῖς, χρήσιμος
κεδόν τι αὐτῷ δ'ὲν ὠφελήμενος
ξεν. Τί νῦν ποιεῖς; Α. μεγίσῳ εὔχομαι θεῷ
Ξεν. Τί πρῶτον αἰτεῖς; Α. τί; θανόντι συνθανεῖν
μετέχουσα καλῶν, ὧν ἐκεῖνος τυγχάνει.
ξεν. Τί δ'έυτερον; Α: πάλιν ἅνθις αὐτὸν εἰς βίον
ἐλθεῖν ἂν: Αγγλοῖς τοῖσι νῦν πόθος μέγα.
Ξεν. Τί φίλτατοις αἰτεῖς δε σοῖς; Α. εἰς τὸν θεὸν
Τὴν ποίσιν αὐτὸ, εἰς βασιλέα τὸν δε νοῦν,
Εἰς κοῖνον ἂν μελετῶ φίλοις βιῶσι μὴν
Τοίους τρόπους, θανοῦσι δ' ἂν τοῖον τέλος.

CARMEN

Carmen carmini redditum latinè.

Hoſpes. Anglia.

Hoſp. Qua triſtis hac eſt veſte pulla fœmina?
Ang. Olim beata, nunc miſerrima Anglia.
Hoſp. Meliora dij. A. Sic eſt. H. Refer cauſſam mihi.
Ang. Grauiter premit me celitùs miſſũ malũ. (quidẽ
Hoſp. Famesne? A. minimè. H. Peſtis? A. Haud illud
H. At Mars? A. nequaquã. H. Grauius his nullũ eſt ma
Ang. Ah grauius vt propheta memorat et Plato. (lũ.
Hoſp. Tandẽ quid eſt? A. Quando optimos tollit deus
Viros, id offenſiſſimum arguit deum.
Hoſp. Quem ſuſtulit? A. me miſerũ, eheu nuper perit
Vir optimus, quos ſol vidit, vir optimus.
Antonius Dennæus Angliæ decus.
Hoſp. Qualis fuit? A. Patriam colens, colens Deum,
Menti probatæ ſermo conſonus fuit,
Nummis ſuperior, abſtinens, purus mali,
Aliis quibuſuis multa comparans bona,
Soli ſibi prodeſſe tardus & pudens.
Hoſp. Quid nunc agis? A. Ter maximum precor deũ:
Hoſp. Primum petens quid? A. Commori illi mortuo,
Eius beatæ factæ ſortis particeps.
Hoſp. Quid proximum? A. Vt ſuperſtes ille denuò
Remigret in lucem, quod optat Anglia.
Hoſp. Quid intimis petis tuis? A. Erga deum,
Eius fidem, erga principem, mentem integram,
In publicam rem, curam: Amicis poſteris,
Mores ſuaues, mortuis, talem exitum.

DIALO-

DIALOGVS ἐπιτάφιος IN OBITum lectiſsimæ mulieris Mariæ Cecillæ, vxoris, clariſsimi viri Guilielmi Cecilli, & Ioannis Checi ſororis.

Interlocutores

Vita. Mors. Maria Cecilla.

Vita.

QVid ſic iaces ſuſpenſa dubio pectore,
Vtrum eligenda vita ſit, vel mors tibi?
Hanc pelle curam, dirimam hanc litem breui.
Ego beata, cuncta mors miſcet mala,
Ego lata, ſuauis, mors grauis, trux horrida:
Ætas ne ſic florens abibit? ſic decus
Formæ peribit ſplendidæ? quin reſpicis
Ad me potiùs, & diſce quanta commoda
Ex me capeſces. Longa primum tempora
Et larga rerum te beabit copia.
Latusq; dulcis turma cinget liberûm.
Vir qualis Æmon fuerat Antigonæ ſuæ,
Talis tibi eſt: fraterque doctorum chorum
Sic vincit, vt minora, luna, ſydera.
Viget parens veneranda, germanæ vigent.
Cum tanta me ſequuntur ergo commoda,
Ne tu relinquas tanta, ſi ſapis, bona.

Mors.

Quæ pollicetur vita non dabit tibi:
Quid vmbra, puluis, bulla, quid fumus daret?
Incerta quæ sit, certa præstaret bona?
Quæ vana sunt, caduca, fluxa, perfida,
Vires, voluptas, forma, lucra, gloria,
Vita hac fluunt ac refluunt, instar maris,
Quod ventus ater voluit imo gurgite:
Fortuna, spes, fraus, cura, solliciti metus,
Humana cuncta agunt feruntque tempora.
His vita ducibus vsa, gressus labiles
Semper ciet, semper vagatur lubrica.
Quo, vita plures voluit amorum vices.
Hoc grauius animos turbat hominum miseriis,
Seges malorum crescit indies noua.
Ergo sapiens Menander. Hic curæ est Deo
Quem prima dulci lux sinu matris rapit.
Fallacis igitur ac fugacis aurulæ
Vsura, naturæ parenti reddita,
Ne tua fatiget amplius præcordia.
En certa mors quæ certa largior bona,
Adsum tuis finem daturamiseriis.
Graiium laborum meta, gratus vltima
Portus quietis, ordo fatalis viæ,
Quam pedibus æquis cuncta calcabit caro,
Extremus omnis medicus ægritudinis,
Vitæ fugacis finis, æterna gradus,
Clauis salutis, qua, recluso carcere

Mortis

Mortis perennis, Christus omnium ſalus
Iter ſalutis pandit omnibus pijs.
Ergo bonis & incertis certa præferas
Vitæ cadentis fluxa linques commoda:
Et me capeſces læta, namq; ego breui
Vitam dabo, quam vita non dabit tibi.

Maria Cecilla reſpondet.

Utrinq; ſatis dictum eſt: ſilete, viuitur,
Satis, places mors, vita non placet mihi.
Nam vita non eſt vita, vita quæ fuit,
Sed bulla in aures lapſa flatilis leues.
Quæ vita dat, vires, opes, anni, decus,
Fallacis æui mœra ſunt ludibria.
Mihi vita ſolus Chriſtus eſt, hic omnia,
Hic vir, parens, frater, ſorores, liberi,
Vt Chriſte ſinu iſtæc relinquam ſingula.
Sic viuere iuuat, grande ſic lucrum mors.
Nec me fugacis cura vitæ detinet,
Vixi ſatis, quod Chriſte ſat vixi tibi.

GVILIELMO BILLO SODALI ſuo candidiſsimo.

O Bille belle χᾶιρε mi belliſſime.
Cum ſol capri niuoſa linquit cornua,
Vdaq; vultum ſpargit vnda ſplendidum,
Circumque de integro retexens annuum
Mos eſt vetuſtis deuolutus ſeculis,

Vel

Vel inter ipſos perpetuatus ruſticos,
Mittendo mutua humanitatis ſymbola,
Icta reuocare charitatis fœdera.
Nos ergo Bille belle mi belliſſime,
Quos inter arcta vincla ſtringunt pectora:
Quos inter eadem mens, voluntas conſona,
Nos iſta ſacra nos ſinamus orgia,
Ab vſque priſco deglomerata tempore,
Sic ſpreta nobis, ſic iacere ſordida?
Hoc Bille faciant, quos iuuat diſcors Dea,
Quos mens amens edaxque liuor diſtrahit,
Quæ turba nimium creſcit indies mala,
Heu facinus ingens, heu malum auditu graue,
Quos Chriſtus vnit, hos ſeparet diſcordia?
Quos litera ornent, fœdet hos mens fellea?
Nos fata nos meliora Bille ducimus.
Vterque noſtrum Pieridum gaudet Choro,
Deæ latinæ nos Deæ Pernaſides
Fouent, amant & indies iuuant magis.
Vterque Checum, vtrunque Checus diligit:
Quod in bonis ſummis ego locauerim.
Nos ergo quos tam firma iungunt vincula,
Summique amoris ſumma nectunt fœdera.
Sic vſq; firmiùs adglutinemus pectora.
Quæ fundit ergo noſtra muſa Carmina
Incompta, rudia, vaſta, dura, exanguia,
Sunt certa noſtri Bille amoris pignora.
Quæ ſi ſerena fronte capias, vt ſoles,
Nil petimus aliud, ſic habemus omnia.
O Bille Belle mi vale belliſſme.

R. A. IN DOMINVM BVCERUM commigrantem ex hoc vitæ exilio in veram patriam.

Æmula Teutonicæ cum inuiderat Anglia genti,
Bucerum abducit: Cælum indignatur, iniquum
Exclamans factum, meus est, rapit, auolat: omnes
Nunc omnes stupidi frendantq; fremantq; papistæ,
Omnibus inuitis furijs, Bucerus ab isto
Exilio liber, demumque solutus in altum
Sublimis, patriam veram, petit æthera, cuius
Cælestis factus, Christo regnare cohæres.

IN EVNDEM.

DVm mens nostra graui carnis depressa gemiscit
Mole hac: dum mũdi fulmina dira fremũt:
Dum fraudes tẽdit Satanas, dum vincla minatur,
Non patria est, non vrbs, non domus vlla pijs.
Quicquid delirant ventres, stolidique papistæ,
Hæc vox Paule tua est, vita Bucere tua est.
Desinat exilium Babilonica carpere turba,
An ciuis quisquis, non priùs exul erit?
Ciuis erit cœli nemo, qui haud exulat ante:
O gratum exilium cum dare tanta soles.
Exilio cedat patria ergo, vitaque morti,
Quæ patria, & vita hæc non dabit, illa dabunt.
Exilium grata tulit ergo mente Bucerus,
Optatam patriam cum dedit exilium.

AD

AD DIVAM ELIZABETAM, Pro inſequentis anni fœlici auſpicio.

SAlue Diua, tuæ patriæ decus, optima Salue
Princeps Elizabetha, tuis dea magna Britãnis:
Pande tuis iam fauſta noui noua tempora ſecli
Ciuibus: imperium placidũ, mundumq; benignum,
Lætaq; temporibus noſtris da tempora Diua.
Tu Britonum tu ſola ſalus, tu ſola columna,
Doctrinæ veræ Chriſti, ſanctæque magiſtra
Vitæ, tu vitæ lex intemerata pudicæ.
Tu propugnatrix belli, tu pacis Alumna
Perpetuæ, morum moderatrix, regula legum.
Principe nam ſub te, ſic ſacroſancta poteſtas
Legum cuncta regit, nunc vt dominetur vbique
Conſilium, non vis, ratio, non cæca voluntas.
Nec vis dura premit legum, nec gratia crimen
Laxat, proiecti ſceleris tolerantia nulla eſt.
Sic mediique modique tamen rariſſima cultrix,
Vt mage ſis ſuriſue tenax, vel amantior æqui,
Sit dubium, tanto moderamine cuncta tueris.
Enſis nec iuſtis metus eſt, ſed terror iniquis.
Nec ciues vrges odio, ſed ducis amore,
Quoq; metus minor eſt, tantò eſt reuerẽtia maior.
Teq; tui metuunt & amant, pariterq; timeris
Diligerisque ſimul: nec tu diffidis amari
Nec cupis vt facias, facit ut vis dira tyranni.

Et

Et licèt ad ſummum rerum tua ſumma poteſtas
Peruenit, maiora tamen, quàm maxima quæ ſunt
Conditor omnipotens rerum tibi contulit vni.
Munera fortunæ, naturæ munera vincunt,
Omnia ſed virtus ſuperat, fateantur vt omnes
Te dignam eſſe cui, vaſti moderamina mundi
Cunctarum & rerum commendarentur habenæ.
Sceptraque quid ſtulti mirantur maſcula Regum?
Gallica quid poſthac iactent ſua fœdera Galli?
Rex alijs Mars mas, nobis tu fœmina Pallas,
Præſideas, præſisque diù tu docta Minerua.
Anglia ſi multas ſimiles ferat, Anglia poſthac
Sollicito repetat cur ſceptra virilia voto.
Regnat vis vbi vir regnat. Regesque propinqui
Et Suecus & Danus, gens Belgica, Gallus, Iberus,
Sunt teſtes, qui nil aliud, cogitantue ſtudentue,
Quàm miſero miſerum populum conſumere bello.
Maſcula nam virtus, magnorũ & turba virorum,
Magnanimi, fortes, animoſi, lumina Regum.
Cyrus, Alexander, Pompeius, Cæſar, & omnes,
Fulmina ſunt belli, triſtis ſunt pondera mundi.
En res humanas miſero qui turbine voluunt
Imperiumque virile & maſcula ſceptra ſequuntur
Exilia, & ſpolia, & triſtis confuſio rerum.
Ferrum, flamma, fames, ſanguis, cædisque cruenta,
Inteſtinorum ſeries & longa malorum.
Quæ ſæpè & tulit, & vidit flens Anglia: ſed tu
Virgineus flos, fœmineum decus, optima princeps

Aurea

Aurea Saturni reuocas iam tempora priſci:
Virgineoq; tuo ductu clariſſima virgo,
Virgineæ redeunt virtutes, primaq; virtus
Publica iuſticia eſt regni tutiſſima cuſtos:
Hanc ſequitur bonitas, ſequitur clementia læta
Caſtaq; temperies caſtæ comes optima vitæ.
Imperiumq; tuum ducibus virtutibus iſtis,
Sic grato populi ſtudio, ſic plebis amore
Firmas, firmatumq; tenes, vt nulla poteſtas,
Siuè erit ingratus ciuis, ſiuè externus hoſtis,
Te regnante queat nobis infligere damnum.
Virginea hæc ætas ſeclo collata priori,
Præſens præteritis tantò eſt præſtantior ætas,
Annos ſi repetas animo bis mille peractos,
Anglia quando fuit regno ſubiecta virili,
Fœmineæ vt laudi tantum laus maſcula cedat,
Et princeps præſens tantum noſtra vnica multos
Virgo viros ſuperet, quantum ſol lumina vincit.
Cætera, vel quantum luces tu luna minores.
Omnia tuta domi, foris & vis nulla timetur.
Aſt heu fando nefas, alios, pia viſcera noſtra,
Noſtros vicinos, Chriſti quos fœdera, quosq;
Vna fides, quos vna ſalus, quos dira pericla
Coniungunt nobis, nimium furor impius vrget.
Sus Romana furit, rabies Babilonica ſæuit,
Sanguineasque minas ſpirat, ſua vota cruore
Iam ſperat ſaturare pio, ſanguiſq; piorum
Vindictam votiſque piis precibusq; repoſcit.

Vnd

Vnà & cõspirant Olophernus & impius Hãmon,
Jã Cacus et Geryon, tristis monstra horrida mũdi,
Consilium, vires, fraudes, atque omnia iungunt,
Vt, quicunque suum nomen tibi Christe dedêre,
Omnes è medio tollantur, vt omnia mundi,
Vt reges cogant Papæ iuga dura subire.
Atq; vt perficiant scelera hæc, scelera omnia tẽtãt.
Tristia quàm nunc sunt passim pia vota piorum,
Quos tot circumstant grauium discrimina rerum
Circumcirca volat tristis fax horrida belli.
Ardent vicini, nec res, sed vita piorum
Nunc agitur, rabiesque pios sese armat in omnes:
Réque licèt petat hos, at spe iam deuorat omnes.
Omnes, quos veræ fidei pia fœdera iungunt.
Leges naturæ violant, & fœdera sacri
Coniugij rumpunt: iuris iura omnia soluunt.
Hic propriam sobolem tollit, necat illa maritum,
Non parcunt propriis, alijs hij parcere possunt?
Et nondum natos tollunt, iam iam morituros
Obtrudunt morti: nec est veneranda senectus,
Nec tenera est etas, tutum qua reddere possit.
O tristem rerum faciem: mors ipsa stupore
Aspicit hanc rerum faciem, facieque reflexa
Respicit horribilem hãc indignabũda Tyrannim.
Ardent vicini: quid nos spectamus inertes.
Nunc spectatores, actores forte futuri.
Huc volitat fumus, dubiũ ne an flamma sequatur.
Alterius si non, propriæ sed cura salutis

Nos

Nos moueat tantos rerum non temnere motus.
Nam misero hoc motu, misero hoc discrimine rerũ,
Quo, totus diris odijs discinditur orbis,
Non rex, non populus, non gens, non natio, non est,
Non vrbs, non priuata domus, nõ fœmina, non vir,
Non sexus, non ætas, quin discordibus omnes
Distractisq; animis studia in diuersa trahantur.
Sed quorsum tandem tanta hæc discordia tendit?
Hoc in temporibus solùm contenditur istis,
Aut Papa, impietas, vis, ira, furórq; malorum:
Aut Christus, pietas, & vita salusq; bonorum
Sunt possessuri iam iam moderamina rerum.
Nil videt is, qui non videt hæc, sed cæcutit ipse
Cernens, & tenebras rebus prætendit apertis.
Quiq; secus sentit, nil sentit, vel male sentit.
Hostis non ciuis, licèt is pia nomina ciuis
Iactet, qui clam sub specioso nomine pacis
Voce gerit pacem, voto fremit horrida bella:
Optat spe turbas, voluat licèt ore quietem.
Nec facies vna est scelerum, simplexue malorum:
Mille manus, & mille pedes, & mille nocendi
Artes improbitas habet hæc: tantum nec aperta
Vis nocet, inuolucris quantum fraus tecta dolosis.
Cogere si ferrum nequeat, fraus adhibet aurum.
Bestia, septenis munitum collibus antrum
Quæ tenet, & mundi meretrix Babilonica reges
Quæ sibi subiecit, quæ iam sic territat orbem,
Quæ iam cunctorum soluit sua claustra malorum

Auri

Auri præsidio, quod nunc gens impia mittit
India, tu seclo, tu non audita priori,
O si temporibus non esses cognita nostris:
O tua quàm multos inopes opulentia reddit,
Quam multos miseros facit & tua copia rerum.
Auri namque tui nimia est fraus, decipit orbem,
Si quid sit rectum, si quid siet vtile, vires
Vel tollit, vel diminuit, vel distrahit aurum.
Fidus si quis sit, si quis coniunctior altro,
Tolli si nequeat ferro, violabitur auro,
Aurum si violare potest: maioraq; tentat:
Publica consilia, & priuata cubicula regum.
Aulæ magnatum, quid non diuenditur auro,
Aurum quò penetrare potest? O Regia fœlix,
In qua non aurum regnat, nec decipit, in qua
Vsibus humanis Regina pecunia seruit.
Ast nimis hæc ætas præsens nimis aurea hæc est,
Terrea si que esset, melior & tutior esset,
Nunc nimium nimiũq; potest: nunc omnia turbat,
Publica sollicitis permiscet tempora curis,
Omnia priuatæ tollit bona gaudia vitæ,
Cordaq; multorum miseris cruciatibus opplet.
At quo nostra ruis nimium querebunda camæna,
Has tristes voces alieno tempore fundens?
Læta ast sunt lætis tribuenda hæc tempora rebus.
Hæc mens, hoc studiũ nostrũ fuit, optima princeps
Vt suscepta piè pia nostra & iusta querela.

Non tibi tristitiam moueat, sed suscitet iram:
Vt dura hæc facies, & fata hæc tristia mundi
Sint tibi virtutum stimuli, sint semina laudis,
perpetuum & nomen pariant famamq; perẽnem.
Nam quæ laus maior, q̃ si pia vota piorum.
Soleris, monitis fœlix, vel viribus vltrix,
Consilio pacans, vel frangens viribus hostes?
Hæc sola hæc nostri solaminis vltima spes est:
Inq; hac ſpe sola, ſpem nostram condimus omnem.

Haec carmina, paucis ante mortem diebus, inchoauit. 1568. mense Decembris, quae in initium noui anni insequentis praeparauerat: sed in hisce condendis, morbo correptus, diem obiit, & sic ea imperfecta reliquit.

FINIS.

Ad adoleſcentulos latinæ *linguæ ſtudioſos Ed. Grantæ* oratio, de vita & obitu Rogeri Aſchami, *ac eius ſcriptionis laudibus*, cum adhortatione ad dictionis *puritatem, eiuſdem Rogeri Aſ*chami exemplo.

Roditum eſt memorię, ſtudioſi adoleſcentes, Octauium Auguſtum imperatorem Romanum, & artibus excultum, & rerum geſtarum gloria florentem, egregium illud & memorabile, Pub. Virg. Maronis AEneidos opus, ad poetæ perennem famam, ad literariæ reip. ſummum fructum, & ad ſui nominis perpetuam celebritatem, ab igni & flamma conſeruaſſe. Moriens enim, vt probè meminiſtis, Pub. Maro, teſtamento iuſſit, vt illud opus nondum ad finem perductum, igni conſumeretur. Sed putauit prudentiſſ. princeps, poetæ nomini conſultius, & omni poſteritati ſalubrius fore, vt tot labores ab igne conſeruaret, quam legum ſeueritati & ſupremæ Maronis voluntati, ad ſummum literarum detrimentum, ad poetę perpetuam obliuionem, indulgeret. Quamobrem, ſubductis vtrinque rationibus, & operis vtilitate cõmotus, & verſuum cremandorum diſpendio perterritus, in hęc verba prorupiſſe dicitur.

Frangatur potius legum veneranda poteſtas,
Quàm tot congeſtos noctesque diesque labores
Hauſerit vna dies, viuat Maro, doctus vbique,
Ingratuſque ſibi ſtudiorumque inuidus orbi,
Laudetur, vigeat, placeat, relegatur, ametur.

In re ferè ſimili, diuerſa tamem ratione excubuerunt omnes cogitationes meę, omnes curę, omne ſtudium. Rogerus Aſchamus, quem ego ornandum impręſentiarum ſuſcepi, nullum huiuſmodi opus in manibus habebat inchoatum: Reliquit hęc ſcripta, ſed multis chartulis diſperſa, non in vnum faſciculum congeſta: hîc & illîc diſſeminata, non collecta nec ordine diſpoſita: non iuſſit hęc cõcremari teſtamento, quæ ego collegi meo ſtudio. Non ab ignibus, ſed à blattis & tineis reſeruaui: non ad meam laudem, cui nulla debetur, ſed ad Aſchami perennem gloriam, quam obnixè eius nomini parare conor, in lucem & hominum oculos produxi. Hęc inprimis ad meam vtilitatem & nonnullam fortaſſe delectationem, ſitu ferè obducta tenebriſq; ſquallida collegi: non ad aliquam hinc aucupandam inanem gloriolam, quam vanam & futilem iudico, ſed ad doctiſſimi viri perpetuam celebrandam memoriam, quam ſemper florentiſſimam eſſe cupio, diuulgaui. Attamen ſi hiſce fortaſſe meam non adhibuiſſem diligentiam, ac in illis ſcriptis & conſeruandis & colligendis ſtudium & operam non poſuiſſem, hoc ſine omni inani gloriola verè prędicare poſſum, vos has R. A. pereruditas elucubrationes, quibus nunc mea opera, ad veſtram, ſcio, expectationem, & fructum, ſpero, nonnullum fruemini, nunquam perlegiſſetis. Ego ne vnquam vllius exiſtimationis tam ſitiens, vel Aſchami laudis tam inuidens, vel meæ tenuitatis tam inſolens prędicator, vel ſummæ Rogeri Aſchami eruditionis

tionis tam parcus & restrictus æstimator fuerim, ut vel me in hominum oculos, ad inanem quandam & fumosam quærendam laudem cõmittere vellem, vel ad Aschami famam, meo studio perpetuò concelebrandam, nomen meum ad grauissimos casus extremosque ignominiæ scopulos impingere nollem. Qui sic sentiunt, profectò de meo satis pudenti pudore, nimis imprudenter sentiunt: & quibus rationibus commotus, causisque adductus hæc euulgauerim, non satis prudenter intelligunt. Videmus complurimos hoc factitasse: conuenimur multos talibus rationibus prolectatos, huiusmodi operam in amicorum scriptis colligendis, purgandis, & euentilandis contulisse. Quid impediet, quò minus ego idem, ad meam vtilitatem, ad meorum fructum, ad nonnullorum explendam auidam expectationem, in Rogeri Aschami scriptis colligendis, & ex tenebris in lucem proferendis, quæ alioqui perijssent, feliciter pertentem? An aliquid de hijs, quæ in Rogero Aschamo summa fuerunt, detractum erit, si ego, in quo omnia sunt vix mediocria, ad laudem nulla, ad eruditionem perexigua, hanc suscipiam prouinciam, quam alij (qui melius præstare potuissent) nec attingere propter horum scriptorum penuriam, nec adornare, propter laboriosam huiusmodi epistolarum conquisitionem potuerunt? Atque quemadmodum nunquam eram vel excellentis Rogeri Aschami laudis & ingenij tam ignarus, quin vehementer exoptarem vt alij hoc facerent, nec eminentis aliorum eruditionis tam inuidens, aut mei obliuiscens, vt non semper cognoscerem complurimos & propè enumerabiler vtriusq; Academiæ alumnos, huiusmodi laborum conficientissimos, & ad hæc præstanda munera longè aptissimos: Sic profectò stultum nimis, puerile, et à cõmuni vtilitate abhorrens fuisset, tam durum in meipsum,

tam difficilem erga alios, tam aversum à literaria rep. esse, vt putarem me omnino esse ad hoc munus ineptum, aut nactus hęc scripta ad aliorum fructum proferre in lucem non deberem, aut, conquiescentibus alijs, hunc laborem, communis vtilitatis gratia, subterfugerem. Ad huius igitur muneris susceptionem, non aliqua laudis expectatio, quam ex Pub. Virgil. Maronis prędaro opere adeptus est Octauius, me impulit, sed voluntas mea ad literas paratissima, studiosorumque adolescentulorum prouehenda studia satis propensa commouit. Res grauer & perneccssarię attrahere me potuissent, vtpote summus meus erga Rogerũ Aschamũ amor, egregia hominis laus, excellentis doctrinę admiratio, tacitę studiosorum de eius ingenio & eloquentia cogitationes, quæ omnia ego nõ neglexerim sed priuatę meorum studiorum rationes, & animi delectatio, quę mihi in eius legendis chartulis obrepserit, vt hunc potissimum laborem susciperem, in primis adduxerunt. In hijs enim legendis, scribendi suauitate valdè delectabar: in literis perlectitandis, orationis alliciebar lenocinijs: in sententijs diligentiùs appendendis, totus in eius ingenij & doctrinę admirationem rapiebar: In verborũ copia, ornatu & structura intuenda, mira perfundebar voluptate. Transcripsi statim omnia, & varijs locis dispersa, in vnum fasciculum redegi. Ex quo consilio meo operaque in hanc rem collocata, si vlla ad vestra studia vtilitas emanare potuerit, tùm satis me laudis paraussse, vberemque laboris mei fructum percepisse, arbitrabor. Nec hoc à me arroganter factum existimari velim, si de Aschamo meo illud carmen valdè fortassis amanter prædicem, vt ordine vltimum, sic mea sententia, dignitate primum, & huic meo proposito aptiũ, quod de suo Virgilio Octauius valdè laudabiliter vsurpauit.

Laudetur, vigeat, placeat, relegatur, ametur.

Sed

Sed de Aschamo meo longior mihi vobiscum instituendus est sermo, ingenui adolescentes: Et de Aschamo quidem, & Aschami laudibus et scriptis, multa dicenda videntur. Veruntamen, vt ego rectius mihi dicendi de eo cursum instituam, et vos meliùs et faciliùs, quę à me rudi quodã modo et ieiuna oratione dicentur, percipiatis, statui tripliciter de Aschamo dicere: primum de tota vita & obitu: Deinde de eius scriptione & dicendi generibus pauca: postremò vos adhortabor, licèt mea non indigeatis admonitione, vt hæc diligẽter perlegatis: Et quò citiùs vos hinc fructum aliquem capere possitis, ostẽdam quibus modis & vijs ad hanc, quam ille adeptus est, scriptionis elegãtiam, & dictionis puritatem facillimè peruenire possitis. Et licet sus Mineruam docuerit, malui tamen meam ineptitudinen prodere, & infantiam propalam patefacere, vt mei saltem discipuli hinc aliquid addiscant, quàm officium in hac re meum imprudenter deserere, aut laborem, iusta data occasione, negligenter recusare. Nihil fictum aut falsum eius laudibus affigam, nihil vanum aut non necessariũ introducam, nihil inutile, licet vobis forsan notum & cognitum, in medium proferam, vt vestros animos, satis ad studia propensos, ad hæc imitanda scripta alliciam. Ea tantum de Aschamo dicam, quæ vel olim à præceptore meo Ioan. Racstero, erudito quidem et honesto viro, eiusdem Collegij eo tempore alumno, sæpissimè audiuerim, vel a R. A. amicis et notis complurimis, præcipuè à perdilecto amico meo Guilielmo Irlando, eiusdem R. A olim pupillo, aliisque præstantibus viris summa dignitate constitutis diligenti perquisitione didicerim, vel quæ potissimùm ex eius scriptis et literis vel Anglicè vel Latinè exaratis hauserim et eruerim. Præbete quæso mihi vestras attentissimas aures, dum hæc á me proposita tenuiter pertractata fuerint.

Vita

Vita et obitus Rogeri Aschami.

ROGERVS ASCH. Kyrbiwiskę, vt fertur, in agro Eboracensi, honesta & generosa familia natus est, circa Annũ D. 1515. Pater illi Ioannes Asch. fuit, nobiliss. viri D. Scroupi familiæ Oeconom⁹: Qui ea vitæ integritate, ea morum grauitate, honestate, et in rebus gerendis prudentia et modestia floruit, vt non cum vulgari genere hominum illius regionis æquandus, sed cum optimis sui loci atque ordinis viris iure comparandus esset. Mater erat Margareta Aschama, honestissima et castissima fœmina, multis generosis viris cognatione et sanguine propinquissima. Hi cum tres filios, Thomam, Antonium, & hunc Rogerum Aschamos, filiasque procreassent, et ijs disciplinis, literis, & moribus, quibus puerilis ætas imbui solet, summa cura effingẽdos & informãdos curassent, quadraginta aque septem annos coniunctissimè coniuges vixissent, vna die & eadem ferè hora, vnà ad Christũ morte etiam ipsa iugali commigrârunt. Hic Rogerus à patre dimissus, in clarissima Wingfeldiana familia, ornatissimi viri D. Antonij Wingfeldi sempiternæ memoriæ viri impensis, puerilem suam honestissimè sustentatam transegit. Cuius etiam singulari beneficaq; prouisione vnà cum eiusdem. D. Ant. filijs, sub. R. Bondo cõmuni præceptore, quẽ patris in loco perpetuò habuit & vnicè coluit, prima literarum adeoq; virtutis omnis non infælicia nec pœnitenda fundamenta iecit. Puer acri ingenio & singulari industria erat, magno quodam literarum desiderio inflãmatus, libris anglicis, á quo semel literarum elimenta didicisset, perlegendis mirificè deditus. Quod quidẽ quasi apertũ quoddam omen fuit, futuræ diligentię & amoris, in peruoluendis & græcis & latinis libris, ex quibus herbescente iam ætate & matureſcẽte, suauiss. eruditionis succos exhauserit. Cum sic sub R. B. in ea familia tyrocinium posuisset, & eiùm præceptoris industria, tùm sui ipsius ingenio & ad

literas

literas ppensione ad eã eruditionis maturitatẽ peruenisset, vt ad clariora doctrinæ domicilia esset promouẽdo, sumæ eiusdẽ D. Ant. Wingfeldi prudentia, cõsilio, ope, & auxilio in grauissimũ literatissimorum virorum nobilissimi Diui. Ioan. Euang. Collegii Cantabrig. cætũ ascriptus est, circa Annum D. 1530. Hunc D. Antoniũ W. semper in omnib⁹ vitæ suæ rationibus, angustissimisq; rerũ acerbitatibus tã propensũ adiutorẽ, tam benignũ & liberalem patronũ expertus est, vt quocũq; animo & cogitatione conuerteret, videbat, vt de se dixit, promerita eius veluti densa quædã apum examina, sic vndiq; memoriã suã circumsepire, vt illis referendis nũquàm se parem futurũ præsagiret. In hoc nobili Collegio tutor illi erat Hugo Fitzherbertus eiusdem Collegii socius, doctrina, virtute, & modestia præstans, & Roberto Pembero intima familiaritate coniunctus, Quem Pemberum summa charitate complexus est Fitzh. & ad omnem honestatem, sacræq; scripturæ lectionem melliflua oratione sæpissimè vocauit, & amicissimè instruxit. Hic etiam Rogerum, ob egregias animi dotes, vnicè dilexit, et bonis literis, virtute, et pietate instituit. Erant eo tempore, quo R. A. huic collegio fuit emancipatus, in hac Academia omnium liberalium artium doctores & magistri egregii: Imo in hoc vno Collegio (q ea ætate singula totius orbis literarum domicilia, & doctissimorum Theologorum numero, eruditiss. Philosophorũ turba, eloquentissimorum oratorum multitudine, vel iustè adæquaret, vel longè superaret) erant complurimi homines omni politiori literatura, & linguarum cognitione præstantissimi. Quorum ille prouocatus exemplis, & literarum imbibendarum ardore incensus, breui, propter admirabilem ingenii vim, & indefessam in studiis industriam, tantos in græcis latinisq; literis progressus fecit, vt omnes æquales longè superaret. Eo, inquam, tempore Cantabrigiã venit, quo literæ & græcæ et latinæ efflorescere, & præclara studia in ea Academia herbescere, et ad

summam

summum huius regni ornamẽtum matureſcere cæperunt. Ea ætate poſteà floruit, qua Georg. Daius, Ioan. Redmannus, R. Pemberus. Thomas Smithus, Ioan. Checus, Nicholaus Ridleus, Ed. Grindallus, T. Watſonus, Gualter⁹ Haddonus, Iacobus Pilkintonus, R. Hornus, Ioan. Chriſtopherſonus, Th. Wilſonus. Ioan. Setonus, & infiniti alij excellenti doctrina præditi, & perſpecta vitæ morúmque probitate ornati, magna Academiæ eo tempore lumina, maxima poſteà totius reip. ornamenta, viguerunt. Hii enim & ex hiis præcipuè T. Smithus Academiæ ſplendor, & Ioan. Checus Cantabrigiæ decus, ſuo exemplo, eruditione, diligentia, conſtantia, conſilio, non ſtudendi ſolùm, ſed rectè viuendi ordine, ad præclara ſtudia omnes adduxerunt, & concitarunt, qui ab eo tempore ad hanc vſqué diem, in Cãtabrigia ſuccreuerunt, & ad eminẽtẽ doctrinã ſurrexerũt. Erãt in hoc puero, præter præclaras ingenii dotes, animi virtutes, literarũ auidũ deſideriũ, quædã etiam incredibilis modeſtia, pudor ſingularis, et grauitas quædã (vt PEMBERVS dicere ſolebat) maior, quàm quæ ab illa puerili ætate expectãda eſſet. Magnum multis de ſuo acri ingenio, rara indole, & magna in literis delibandis induſtria ſpem concitabat, præcipuè R. PEMB. homini græcæ linguæ admirabili facultate ornatiſſimo: Is enim prædicere ſolebat, Aſchamum puerum iam iam propediem inter viros excellentes & vtriuſquè linguæ peritiſſimos collocandum fore, vel apud moroſos & iniquos iudices. Multis & magnis viris, ſtatim à primo aduentus anno, acceptiſſ. doctis & eruditis gratiſſimus, à Ioanne Checo dilectus, eique græcæ linguæ ſtudio poſteà coniunctus, Thomæ Smitho valdè familiaris, Ioan. Redmanno magna amicitia copulatus, Ridlæo, Daio, & reliquis huius notæ viris chariſſimus, a ſui ſimilibus valdè amatus. Hunc Robert. PEMBERVS vnicè amabat, amplexabatur, in manibus habebat, laudabat, ad maiora indies

&

& preſens ſermone & abſens literis excitabat. A pueritia græcis literis valdé delectabatur, eas aſſidué meditabatur, & cum latinis ad ſuam vtilitatem quotidie coniũgebat. Et quo citiùs ad græcarum literarũ cognitionem perueniret, ipſe puer, pueros græcas literas docebat, quod PEMBERO maximum videbatur argumentum admirabilis cuiuſdam in eo futuræ eruditionis. Hortabatur eum PEMB. vt hoc aſſiduè faceret ad ſuam augendam & locupletandam in ea lingua facultatẽ. Laudabat in hac re conatũ, induſtriã indies ad eum perſequendũ curſum exacuebat, & virtus certè laudata creſcit. Excitabat etiã in hoc puero PEM. magnũ deſiderium pulſandi lyram, muſarum, vt ipſe putauit, cultoribus aptiſſimam, & Aſchamo, quòd muſicam vocalem probè callebat, facillimam. Is quadam in Epiſtola ad R. A. hiſce verbis vtitur. Rogere chariſſ. » Ago tibi gratias pro Epiſtola tua græca, quæ vel Athenis » videri poterat ſcripta, adeo, ad vnguem » καὶ ἰὸν ἑλληνισμὸν obſeruaſti: & eſt elegantiſſimè » depicta, quod in te perpetuum eſt. Douſæũ & Pilſonum » fælices putas, ſed tu adhuc adoleſcentulus & penè puer, » vtrumquè longiſſimo ſuperas interuallo, ſiué id ſtudio, » ſiuè naturæ debes, aut vtriquè potius. Sum literarum tua- » rum cupidiſſimus, quæ me mirificè delectant, vel ſcripti- » onis elegantia vel ipſarum præſtantia: Da operam, vt » ſis perfectus non Stoicus ἀλλὰ λυρικὸς hoc eſt, » vt belle pulſes lyram, Perlege, vt facis, græcum » aliquid pueris, plus vtilitatis allatura eſt tibi vnica fa- » bella Aeſopi perlecta abs te, quàm ſi audiſſes totam Iliada » latinè à doctiſſimo enarratam. Plinium lege, in quo re- » rũ cognitio eſt maxima, & latinæ linguæ opes floridiſ- » ſimę. Hæc Pemberus. Prætereà admirabilem prorſus in pingendo gratiam aſſequebatur, quotidieqùe eam bellio- rem picturationemq; vſu efficiebat. Cæpit iam, matureſcen- te ætate, vtriuſqùe linguæ authores aſſiduè legere, priuatis exercitijs indulgere, aſſidere dialecticis diſputa-

tionis

tonibus & domi & foris interesse, prælectionibus & priuatis & publicis adesse, philosophiæ & eloquentiæ amore exardescere, in literis humanioribus tẽp⁹ cõterere, historiarum suauitate capi & delectari. In quibus, cum aliquot annos ad suam maximam vtilitatem, ad aliorum magnã admirationem versatus fuisset, & eius ingenium & eruditio non solùm domi eminere, sed foris in publicis scholis eluceſcere, & in quoddam quasi ingenii theatrum prodire cepisset, erat tandem, iuxta morem & consuetudinem Academiæ, summo totius Academiæ assensu, in Baccalaureatus gradum, tanquam primum industriæ & doctrinæ suæ præmium & seriũm cooptatus, Anno. Domi. 1534. Februarii 18 ætatis suæ agens annum decimũ octauũ: & paulò post in die electionis sociorũ proximè sequẽte, martii 23. erat opera & clandestino auxilio Nicolai Medcalfi, Collegii Diui Io. eo tempore magistri, in sociorũ cœtum cooptatus, qui dies omnium in vita iucundissimus, & quasi dies natalis, ei visus fuit. Nec hoc nouo honore elat⁹ studia deseruit, sed hoc tãquàm virtutis & eruditionis ornamento incitatus, magis ac magis in studia incubuit, & in musæum se omnino abdidit. Ciceronem sibi, Platonem, Aristotelẽ penitùs peruolutandos proposuit. Ciceronis diligentissimus cultor, maximus amator, prudentissimus imitator: Hunc & vnicè amplexus, & ad stuporem vsq; admiratus est. Huius limpidissimis fontibus suos riuulos adduxit: hinc dulcissimos purioris dictionis succos exhausit. Hinc suauissimas cultioris orationis aquas ad suam immensam laudem, ad pupillorum, quos iam habuit, præclarum vberemq; fructum, ad totius Academiæ maximum ornamentum profluenter exuxit. Hunc authorem si quis alius, & constanter peruoluit, prudenter imitatus est, & suis scriptis & exercitationibus, cùm publicis, tùm priuatis optimè expressit. Si quid posteà in dictionis puritate scribẽdiq; præclara facultate excelluit vt præclarissimè

mè quidem excelluit, id omne M. T. Ciceroni, & C. Cæsari acceptum ferre debet. Maluit enim ex ipsis fontibus plenissimè haurire, quàm riuulos inde deductos consectari. Platonem totius Græciæ lumen, Athenarum splendidissimam gemmam & voluebat sæpissimè, & eius præceptis animum utilissimè excoluit. Nec frigidè aut supinè legebat, sed ad maximum fructum, & dicendi iudicandiquè facultatem perlegebat. Ex Aristotele philosophorum principe, abditarum rerum cognitionem, & præclaros sapientiæ thesauros diligentissimè excerpsit. Thucididem & Herodotum optimos Historiographos, Demosthenem & Isocratem suauissimos oratores priuatim discipulis prælegebat. Varios philosophos, oratores, poetas aut publicé in Collegio, aut priuatim in cubiculo docebat. Ex quibus studiis & exercitationibus, tantam & eruditionis accessionem, & tam plenam vtriusque linguæ facultatem est adeptus, vt nomen eius magis atquè magis enituit. Et iam præterlapsis, in hisce studiis & exercitiis, trium annorum curriculis, maximo totius Academiæ applausu, in celeberrimis comitiis Cantabrigiæ habitis, Anno Domini 1537. die martis post festum Diui Petri & Pauli, artium magister inauguratus est, annum ætatis suę agens vigesimum primum: cum iam clarissimę memoriæ princeps Henricus octauus, viginti nouem annos regnasset, & Eduardum nobilissimum filium ex vxore Ioanna Semeria Regina progenuisset. Erat moribus facillimis, animo aperto & simplici, natura lenis & mitis, comitate affabilis, amicis fidelissimus, vita honestus, homo ad amicitias cum bonis & eruditis copulandas natus. Amicos summa fide, maximo studio, & quibus potuit officiis, amplexus est, coluit, obseruauit. Nemo

maiore

maiore diligentia, maiore cura pupillos instituebat. Nemo maiore fide, arctiore amicitia suos discipulos diligebat. Vix crederes quo studio, animo, contentione eorum saluti et utilitati consuluerit. Et non solùm literis græcis & latinis prudentér excoluit, sed bonis moribus, optimis præceptis, virtute, pietate, valdè laudabiliter instituxit. Eorum studia partim hortatione, partim suo exemplo commouit et incitauit, ac ad optimos quosq; vtriusq; linguæ authores eorum studiis excolendos mirificè accendit et inflammauit. Huius pupillus fuit G. Grindallus iuuenis laudatissimus, præclaris eruditionis laudibus ornatissimus, quem a paruulo inter parietes cubiculi sui, septem ferè annos literis græcis latinisq; instituit. Is enim Grindallus, græcis literis ita fuit excultus, vt nemini in ea Academia, vel ipsius R.A. iudicio, post Ioan. Checum & Thom. Smithum, concederet: Ita eruditione et philosophia instructus, vt omnes in eo Collegio æquales superaret. Qui posteà ex Academia, tutoris sui opera, in Aulam vocatus a D. Ioan. Checo, breui post tempore doctor ad instituendam illustriss. D. Elizabetham adhibebatur. Ad quem R. Pemberus sic scripsit in quibusdam carminibus ad eum missis, antequam ab Academia commigraret. Quæ, quoniam sunt quasi certum hominis testimonium, non pigebit repetere.

Ad me quos dederas iuuenis doctissime nuper
  Versiculos legi terquè quaterque tuos,
Illis te mirabiliter Grindalle protecto,
  Pemberum credas exhilerasse tuum.
Dictio tam facilis tua erat, bene tamque latina,
  Tam dulces numeri tam lepidique tui:
Vt multos aut iam versus feciſſe per annos,
  Ad Musas natus vel videare mihi:
Ad Musas natus qui talia carmina pangis
  Iudicio appares docte Guilhelme meo.

Hæc

Hùc quo te natura vocat ducitque benigna,
Ingenij vires tu quoque flecte tui.
Non doctos ſed nos dociles natura benigna,
Produxit, doctos cura laborque facit.
Naturæ dotes induſtria perficit, illa
Si deſit, fœlix nil valet iugenium.
Contigit ingenium multis naturaque fœlix,
Aſt in perpaucis cura laborque vigent.
Inter perpaucos illos Grindalle videris,
Tu quoque conſpicuum velle tenere locum.

Huius etiam pupilli fuerunt præter alios, quorum non occurrunt mihi nomina, Ioan. Tomſonus, Eduardus Rauenus, & Guilielmus Irlandus, ita literis græcis latiniſque inſtructi ita moribus ſuaues, ita liberalium artium ſplendore conſpicui, vt R. A. diſcipulos facilè poſſit agnoſcere. Rogerus Aſchamus iam iuuenis, magnis ingenij ornamentis adiutus, maximis naturę præſidijs ornatus, ſummis diligentię & literarum beneficijs præditus, ad Græcam linguam publicè in ſcholis, Academiæ nomine, totius Academiæ ſuffragijs, cum ſatis luculento ſtipendio erat aſcitus, antequã munificentiſſimus princeps Henricus octauus, lectionem ſuam Græcam in Cantabrigia inſtituiſſet. Ex quo tempore etiam Græcam linguam quotidiè in Collegij D. Ioan. vbi ſocius fuit, longo tempore prælegebat. Hic inprimis nouam Græcæ linguæ pronuntiationem, ab ornatiſſimis viris, totius Academiæ luminibus, Tho. Smitho, & Ioan. Checo feliciſſimè introductam, imitari & amplecti aſpernebatur, & ob eam cauſſã in initio, cum Poneto iuuene ingenioſo & diſerto, Reginei Collegij ſocio velitabatur: ſed in eum grauiter ac apertè inuehi propter Checi & Smithi authoritatem non audebat, quos ſuos ornatiſſimos amicos, doctiſſimos præceptores ſemper agnoſcebat. Cuius pronuntiationis veſtigia paulo poſt mente ſua im-

preßit, & ad extremum vſque ſpiritum acerrimè propugnauit, vt in quadam ad Hubertum epiſtola, virum Græcę linguę cognitione inſtructiſſimũ, Comiti Palatino Rheno á ſecretis, 3. lib. dilucidè apparet. Honeſtas oblectationes, honeſta exercitia, vtpote quę erant docto homine digna, amabat plurimũ: ſed ea potiſſimũ, quę & corporis prodeſſent ſanitati, & animi robur & firmitatẽ augerẽt. Sagittãdo ſe multũ exercuit, & quanta peritia exercuit, liber à ſe doctiſſimè conſcriptus, & Henrico Octauo ante proficiſcionem in Galliam ad expugnandam Bononiam oblatus, anno Domini 1544. teſtificari poteſt. De quo Rogeri Aſchami libro R. Pemberus hęc duo carmina luſit.

Non min⁹ hic arcu eſt quam lingua clar⁹, vtraque
Sic ornat patriam, ſic iuuat ille ſuam.

Nec defuerunt, qui ei hanc ſagittandi oblectationem vitio vertebant: qui ſi eos cum Aſchamo comparares, aut prudentia, linguarum peritia, ingenio, rerum vſu, ſcribendo, excogitando, honeſtè viuendo, pupillos diligenter inſtituendo, plane frigeſcerent. Honeſta exercitia honeſtam & ſtudioſam decent vitam, nec in vita honeſtè agenda, ſunt negligendæ honeſtæ oblectationes. Etenim honeſta oblectatio moleſtiam à ſeuerioribus negotijs collectam fugat, & homines laboribus reparat & reſtaurat. Quam rem, vt tanquam licitam & legitimam, ſemperque omni hominum generi conceſſam comprobem, neceſſe eſt, vt paululum ex ſuis limitibus expatietur oratio mea, dum oſtenderit Rogero Aſchamo probè licuiſſe, ad animi relaxationem, honeſtis exercitijs vti, & maximè ad conſeruandam corporis ſanitatem, debuiſſe talibus indulgere delectationibus. Licet ille ipſe hanc rem, in initio primi libri de arte ſagittaria doctiſſimè tractauerit,

vti, vnde defenſio ſatis honeſta, & reſponſum ſatis apti peti poſſit, tamen quoniam tempus poſtulat, & occaſio oblata dicẽdi materiam ſubminiſtrat, non grauabor, pace quod fiat veſtra, rem eandem, licet non eisdem viribus, communire, & exemplis rationibuſque clariſſimè illuſtrare. Legimus Scipionem & Lælium, par veræ amicitię clariſſimum, vt Valerij maximi verbis vtar, honeſtis oblectationibus ſeſe dediſſe. Qui rure feriãtes puerilibus ludis animum relaxabant, & ad Coietam (portum Campaniæ) Lucrinumque (lacum Campaniæ) conchas (.i. duriores teſtas piſcium, vt purpurę, muricis, oſtrearum) & vmbilicos (.i. rotundos calculos, nitidos, politos in ſpeciem noſtri vmbelici) puerorum more colligere, & ad omnem animi remiſſionem ludumque deſcendere ſolebant. Hoc relaxationis genus in otioſis viris & inertibus turpe: In Scipione verò Africano minore, & Caio Lælio ſapiente ſumma amicitia (teſte Cicerone:) coniunctis, omnium virtutum inter ſe ſocietate (vt Valerius maximus refert) copulatis, videtur fuiſſe honeſtiſſimum. Neſciunt hij homines nimis iniqui rerum æſtimatores, Quintum Scęuolam Craſſi ſocerum, ac Caij Lęlij generum, forenſibus negotijs miniſterijsque defatigatum, alea & calculis interdum pila luſiſſe. Ignorant hi tetrici & ſeueri iudices, Catonem minorem, aleæ & potationibus indulſiſſe: Socratem more puerorum arundinem aſcendiſſe: Amaſim AEgipti regem cõpotationibus ſe dediſſe, iocoq́, morionẽ et ſcurram egiſſe, poſtq̃ fori negotia curaſſet et ſerijs occupationibus ſe defatigaſſet. Qui cum eſſet ab AEgiptijs eo nomine accuſatus, quòd rem regi non conuenientem faceret, ſapienter reſpondit: Arcus ſi ſemper intenti ſunt, ruptum iri: ità ſi homines aſſiduo labori, continuis ſtudijs ſe dedant, nec vlla parte ad luſum vti velint, fore, vt pedetentim aut mente capti fiant, aut mẽbris. vnde pręclarè Ouidius.

Quod caret alterna requie, durabile non eſt.

Optimè Plutarchus ociũ appellauit condimentũ laboris. Moderatis enim & honeſtis exercitijs corpora exercens ſtudioſi, vt ad ſtudendum & labores in ſtudijs perferendos alacriora & vegetiora reddant. Quemadmodum nimia intenſio frangit arcum: ita perpetuò deditum eſſe literarum ſtudijs, nec vnquam animum honeſtis laxare oblectationibus, facit, vt animus humanus nequeat diù durare in ſerijs ſtudijs & laboribus. Craſſus apud Ciceronem, 2. de oratore, Catuli ſententiam optimè refellit: Dicit Gymnaſia non animi, ſed corporis gratia inuenta & extructa fuiſſe: & affirmat ocij fructum non eſſe animi contentionem, ſed relaxationem. In hac illuſtranda ſententia, vtitur inprimis exemplo Scipionis & Lælij, quo ego ſuprà ſum vſus: qui ferè ruſticari & incredibiliter re, uerаſcere ſolebant, cũ rus ex vrbe tanquam ex vinculis euolaſſent. Deinde aliud ſumit argumentum à ſimilitudine auium, quę huic confirmandæ ſententię bellè congruit. Quemadmodum, inquit, volucres videmus procreationis atque vtilitatis ſuę cauſſa fingere & conſtruere nidos, eaſdem autem, cum aliquid effecerint, leuandi laboris ſui cauſſa, paſſim ac liberè ſolutas opere volitare: ſic noſtri animi forenſibus negotijs atque vrbano opere (addam etiam grauiſſ. ſtudia) defeſſi, geſtiunt ac volitare cupiunt, vacui cura atque labore. Amęna hercule ſimilitudo, & quę huiuſmodi hominum errorem & nimis ſeueram cenſuram optimè refutare videtur. Nimio enim ſtudio ingenium obtunditur: moderato exercitio reficitur: continuis ſtudijs corporis vires eneruantur: honeſtis laboribus iucundiſſimè refocillantur: Continua quies (vel Galeno teſte) maximum eſt malum ad corporis cuſtodiam: Ac moderata corporis motio (ipſo Galeno iudice) maximum bonum. Ob hanc cauſſam Græci in vſu habuerunt certamina

mina Gymnica, venationes ſaltationes, nec non alia, quibus quaſi voluntarijs exercitijs ad veros & neceſſarios belli labores iuuentutem acuebant, ne otio torpeſcerent. Sic ſtudioſi, ne ſtudendo ſine intermiſſione, ingenium obruerent, aut corporis vigorem labefactarent, habuerunt ſua oblectamenta, muſicam aut Athleticam, aut alia huiuſmodi, quibus animus ſtudendo fatigatus, belliſſimè refocillaretur. Quamobrem ſi honeſta exercitia moleſtiam fugẽt, & nos laboribꝰ reſtaurent: ſi Scipio & Lælius grauiſſimi & ſapientiſſimi viri, conchas & vmbelicos puerorum more collegerint: ſi Q. Scęuola pila luſerit, Cato aleæ indulſerit, Socrates arundinem aſcenderit, Amaſis morionem egerit: ſi honeſtę exercitationes corpora ad ſuſtinendos labores vegetiora reddant, ſi Craſſus apud Cice. hoc idem confirmet, ſi aues, cum nidos conſtruxerint, leuandi laboris cauſſa, labore vacuę liberè volitent: ſi corpora continuis ſtudijs eneruentur, honeſtis exercitijs reficiantur: ſi moderatę corporis motiones corporis ſanitatem conſeruent, quies verò corporis viribus noceat: Si Greci gymnicis certaminibus alijſque huiuſmodi ſe exercuerint: ſi denique ſtudioſi ſemper animos ſtudijs defeſſos, aut muſica recrearint, aut corpora arte athletica refocillarint, non video quid impediret, quò minùs Rogerus Aſchamus ſua haberet honeſta oblectamenta, arcu uteretur, aut ἀλεκτρυομαχίᾳ intereſſet. Hęc ideo à me obiter ſunt in medium producta, vt omni vanitatis ſuſpitione hominem conſtantem, ſtudioſum, honeſtis & laudabilibus exercitijs oblectatum liberem, & nimis curioſam aliorum vanitatem erroremque omnibus deridendum propinem, qui cum ipſum virtute & literis adęquare non poſſent, inuidere tamen, & ob honeſta hęc exercitia reprehendere non ceſſabant. Valdè delectabatur ſagittando (nec de ſe hoc tacuit) cum Cantabrigię eſſet, & nonnunquam ſtudijs oppreſſus, eo

ei exercitio indulgebat. Sed hæc ſagittandi cupiditas eum à libris nunquam auocabat, ſed ingenium ad literas alacrius & vegetius, voluntatemque ad ſtudia recolenda paratiorem reddebat. Multi enim dantur ad ſtudia reditus, à quibus neceſſe eſt, vt fiat ſæpenumerò intermiſſio. Corpus habebat valetudinarium, multis morbis afflictatum, cui ſi nunquam pepercisſet, et honeſtis laboribus refeciſſet, in ſuo ſtatu diù durare non valuiſſet ἀλλὰ ταῦτα μὲν δὴ ταῦτα. Iam, vnde digreſſa eſt, cõuertat ſe oratio noſtra. Scripſit literas omnes, quas Academia ad Regiam maieſtatem, aut quoscunque alios honorator viros, multorum annorum ſpatio, dederit: & tanta diligentia, tanta elegantia depinxit, vt nihil accuratius fieri, nihil elegantius depingi potuerit. Politiſſimè quidem depinxit, venuſtè exarauit, hacque optima exercitatione omnes ſui temporis ſtudioſos & literatos longè ſuperauit. Si latinè literas depingeret, nihil admirabilius: Si græcè Scriberet, manu eius nihil pulc'rius: Si Anglicè literas exararet, valdè elegantèr. Hac exercitatione poſteà docuit nobiliſſimum principem Eduardum ſextum, illuſtriſſimam D. Elizabetham, honoratiſſimos fratres Henricum & Carolum Suffolciæ duces, multosque alios & viros & fœminas. Et quod omnium præſtantiſſimum eique aptiſſimum fuit, frequens ſenatus Academiæ, eum in Ioan. Checi locum (qui anno Dom. 1544. Iulij 10. ab Academia ad docendum illuſtriſſimum principem Eduard à nobiliſſimo patre Henrico 8. erat auocatus) vnanimi conſenſu oratorem Academiæ deſignauit. Quod munus nouem ferè annos & præſens & abſens retinuit: ac tanta diligentia, tanta dignitate, tanta admiratione, tanta denique ſcribendi dicendique commoderatione eo eſt perfunctus, vt à nemine melius aut præclarius adornari potuerit. Cuius ſuauitatem

ita

ita multi admirari ſolebant, vt nihil planè fuerit, quod eos ad politioris literaturę ſtudium magis incitauerit. Cuius in oratione grauitas ea fuit, vt animos audientium non ad prudentiam ſolùm erudire, verum etiam ita promouere potuit, vt quò vellet, facilè impelleret. Cuius Muſę etiam in ſcribendo tam elegantes fuerunt, vt ſuauitas ne ſermonis, qui tam concinnè, artificioſè, ornatéque conſtructus fuit, an prudentia in ſententijs, quæ tam crebrę erant in oratione poſitę, magis oblectauerit, planè neſcirent. Potui huius rei locupletiſſimos teſtes adferre, ſed non eſt neceſſarium in re tam certa & perſpicua. Vt ætate & tempore ſic doctrina, ingenio, linguarum peritia, humanioribus literis & hiſtorijs accreuit, vt illius nomen non vnius Collegij parietibus concludi, non in obſcuri cubiculi angulis abſcondi poſſet, ſed longè latéque diſſeminatum, per multorum voculas diſperſum fuit, & in apertum exiſtimationis quaſi campum irrupit. Nobilibus viris, illuſtriſſ fœminis, Doctiſſ. Epiſcopis innotuit. Quorum multorum gratiam aucupabatur, plurimorum beneuolentiam conciliabat, nonnullorum beneficam & liberalem naturam ſentiebat. Inprimis autem Eduard. Læo Archiepiſcopo Eboracenſi notiſſimus fuit: Qui eum & amauit plurimum, & multis beneficijs annuaque penſione liberaliſſimè adornauit: Duci Suffolcienſi lectiſſimę fœminæ, & eius nobiliſſimis filijs Henri. & Car. Nobiliſſimę fœminæ Annæ illuſtriſſimi comitis Pembrochienſis vxori, nobiliſſimique D. Marchionis Northamptonienſis ſorori: Sanctiſſimo viro D. M. Bucero (defuncto iam H. octa. anno D. 1546, circa finẽ Ianua. & patri ſuccedente Ed. filio ad religionẽ inſtaurandã nato) qui ex Germania ampliſſ. pręmijs ab Ed. Reg. erat accerſitus, vt Cantabrigię Theologiam regio ſtipendio profiteretur. Quis Bucero erat R. Aſchamo charior? Quem maiore

amore complectebatur Rogerus Aſchamus? Quem maiore fide, obſeruantia, ſtudio venerabatur, colebat, obſeruabat Aſchamus? Hunc & ætate, prudentia, conſilio patrem, & doctrina, moribus, vitæ ſanctitate præceptorem ſemper habuit diúque coluit. Poſtremò innotuit omnium adoleſcentularum phœnici, generoſiſſimę D. Elizabethę, Hen. 8. filię, Eduardi Regis ſorori, quę ei (propter Guilielmum Grindallum Ro. Aſcham. pupillum, qui eandem D. Eliza. tum Ioan. Checi opera docebat) plurimum fauebat. A qua poſt G. Grindalli obitum, cum iam R. A. octodecim ferè annos in Academia feliciſſimè ſtudiuiſſet, & inter illius memorię viros floruiſſet, ætatis ſuæ annum agens. 32. à literario otio, ad literarium negotium, ab Academia Cheſtoniam, vbi illa tunc temporis (vt fertur) commorabatur, accerſitus fuit anno D. 1548. circa menſem Februarij, impetrata à magiſtro & ſocijs abſentię venia, vt eam doctrinę imaginem, quam in ea Guilielmus Grindallus inchoauerat, omnibus lineamentis, coloribus, formis & perpoliret, & politiſſima arte perficeret. Illam ille tanta diligentia, tanta experientia & ſtudio duos annos docuit, & illa illum tanta conſtantia, labore, amore, voluptate audiuit, vt ille ne maiore quidem cũ iucunditate et volũtate prælegerit, an illa lubẽtiore animo didicerit, non poſſum quidem facile ſtatuere. Vnum hoc dicam, ab eo libentiſſimè nos omnes diſcere, quem magni facimus: Et magnum certè ad noſtros in literis progreſſus momentum adfert, ſi magnificè de præceptore ſentiamus. Græcas literas auido quodam deſiderio deguſtabat, latinas indefeſſo ſtudio arripiebat. In quibus quantum profecerit, aliorum ſit iudicium, qui & eam latinæ Græcęque loquentẽ audierunt, & ad ſtuporem vſque admirati ſunt. Perlegebat ſecũ integrum ferè Ciceronem: magnam partem Titi Liuij: ſelectiores ora-

orationes Iſocratis, Sophoclis tragœdias, græcum Teſtamẽtum, locos communes P. Melanch. cum aliis huiuſmodi inſignioris notæ authoribus. Quo amore, toto hoc tempore, & qua beneuolentia vnica hęc fęminarum phęnix. R. A. præceptorem proſecuta eſt, & qua obſeruantia, ſtudio, officio ille eam coluit, malui ego tacitè in tantæ principis opinione relinquere, quàm ineptè & frigidè aliis commemorare. Hæc omnia apertè oſtendebat ille inuitus ab illa, non ſatis conſideratus, vt ille poſteà faſſus eſt, diſceſſus, quum D. ſua E. inuitiſſima, Cantabrigiam, ad recolenda & celebranda vetera ſtudia reuerteretur. Nec aliquid vnquàm magis eum dolore afflixit, quàm quòd, illa inuita, ab illa diſcederet, à qua max. ſui laboris fructum expectaret, vt poſteà fœliciſſimè contigit, cum D. Elizabetha ad rerum gubernacula euecta fuit. Vbi Aulica turba ſic liberatus, & veteris otii literarii ſuauitate reſtitutus, Cantabrigiam rediiſſet (vbi antiquum in Collegio D. Ioan. locum poſſidebat, Græcas literas docebat, oratoris munere perfungebatur, ſatisquè honeſtam conditionem Regis Eduardi beneficentia obtinebat) nolo dicere, quanta hic voluptate perfundebatur, cum ad vetera recurrenda ingenii curricula, ad veteres redintegrandas amicitias, ad fideliſſimos amplexandos amicos, ad ſanctiſſimũ viſendum patrem D. Eucerũ, ad gratiſſimos intuendos pupillos, ad iuuenũ inſticienda & promouenda ſtudia reuerteretur. Sed hic ſua fortuna, ſiué, vt veriſſimè dicam, deus eum non eſt paſſus pedem figere, & vitæ quaſi tabernaculum ponere, ad illuſtriora peragenda munia natum, & ad maiores res in rep. conficiendas aptum & habilem. Anno D. 1550. æſtatis tempore, amicos ſuos in agro Eboracenſi viſit: vbi cum paruo tẽporis ſpatio commoratus fuiſſet, erat inde ſtatim præclariſſimi equitis Ioan. Checi literis ad Aulam accitus, vt cum ornatiſſimo viro D. Richardo Moryſino, ad Carolum quintum Regio legato, in Germaniã proficiſceretur. Quo nihil potuit

ei

ei gratius accidere: nam magno quodam tenebatur desiderio, exteras nationes peragrandi, aliorum populorum mores cognoscendi, vrbes inuisendi, Academias inspiciendi, regionum ritus, monumenta, instituta perlustrandi. Nec volo hoc loco prętermittere, quod ille iucunda subinde recordatione recolebat, quomodo in via, iter ab agro Eboracensi ad Aulam faciens, deflexerit Lecestriam, vt illustriss. adolescentulam Ianam Greiam, nobilißimi Marchionis Dorcestęsis filiã viseret, cui anteà in aula valdè fuit familiaris: vbi, cum in eius cubiculum esset admissus, inuenit illã solam legentem Grecè Phædonem Platonis. Sed ea, quæ cum illa habuit colloquia, non est opus hic repetere, quoniam ille ipse pulcherrimè in suo prœceptore Anglicè cõscripto, ea partim expressérit. Cum ad Aulam peruenisset, & de suo itinere cum D. Ioan. Checo egisset, infrá paucos dies, cũ ornatißimo viro D. R. Moryſino Regie maiestatis legato, in Germaniam, quam antea inuisere animus gliscebat, iter instituit, & Thamesin 20 Septem. 1550. conscendit. In quo itinere, vir summæ eruditionis, loca omnia diligenter perquisiuit, hominum mores accuratè didicit, Templa, monumenta, portus, monasteria, Bibliothecas, fora, muros, castella prudenter animaduertit: doctorum virorum notitiam sibi peperit, amorem conciliauit, multorum amicitiam sibi arctißimis vinculis copulauit, & ita continuis laboribus omnia cognitu necessaria, indefessaq; industria ciuitatum situs, & oppidorũ structuras studiosè notauit, vt pulcherrimarum rerum experientiam magno studio collectam, domum reportaret. Et is, qui in Anglia nuper complurimis valdè charus & probatus extiterat, nunc in Germania multis chariß.mus, in Italia pluribus familiaritate cõiunctißmus vixit. Taceo Ioan. Sturmium, quem anteà literis ex Anglia salutauerat, quẽ diu amauit, nunquam vidit, licet semel visit Argentinam, & suum Sturmium domi non reperit. Quam charus alter alteri fuit, liber primus

E.

Epiſtolarum ad Ioannem Sturmium conſcriptus indicat. Et ipſe Ioannes Sturmius in multis ad eum & alios literis, hoc teſtatur. Non erit ſupervacaneum hîc verba adſigere, quæ in quadam ad Dominum Pagetum Epiſtola, idem Ioannes Sturmius ſcripſerit. Ego Aſchamum, inquit, amo, quia me ab eo amari ſentio ex ſuis ad me ſtudioſiſſimè ſcriptis literis, quę mihi ſemper fuerunt gratiſſimæ: Deinde ob ſimilitudinem ſtudiorum: vt non ſolùm idem apud authores intelligere: verùm idem velle videamur: Tùm propter doctrinam, quæ niſi magna eſſet, non poſſet ita ad me ſcribere, vt ſcribit. Et in alia epiſtola ad eundem: incredibile eſt: quàm ego diligam & amem Aſchamum. Motus eius literis, prudentia & doctrina, quorum vtrunq; ex literis intelligo, quę mihi ſæpe extiterunt ſuauiſſimæ. Hęc Sturmius. Auguſtę Vindel. in multorum doctorum mutuam amicitiam incidit, ſed cum Hieronymo Wolfio præcipuè magna neceſſitudine & familiaritate vixit. Ita charus fuit multis Germaniæ principibus & ciuitatibus (vt Ioannes Sturmius optimè in quadam, ad Dominum Pagetum, epiſtola eſt teſtificatus) propter prudentiam, humanitatem, elegantiam, doctrinam, ſuauitatem, quas virtutes ex ſe habuit: Deinde propter amicorum commendationes, quas eius virtus merita eſt, ita inquam gratus & charus fuit: vt dignus videretur, qui in perpetuis eſſet legationibus: ſed ita doctus, ita ſtudioſus, ita idoneus ad literarum ſtudia: vt Ioannes Sturmius optaret, eum perpetuò eſſe in ſcholis doctorum hominum. Dominus Richardus Moryſinus legatus Regius eum ad omnia ſua conſilia, ad omnes deliberationes, quas de maximis grauiſſimiſque rebus in Germania habuit, propter prudentiam & rerum vſu ſemper adhibebat: Et tantum etiam eius fidei, ingenio, & prudentię ſingulari tribuebat, vt omnes curas & cogitationes ſuas ei libentiſſimè impertiret. Quem adeò

ſtudioſum,

studiosum, honestum, industrium, officiosum, literatum cõperit, vt eius consortio valdè delectaretur. Et quamuis natura inflammatus, magna tenebatur res foris in Germania gestas videndi cupiditate, tamen magna constantia & voluptate, officio suo erga D. legatum domi perfungi cupiebat. Proponam vobis magnam hominis industriam, quam in variis literis Anglicè scriptis, ex Germania in Angliam perspicio, Dicetis R. Aschamum in Germania non fuisse otiosum, nec, communi peregrè proficiscentium in alias regiones more, tempus incassùm contriuisse, qui sæpissime nequiores, ac quandoque stultiores etiam redeunt, quàm exierant. Prælegebat D. legato Augustę totum Herodotum, 5. tragœdias Sophoclis, aliquot Euripidis. 23. Orationes Demosthenis, ab eius aduentu in Germaniam Oct. 12. 1550. vsq; ad 12. Augusti. 1551. Singulis diebus legebat bis, & hoc faciebat quatuor vnius cuiusq; septimanæ diebus: tempore antemeridiano, tres aut quatuor paginas Herodoti interpretabatur: pomeridiano tempore. 212. aut 213. versus Sophoclis aut Euripidis explicabat. Reliquis tribus Hebdomadę diebus transcribebat literas, quę erant a D. legato in Angliam missæ. Non miramini hominis diligentiam, industriam, studium, qui sic continuis premebatur occupationibus, & tamen omnia elegantia & suauitate summa præstabat? Quod tempus iam quieti, traquillitati, amicorum confabulationibus, scribendis in Angliam ad amicos literis relictum? Nocturno tempore hoc factitabat: nocturno tempore, Diario suo res auditas, factas aut visas mandabat. Si aliqua vacui temporis portiuncula a reliquis negotijs & studijs concedebatur, id tempus libentissimè singula oppida (vbi cum D. legato commorabatur) videndo, doctos adeũdo, mores & instituta vrbiũ intelligendo, noua audiendo, totũ consumebat. Ad manus eius varia noua peruenerunt, Turcica, Asiatica, Aphricana, Papistica, Germanica, Cæsariana, quæ quidem omnia diligentissimè notabat, nihilominus tamen

men illę literæ, quas a Ioan. Sturmio reciperet, pleniss. eruditione, elegantia, eloquentia, humanitate, multo maiore voluptate perfuderunt. In omnibus literis è Germania missis ad amicos Cantabrigienses, Ioannenses vt ille vocabat, semper precibus valdè contendebat, vt in eius absentia Collegij D. Ioan. alumni in literis Græcis & virtutibus indies proficerent, vt bonos mores & pietatem cum doctrina imbiberent, vt oratoris munus, cuius ille absens fructum percipiebat, diligenter suppleretur. Vix crederes, quo studio & contentione hoc postulabat in varijs literis Anglicè scriptis, quas ipse humanissimè amplector, & diligentissime seruo. Quidam etiam a me contenderunt, vt has æderem, cùm ob suauitatem linguæ, in qua sunt scriptæ, tùm ob sententiarum splendorem quo sunt perpolitę. Sunt apud me huiusmodi complures, quarum ego inuitatus iucunditate, ad meam priuatam exercitationem, ex Anglico sermone multas in latinum transtuli: sed hæ a me conuersę lucem ferre nunquam dignabuntur. Si alias posthac eiusdem generis vllo modo comparare potuero, aut ab alijs extorquere, suis splendidis ornatę vestibus in lucem fortassis apparebũt. Sed quid hæc? Cum Oenoponti & Halæ in Italiæ finibus commoraretur, generale concilium Tridenti habitum Maij primo, visendi tenebatur desiderio, vt illic illius generalis concilij & Synodi statum, morem, & tractationem apertè disceret, & studiosè annotaret, sed nec facultas nec facultates ei ad hanc rem suppeterent. Quod tantum potuit, id omni diligentia præstitit. Nomina eorum omnia, qui ei concilio interfuerunt, a Ioan. Sleidano (qui pro Argentina orator Tridenti fuit) summo amico suo, & literas etiam ab eodem recepit de earum rerum veritate, quę in eo concilio tractabantur. Quas in Angliam ad amicos misit, vt, quoniam ipse ei consilio interesse non potuerit, illos saltem de rebus illic gestis certiores faceret. Dici vix potest, qua sedulitate, omnia in illis regionibus oppida perlustrare, quo animo etiam

am omnes omnium ciuitatum consuetudines auebat scire. Attamen in tota hac peregrinatione, in longa hac voluptate, qua perfundebatur, in exteras regiones peragrando, externorũ mores & populi ritus perlustrando, vitæ liberè in studijs Cantabrigiæ actæ, nullam vitam, licet splendida appareret, nec in rep. Anglicana cum dignitate, nec in peregrinis nationibus cum multarum rerum experientia & voluptate, comparandam esse iudicauit. Dulces illic fortasse putabat esse studiorum comites, dulcia colloquia, tutas & sine periculo suaues obambulationes, dulcissimas Musas, fidelissimos amicos, intimos omnium consiliorum socios, quos idem amor, idem erga literas ardor, eadem studia arctissimis & quasi adamantinis amicitiæ vinculis copulabant. Est enim ea verissima amicitia, quam virtus conglutinat, non voluptas aut utilitas coniungit: Quę vbi semel hominum animis recepta fuerit, ibiqué radices egerit & coaluerit, nunquam extinguitur, etiamsi amici locorum interuallis seiungantur per literas vel per nuncios, aut alio modo amicitias studiosè retinent, & firmissimè conseruant. Optimè Cicero, vt semper solet, mihi dixisse videtur: omnium societatum, nulla præstantior est, nulla firmior, quam cum viri boni moribus similes, sunt familiaritate coniuncti: nihil enim amabilius nec copulatius, quam morum similitudo bonorũ. Præferebat hanc vitam R. A. omni splendori, omni dignitati, omnibus in repub. splendidis muneribus. Et quam aliam ob causam præferebat, nisi vt quietè se Musis totũ dederet, animum continuò literis excoleret, Græcam linguam, qua mire capiebatur, Cantabrigiæ doceret, & Demosthenis (quem ille studiosè semper, studiosissimè autem, cum in Germania esset, voluebat) succum, vim, suauitatẽ, phrasim, veneres omnibus græcæ linguæ studiosis enucleare et exprimeret. Solebat dicere eos homines & res humanas nescire, & iucũdè actę vitę delectum penitò ignorare, qui non sequebãtur vnà ex illius

rationibus

rationib⁹, quas M.T.Cicero in prima primi de oratore sententia commendauit, nunquam assecutus est: hoc est perbeatos illos esse, qui eum vitę cursum tenere potuerunt, vt vel in negotio sine periculo, vel in otio cum dignitate esse possent: Cum iam in multis Germanię ciuitatibus, & aliquibus etiam Italię vrbibus: cũ magna & videndi voluptate, & desiderij explẽdi cupiditate, maximoq; experientiæ fructu, ab anno D. 1550. Septẽ. 20. vsq; ad annum 1553. commoratus fuisset, Iulij 6. nobilissimus princeps Ed. sextus, immatura morte, ad huius regni maximum detrimẽtum, ad piorum omnium immensum dolorem, ad omnium Anglorum ingens malum, & R.A. magnam calamitatem diẽ obijt. Quo pessimo fato exanimatus A, quo dolore penè confectus, & curis, inopia, solicitudine valdè implicitus, q̃ rex cecidisset, quod fortunulæ suæ periissent, quòd amici omnes (euecta iam ad rerũ gubernacula regina Maria) a priftina dignitate deiecti essent, reditum festinauit, & circa finem mensis Sep. a Germania in Angliam iter præparauit. Magno gaudio pèrfusus Germaniam adijt, sed mœrore confectissimus domum est reuersus. Erat iam omnibus exutus præsidijs, annuo stipendio spoliatus, amicis destitutus omnibus. Verùm verè testante Seneca,

Ima permutat breuis hora summis.

Et præclarè scribente Ouidio,

Passibus ambiguis fortuna volubilis erat.

Ac eruditè docente Iuuenale,

Ex humili magna ad fastigia rerum
Extollit, quoties voluit fortuna iocari.

Aspicite enim, vos quæso, varium fortunæ euentum. Nam Rex clarissimę memoriæ Henricus octauus, pro libro suo de re sagittaria, quem ei dedicauerat, annua pensione, opera ornatissimi viri D.P., locupletauit: sed cũ Rex ipse diẽ obiret, Ascha. pensione priuatus est. Nobilissimus

princeps

princeps Ed. sextus insigni bonitate, eiusdem D. Pagetti erga Aschamum amore, illud stipendium a patre concessum, patrisq; sublatum morte renouauit, liberalitate auxit, authoritate confirmauit, & magno Angliæ sigillo (sed cum hac acerba clausula, DVRANTE VOLVNTATE) communiuit: mortuo Eduardo, nullum ei relictum stipendium: nulla ad studia in Cantabrigia sustentanda, præmia nec prædia. Quarum rerum cogitatio, vnà cum acerbissima Regis Ed. munificentissimi sui Domini morte, in anxiferas curas eum coniecit. Sed ecce in durissimis hisce temporibus magna ei iam domum reuerso dei bonitas eluxit. Nam cum omnia amisisset, nec aliquid aut expectaret aut speraret (omnibus chariß. amicis a summa dignitate iam depressis) erat subitó ab Academia (ad quam post reditum ex Germania se contulit) ad regium consilium, beneficio Wintoniensis et D. Pagetti, qui ei valdé fauebãt, accersitus, et sancto, corã regio consilio, adhibito iuramẽto, Secretarius pro lingua latina designatus. Quod quidem munus anteá ei, regnante Eduardo, rogatu optimi & ornatissimi viri D. G. Cecilli, regi Eduardo a secretis, concessum erat, cum absens in Germania peregrinaretur. Hoc omnium in vita splendidissimum, quód (cum in summa rerum desperatione esset) regium consilium eum, ex omni doctiß. hominum copia, delegerit, cuius, in conscribendis latinis epistolis, opera & ingenio Regia maiestas vteretur. Quod officium apud Anglię principes longé honestiß. semper fuerit. Literę, vt vocant, patentes, pro Toxophilo ab Eduardo rege concessę, nunc amissę & irritæ, rursus Wintoniensis opera & D. Pageti studio, & erga eum humanitate redintegrantur, & annuum stipendium decem librarum, aliarum decem accessione augetur. Hoc munus tãta diligentia, studio, scribendi facultate, pingendiq; elegantia exercuit, tanta etiam fide & constantia exercuit, duabus q; Reginis, Mariæ in primis, & suæ deinde charissimæ, amplissimęq; D. Elizabethæ sic

satisfecit

ſatiſſecit, vt nemo, omnium iudicio, in noſtra memoria, aut maiore elegantia, aut ornatiore ſtylo, aut puriore dictione hoc munus obire potuerit. Mirum eſt recenſere, qua induſtria, quo indefeſſo labore, qua ſcribendi aſſiduitate omnia conficiebat, qua diligẽtia literas depingebat, quo ingenio excogitabat, quo artificio perpoliebat. In initio regni Philippi & Marię, in tribus ſolùm diebus, 47 diuerſas epiſtolas, ad 47 diuerſos principes, quorum infimi erant Cardinales, & excogitabat ornatè, & depingebat politiſſimè. Si cui hoc mirum videatur, aut ſi quis me fingere putet, obſignatis eiuſdem Aſcha. tabulis cum eo poſſum agere, qui hoc idem, in literis ad Eduard. Rauenum, Diui Ioan. Collegij ſocium, anglicè ſcriptis, cum ſumma aſſeueratione affirmat. In hac iam dignitate conſtitutus, hoc honorato loco adornatus, ex priore miſeria ad hunc honoris gradum euectus, & locum in Collegio D. Ioan. (vbi adhuc, in toto peregrinationis tempore, ſocius fuit, & oratoris etiam munus in Academia, feré ad feſtum natiuitatis Ioa. Bap. 1554. regiæ maieſtatis & Winton. opera retinebat. Iunij primo, 1554. duxit vxorem, Margaretam Howam, honeſtam & caſtam adoleſcentulam, generoſa familia natam, parentum conſilio in matrimonium ei traditam. De cuius nuptijs, cum Ioan. Stur. audiuiſſet, in quadam Epiſtola, ad eum 24. Iunij, 1554. miſſa, ſic ſcribit: Sed quid ego audio? ſponſus ne factus id nos celare vis? vt ne tibi aliquod Epithalmium mittamus Germanicum? Audio ſponſam tuam Domini R. Walopi Ginenſis olim, cum ego Caleti eſſem, prçfecti vxorem habere materteram. Deus bone, quàm pulchram & venuſtam mulierem, quàm honeſtam matronam? Si ſit: hoc eſt, ſi vxorem habere illam vis, aut ſi quæ eſt alia tibi deſponſata: quęſo fac me certiorem: & ſcribe mihi quo ſint die futuræ: vt ſi ipſe non adeſſe queam: mittam Thalaſſium: qui pro me tuos amores ornet. &c. Hæc Ioannes Sturmi-

us ſua virtute & diligentia multos & magnos ſibi parauit amicos. Wintonienſis qui eo tempore plurimum authoritate valuit, multis eum affecit beneficijs, magno amore complexus eſt. Cuius ingenio & ſcribendi facultati, cuius etiam fidei & honeſtati tantum tribuit, vt præclarè ſemper de Aſchamo ſentiret. Quem, licet religione prorſus à ſe diſcrepantem intelligeret, tamen ob eius egregiam in literis conſcribendis facultatem, prudentiam, taciturnitatem, noluit aut loco dimouere, aut obtrectatorum malitioſis calumnijs fidem vllo modo habere. Vix enim credibile eſt, quantis & quam grauibus accuſationibus, ob religionem (quam ſemper ille confidenter profitebatur,) coram Wintonienſi, Aſchamus ab eo, qui de Anglico campo nomẽ habet, onerabatur. Quibus, homo ſceleſtiſſimorum errorum artifex, & vanarum ſuperſtitionum fæcibus corruptiſſimus nitebatur, Winton. voluntatem ab Aſchamo abalienare. Sed ad huius accuſationes Winton. ſemper aures obturauit, & hominem illum, nimis inuidioſum, ſæpius redarguit, plus Aſchami excellentibus donis tribuens, quam alterius (qui Aſchamum hereſeos accuſabat) crebris reprehenſionibus vnquã acquieſcens. Hunc Aſchamus ob authoritatem reuerebatur, ob humanitatem, quàm ille plus alijs ſenſit, diligebat, ob prudentiam ſuſpiciebat: ſed religione ab eo prorſus diſſentiebat: nec hoc latuit Wintonienſem. Scripſit ad eum multas epiſtolas, in quibus Winton. eximiam erga eum benignitatem prædicauit. Ecce enim hominis gratitudinem, qui noluit vel in hominem ſuperſtitioſiſſimum ingratus haberi: qui potius maluit hunc ſuum patronum contrario erga puram religionem animo affectum, ob humanitatem in eum & prudentiam laudare, quam inhumanè, ad ſummum ſuum dedecus beneficia accepta ſilentio, prætorire, &

turpiſ-

turpissima oblivione penitùs involuere. Nec Aschamus assentaciunculis vllis Wintoniensis gratiam aucuparì tentabat: Sed Wintoniensis sua sponte Rogerum Aschamum multis beneficijs, etiam in durissimis illis Aschami temporibus, sibi devinctissimum reddidit. Quid? Hominem de se optimè meritum convitijs convellere? Episcopum ad summum honoris gradum eo tempore evectum, benignissimum Mæcenatem suum, maledictis conscindere? Summum Angliæ Cancellarium (qui cum fortunis amicisq; privatum, stipendioquè spoliatum, in honorato loco collocarat, stipendium auxerat, gratia & favore principis constituerat) apertis flagitijs convincere, turpissima religione condemnare? Hoccine hominis diserti, purioris q; religionis opinionibus imbuti officium? Quis iure potest hoc ei crimini dare, quòd Wintoniensem, vanissimis licet superstitionis opinionibus addictum) laudarit, a quo tantis meritis fuerit ornatus, tantis beneficiorum cumulis locupletatus, tantis vitæ præsidijs communitus? Quis Aschamo hoc tanquam vitium meritò objiciat? Quis vllam inconstantiæ notam, aut vanæ adulationis maculam ei iustè inurat, quòd singularem suum amicum amârit, quòd hominem ei benignissimum laudibus ornârit, quòd ob beneficia recepta præconijs extulerit? Vbi laudat, parcè laudat, et si ab eo summum amicitiæ fructum non percepisset, nunquam, meo iudicio, laudasset. At seruiuit (inquiunt quidâ) tempori, & sese ad rerum vicissitudinem accommodauit. Equidem Rogerus Aschamus invitissimè ab Academia (vbi cupiebat caput abscondere, & in musæi angulis latitare) ad inseruiendum principi accersitus, non tantum tempori, quàm principi parere, & Reipublicæ inseruire cogebatur. Et hoc idem (cuiuscunque carmen sit) apertissimè suasit:

Temporibus ſemper cautus ſeruire memento,
Nec reflare velis aduerſum flamina venti.

Sed certum eſt, eum potiùs coactum temporibus paruiſſe, quam hominum moribus & ſuperſtitioni lubens vllo modo acquieuiſſe. Non deſtitit tamen in illius temporis mores inuehi, hominum illius ætatis ſuperſtitionem irridere, cæcitatem reprehendere. Idcirco dicemus eum religione inconſtantem, quòd principi paruerit? Vitio hoc ei vertemus, quòd homines erroribus obcæcatos (a quibus, propter animi virtutes & ingenij dotes, vnicè amabatur) laudibus celebrârit? Appellabimus eum opinione vacillantem, qui tempori, reipub. & principi eo tempore inuitus ſeruirît? Sed quid tam multa? Vt Aſchamum profectò omni inconſtantiæ & vanitatis vel minima ſuſpitione liberem: qui ab iſtiuſmodi nugis et vana illius temporis ſuperſtitione fuit ĩmunis, qui ſumma diligentia Reginæ ſuę paruit, qui inconſtantia antiquos mores non mutauit. Aſchamus ſemper religione idem, honeſtate idem, fide erga amicos idem, pietate idem, conſtantia, induſtria, ſedulitate erga duas Reginas idem. Prętereà Cardinali Polo valdè fuit familiaris, qui Aſchamo (contra cõmunem ſuperborum Cardinalium ſolitam elationem & arrogantiam) coniunctiſſimè & familiariſſimè eſt vſus. Hic plus Aſchamicæ dictionis puritati, quã ſuiipſius eminenti ſcribendi facultati, qui latiniſſimè quidem ornatiſſimèq; ſcripſit, plus tribuiſſe fertur. Eſt penes me Card. Poli oratio, Anglicè apud concilium Parlamentarium, (cùm à pontifice Romano, huc legatus fuit miſſus) habita, eleganziſſimè ab eodem. R. A. eiuſdem Poli rogatu, latinitate donata, & ad pontificem Romanum poſteà á Car. Polo miſſa: qua, quantum ad dicendi ſuauitatem verborumq; ornatum attinet, nihil eſt pictius, nihil ornatius, nihil latinius. Eam etiam diuulgaſſem, ſi materia, quæ tractatur,

nimis

nimis odiosa, versionis elegantię & ornatui, quo expolitur, respondisset. Et cui non fuit familiaris eo tempore Aschamus? Quis non honorificè de Aschamo sensit? Apud Reginam Mariam magno fauore floruit, cuius liberalitatem sæpissimè expertus est. Qua, post quinq; annorum, 5. mẽsium, & undecim dierum imperium, mortua, 17 nouemb. 1558. & nobilissima Elizabetha, munificentiss. sua Domina, ad summum Anglorum solatium, ad immensum. R. A gaudium, in Reginæ Marię vices eodem die suffecta, eundem locum, idem munus retinet & felicissimè obit, quod antea, regnante Maria, occupârat. Apud Mariam, vt supra dixi, magna fide, magno etiam fauore viguit, sed apud hanc suam amplissimam Dominam, munificentissimam principem, doctissimam discipulam, præcipuè sic authoritate & gratia valuit, vt nũquam ferè ab eius latere discederet: quotidiè præsens cum ea fuit, assiduè aliquid aut græcè aut latinè ei prælegebat: cum ea sæpissimè colloquebatur: talis aut tesseris, aut aliquo huiusmodi lusu cum ea tempus dissipabat. Eius consortio & sermone faceto, ac in nulla re rudi, valdè delectabatur serenissima nostra R. Elizabetha. Sẽper ad eã admittebatur Aschamus, nullus intercluſus aditus, a nullo vnquam prohibitus. Hoc fauore principis, hac gratia & præsentia suæ serenissimæ D. Eliz. facilimè & ad maiorem dignitatem euehi, & facultates multò auctiores reddere potuerit, si aut ambitione (a qua semper animus alienissimus fuit) præceps, aut diuitiarum cupiditate dignitatisue splendore accensus fuisset. Sed ab õni ambitione sic alienus, ab omni aspirandi amore sic remotus, ab omni petendi desiderio sic abhorrens fuit (quod hac ætate, his hominum moribus magis admirandum quam imitandum est) vt nihil vnquam ab illustrissima liberalissimaque Regina Elizabetha petierit. Natura a petendo adeó auersus, vt nulla vnquam opportunitas ad petendum audacem reddiderit, nec vlla necessi-

tas ad aliquid rogãdũ impellere potuerit: nec natura impudẽtẽ, nec pecunia moleſtũ, nec rerũ inopia petacẽ vnq̃ effecit. Quę hęc hominis induſtria? quę honoris et dignitatis contẽptio? quæ diuitiarũ & opum neglectio? Minore dolore afficiebatur, cum ipse indigeret, quàm gaudio perfundebatur, cum ſuam alijs conditionẽ lugeret. Maiore tenebatur deſiderio, voluntate, fide, conſtantia, induſtria, officioſoq̃, ſeruitio ſuę principi ſatisfacere, quam audacibus & moleſtis rogatibus eidem moleſtiam parere. Hoc vulgo prædicare, & amicis ſæpè commemorare ſolebat, ſe nunquam in tot pulcherimis diebus in ſuæ principis præſentia conſumptis, os ad aliquid rogandum aperuiſſe, quo ſe & ſuos ditaret, & locupletiores redderet: ita vt nobiliſſimum virum Marchionem Wintonienſẽ ſummum eo tempore Angliæ Theſaurarium, amicum Aſchami perdilectum, ſæpiſſimè eum obiurgaſſe prædicant, quòd tam pudens & inſolens in petendo eſſet. Aſcham, inquit, te oportet munus tuum minus officioſè obire, & plura audaciùs a Regina petere. Multi prętereà ſolebant ei nimis pudentem pudorem ſuum in non petendo obijcere. Quid non petis Aſcham, inquiunt? Quid non regiam maieſtatem rogatibus ſolicitas? Si careas peccatum eſt in te, qui petere recuſas, non in tua liberaliſſima D. quæ largiri complurima cupit. Malui, reſpondit ille, mea diligentia & officio benè de mea principe mereri, quam pręclaris muneribus immeritò adornari. Nihilominus tamen Regalis M. multis eum & magnis beneficijs e ſua munifica bonitate adaugebat. Sed ab illa ſemper priùs dabantur, quàm ab illo petebantur. Tanta erat huius hominis ab omni largitione & muneribus accipiẽdis abſtinentia, vt cũ pro eo honorato loco, quo fungebatur, pro ea gratia & fauore, quo apud ſuam principem florebat, multa & præclara munera, et vt Homerus vocat, ἀγλαὰ ἄποινα ad eum mitterentur, ea omnia magno cum faſtidio repudiabat, aſpernabatur, remitte-

bat

bat: ſæpiſſimè dictitans, Deũ ei linguã venalẽ non dediſſe, vt aut muneribus corrumperetur, aut apertè pecunia oppugnaretur. Maluit parcé & duriter vitam degere, quã ſœdiſſimis largitionis fœcibus mentẽ polluere. Ingraueſcẽte iam ætate, a nocturnis & pomeridianis ſtudijs abhorrebat: antelucanis et matutinis tẽporibꝰ legebat, commẽtabatur, ſtudebat, ſcribebat. Erat corpore imbecillis et valetudinarius, multis morbis fractꝰ, cõtinẽtibꝰ febribus correptus, varijs ægrotationibꝰ afflictꝰ: quę paucis ante mortem annis, eũ in hecticã febrim cõiecerunt, quo tẽpe. de eius ſalute deſperatum fuit. Sed, ea fuit Dei erga illũ bonitas, tandẽ medicorũ ope, ex ea cõualuit. Omnia aduerſa æquo ferebat ãio; nec duris calamitatũ difficultatibus animo cõſternari, nec proſperis rerũ ſucceſſibꝰ inſoleſcere ſolebat. Angoribꝰ ſeſe nõnũquã dedidit, & ob quorũdã inhumanitatẽ, qui fideliſſimo infidi fuerunt, vehemẽter ſe excruciauit. Tẽpꝰ q; a matutinis ſtudijs aut regię maieſtati primatis negotijs ſuperat, id totũ aut honeſtis exercitijs et oblectationibꝰ, ante à me cõmemoratis, aut amicorũ mutuis confabulationibꝰ, aut colloquijs cũ pegrinis hoĩbꝰ tradidit. Magna in victu tẽpãtia et abſtinẽtia fuit: á piſcibꝰ natura abhorruit: et ob eã ipſã cauſã, regnãte Ed. ab archiepiſ. Cantua. licentia ei a piſciũ eſu cõceſſa fuit: et imperiũ tenente R. Maria, alijs vti rationibus cogebatur, ad conſeruãdã corporis ſanitatem: nũquã ſtudioſorũ rogatibus, opera, cõſilio, labore defuit: pauperibꝰ ſcholaſticis plurima dona eſt elargitus: familiaribus amicis multa dedit: eorũ neceſſitati ſæpiſſ. ſubuenit. Nullũ carmẽ ei magis placuit, aut q; probauit magis, quam hoc Mart.

Extra fortunam eſt quicquid donatur amicis,
Quas ſolas dederis ſemper habebis opes.

Et ſic eruditione excellens, ſic vitæ integritate, præſtans, ſic purioris religionis ſtudio ſpectatus, complurimis q; percharus, magno ſtudio colebat Deum, omnium bonorum largitorem, omnium virtutum fontem vberrimum

Sermones pij & honesti erant, qui Dei gloriam maximè illustrabant, & priuatim domi se diuino cultui quotidiè dedebat, peccata sua assiduè agnoscebat, misericordiam diuinam vehementer implorabat, veniam submisse deprecabatur. Colloquia foris cum amicis de Deo, de humana miseria, iniquitate, maleuolentia, inuidia, de max. Dei beneficijs in humanum genus collatis, de mirabili Dei bonitate in creando, redimendo, reparando, sanctificando, vocando, religendo, nos miserrimos homines semper instituebantur. Homines fide dignissimi, qui eo familiariter sunt vsi, ferunt illum fuisse, & domi apud suos maximè pium, in colloquijs modestissimum, erga principem fidelissimum, amicorum amantissimum, literarum auidissimum, in ambulationibus aut itineribus assiduè Dei erga homines beneficia commemorantem. Et hæc de eius sanctissima & integerrima vita à me dicta sufficiant: Reliquum est, vt de eius ex vita discessu pauca dicam. Vt vita pia, honesta, integra, a vitijs abhorrens, virtutibus & studijs dedita, præclaris actionibus relucens, nemini nocens, nulli inimica extitit: Sic eius obitus christianus & verè pius, vitæ per omnia similis fuit. Nec vitam honestissimè & pijssimè actam potest sequi mala mors. Qui pie viuunt, piè etiam moriuntur. Erat, vt supra dixi, multis febribus afflictatatus, quæ & vires per se imbecilles multos annos comminuerant & mirificè afflixerant: proximis autem superioribus ante mortem annis hectica febre laborabat, ex qua licet aliquantulum conualuisset, quasdem tamen fæces reliquit, quæ præ nimio quodam studio in versibus ad regalem maiestatem (pro insequentis noui anni auspicio) condendis excitatæ & incensæ, ingraueſcere cæperunt. Cũ enim in illis cõtexendis versibus, ingenij vires valdè occupasset, & ex nimio studio noctes multas insõnes produxisset, frigus cõtraxit, quo correptus, in grauem morbũ incidit Decẽb. 23. An. D. 1568. Huic ægrotãti sæpè

adfuit

adfuit, vir ornatiſſ. Theologus doctiſſ. Alexander Nowellus, Paulinę eccleſię digniſſ. Decanus, qui eum conſolabatur, qui piè & ſanctè ſaluberimis verbis, huius vitę tędia, huius mundi miſerias ante oculos poſuit, & diuiniſſimis ſonis animam pauit: Ita vt poſt illius ſanctiſſ. viri digreſſum, idem R. A. cum quadam exultatione prędicabat, Alexādrum Nowellum, pium hominem, integerrimę vitæ virum, animam ſuam nunquam perituris cibis pauiſſe. Cæpit morbus magis ac magis eum affligere, nullo tempore quieſcere aut dormire permiſit. Famulorum manibus nonnunquam ſurſum deorſum ferebatur, & cunabulis, ad prouocandum ſommum, prępara-tis, infantium more voluebatur. Sed hęc ſommum oculis inducere non potuerunt. Fœlici memoria multa repetebat eidem colendiſſimo Decano, alÿſque aſtantibus amicis diuinitus de Deo, & eius miſericordia, amore, beneficijs in humanum genus collocatis. Et quis tum ſanctiùs, quis diuiniùs, quis chriſtianiùs loqui aut cogitare potuerit? valdè illud mihi laudabile videtur, quod de eo idem vir ſanctiſſ. A. N. commemorat: ſe nunquam vidiſſe aut audiuiſſe vllum hominem, aut honeſtiùs vixiſſe, aut expiraſſe chriſtianiùs. Cuius verbis & fidei ego tantum tribuo, vt putem illum nec poſſe, propter pietatem fingere, nec velle propter prudentiam & integritatem, niſi veriſſima pro certo affirmare. Fuit enim R. A. vitæ morum q; teſtis locupletiſſ. ſumma familiaritate ei coniunctiſſ. mortis etiam occulatiſſ. teſtis. Poſteà vxori commendabat ſua omnia, maximè verò ſuauiſſimos liberos: rogabat vt pro ſuo arbitrio omnia dirigeret, vt materno animo eorum educationi conſuleret, vt virtute, pietate, literis, bonis moribus inſtituendos curaret. Adfuit etiam huic iamiam morituro, vir honeſtate & eruditione prędtans D. Grauettus, ſancti Sepulchri dignus vicarius, qui eam ob cauſam venit, vt eundem Ro.

grauí-

graviter ægrotantem viseret, consolaretur, officioque. ei debito fungeretur: Non veni (inquit) vt te doceam Domin. Aschame (noui enim te esse vndique colendissimi viri Alexandri Nowelli verbis, & tuipsius memoria instructissimum) sed vt te consoler, & officium meum præstem. respondit Aschamus magno ego crucior dolore, graui opprimor morbo, hæc mea est confessio, hæc fides, hæc precatio, hoc totum est quod volo: CVPIO DISSOLVI ET ESSE CVM CHRISTO. Quâ diuinam & cœlestem Diui Pauli sententiam, multoties anteà Alexandro Nowello repetiuerat. Cum hoc tanquam Cygneam cantionem, & postrema verba protulisset, obmutuit, & hora à meridie fere decima, animam suam, quæ antea cum deo esse toties concupiuit, Deo, maximis astantium ploratibus & gemitibus reddidit. Cum huius mortis verus rumor Aulæ penetralia penetrasset, & ad serenissimę Reginæ aures peruenisset, dici vix potest, quo illa subito percellebatur dolore, cum de suo mortuo A. intelligeret: fama refert, & opinor, ea verissima; Diuam Elizabetham tum dixisse: se malle decem librarum millia in mare proiecisse, quàm suum A. sic amisisse.

Doluit eius morte princeps, doluit populus, doluit Eliza. doluit tota Aula. Quanto verò dolore hęc R. A. mors Argentinam afflixerit, sed in ea præcipuè Io. Stur. & reliquos doctiss. viros R. A. familiaritate coniunctiss. præstat in eorum animis relinquere, qui & summum dolorem senserint, & huius obitum grauissimè tulerint, quàm fama & auditione frigidè & exiliter repetere. Obyit Decēb. 30. anno 1568. ætatis suæ annum agens 53. Sepultus est sine vlla funeris pompa, Ianuarij 4, in æde sancto Sepulchro sacra, extra carcerem, quę noua porta à Londinen. appellatur. Habita est eo die in eo templo, à colendissimo viro A. N. doctiss. & pissima concio, in maxima homi-

num.

num frequentia. In qua homo disertißimus, suauißima, vt semper solet, lingua, eloquentißimi hominis & perdilecti amici dolendum funus sic adornauit, vt neque honestißimi cuiusquam vita, vberioribus laudibus condecorari, nec acerbißima alicuius mors dolentiùs & amariùs deplorari potuisse existimaretur. Deus faxit, vt nos, qui superstites sumus, integerrimæ eius vitæ et Christianißimæ mortis vestigijs insistentes similiter viuamus, similiter etiam, cum nostra nos fata tulerint, moriamur.

Scriptionis laudes.

A vita et obitu, ad scriptionis laudes, et dictionis puritatem meum nunc conuertam sermonem. Tantum ego tribuo semperq; tribui Aschamo iudicio et eius scriptorum suauitati, quantum ei tribuendum est, qui in linguarum artiumq; cognitione, in philosophię præceptis, dicendi scribendiq; facultate, sacrarum literarum mysterijs, non tam discendo, quàm agendo exercitandoq; magna cum laude est versatus. Neq; enim erudita solùm sunt eius scripta & suauia, sed pia etiam & christiana: vnde apparet, eum & spectasse verum studiorum finem, & assecutum eum esse: vt cum eruditione singulari & dicendi scribendiq; admirabili facultate, virtutem, pietatem, morum suauitatem, erga amicos fidē & maximum amorem cōiungeret. Quoties igitur has pereruditas eius epistolas iam solùm diuulgatas, & alias elucubrationes Theologicas, quas breui diuulgaturus sum, lego (quod sæpissimè quidem facere soleo, & materia illectus, & optimis dicendi luminibus permotus) toties et eum admiror, & illustriss. nostrę Reginę, quæ eo præcep. est vsa, totiq; Anglię gratulor, cui tātū honorē apud exteros, propter eruditionē, com-

comportauit, tantumq; apud suos vtilitatis, propter prudentiam, rerum vsum, & principis institutionem attulit, quantum adferre & vir optimus, subiectus fidelissimus, & homo doctiss. potuerit. Quicquid scripsit, politè scripsit, & legentes omnes summa perfudit iucunditate. Dici vix potest, quantopere viri summa eruditione præstantes, magna eloquentia ornatissimi laudârint in Aschami scriptis ciuilitatem, modestiam, humanitatem, & charites enumerabiles, suauitatem in sententijs, elegantiam in verbis, moderationem in numeris, cõcinnitatem in rebus contexendis, lucem in omnibus, nihil non in eo exquisitum. Sed tamen nihil affectatum, vires insignes sine immanitate, dulcedinem summam sine ignauia, breuitatem cum succulentia, rursus prolixitatem sine luxuria, rotundum quiddam & crispum, sed sine æterna micatione, qua seculum Plinij laborabat: castigatam & enucleatam dictionẽ sed sine anxietate scrupulosa, qua Ciceroniani nostro æuo sese emaciant, & quasi compedibus reuinciunt. Ioan. Stur. testatur in elocutione & dicendi generibus nihil se vidisse R. A. scriptis acutius. Sic enim in quadam ait epistola: literę tuæ non solùm suaues, verùm etiam elegantes sunt: tanta enim in illis est flexibilitas verborum, & ad acutas comitatis & ad graues Philosophię sententias: talis in collocando ordo: vt tùm scriptionis suauitatem admirer: tùm etiam intelligam à te accuratè esse compositas: nisi à te nihil proficiscatur incompositum: quantumuis subitò scriptum.

Hieronymus Osorius Lusitanus, Syluensis Episcopus, homo laudibus eloquentię ornatissimus, qui R. A. magno amore complexus est, nihil putauit esse vberius, nihil in hoc genere aptius. Petrus Nannius Alcmarianus, in Collegio Buslidiano apud Louanienses Latinus professor, dixit nihil esse disertius, nihil politius. Aschami literis. Michaelus Toxites Rhætus laureatus poeta, iudicauit

esse

eſſe nihil ſuauiꝰ, nihil eruditius. Hieronymus Wolfius Oetin gẽſis, nihil cõcinnius eſſe cẽſuit. Multiq; alij eloquẽtiæ, eruditionis, & dicendi virtutibus perpoliti, domi foriſq; celebres, optimè ſemper de R. A. ſcriptione & dictionis puritate exiſtimârunt. Taceo noſtrates, Cardinalem Polum, Step. Winton. Ioan. Checum, Th. Smithum, duo propugnacula, duo ornamenta eruditionis, literarum, Academiæ, Angliæ: R. Pemb. Richar. Brandiſbçum, Ioan. Chriſtophorſonum, Guili. Billum, Gualterum Haddonum, Ia. Pilkintonum, Tho. Wilſonum, N. Carrum, & alios complurimos, qui ſumma doctrina eluxerunt, & de Aſchamo ſemper præclarè ſenſerunt. Hic ſi ſe totum ad ſcribendum tradidiſſet, & ea quæ à Cicerone, Plat. Ariſtot. Demoſth. Iſocrate, Thucidide, & Herodoto didiciſſet, tractare voluſſet, quis Bembus ornatiùs, quis Sadoletus diſertiùs, quis Longolius politiùs, quis Manutius præclariùs & artificioſiùs ſcribendi genus perpolire, quã R. A. potuiſſet.

Duo tantùm libri, Toxophilus & Præceptor, cum paruo quodã tractatu, de rebus in Germania geſtis, anglico ſermone conſcripti in hominũ verſãtur manibus, qui & ipſi magnam eius eruditionem redolent, & ſuauem ſcribendi elegantiam oſtendunt: quos ſi romano amictu cõueſtire voluiſſet, nihil in eo genere illuſtrius, nihil copioſius, nihil ornatius fuiſſet. Præterea has epiſtolas variis diſperſas locis reliquit, quas cum alijs ſcriptis (quæ breui ſum æditurus) ad veſtram vtilitatem collegi, quæ certè non obſcurè oſtendunt, ex cuius artificis officina prodierint. In quibus præclarum habebitis imitandi exemplum, ad quod, ſi veſtrum vos ſcribendi epiſtolas curſũ direxeritis, & puram dictionem, & eximiam ſcribẽdi facultatem vobis comparabitis. Quam ſcribendi & eloquendi præſtantiam, vt facilius conſequamini, ego, pro mea ieiuna & exili facultatula, pauca de eloquentia dicam, & viam, qua ad ſcribendi dicendiq; elegantiam

peru-

peruenire possitis, ante oculor vestror dilucidè ponã: in qua re, tertia institutionis meę portiuncula collocabitur.

Adhortatio ad eloquentiam, et dicendi scribendique elegantiam.

Magnum est hoc quod suscepi, magisque arduum & difficile, quam vt perexiguæ ingenij mei vires ferre posse videantur: Nam dicendum mihi est de summa ac diuina virtute, quæ eloquentia nominatur, cuius laudi ac præstantiæ parem orationem vix posse inueniri facilè animaduerto. Sed si vestras aures attentas præbueritis, & hæc, quæ à me arido quodam orationis genere proferentur, humaniter & amicè perlegeritis, efficiam profectò, vt verba mea non solùm iucunda vobis existant, sed etiam vt intelligatis, nihil vobis tam esse expetendum in hac vita, quàm dicendi copiam, nihilque adolescentulis studiosis magis dignum, quam sapientem atque ornatam orationem, puram & enucleatam dictionem.

Quamobrem totam hanc orationem meam sic instituam, vt partim ad laudem & præstantiam eloquentiæ, de qua dicere mihi proposui, dirigatur: partim verò in excitandis animis vestris ad illius studium, Rogeri Aschami exemplo, tota sit occupata. Quanquam in prima parte non multùm mihi elaborandum esse puto: Eloquendi enim elegantia passim eloquentissimorum virorum encomijs ac laudibus est celebrata: atque multorum literis ac sermone ita illustrata, vt nihil sit quod aut vobis nouum, aut cuiquam inauditum à me adferri queat. Idcirco leuiter & strictim attingam.

Est

Eſt certè una ex maximis virtutibus eloquentia, quę ab eloquendo nomen accepit: quòd is, qui ea inſtructus & ornatus ſit, ſapienter & ornatè eloqui poſſit omnia ea, quæ animo ſuo comprehenſa habet. Qua re nihil præſtantius, nihil præclarius, nihil diuinius dici aut excogitari poteſt. Etenim cum inter Deum & belluam homo quaſi medius interiectus ſit, hinc Deum rationis & orationis præſtantia attingens, illinc vel voluptatis titillatione in ſenſus influente, vel affectionum immanitate in imperium rationis irruente, inter belluas repens, eſt illud profectò doctrinę genus ſtudijs noſtris aptiſſimum, & hominibus etiam digniſſimum, quo non corporis ſenſiasmq; curatio ſuſcipiatur, ſed quo ſermo ad diſertè loquendum, ratio ad diuinitùs intelligẽdũ prouehatur. & quàquã cæterarũ artium, ſed illius inprimis preclara laus ſit, quę morbos depellere, & corpus vitamq; noſtrã ſcienter continere poteſt, tamen cum ad hoc prętandum infinitę belluę, & cautiores ne lædantur, & peritiores vt curentur, reperte ſint, illam ſanè doctrinam licet vitæ noſtrę perutilẽ, vt nimis tamẽ cũ belluis cõmunem, cum dicendi intelligendiq; prętanti facultate, qua ſola nota à belluis diſcrepamus, quo ſolo inſigne diuinitatis participes ſumꝰ, cõparare nõ audeo. Itaq; nihil homini vel ad vſũ vtiliꝰ, vel ad laudẽ preclariꝰ, vel ad immortalitatem ſtabiliꝰ video, nec aliquid, vel adoleſcẽtiũ ſtudijs dignius aut accommodatius puto, quàm ſermonem ad ornatè dicendum excolendo, rationem ad prudenter intelligendum inſtruendo, diuinam illam vim eloquentiæ conſectari: ad quam, cum eius omnis adipiſcendæ ſpem omnem adimat nobis Antonius apud Ciceronem, quàm proximè tamen aſpicere & aſpirare omni ſtudio & diligentia eſt elaborandum. Qua profectò eloquentia (prętereq; quod nihil cum beſtijs cõmune habeat, ſed ioza ex ipſa diuinitate hauſta & delibata, & ita cum

ea

ea implicata & cohærens sit, vt hęc tria apud Latinos sermo, ratio & Deus, apud Platonem tantum λόγος appellatione includantur, quod verbum nos eloquentiã aptissimè dicere possumus) non certè ego video, quid & homini ad spem optabilius, ad cognitionem iucundius, ad vsum melius, ad gloriam maius, ad potentiam amplius, ad similitudinem diuinę menti propius excogitari potest. Sine qua cęterę artes non modo suos fines non tueri, sed mutę, inutiles, nimisque sordidæ esse solent. Vt enim hominis decus ingenium, sic illius ingenij lumen est eloquentia. Huc accedit, quod hominum animos flectere: quò velit impellere: vnde autem velit deducere sola oratione homo sapiens & eloquens potest. hæc admodum laudabilis, hæc præclara & latissimè patens, hæc vna, teste Cicerone, in omni libero populo dum in hominum genere fuit, perhonesta, & mirabilis est visa, maximeq; in pacatis tranquillisq; ciuitatibus, semper floruit semperq; dominata est. Nõ ignoro hãc dicendi exercitationẽ, quibusdam rem valdè molestam ac laboriosam videri: ideoque illos difficulter adduci posse, vt se huic rei penitùs dedant, atque in ea comparanda summo studio elaborent. Sed qui magnarum rerum gloriam adamârint: illos neque difficultas, quæ huic rei inesse videtur, abterrere: neque labor frangere: neque desperatio auocare vllo modo poterit. Sed hij potiùs fructus vberrimos, honores amplissimos, gloriam sempiternam, quæ inde paratur, ob oculos sibi semper positam habebunt. Non enim tantæ rei adeptionem difficultate, labore, & fastidio, quæ momentanea sunt, sed honore, gloria, ac voluptate, quæ perpetuò durant, metiri debent. Cum autem homines natura ita comparati sunt, vt vtilitate rei plurimùm moueantur: ac ante omnia quid expediat, spectare soleant: non prorsus erit superuacaneum dicendi rationis

tus vtilitatem hoc loco breuiter attingere. Equidem ex copia dicendi fructus copiosissimi, atque infinitę commoditates proueniunt, non tantùm ad eos, qui eam sibi vendicant: sed etiam ad remp. vniuersam. Illi enim habent, quo se & vitam suam contrà insidias inimicorum defendere ac tueri possint: hęc verò, subsidio & auxilio illius præstantissimæ virtutis facilius & gubernari & amplificari & conseruari potest: prudentis enim oratoris moderatione ac sapientia perditi & scelerati homines è ciuitate pelluntur: boni & salutares reip. ciues in ea retinentur: nocentes plectuntur: innocentes autem conseruantur: ac vt plura, quæ sunt penè innumerabilia, breuiter comprehendam, salus totius reip. hac dicendi facultate continetur. Restat nunc, vt de necessitate aliquid dicam. Sic igitur statuere debemus, sapientiam dicendi, ad retinendam religionem, ad conseruandam libertatem, ad tuendas leges, ad pravas & falsas animis hominum insitas opiniones euellendas, ad afflictos excitandos, ad amicos periculis liberandos, ad literarum monumenta posteritati mandanda, ad amicitias comparandas, ad confirmandam ciuium tranquillitatem summopere necessariam esse. Sine qua non solùm hij, qui ad reipublicæ gubernacula accedunt, sed etiam Theologi, atque illi qui iura profitentur, locum suum admodum difficulter tueri possunt. Sed quoniam quibusdam hæc res maximam in se difficultatem habere videri queat, præsertim illis, qui viam & rationem, qua illam consequi possint, ignorant: idcirco viam quandam breuem, certam, atque compendiariam commonstrabo, vt, si eam ingressi fueritis, ad eam dicendi scribendique facultatem, quam Rogerus Aschamus feliciter est assecutus, peruenire queatis. Quinque igitur numero sunt, quibus omnis dicendi scribendique ratio continetur, perficitur, absolui-

sur: natura, doctrina, cognitio rerum, imitatio disertorū & probatissimorum authorum, vsus seu exercitatio. Equidem vt à natura principium faciam, nemo vestrum est, qui ingenio vel natura mediocri non valet, & natura satis bona, si non optima, sit præditus. Sed hanc naturę bonitatem, quę sæpè exigua videtur, industria ac diligentia excitari oportet: Sæpenumerò enim fit, vt etiã optima ingenia socordia atq; desidia corrũpantur ac deprauentur. Hoc ita statuũ sit, fũdamẽta seminaq; artis dicẽdi iecisse & inchoasse ipsam naturã. Quoniam verò natura sæpè ordine caret, et se ex difficilib⁹ controuersijs explicare non potest: rectè accedunt rhetoricę artis præcepta, quę etiã erudiunt, ac viam ostendunt, modũq; dant, quẽ sequi oporteat: hęc bonam naturam reddunt meliorem, et vagã moderantur, faciunt q; oratorẽ, vt ab eo, q; proposuerit, minus aberret: hęc sermonem grauibus sententijs illustrant: hęc orationẽ lectissimis verbis expoliunt: hęc hominũ animos potentiùs, eò quò velit orator, impellere docent. Sine hijs nemo neq; benè dicere, neq; ornatè scribere potest. Hęc, inquam, artis rhetoricę præcepta, ex optimorum rhetoricorum libris discenda sunt. Huc accedat rerũ cognitio, sine qua præcepta illa inania ac prorsus nullius momẽti sũt. Quomodo hoc fieri possit, non à me, sed à Cice. audietis: qui in eo libro, qui Orator ad Brutũ inscribitur, præcepta & vias ad arcem eloquentiæ proximè ferentes optimè tradit. Cice. hęc quamuis non verba ipsa, tamen mens est, omnem eloquentiam ex duabus reb⁹ materia et tractione efflorescere. Materies in rebus et verbis cernitur. Res ex historia Ethicorũ, phisicorũ, Politicorumq; libris, qui rerum copiam cognitionemq; satis magnam suppeditant, hauriendę sunt: verba, cum hęc propria, illa translata esse debent, vel à Cice. si latinè, vel à Pla. Demost. Iso. si græcè malueris, vel ab horum similimis sum. eunda. Tractatio partim ex dialectica disputan-

di ratione, partim ex rhetorica amplificandi facultate cõparatur. Ex hijs fontibus totum illud eloquentiæ flumen effluit, cuius cursu vniuersi sensus atq; animi hominum rapi cõsueuerunt. Itaq; quisquis ille est, qui prudẽter cogitare, & cogitata cptè explicare cupit, ab historia (modò Cicero aliquid videt) ad physicam & Ethicen, & ita ad ipsam diuinam eloquentiæ vim, quasi iter quoddam affectare debet. Adhęc eloquentissimorum hominum scripta nobis proponuntur, vt ad illa, tanquam ad regulam atque ideam, compositionem nostram referamus: Ita enim consilium & mens authoris ostenditur, eiusque tractatio atque compositio, vt etiam simile aliquid essingere non admodum difficile videatur. Nihil igitur est, quod nobis difficile videri queat. nihil quo ignauiæ nostræ excusationem prætexere possimus: Nihil denique quo non summo studio ad tantam adipiscendam & dicendi & scribendi facultatem contendere debeamus. Tantum adhuc superest, vt hijs, de quibus dictum est, vsus & quotidiana exercitatio adiungatur, sine qua omnia mutila & manca existunt. Hæc promptum facit hominem, hæc perfectum reddit, hæc cætera consummat & perficit omnia. Vim aut artis, aut imitationis, aut vsus nulla in re planiùs vel euidentius videre possumus, quã in hijs sordibus & rebus mechanicis, quarum rerum experti, cum omnem in eisdem vitam suam conterunt, ipsa rei veritate persuasi, trito illo & omnibus in ore iactato prouerbio affirmant, Vsum facere artifices. Qui verò in arte imbibenda, & eius abstrusissima cognoscendo omnem suam operam ponunt, nec vllam vsus exercitationisque curam habent si fortè patrocinium cuiusuis suscipiant, adeò frigidi exangues, eneruatique apparent, vt meritò ab omnibus explodi & exhibilari iudicentur. Id quod olim accidisse constat Hermogeni & Quintiliano, dicendi artificio instructissimis. Porro qui aliorũ

imitatione ſemper nituntur, & nunquam ſe ſcribendo dicendóue exercent, perinde miſeri & infelices ſunt, ac ſi quis nec cernere, nec audire, nec incedere poteſt, niſi cùm à proximo oculos, aures, & pedes mutuatur. Nec quantum in omnibus rebus vſus poſſit (videlicet quonam modo pluuiarum guttulæ dura ac horrida ſaxa crebro dilabendi vſu cauant) nec quomodo ferrei vomeres vel leuiuſculo terræ mollis attritu conſumuntur, nec ingentem vſus potentiam in rebus inanimis nunc declarabo, ſed ſolùm quantum in humana ſorte conditioneque poteſt, commonſtrabo. Cum multa, multorum iuxta opinionem, in infantia noſtra, nobis à natura beneficia tribuuntur, ego vel ea omnia vel certè meliorem eorundem partem, ab vſu conſuetudineque peruenire contenderem. Nam vt maximè, quæ maxima ſunt, perſequar, putemusne ipſam fandi facultatem, qua cæteris præſtamus animantibus, à natura nobis conceſſam, vel vſu & conſuetudine potiùs comparatam fuiſſe? fateor, (vt ante commemini) naturam ſemina iecisſe, at maturaſſe vſum, inchoaſſe naturam, at perfeciſſe conſuetudinem. Nam quis vel vnam voculam, quæ rem aliquam ſignificat, exprimere queat, quam non crebra conſuetaque auditione ab alijs acceperit? Seponamus puerum ſtatim natum ab humano conſortio, quodnam idiôma vſurpabit? quales ædet ſonos? annon vel vlulabit, vel rugiet? ceſſet ergo natura tantùm ſibi applaudere propter hoc donum, quod niſi vſus perficit abſoluitque, rude, horridum, inculcum, cumque alijs animantibus commune erit. Adeò enim vſus nulla in re à natura ſeparatur, adeoque mutua inter ſe iunctura copulantur, vt meritò à M.T.Ci. altera natura vocitetur. In liberalibus verò ſcientijs, vſus vim potiùs admirari, quam vllis verbis exprimere cuiquam obuium eſt. In Grammatica, copiam ac verborum ſuppellectilem parat.

rat. In dialectica, inueniendi acumen excitat, iudicandi prudentiam acuit: In rhetorica, quibuſcunq; affectibus concitare, in quamcunq; vis animi concitationem rapere, facilè dabit vſus. Quid in cæteris moror, cum M.T. Ci. vocet vſum optimum dicendi magiſtrum? Quid quod etiãnum multa ſunt, quę nec naturę, nec artis, neq; imitationis adminiculo, ſed ſolùm vſu & conſuetudine peragũtur. Nam Milo ille Crotoniates Athleta fortiſſ. neq; vllius artis præceptione inſtructus, nec quouis imitationis exemplo aditus, nec vllo raro naturę beneficio imbutus, ſed aſſiduo quotidianoq; ferendi vſu corroboratus, vitulum illum quantũuis grandem, in montem Olimpum aſportauit. Huc Demoſthenem in medium adducerẽ, niſi illa hiſtoria nimis trita, nimiſquè decantata fuiſſet: Quis ſi vlla politiore literatura ornatus erat, vt erat ornatiſſimus, id totum præcipuè exercitationi acceptum referre debuit. Et quẽadmodũ ingenium quantumuis eximium aut præſtabile, niſi diligenti vſu exerceatur excolatúrque, multa obfuſcatur rubigine: ita quantumuis tardum hebesq; ingenium, impigra exercitatione ſolers, ſagax, valdeq; ſplendeſcens eſſe poſſit. Ex hijs omnibus ſcire licet, nihil eſſe tam arduum aut difficile, quod vſus & exercitatio non ſuperet ac deuincat. Hęc exercitatio varijs modis ſuſcipitur, audiendo, diſcendo, legendo, meditando, ſcribendo, conuertendo, imitando, declamando: Sed potiſſimum in hijs tribus verſatur, vt vel ſubitò, vel ſumpto ſpatio ad cogitandum aliquid dicamus: vel ſtylo ac ſcribendi conſuetudine illud idem efficiamus. Stylo Cicero primas partes attribuit: commentationi ſecundas: ſubitę verò dictioni poſtremas: propterea quòd ſubita dicendi conſuetudo inſtitui non poſſit vtiliter & cum fructu, niſi diligens ſcribendi exercitatio anteceſſerit. In eloquentia enim comparanda caput eſt quàm plurimum ſcribere · atque ob eam cauſſam Cice. ſtylum, effectorem, & vt anteà dixi, magiſtrum dicendi, ap-

pellare non dubitauit. Nam & omnes locos, qui modò in ea re ineſſent, de qua ſcribimus, oſtendere ſe nobis atque occurrere: omneſque ſententias graues, atque verba maximè illuſtria ſub ſtyli acumen ſubire: tùm ipſam collocationem, concordiam, confirmationẽque verborum in ſæpè ſcribendo perfici, conſtanter affirmauit. Hiſce exercitationibus Roger. Aſcham. ſe ſæpè multùmquè exercuit: & natura habilis, artis præceptionibus potens, rerum cognitione excultus, Ciceronis imitatione adiutus, vſu & quotidiana aliquid ſcribendi exercitatione corroboratus, ad tantam & tam eximiam ſcribendi dicendique elegantiam, quam, ſi quis alius, fæliciſſimè eſt adeptus, facilimè peruenit. Quare cum exercitatio ſtyli, & ſcribendi aſſiduitas, tot ac tantas commoditates habeat, tantamque laudem ab eo, qui parent & quaſi torrens omnis eloquentiæ dicitur, mereatur: atque cùm Rogerus Aſchamus, cuius vos iam mea opera ſuauiſſimis ſcriptis fruemini, hiſce quinque rebus tantam ſcribendi ſuauitatem aſſequutus fuerit, ſed vſu & exercitatione potiſſimum confirmauerit, & quaſi callum illis obduxerit: vos oro ſtudioſi adoleſcentes, & ſi adhortandi locus detur, vos adhortor, vt in hanc rem diù multùmque incumbatis: & ſcribendi crebritate vos ſic exerceatis, vt cum ſubitò dicendum ſit, ea quæ dicuntur, ſimilima ſcriptis eſſe videantur. Quæ res ſummam admirationem, maximam laudem, ac ſempiternam gloriam merebitur. Quapropter, cum neminem remoretur difficultas, ſed alliciat facilitas, moueat dignitas, hortetur vtilitas, vrgeat neceſſitas, vos iterum hortor, ingenui adoleſcentes, vt eam virtutem, quam ſummus honor, gloria, ac præclaræ laudes comitantur, vobis longo vſu, ac diuturna exercitatione admodum vobis reddatis familiarem

miliarem. Sic enim fiet, vt vobis atque veſtris honori, reipublicę autem & patriæ emolumento eſſe poſſit: quæ præclara dignitatis præmia, & eximia patriæ ornamenta, ad maximum ſuum decus, ad reipublicę ſummam vtilitatem, Rogerum Aſchamum conſecutum eſſe animadnertiſtis.

FINIS.

Grauiora errata, quę imperiti typographi incuria, & ipsius collectoris absentia commissa sunt, sic corrigenda.

Fol. pag. linea, pro, lege. 7. 1. 12. ex, & 10. 2. 6. Angeleus Bargieus, Angelius Bargæus. 13. 2. 6. scitè, inscitè. 14. 2. 15. quidem, quidam. eodem 27. studio, studia. 17. 1. 1. vitæ, vita. 18. 2. 14. studium veræ religionis & optimum literarum acerrimum, leg. acerrimum veię religionis & optimarum literarum studium. 27. 1. 8. bonis, bonus. 28. 2. 1. grammaticam, gratiam. 29. 1. 10. post multos, deest hoc verbum annos. eodem 2. 26. Spixæ Spiræ & sic aliis locis. 34. 2. 12. ciuile, ciuilem. 36. 2. 26. videndi, viuendi. 42. 2. 12. ahuc, adhuc. ibidem linea. 25. pro & lege ex. 43. 1. 11. rog. rogo. 44. 1. 7. dissesseris. discesseris. 46. 2. 12. necessitudinis, necessitudines. eodem. 13. deest me. 47. 1. 11. quia, qui á 51. 1. 19. videbantur, videbuntur. eod. 2. 13 æstt, æstate. ibi. li. 23. religendi lege relegẽdi. 52. 2. 6. grauissimã, grauissimũ. 53. 2. 13. lindanẽsi, laudauensi. 58. 1. 17. paratissimè, paratissimus. 59. 1. 16. sempernitatem, sempiternitatem. 60. 1. 13. paratos, parato. 62. 1. 17. minus, nimis. 66. 1. 11. te, se. eod. 12. abalienatur, abalienauerunt. 67. 2. 18. &, ex. ib. 23. sede, fide. 68. 1. 4. obligat, obligabat. ib. 26. excepto, expeto. ib. 2. 6. tribuissem, tribuisses. 70. 1. 11. Gindallo, Grindallo. ibi. 25. distructam, distractam. 71. 2. 17. Raueng, Rauenus. 74. 2. 1. Academiã, Academia. 76. 2. 18. in animũ abdidit. mihi animum addidit. 79. 1. 22. studiorum, studiosorũ. ib. 2. 3. consequitur, consequẽtur. 81. 2. 16. imminet, eminet. ib. 25. Dom. Dilus Eduard. 82. 1. 8. primo, præmio, ibi. 10. vera, verò. ib. 17. clariissime, clarissima. 82. 2. 1. prçfeci, præfici. 83. 2. 25. congratuationem, congratulationem. 94. 2. 8. efflorucrunt, efflorucrat. 100. 1. 17. vllius, vllus. 109. 1. 26. occupationibus, occupantibus. 113. 1. 19. concessuri, conscensuri. 114 1. 9. venicè, vnicè. 125. 1. 14 non, nos. 126. 2. 6. Frierũ, Trihernũ 127. 2. 4. literis, literas. 130. 1. 22. miseras, miserias. 135. 2. 1. veteris, vtêris. 136. 2. 2. dele hæc verba: (iure videre debeã) 140. 2. 5. amicum, annum. 144. 1. 6. integræ, ingratæ. 148. 1. 16 doctrina, doctrinæ. 154. 1. 26. comparata, comportata. 156. 1. 22. ignoramus, ignorauimus. ibi. 2. 28. post hæc verba (errores tibi:) deest condono. 158. 1. 25. Scotiam, Scotia. ib. 2. 1. factorum, fracturum ib. 2. 27. in neorum, numero in eorũ numero. 159. 1. 9. oratorum, oratoriarum. eod. 2. 18. declarabo, declarabis. 160. 1. 8. piè, prç.

Lectori.

Randus es mihi, humaniſsime lector, vt hæc errata inter imprimendū elapſa, tuo ſtudio corrigas, antequam ad legendum accedas. Factum eſt enim imperitiſsimi typographi, qui R.A. epiſtolas & poemata impreſſerit, non qui mea typis excuderit, incuria, vt hic erratorum cumulus irrepſerit. Mea negotia me non ſiuerunt, vt prælo intereſſem, & præſentis typographi cæcitas eū coegit, vt hæc fædiſsima errata cōmitteret. Admonendus etiam es, vt epiſtolam illam, in tertio libro, ad Frobenium miſſam, typographi etiam indiligentia, in alienum locum ſeſe intruſiſſe cogites, & illam ad Alanum epiſtolam, eius ſedem propriam occupaſſe. Sunt hæ duæ ſuppoſititiæ: & altera occupat locū alterius. Cætera tu facilimè pro tuo candore nobis condonabis. Vale.

Index eorum, ad quos sunt *missæ epistolæ.*

A

Annæ comiti Penbrochiensi. 82.83.
Antonio Denneio. 78

B

Barnabæ Fitzpatrik: 81.
Brandisbæo. 54

C

Cordinglæo. 59
Cumbersordo. 60
Cuidam amico Eboracensi. 50.57
Cuidam amico. 53
Cuidam cognato. 56

D

Doctori Tailero. 57
Doctori Colo: 141
Dominæ Elizabethæ: 72. 82.85
Dominæ Clarkæ: 133
Domino Essexiæ. 75

E

Eduardo Læo Archiepiscopo Ebor: 46.48.51. 52
Eduardo Raueno. 113. 114.116

F

Francisco Alano. 134
Francisco Duareno. 130

G

Georgio Daio, Ciceſtr. Episcopo. 104
Guilielmo Cecillo. 93.127
Guilielmo Grindallo. 70. 71
Guilielmo Irlando. 88
Guilielmo Pagetto. Regio secretario. 73. 131. 83
Gulielmo Petrees Primario secretario. 138. 144

H

Hieronymo Frobenio. 131
Huberto, Comiti Rheno à secretis. 131.

1

Index.

I

Ioanni Astlæo. 82.84
Ioanni Checo. 60.87.91. 94.102.112.119.125.128
Ioannæ Graiæ. 123
Ioanni Redmanno. 96.
Ioanni Setono. 69.
Ioanni Sturmio. 1.12.20 24.26.28.30.33. 36.39. 44
Ioanni Whitnæo. 81
Ioanni & Dominico Vachanis. 154.

M

Magistro & sociis Collegii Ioan. 160
Martino Bucero. 117.

N

Nobilissimo viro D. Mountioio. 95

O

Ornatissimo cuidam amico. 81.90.

P

Pro captiuis in porta Luddensi. 152
Pro Coupero suo. 67
Pro F.K. cuidam extero. 157
Pro Ioan B. ad Anto. filium. 156
Præsuli Landauensi. 53.
Petro Nannio. 154
Poneto suo. 109

R

Railtono. 95
Roberto Landaff. Epis. 48

S

Secretario Burno. 13

T

Thomæ Cantuariensi Archiepis. 105.110
Thomæ Smitho. 152
Thomæ Wriothesleio Angliæ Cancell. 75

V

Valentino Erythræo. 158
Vuigornensi Episcopo. 77
Vuintonensi Episcopo. 78.82.141.143.135.

FINIS.